

IONEL TEODOREANU

OPERE ALESE

V

Ediție îngrijită de
AURELIA RUSU

și

NICOLAE CIOBANU
Studiu introductiv
NICOLAE CIOBANU

L O R E L E I

SCRITORII ROMÂNI

EDITURA MINERVA

București, 1971

LORELEI

PARTEA ÎNȚIIA
„PE HARFA RĂSTURNATĂ A IERBURILOR
TALE, VARĂ...”

Trenul se opri leneș, cu un fumător posomorît la fereastra unui compartiment de clasa întâia.

Gară mică.

5 Tot așa trec, cu literă mică, versurile lui Francis Jammes, ducînd în trap mărunt, spre cerul cel mai dulce, și-n varatec parfum de sulfînă, livanțică, mintă și romaniță, numele fetelor de altădată.

10 Oprire de trei minute. Numai trei. Dar iată ce se întîmpla în lumină de iunie. Sosise în dosul gării o vastă trăsură de țară, veche și ponosită, adusă de niște căluți zburliți și urecheați, cam rudă cu măgărușii. Un zîmbet aburise lumina deasupra acestei trăsuri venită parcă dintr-un odinioară al amintirii, prin lanuri de grîu și maci.

15 La gîtul cailor cînta lin cling-cling de clopoței.

O fată vorbea tare ca vrăbiile în luna cireșelor, și ridea cu dinți proaspeți; a doua, mai cuminte, mai măicuță la umbra genelor negre, avea în brațe un mănunchi de flori cîmpenești, sprinten multicolore.

20 Purtau pe cap acele pălării de pai, împletite în Ardeal. abea puse pe creștet — plutind în soare ca lotușii pe ape — și prinse cu elastic pe subt bărbie, să nu le răstoarne vîntul. Rochii de pînză, cam motolite, cu mîneci scurte. Sandale. Din spate, deopotrivă de

25 înalte, păreau surori, din față, prietene tinere care s-ar scobori din același scrînciob, unde-au plutit rîzînd

alături aninate în soare, cer și vînt, la fel vîi, la fel amețite de vară, aducînd pe pămînt un neastîmpăr aerian.

5 Și în jurul lor, atunci revărsate din trăsură, într-o
îmbulzire și o foială de hulubi speriați, pachete, pache-
țele și coșuri de papură, toate făcute și legate ca vai
de lume. Pe deasupra, un geamandan bucușit, încins
10 cu sfoară și frînghiuță, un termos și o liotă de pui de
găină cu glasuri suprasoprane de rîndunele piuind subt
o streșină. Din trăsură mai coborise o babă cernită;
de pe capră, un moșneag cu musteți fudule și coada
biciului înfiptă în carîmbul cizmei. Iar cînele ciobă-
nesc, nișos, hirsut și plin de scaieți, se tolănise la
15 umbra trăsurii, cu palpațiii trandafirii de limbă
lungă, răsîndu-se c-o bruscă tresăltare mînioasă la
cite-o muscă.

Fetele se mișcară iute ca puii secundelor, în timp
ce baba și moșneagul, cu grabă terestră de broaște
țeptoase, aduceau spre tren calabalîcul.

20 Fata cu glas vesel sosea cu biletele, ținînd un coșu-
leț într-o mîină. Dar chiar lîngă scara vagonului se
împiedecă și căzu, răsîndu-se coșul cu cireșe negre
drept în fața trenului. Bombate și elastice, hultoanele
se risipiră ca o turmă de mînji sălbateci într-o depăr-
25 tare văzută de sus.

— Vai de mine!

30 Se și ridicase. Pălăria îi căzuse pe spate, rămînd
atîrnată de elasticul alunecat în jurul gitului. Negru,
des și creț, părul îi împrejmuia compact tîmplele și
ceafa, umflîndu-se tumultuos, c-un fel de mișunare săl-
batecă și ageră, ca hoardele barbare, călări venite și
cu suliți, în jurul unei însorite cetăți cu portocali în
floare. Căci fruntea, obrații și gitul erau în ceasul cel
mai luminos fraged al tinereții.

35 Mîna celeilalte îi cuprinse afectuos umărul, împin-
gînd-o ușor spre scară.

— Hai, Luli, hai, pleacă trenul.

40 Silabele numelui sunară în lumină — Lu-li — cioc-
nîndu-se ușoare ca o chemare de pasăre nevăzută, sus,
printre frunzișuri de crîng.

Luli făcu o mișcare de cumpănă nehotărită între tren și cireșe, dar învinsă de gornița plecării, se sui, cu două lacrimi alungite pe obraji.

Atît. Trei minute.

5 Dar între miliardele de minute ale vieții, sure ca pinza pajanjenilor morți, acestea se iviseră cu grația și prospețimea unor acuarele de Tonitză.

Trenul porni.

10 Un căluț întoarse capul după tren, trimețîndu-i zvon blînd de clopoței rămași în soare de iunie, cu numele fetelor de altădată.

15 Fumătorul posomorît de la fereastra compartimentului de clasa întîia aprinse o nouă țigară de la focul celei pe sfîrșite, dar nu pentru timpul încet și lung, c. pentru bătaia de inimă înviorată pe care-o ai atunci cînd într-o carte anostă descoperi un citat încîntători

★

C-un deget, Luli își scoase elasticul care-o strîngea de git, răsturnîndu-și pălăria pe genunchi. De obicei, după ce se descopăr, femeile își potrivesc părul cu
20 mîinile, instinctiv. Luli însă, n-avea nevoie. Părul ei se pieptăna singur, parcă sculptat într-o izbucnire de vînt, afirmînd conturul vitalității lui vibrante. Și avea gitul acela avîntat, galeș și mlădiu, îndujoșetor de pur, al adolescenților decapitați în vechimea timpurilor, care-au devenit apoi mucenici tineri în moarte
25 pe icoanele bisericilor. Și ca și aceștia, rămași la fereastra creștină a veșniciei lor —, cu tot copilărescul colorit al obrazilor umeziți de lacrimile picurate după cireșe, Luli avea o gravitate meditativă, ca și cum ar fi
30 ascultat zvonuri și coruri într-o depărtare a sufletului și a vremii.

35 Parcă o uitase pe Gabriela, deși numai ele erau în compartimentul de clasa doua, față în față, lângă fereastră, hurducate de roțile aceluiași tren care o ducea pe Luli spre bacalaureat. Gabriela acoperise geamul din dreptul ei cu perdeluța cafenie, rămînînd în umbră. Lumina de afară avea splendoarea toridă a verii pe stînci calcaroase; arșiță de iunie secetos. Dar nu se înduplecase să tragă storul și în dreptul lui

Luli. Nu numai c-o înfrumuseța învăluirea soarelui, dar parcă o și hrănea ca pe fructele tropicale.

Alături de Luli, Gabriela nu mai simțea nevoia
5 cărților, măcar ținute pe brațe, dacă nu și cetite. Ca o
fereastră deschisă pe-o mare lumină de lună cu abur
de liliaci înfloriți, preajma lui Luli îi dădea o ușoară
exaltare visătoare. Dacă ar fi fost bărbat, Gabriela ar
fi simțit delaolaltă teama și ispita unei pasionate
10 îndrăgostiri. Era însă o nuanță care înlătura echivocul.
Un lied de Schumann te tulbură ca prezența dragostii
la optsprezece ani, fără să-ți dea nevoia de-a-l stringe
în brațe, de-a-l avea numai pentru tine, de-a-i spune
„tu“ ochi în ochi, respirîndu-l posesiv. Așa se simțea
15 alături de Luli: cuprinsă de o proaspătă încîntare
contemplativă care-o seducea, fără să-i dea imboldul
de-a seduce. Căci raporturile ei verbale cu Luli aveau
același firesc, același calm și aceeași intimitate ca și
pînă atunci, pe care, din alt punct de vedere, nici
20 noua ei situație de profesoară a lui Luli, nu le alterase.
Schimbarea din ea față de Luli coincidea cu surpriza
aparitiei, după o despărțire de patru ani, a unei fetei
numită „Luli-boy“ odinioară, revăzută atunci, pe peronul
gării Galați, cu mirare, alta deși aceeași, nouă ca
și numele Luli rămas singur pe buzele Gabrielei,
25 deprinsă ani de-a rîndul să-i spuie Luli-boy, adică
băiețelul Luli.

Cînd se cunoscuseră, Luli avea cinci ani, Gabriela,
nouă. Un plod și o fetiță. Tatăl lui Luli, pînă atunci
30 judecător de instrucție la Bîrlad, fusese avansat judecător
de instrucție cu grad de președinte la Galați, unde tatăl
 Gabrielei era avocat, tot de la Bîrlad venit înainte de căsătorie.

— Gabriela, vei avea o nouă prietenă. Vezi să fii
drăguță cu ea.

35 E greu să fii „drăguță“ cu prietenele impuse de
capriciul tatei, mai ales cînd ești fetiță singură la
părinți, abea cuprinsă de pasiunea lecturilor. Dar
Lucica Novleanu era într-adevăr dezagreabilă. I se
spunea și „Cica“ fiindcă numele Lucica, dat de părinți,
40 nu încăpuse încă întreg prin gurița ei pînă la trei ani,
iar de atunci, mîndră se vede că toate poveștile apăreau

cu numele ei „Ci-că“ drept steag și goarnă, începea și ea mai toate frazele, cu un „ci-că“ spus c-un fel de trufie zburdalnică de minzoc care nechează cu capul în sus, scuturîndu-și coama.

5 — Ci-că tu cine ești?

— Gabriela Nei.

— Spune și mata frumos cum te cheamă, o îndemnase tatăl ei, de la spate.

10 Dar Lucica scuturase capul negativ. Cum era cu puțință ca o fetiță știutoare de povești să nu cunoască numele ei cel care mergea în fruntea alaiului zinelor, zmeilor și feșilor-frumoși?...

— O cheamă Lucica, dar noi îi spunem Cica. Știți, e cam sălbatecă, o scuzase zimbînd magistratul.

15 La acea epocă, Lucica Novleanu era numai ochi și păr. Un păr și niște ochi de Herodiadă. Gene zburlite, păr creț, slabă ca un greier de iarnă, o paloare caldă, și un arzător clocot în ochii prea mari pentru trupul ei. Cotrobăia cu ochii, ca o țigancă cu minile, tot ce vedea
20 în jurul ei. Asta durase cît timp stătuse captivă pe scaunul din salon. Apoi venise fatalul: „Hai, Gabriela, arată fetiței jucăriile tale“.

Gabriela o luase de mîină să o distreze. Dar minuța cu degete lungi îi scăpase din mîini ca o șopîrlă.

25 — Ci-că fii tu calul meu.

Imperativ.

Gabriela fusese; era binecrescută.

— Ci-că tu ai păpuși?

30 Le avea intacte în somnul lor de domnițe vrăjite. Lucica le mobilizase imediat, ducîndu-le la război în pas de defilare, cu trîmbițe în glas și armate dușmane în mîini.

— Ci-că, tu ai doctor?

N-avea.

35 Avea în schimb lacrimi de văduvă, fiindcă păpușile făcuseră atîtea vitejii, spunea Lucica, încît erau numai bune de înmormîntat.

40 Peste puțin timp, Gabriela aflase cu o adevărată groază că părinții micului ciclon cumpăraseră casa de alături. Și cîteva zile după mutare, Lucica apăruse singură la ei în ogradă — se strecurase se vede fără

de știrea părinților —, intrase pe la bucătărie și o descoperise pe Gabriela tot în odaia măcelului, unde îi pusese în brațe o păpușă gătită ca miresele, spunându-i cu un ton de protectoare dojană:

5 — Ci-că să nu mai plingi la război.

Și fugise cum venise.

Păpușa fusese curcubeul de după furtună.

Lucica Novleanu era mai puțin ciclon decât părea la primul contact. Putea să asculte povești ceasuri de-a
10 rîndul, mult mai concentrată decât copiii cumiști. Le asculta însă, fără lene, fără somnolență, fără „cap în poală“, cu dinții încheștați, cu bărbia proiectată în afară, rezemîndu-și capul slab și palid în minuța uscată cu degete prelungi. Atitudinea ei avea ceva primitiv oriental. Îți venea s-o îmbraci cu șalvari, punîndu-i mărgelile albastre la gît, brățări în jurul gleznelor, și pe cap, basma de culoarea macului.

Gabriela nu se mai putea gîndi la povești, fără să nu-i apară întipărită în minte, Lucica, ascultîndu-le.
20 La început, poveștile erau un fel de bir: hrană balaurului ca să fie blind.

Lucica nu-i mulțumea. În schimb, însă, apărea din senin, aducîndu-i cele mai ciudate daruri: burateci, greieri, fluturi, clei de cireș, pui de șopîrlă, broaște
25 țestoase, licurici, — cu o demnitate de șef de trib african împrietenit cu o față albă. După un an însă, Lucica nu mai era acceptată ca o fatalitate, ci dorită. Absența ei lăsa un gol în Gabriela, pe care nici o distracție nu-l putea acoperi. Avea, firește, prietene de vîrsta ei, cu care se putea juca în felul fetelor, și vorbi. Nici una însă nu se apropiase de ea ca Lucica, în clipele cînd o asculta, privind-o cu ochi de țigancă ghicitoare în ghioce. Subt formă de ciclon nu-i mai apăruse de la războiul păpușelor. La „Gabica“ era cuminte. Cînd
30 era însă la ea acasă, Gabriela o „auzea“: drac împielit. Era în ograda ei ca o ploaie de vară, pînă și pe acoperiș, cîntînd, rîzînd, dialogînd cu ea, cu pietrele, cu copacii, cu cîinii și pisicile, organizînd mereu războaie din care nu ieșea mai cruțată decât păpușele Gabrielei, căci genunchii, coatele și fruntea ei, de la cucui pînă
40 la zgancă, purtau toate semnele eroice.

Apoi venise faza „Luly-boy“.

La șaisprezece ani, Gabriela era domnișoară cu admiratori, pe câtă vreme, vecina ei era o Scufiță Roșie din cursul inferior cu nota șase la conduită. Avea obraji sănătoși de utrică țărănească plină de căpșune, aceiași ochi splendizi de șatră, și un năsuc tot atât de impertinent ca și răspunsurile ei. Dar abea crescuse.

Vecine, veneau la școală împreună, și împreună se întorceau acasă. De când începuse să învețe englezește, Gabriela îi spunea „Luli boy“. Îi bătea dimineața la fereastră, și Luli-boy apărea cu bereta pe-o ureche, mîncînd totdeauna pe stradă o felie de pine unsă cu unt. Era foarte apreciată în clasa șasea, de cînd cu răspunsul dat profesoarei de matematică, domnișoara Țitron: galbenă ca lămîia — fical — și c-o ușoară dicțiune grecească. Gabriela avea teză. Luli-boy venise într-un suflet să-i aducă sticluta cu cerneală uitată la ea. Domnișoara Țitron o surprinsese inconjurată de fetele care-i admirau părul, genele și vivacitatea de veveriță imblinzită.

— Ce cauți aci, fetițo?

— Am venit la prietena mea.

— Care prietenă? Ce prietenă? Cine îndrăznește?

Dar Luli nu-și pierduse cumpătul. Scuturîndu-și părul, cu mișcarea aceea de mînz care nechează — păstrată din înflăia copilărie —, răspunsese pompos, cum ar spune un rege, „poporul meu“:

— Clasa a șasea.

Zimbise și profesoara.

De atunci, și în cancelarie, Novleanu Lucia era numită „prietena clasei a șasea“. Evident, măgulirea era de partea lui Luli-boy: oricum, fetiță din cursul inferior. Dar cu toată diferența de vîrstă, de rang școlar, și cu tot prestigiul pe care-l avea Gabriela față de ea, Luli-boy nu era ordonanța Gabrielei, ci mai degrabă pajul ei căsfățat. Tovărășia lor surprindea mai ales pe prietenele Gabrielei, care se bucura de o mare reputație școlară.

— Ce poți tu vorbi cu dracul acesta?

A vorbi, în sensul orgolios adolescent: adică schimb

de gânduri, filosofare în doi, confidențe, proiecte împărtășite, complicitate mândră de generație nouă.

5 Mirarea prietenelor Gabrielei nu izvora numai din contrastul vrîstelor — ireductibil pentru fete abea tinere —, dar și din natura lui Luli-boy, atît de opusă
Gabrielei. Căci Luli-boy era un fel de Aghiuță care
stimula în recreații duhul băietesc al cursului inferior,
organizînd tot războaie, oarecum sportive: cu mingea,
10 săniuța și chiar sabia de lemn, — de pe urma cărora,
participantele stîngace sau temerare se alegeau cu
semne ca și păpușile Gabrielei.

— Parcă-i fată de militar, nu de magistrat, se
spunea la liceu.

15 Pe cită vreme Gabriela, cu toate că învăța tenis,
patinaj, înot și călărie, și dansa pe deasupra, era
socotită și școlar și extrașcolar ca o „intelectuală“.

Și totuși, Luli era încorporată în intimitatea Gabrielei,
fiind, ca și mai înainte, „auditoriul“ ei. Îi istorisea
20 toate lecturile, comentîndu-le, parcă neluînd în seamă
diferența de vrîstă. Și ochii lui Luli-boy se deschideau
gravi și arzători, ca și odinioară cînd era o mică țigăncușă
albă care asculta povești. Parcă erau două ființe
în ea: una care trăia exterior, pasionat și copilăros,
vorbareț, agresiv, numai clocot și neastîmpăr;
25 și alta care asculta transmisiunile Gabrielei cu o pre-
matură concentrare în ochi.

Tot așa intra, fără s-o știe și s-o audă nimeni
— cîinii n-o lătrau: avea darul de-a se împrieteni de
îndată cu toate dobitoacele — și se instala în odaia
30 Gabrielei jos pe covor, cu spatele rezemat de perete.
Gabriela o simțea cu coada ochiului. Dacă lucra,
continua pînă ce isprăvea, fără grabă, trimețîndu-i în
treacăt un zîmbet prietenos. Nu numai că n-o deranja,
dar prezența ei înviora intimitatea, ca ochii unei stele
35 deschiși în fiecare seară la fereastră, într-același loc
al cerului. Era de acolo, deși venea de afară. Dacă
ardea focul în sobă, mai aducea un lemn de la bucătărie
și se uita apoi la foc. Alteori se uita la Gabriela
cum lucrează, ca și la foc. Alteori, cu capul răsturnat
40 pe spate, se uita în sus, ca un ciobănaș pe un vîrf de
munte.

— La ce te gindești tu, Luli-boy? o întrebare odată Gabriela, cu condeii în mână, intrigată de perfectă ei pasivitate.

— Așa... departe...

5 Și mâna ei îngustă cu degete fine făcuse un gest grațios, ușor, ca și cum și-ar fi muiat degetele în coardele unei harfe: mâna cu care făcea numai drăcii, pe-afară.

10 Locul acela de lângă zid era al ei, ca și cum ar fi germinat acolo.

15 Mai avea și alte drepturi în casa Gabrielei. La bucătărie, primăvara, ea învîrtea puii în frigare, deasupra jarului, ronțâind un morcov crud. La bucătărie i se spunea Luluța, și era foarte bine primită. Se interesa de pisici, de cîni, de puii lor, și de tot ce se întîmpla cu fructele și legumele în apă și foc.

20 — Ei, Luluța nu-i ca duduia noastră, spunea bucătăreasa. Are să fie o gospodină... Își vîra năsucul în toate oalele, cercetînd și adulmecînd, aducînd Gabrielei miros de bucătărie și informații despre „ce-aveți la masă”. Avusese un singur conflict la bucătărie. Dăruise odată Gabrielei un pui de cioară, prins de ea. Peste cîtva timp, darul căpătase glas de bariton și năravuri păsărești. Gabriela îl expulzase la bucătărie.

25 Ion, așa îl botezase Luli, era un cioroi privilegiat: se îngrășase din cale-afară, făcînd burtă de crap — cum spunea Luli — fiindcă bucătăreasa era convinsă că ea l-a imblînzit și că nu pleacă de dragul ei, cu toate că-i cam tăia aripele. Într-o zi, Ion dispăruse. Că l-au mîncat pisicile, c-a zburat... Dar bucătăreasa se uita de-atunci cam chiorîș la Luluța.

30 — Tu? o întrebare Gabriela confidențial.

— El, răspunse Luli, bătînd din palme în chip de zbor.

35 Cărțile Gabrielei ea le tăia cu un cuțit de masă, care părea paloș în mînuța ei. Așa că era la curent cu toate lecturile Gabrielei, întîi prin titluri și fraze culese la întîmplare, apoi prin istorisirile devenite o tradiție. Cu lecturile personale și directe ajunsese la mușchetarii lui Dumas. Prin Gabriela însă, trecuse de

40 Loti, Farrère și Turgheniev, ajungînd pînă la Dosto-

ievski. Făptura ei minusculă, cu numele eroilor lui Dostoievski în gură, dădea impresia furnicelor care duc fire de pai uriașe, cu o mare seriozitate.

5 La începutul primăverii, Luli-boy dispărea inexplicabil.

— De ce n-ai venit aseară? o întreba Gabriela dimineața când se duceau la școală.

— Am avut treabă, răspundea mica școlăriță, evi-

10 tînd s-o privească pe cea din cursul superior. Pînă cînd, într-o seară a unui început de primăvară, intrigată de annuala repetare a acestor dispariții și simțînd lipsa ei în odaie, Gabriela plecase în investigație. O căutase acasă. Dar acasă toți o credeau la Gabriela. Nu era nicăieri. În sfîrșit, printr-un pur

15 hazard, ridicînd ochii spre cerul înserării, Gabriela o descoperise pe acoperiș.

— Ce faci acolo, Luli-boy?

20 — Sst! îi răspunde Luli-boy cu un deget pe gură, apărînd din cerul hornurilor. Și scoborîndu-se de acolo îi incredințase la ureche secretul: aștepta cocorii. Exact reeditarea prieteniei cu clasa a șasea.

Cum pui pe marginea ferestrei fărîmituri pentru vrăbiile familiare, Gabriela îi pregătea uneori cîte o surpriză: bomboane, fructe, alune, turtă dulce, ascunse

25 alături de locul ei, sub faldul unei perdele. De aceea, mîna lui Luli, după ce se așeza, făcea cîte o mică inspecție laterală. Gabriela o auzea ronțîind. De mulțumit, nu mulțumea. Dar odată o rugase pe Gabriela să se plimbe numai cu ea. Ieșiseră împreună. Luli o

30 condusesese la debarcader.

— Gabico, hai să facem o plimbare cu barca, o invitasese ea, arătînd o barcă multicoloră, cu motor și steguleț.

— Luli-boy, n-am bani la mîne.

35 — Dar am eu, zimbise Luli deschizînd mîna cu tezaurul.

Cînd venise ceasul despărțirii, Luli-boy era încă în cursul inferior. Gabriela absolvise liceul.

40 ei obținuse un loc de avocat în contenciosul Băncii Naționale de la București, așa că plecarea ei la universitate însemna și părăsirea Galaților, a camaradelor

de școală, a casei copilăriei și a lui Luli-boy. Mai cu seamă. Accentul acestei melancolii de hotar cădea pe Luli-boy. În ea se încarna intimitatea anilor de copilărie și de școală. Ea era puiul rămas în cuibul gol, în
5 clipa călătoriei spre viață. Și totuși, niciodată Luli-boy nu fusese mai veselă decât în ceasurile împachetării. Zburda prin odăi, parcă încântată de sonoritatea de biserică a casei care se golea. Ea fusese zîmbetul mutării, zîmbetul copilăriei de care te desparți. Mică în
10 sine, părea și mai mică alături de dulapurile scoase pe ușă și alături de camioanele cu cai normanzi.

La gară, lume multă venită să-și ia rămas bun. Luli, nicăieri. Gabriela o căutase pe subt canapele, printre paltoane, convinsă că iar le face vreo farsă.
15 Dar nu-i dăduse de urmă, cu toate că minutarele deveneau solemne ca genele unei agonii. Și abea în clipa clopoțelului care mai amintea parcă o ultimă oară sunetul recreațiilor școlare, Gabriela, uitîndu-se din întâmplare pe fereastra care dădea pe cealaltă parte a
20 trenului, o descoperise pe Luli-boy plîngînd cu ochii țintă la fereastră, mică și singură în fața trenului ca greierul baladei lui Topirceanu: „Cri-cri-cri, toamnă gri, tare-s mic și amărit“. Nici n-avusese timp să o sărute. Trenul se urnea, în timp ce Gabriela lupta să
25 deschidă fereastra. Dar Luli-boy, sub ochii ei înspăimîntați, după ce trenul pornise, se luase după tren c-un trap iute, și zvirlise pe fereastră un mare pachet plat: ediția de lux a poeziilor lui Eminescu. Și-apoi, fiindcă mai toți călătorii priveau scena, țipînd la ea:
30 „Ia seama, fetițo, are să te calce trenul!“ — își scuturase iar capul și, cu ochii zburliți de fulgere, scosese o limbă drăcească, lăsînd trenul să defileze prin fața ei.

Cu tot plînsul, Luli fusese tot zîmbet în ultima
35 clipă a despărțirii.

De-atunci, căile lor se despărțiseră, parcă pentru totdeauna. Luli-boy rămăsese la Galați, printre vechile amintiri, devenind „fetița cu care mă jucam în copilărie“. Așa se păstrase în mintea Gabrielei: miniaturală,
40 grațioasă și zburdalnică, iluminînd uneori asupra somnului, în clipa unei întâmplătoare amintiri, fața

Gabrielei, cu un zîmbet care exprimat în vorbe ar fi însemnat: „Ce drăguț copil“. Se gîndea la ea tot mai rar, fiindcă trăia intens anii universității: altă muncă, alte distracții, alți camarazi, alt oraș. Cîtă vreme trăiseră alături, și-o încorporase ca pe-o amuletă, făcînd-o să participe astfel la viața vrstei ei. Acum însă, de cînd se despărțiseră, vrista devenise ocean între ele, păstrînd-o pe Luli la un orizont, invizibil de mică, abea punct.

5
10
15
20
25
După ce-și luase licența, îndemnată pe de o parte de situația modestă a părinților ei incurcați bănește în vremuri din ce în ce mai grele — boli, ipoteci intrate în conversiune —, iar pe de altă parte cuprinsă de dorința vieții neatîrnate, caracteristică mai ales generațiilor de după război, sătulă de tutelă și sedentarism, căutase o posibilitate de ciștig oricît de modest, hotărîtă să-și treacă doctoratul în litere fără de ajutorul părinților. Ocazia se ivise. Foasta ei profesoară de franceză de la Galați îi oferea suplinirea catedrei în timpul concediului nelimitat obținut prin politică. La început, Gabriela șovăise. Despărțirea de București nu era atît de ușoară. Dar zîmbetul glumeț al unei telegrame o hotărîse brusc, cum te-ar determina o grădină întrezărită să apuci pe un drum, în loc să apuci pe altul.

Iată textul telegramei:

Vă așteptăm.

Clasa opta.

30
Știuse de îndată că pluralul o ascunde pe Luli-boy.
Îi răspunse lui Luli:

Sosesc.

Gabriela.

35
De la București pînă la Galați zîmbise de atîtea ori, încît vecinii, curtenitori din clipa cînd se instalaseră, deveniseră întreprinzători. Natural, n-aveau nici un amestec cu zîmbetul întors peste ani. De-a lungul acestei călătorii și spre trecut, Luli era ca prezența sprintenă a stilpilor de telegraf cu clipiri de rîndunele, la ferestrele goanei. Și se mai întimpla ceva în sufletul

Gabrielei: involuntara mindrie a celui care vine de departe, călător, cu enigma pe umăr ca un șoim de vânătoare, spre cei care-au rămas pe loc înconjurați de cunoscut. Plecase abea ridicată de pe băncile școlii, ducînd încă timiditatea și stingăcia provincială. Se întorcea de la București licențiată, profesoara foastelor ei camarade de liceu, ca după o victorie cînd ești tînăr. După anii de București, Galațul îi apărea mic și intim, clădit parcă pe un covor al unei odăi familiare, să-l cuprinzi într-o mină, cu Luli-boy în el, ca un cărbuș zburlit de zbor.

În clipa cînd luminile Galațului se iviseră cu ochi fosforescenți de buhne și pisici, o revăzuse pe Luli cu limba scoasă și bereta strîmbă, în fața trenului.

Asta se întimpla cu ani în urmă, căci în clipa opririi trenului, după ce se uitase pe fereastra compartimentului fără să zărească pe peron ceea ce căuta, cînd văzuse la ușă capul tînăr și solemn în paloarea lui de argint, ca un răsărit de lună pe mare — exclamase:

— Luli... rămînînd cu ochii mari deschiși spre ea, ca și cum ar fi întreat-o intimidată: „Domnișoară, unde-i Luli-boy?”

Înaltă cît și Gabriela, de la Luli-boy nu mai păstrase decît ochii, părul și minile înguste cu degete prelungi. Îți venea s-o respiri, nu s-o privești. Și în acea clipă chiar, cu toate că Luli îi întinsese brațele, spunîndu-i: „Ce bine-mi pare că te revăd, Gabico“, — șoimul enigmatic nu mai era pe umărul Gabrielei, ci pe-al lui Luli. Parcă ea venea de departe, dintr-o misterioasă călătorie, deși Gabriela sosea pe vechile locuri, regăsind-o tot acolo, alta însă.

De-atunci începuse faza Luli.

Și de-atunci, Gabriela o observase neconținut, mirarea și încîntarea primei revederi prelungindu-se și înnoindu-se. Era profesoara ei și pe deasupra locuiau împreună, căci părinții lui Luli nici nu concepeau ca prietena ei din copilărie să locuiască în altă parte. De fapt, noua atmosferă de familie, cu deprinderi la care trebuie să te adaptezi, cedînd din capriciile libertății tale, n-o atrăgea de loc pe Gabriela; tocmai de așa ceva dorea să scape. Dar o atrăgea Luli. Din

cauza ei numai cedase stăruințelor, silind însă pe părinții lui Luli să accepte compromisul unei așa-zise chirii.

5 Așadar se vedeau mereu, trăind alături, și totuși
Luli mereu o intriga și o emoționa, ca și cum ar fi
zărit-o numai, fără să-i știe glasul și mintea, fără să-i
cunoască intimitatea și trecutul. Impresia aceasta
10 însă o păstra în ea ca pe un secret, nu fiindcă ar fi avut
un caracter indivulgabil, dar pentru că n-avea cui să-l
impărtășească. Nici notele din catalog, nici comenta-
riile din cancelarie, nici reputația printre cunoscuți
nu confereau lui Luli o personalitate excepțională. La
școală era printre fruntașe, fără să fie faima unei pro-
moții, cum fusese Gabriela.

15 — Prietena clasei a șasea s-a muiat de când a cres-
cut, îi spusese domnișoara Țitron. Am mai îmblinzit-o
noi, revenise ea, transformând într-un merit personal
ceea ce spontan atribuisese vristei.

20 Într-adevăr, la școală Luli era o elevă cuminte și
normal bună. Nu se singulariza prin nimic. Printre
colegele ei mai erau încă multe fete frumoase — spu-
neau profesoarele, — așa că și din acest punct de
vedere, Luli era integrată într-o pluralitate. Cei
25 de-acasă o adorau, dar pentru ei nu era decît o Luli-boy
devenită „domnișoară“, gata-gata să intre în balul
vieții. Lipsa de mirare și de încântare exclamativă a
celorlalți față de Luli dădea Gabrielei certitudinea
că ei n-o văd, nu că ea se înșeală. Și totuși, nici ea nu
putea defini profund cauza care, în sufletul ei, o singu-
30 lariza pe Luli încântător între celelalte fete, fie cunos-
cute, fie străine. Plăcerea de-a trăi alături de Luli,
de-a o însoți în plimbări, de-a sta de vorbă cu ea, de-a
o avea alături, de-a o privi — o domina acaparînd-o,
făcînd-o parcă să renunțe temporar la afirmarea pro-
35 priei ei feminități, deși era tînără, abea cu patru ani
mai mare decît Luli. Dar pentru Gabriela, tinereța
lui Luli era altceva, parcă abea atunci întîia oară
întîlnit. Luli îi apărea într-o veșnică lumină de lună,
care dădea o indulcire de taină albă trupului și sufle-
40 tului ei.

Odinioară, Luli-boy era auditorul Gabrielei și oarecum spectatorul ei intim. Acum, Gabriela luase rolul de atunci al lui Luli-boy. Raporturile dintre ele erau perfect normale, afectuoase, neatrinse de nici o constrângere. Atît numai că Luli parcă evita să vorbească despre ea. Gabriela o invitase indirect, făcîndu-i cîteva confidențe. Dar Luli alunecase spre generalități, tocmai în clipa cînd tăcerea interogativă a Gabrielei aștepta parcă pasul spovedaniei. Luli observase dezamăgirea Gabrielei, și-i spusese mai tîrziu, prietenos, dar c-un fel de jenă, și în treacăt:

— Ce vrei să-ți spun eu despre mine, Gabico? Tu nu mă vezi...

Avînd aerul să-i spuie: „Sînt o fată ca toate fetele. Nimic interesant.“

De la o vreme însă, și fără ca nimic exterior să justifice așa ceva, Gabriela o crezuse îndrăgostită. Permanența tăinuită a unei pasiuni putea să comunice și Gabrielei o tulburare fără cauză aparentă, dar cu atît mai intensă, ca acele unde de parfum aduse pînă-n largul mărilor de brizele ușoare ale primăverii, fără ca țărnul înflorit să apară ochiului.

Cine?...

Nici un bărbat nu dăduse Gabrielei bătaia de inimă adusă de această întrebare care-o privea pe Luli. Răspunsul nu-l putea găsi privind în jurul lor, printre cunoscuți. Unde era acest „cine?“ a cărui prezență în Luli îi dădea o aspirație nostalgică? Cine putea fi? Cum era?...

Întrebări care depășeau cu mult simpla curiozitate, căci rădăcinile lor erau în inima Gabrielei — de unde și trăgeau hrana —, nu în mintea ei unde numai apăreau.

Niciodată Gabriela nu simțise o aspirație mai profundă spre obscura splendoare a dragostii, decît de-a lungul acestei epoci cînd căuta să întrevadă în Luli, ca într-o altă năframă a Sfintei Veronica, chipul necunoscut al unui bărbat.

Și această aspirație, în loc s-o răsfrîngă asupra sufletului adus de la București, în loc s-o determine să întindă în sfîrșit brațele celui de-acolo, care-i scria

în fiecare zi, dimpotrivă, o îndepărta de el, lăsându-l incolo pe un țărnam rămas, cu sufletul palpitând alături de Luli, ca în pinza unei corăbii care-o ducea și pe ea spre necunoscut.

5 La început venise cu intenția să plece în fiecare sîmbătă la București. Amînase de cîteva ori, sub diferite pretexte, pînă cînd renunțase. La scrisorile pe care le primea zilnic, răspundea tot mai rar și c-un efort tot mai penibil, căci fiecare zi agrava raporturile
10 dîntre ea și cel care se socotea înainte de plecarea ei la Galați, aproape logodnicul ei. Îl iubise vreodată? La București sperase că-l va iubi, stimîndu-l, fiind camarada lui, deprînsă să-l știe alături de ea devotat și
15 ocrotitor, acordîndu-i ei întîietate cu toate că era pasionat de medicină, cu fanatismul acela al adevăraților oameni de știință. Înainte de-a o întîlni pe Gabriela, Matei Dima era poreclit de camarazii lui „amantul microbi-
20 lor“. Lucra la laboratorul „Babeș“, fiind deocamdată conferențiar universitar. Se îndrăgostise de Gabriela cu ochii închiși, total, încă de pe vremea cînd ea era în anul întîii. Deocamdată nu-i ceruse decît să-l accepte ca adorator și camarad. Devenise tovarășul ei de teatru, concerte, expoziții de pictură, plimbări, dovedînd o prospețime de entuziasm atribuită în genere numai
25 poetilor, de loc însă oamenilor de știință. Gabriela se deprinsese frățeste cu el. Cînd plecase pentru șase luni în Orient, trimisă să studieze lepra, Gabriela se simțise mai mult desperecheată decît singură, fără să deslușească de ajuns de limpede, dacă afectuoasa ei alarmă,
30 în unele zile, era datorită absenței unui om iubit, sau îngrijorării pentru viața unui prieten aflat printre primejdii. Prezența lui alături de ea îi dădea numai liniște; nici un fel de neliniști. Așa se simțea femeie alături de el, cu toate că ochii lui mereu admirativi îi aminteau neconținut că tovarășul ei e bărbat. Dacă
35 nu l-ar fi stimat, l-ar fi socotit ca pe un cîne credincios care te ferește de primejdii, veghindu-te. În ultimul timp însă, simțise alături de el dojana conștiinței unei ingraturități de care-ți dai seamă. Ca cineva care pri-
40 mește mereu daruri, fără să dea nimic în schimb. Și sub impulsunea acestui sentiment — de justiție, nu

de dragoste — îi spusese odată din senin „așteaptă“, stringându-i mâinile și privindu-i ochii, dînd vorbeii „așteaptă“ semnificația „așteaptă-mă“. O cvasi-logodnă.

5 De cînd însă trăia alături de Luli, simțea categoric că nu-și mai poate ține cuvîntul. Ceea ce la București îi apăruse ca o răsplată firească din partea ei, acum îi apărea ca un sacrificiu de care nu se simțea capabilă.

Primea zilnic scrisori care nu păreau scrise într-un laborator, ci într-un alt veac. Dar ceea ce pînă mai ieri
10 îi apăruse proaspăt, juvenil, — acum îi apărea demodat și fad.

După vreo două luni de despărțire, Matei Dima îi ceruse voie într-o scrisoare să vie la Galați s-o vadă.

„Prietenă scumpă — nu îndrăznea să-i spuie altfel
15 — nu vreau să devin fetișist alături de o fotografie. Dă-mi voie să-ți aud glasul...“

Poate că era cam desuetă delicatețea timorată a gestului; dar Gabriela-i văzuse numai ridicolul. Ca și cum ai cere voie unei femei s-o săruți. Îi răspunsese
20 că nu vrea să fie tulburată, fiindcă-și lucrează teza de doctorat și are nevoie de perfectă izolare.

Matei Dima acceptase fără murmur. Dar după alte cinci luni, venise la Galați, neanunțat. O așteptase în fața școlii, apariția lui dînd Gabrielei o contracție repulsivă. Îl prezentase lui Luli — „Doctorul Dima, un vechi prieten“ — și-ntr-adevăr, prezența lui Luli dîndu-i numai o semnificație de vechi prieten, îl acceptase ca atare, cu o cordialitate nesilită, care-l situa însă cu totul în afara Gabrielei; căci în lăuntru
25 îl repudia, cu inima închisă. De-a lungul plimbării și vizitei, Gabriela n-o lăsase pe Luli de lingă ea nici o clipă. Iar la plecare, cînd o întimplătoare dar scurtă izolare îi pusese față în față, Matei Dima o întrebuse c-un tremur abea stăpînit în glas și-n mîni:

35 — Spune-mi, Gabriela, iubești pe altcineva?

— Nu iubesc pe nimeni.

Net.

De-atunci nu-l revăzuse. Scrisorile lui oftau umil, nu ca frunzișurile, ci ca frunzele care se tirăsc. Gabriela
40 îi răspundea din cînd în cînd — cam de două ori pe lună, — dar atît de impersonal, încît scrisorile ei

aveau caracterul unui buletin informativ. Natural, nimic despre Luli: deci, nimic despre ea. În această situație, apropierea vacanței, în loc să însemne bucuria verii după un an de muncă, o îngheța. Din cauza lui

5 Matei Dima avea oroare de București. Iată de ce, după sfârșitul anului școlar, sub pretextul că vrea s-o pregătească pe Luli pentru bacalaureat, asistînd-o și în timpul examenului, își amînase iar plecarea.

— Știți ce? le propusese tatăl lui Luli. Ce-ar fi dacă

10 ați pleca la vie? Aer curat, liniște...

Acceptaseră încîntate. Via era în județul Tutova. Cîteva ceasuri de tren, două cu trăsura. Libere: ele două însoțite de umbra lui Luli, dadaia, o țărăncă

15 posomorită care-o crescuse pe Luli cu povești, față severă și ochi blînzi.

Așadar plecaseră cu dadaia. La gară le aștepta moș Ciocirdel cu trăsura. Luli sărise din tren înainte de-a se opri de-a binelea. Gabriela o găsisse cu obrazul

20 lipit pe rînd de gitul călușilor trăsurii care le aștepta cu lumina vacanței în ea.

— Săracii ei, moșneguții mei, cu urechi de iepurachi...

Și cu toate că dadaia era o autoritate îndărătnică, Luli nu se lăsase pînă ce nu obținuse de la ea, din

25 fundul fundului geamandanului legat cu sfoară, zahăr pentru călușii deprinși să mănînce din palma ei.

Locurile și via erau blînde și modeste ca și călușii. Dar Luli se lipea de ele, ca și de căluți, hrănindu-le

30 parcă din palma amintirii.

Și acolo abea, Gabriela descoperise secretul lui Luli, la sfîrșitul săptămîinii.

Își petrecuseră zilele recapitulînd scrupulos materiile pentru bacalaureat. Bineînțeles, pe iarbă în livadă, așezate pe un pled, Gabriela acoperită cu

35 „pagoda“, pălăria ardelenescă, Luli — cu capul gol. Gabriela se cam temea de albine, viespi, șopîrle, lileci, șerpi și hoți; Luli, de loc. Cu greu o hotărîse pe Gabriela să doarmă afară, în cerdac.

Învățau împreună.

40 — „Vides ut alta stet...“ începea Gabriela.

Și Luli trebuia să continue oda lui Horațiu: „...stet nive candidum...”

5 Dar cum să vorbești despre zăpadă, chiar când acoperă sfântă un vers de-al lui Horațiu, alături de un păr busuioc, al cărui parfum, încins de soare, curge ca o miere darnică...

10 Și Gabriela, c-o tresărire veselă, o vedea pe Luli sărind ca o lăcustă, ridicându-se, agățându-se, cățărindu-se, înălțându-se — și de sus, dintre busuioacele cu obraji de țărăncuță, scuturînd asupra ei dulce potop de iunie, ș-apoi spunînd în întregime oda lui Horațiu, cu-atîta tinereță printre frunze de fruct și subt cer de soare, încît textul clasic respira, cu firele de argint ale lui Horațiu, aprinse în zîmbet alb...

15 Așa că indeobște, Luli i răspundea de la etajul vegetal unde apare obrazul fructelor mici și unde-s glasurile cu aripi.

Dar uneori nici acolo nu era. Dispărea. Un ceas, două. Apoi se întorcea cu pași înceți.

20 — De unde vii, Luli?

— M-am plîmbat.

25 Dar Gabriela observase o particularitate. Luli nu scria decît obligată: la școală. Încolo, de loc. În schimb, cînd dispărea ea, dispărea și creionul Gabrielei: un creion cu mină. Într-o zi, Gabriela o pîndise și o urmărise. Ajunseseră așa una după alta, tocmai departe. Iarbă, flori mărunte, cer, greieri, soare.

30 Nici un om. Cîte-un cocostire ținea pe cîmp locul oamenilor. O singurătate fericită ca rîsul unui obraz de copil adormit. Soare blond în depărtare, cer albastru.

Un loc unde nu te puteai întîlni decît cu tine în dumineca celei mai curate singurătăți.

35 Inima Gabrielei bătea greu în aurul toropit al verii. Acum era sigură: Luli scria scrisori de dragoste. O vedea mai departe, culcată cu fața în jos, cu coatele turtite în lături, scriînd singură între iarbă și cer.

40 Apoi se ridicase brusc, rupsese, aruncase și plecase. Gabriela se culcase la pămînt ca pieile-roșii cînd urmăresc. Luli ar fi putut s-o vadă. Dar n-o văzuse

fiindcă n-avea ochi de cercetare decît pentru sufletul ei. Se înapoia iute, concentrată, c-un fel de minie.

Singură, Gabriela se îndreptase spre locul lui Luli. Găsise foaia ruptă. Și urma trupului ei culcat în iarbă. 5 Acolo s-așezase, la fel, plutind cu fața la pămînt. Ierburile erau numai cîntec: coruri de argint subțire ca tremurul stelelor și-al apelor.

Libelule dansau cu aripi străvezii ca niște mici iele ale amiezii.

10 Scrisul lui Luli apărea în orbirea dănuitoare a verii, subt ochii Gabrielei. Două rînduri. Scrise pe iarbă, nervos, cuvintele străpungeau foaia, cu cornițe parcă, într-un fel de zvicnire dezordonată, nevoind să accepte captivitatea pe foaia îngustă și plată.

15 „Pe harfa răsturnată a ierburilor tale. Vară, trupul și sufletul meu sînt începutul unui mare cîntec și tremurul minii care-l caută.“

Atît.

— Luli! Luli!...

20 Asta era dar Luli.

La întors Gabriela parcă aducea pe buze întiile versuri ale lumii culese din rouă.

— Gabico, de unde vii?

— M-am plimbat...

25 Dar nu se putuse împiedeca să nu-i dezmierde fruntea ușor, zîbindu-i ca unei zări străvezii în misterul sosirilor de primăvară.

— La ce te gîndești, Luli-boy?

— ...Așa... departe...

30 O revedea așezată ca o țigăncușă albă pe covor, lîngă zid, parcă dezmierdînd coarde cu degetele subțiri.

— Ce faci acolo, Luli-boy?

— Sst. Aștept cocorii.

35 Luli-boy îi aștepta pe acoperișul casei.

Acum îi aștepta în ea, înălțată spre cerul ei lăuntric, nouă în vechimea lumii, cu trupul ei de dansatoare arabă și obrazul ei alb de argintul sufletului, în care ochii apăreau negri ca de subt un voal oriental.

Ciudată reacție: o înduioșase și o îmbunase atât de tare secretul lui Luli, încît simțise nevoia să facă o faptă bună, generoasă. Și cum ai jertfi o mieluță pe un altar, scrisese lui Matei Dima chiar în acea zi, o scrisoare afectuoasă. Toate cuvintele acelei scrisori erau foarte tinere și alergau sprinten în soarele verii: „Mina mea încălzită și pîrlită de soarele de aici, îți strînge mina, credincios prieten“.

5
10
15
20
Apoi venise ultima noapte. Se deprinsese și Gabriela să doarmă în cerdac, dar cu pază. Cum? Ele două dormeau pe două saltele alăturate, așezate într-un capăt al cerdacului. În celălalt capăt dormea dadaia. Pe treptele cerdacului dormea Gavrilă I-iu: un cîne ciobănesc cu piept de zimbru. În ogradă, cîlcat pe
15
20
30
40
cojoc, tușea moș Ciocîrdel, cînd nu horăia, alături de o pușcă străveche, parcă de pe vremea turcilor, care totuși își păstrase prestigiul ei de pușcă. Și mai erau încă. Subt streșina cerdacului, dormitor pe aripi lîngă dormitor, cuiburi de rîndunele. Pe cerdac, Gavrilă al II-lea, un motan rural, fâlcos ca o gutuie, negru pe trup și cu picioarele albe ca un gospodar noaptea, în nădragi. Și în sfîrșit, ca niște lebede bilbiite, un cîrd de giște care clămpăneau și prin somn.

25
30
Așa că într-o astfel de cetate întărită, frica nu putea să intre.

Dar în ultima noapte intrase luna plină.

Dinții noaptea fusese neagră ca o mulțime de rîndunele, pană lîngă pană, adormindu-l pe străjerul cu flintă.

30
35
40
Apoi, parcă zburaseră deodată miliardele de rîndunele, descoperind trupul unei imensități de marmură antică.

Asta se întimpla tirziu, mult după „noapte-bună“.

40
45
50
55
60
Apoi totul devenise străveziu, fără pondere și fără contur, clădit parcă din abur, pe ape imense cu adîncul mort, — și pe cer, rotund ca de uliu, apăruse ochiul de argint fără de gene, care privește sufletele mai afund decît somnul.

Luna.

60
65
70
75
80
E foarte greu, cînd dormi afară, să știi dacă te-ai trezit sau dacă n-ai dormit de loc, mai ales cînd deschizi ochii în ziua polară a miezului de noapte. E un somn

ager și sprinten, de-a lungul căruia ceasul e clipă, și noaptea de vară nu mai lungă, deși cu stele, decît genele pleoapelor lăsate. Cînd și le ridicase, Gabriela văzuse luna ca o mare „buna dimineața” înflorită
5 înspire ea, printre frunzele care umbreau fațada cerdacului. Ridicase capul de pe pernă. Alături, nimeni. Patul era gol ca o lespede după o evaporare.

N-o alarmase de loc absența lui Luli, dar direct, imediat, fără nici o tranziție, ca parfumul unei înfloriri
10 de miez de noapte, vorbele găsite în soare reveniseră, destrămîndu-se în trilurile greierilor.

„...Începutul unui mare cîntec” ședea pe marginea cerdacului, ca pe o fîntînă deschisă, cu profilul în lumina lunii. Mlădiul ei gît alb plutea ca tulpinele ieșite din ape, ducînd spre cer obrajii care aveau gestul
15 de potir oferit lunii al lotușilor și al nuferilor, împrejmuiți de apa întunecată a părului.

N-ar fi vroit s-o tulbure, dar era ceasul care poruncește gîndurilor să vorbească în tăcerea care le ascultă.

20 Gabriela venise lingă Luli. La apropierea Gabrielei, Luli nu tresărise, căci era noaptea ochilor deschiși, și nesomnul oricui n-o putea mira, necum surprinde.

Dar se roșise pînă-n urechi, cu genele plecate, cum roșesc numai fetele al căror secret de dragoste a fost
25 aflat de alții, auzind pe buzele Gabrielei vorbele nemernice aruncate de ea pe un cîmp singuratic. Apoi ridicase spre Gabriela ochi întrebători.

— Presimțeam ceva, Luli. Te-am urmărit — iartă-mă — și am găsit manuscrisul rupt. Sînt întiul
30 tău cetitor.

Luli tăcuse, cu fruntea încordată, buza de jos ușor răsfrîntă, rezemîndu-și bărbia în pumn. Ședea pe scindura îngustă cu genunchii aduși la bărbie. Era îmbrăcată într-o pijama de lînă subțire. Parcă plutea într-o
35 lotcă pe un ostrov de argint.

Oftase ușor, ridicînd din umeri, resemnîndu-se parcă.

— Luli, de cînd scrii?

— Gabico dragă, dar nu scriu. O frază, o simplă
40 frază...

Glasul avea un accent de dezolare. Se apăra.

Își suflecăse mînicile pijamalei. Avea un tact ușor în vîrfurile papucilor. Un amestec de enervare, de șovăire de nevoie de-a spune și de pudoare pentru ceea ce apăruse în sufletul ei intim și tulburător, ca cea dintîi rotundire a sînilor. Nici un orgoliu însă; mai degrabă o rușinare.

Elanul Gabrielei se oprise nehotărit. Mîinile ei, pornite spre Luli, reveniseră c-un gol, ca și cum ar fi scăpat vasul pe care i-l aduceau.

10 Luli îi apucase mîinile deodată, bătîndu-i-le afectuos ca pe un bot de mînz, dar fața ei nu era veselă.

— Ce-i, Luli? o alintase Gabriela, cu glasul îndulcit ca pe un copil mic pe care-l doare capul. E greu?

— Uite și tu: asta...

15 Arătase cu o rotire a brațului gol palatele venețiene ale nopții.

— ...și asta!

Mîna se oprise pe fruntea ei încordată.

— Asta luptă cu asta. Ce vrei să fac?

20 — Să scrii, Luli, fiindcă ai talent.

— Gabico!

— Da, Luli, sînt sigură.

Alt val de singe înroșise obrajii lui Luli, aprinzîndu-i ochii.

25 — Gabico, hai să ne plimbăm.

— Hai.

În pijamale și în papuci. Descoperite. Pe iarba livezii alergau pașii albi ai luminii venite printre frunze într-un fel de menuet cadențat. Uneori cădeau fructe singure, prin somn, visînd poate că sînt culese. O vastă intimitate, ca un ocean care-ar deveni bun ca ochii boilor.

30 — M-am prostit, Gabico. Aș vrea să-ți spun tot și văd că n-am ce. Nu-i chiar așa ușor să vorbești despre tine.

Unele crengi erau atît de lungi și-atît de aplecate spre iarbă, încît parcă s-adăpau din apele lunii revărsate.

— Cînd ai început, Luli?

40 Luli se oprise cu ochii pe zări, căutînd parcă răspunsul în ochii stelelor.

— Știu eu, Gabico? N-am avut liniște niciodată.
Parcă luptam să ies din mine, să evadhez...

— Luli-boy!

O revăzuseră amîndouă ca pe altcineva.

5 — Tu cunoști senzația asta: că-i prea strîmt în tine, că n-ai aer de ajuns? Vrei mai mult, mai mare, mai repede. Scriu trei-patru vorbe, o frază, două, și rup. Nu mai am nimic.

— Luli, drăguță, și rupi tot-tot?

10 — Tot.

— Cum? N-ai nimic din ce-ai scris? N-ai păstrat nici un rînd?

— Gabico, dar tu nu înțelegi că n-am scris nimic?

15 Gabriela zîmbise, dezmierdîndu-i obrazul infierbîntat.

— Da, Gabico, consolează-mă.

Gabriela zîmbise mai departe.

Apoi, cu un aer glumeț îi pusese mîinile pe creștet, spunîndu-i c-o nazalizare tărăgănată:

20 — Ca Ioan pe Isus, te botez în apele Iordanului: Luli, noul cîntec. Nu-nu-nu. Îți trebuie un nou nume, de scriitor...

Scena era glumeață. Dar lumina nopții era solemnă ca o apă a destinului.

25 Luli se uita în pămînt, ostenită parcă. Mîinile Gabrielei pluteau pe creștetul ei. Căuta un nume. Părul lui Luli era negru, negru — și, deodată, ca o comoară de aur, din adîncul părului desprinsă, numele se ivise cu silabe blonde ca soarele.

30 — Lorelei...

Luli o privise întrebător, după o absență.

— Lorelei: numele tău de scriitor.

— Glumești, Gabico, vorbise Luli dînd din cap.

35 Dar c-o pornire copilărească, apucase numele dăruit, cercetîndu-l.

— Da, e frumos: Lorelei...

Era în noapte ca și-n apele Rhinului, numele vechei legende.

— Luli, cunoști balada lui Heine?

40 Luli zîmbise școlărește, cu ochii micșorați.

— Parcă, parcă! Ceva cu o zină care cîntă pe o stîncă de pe malul Rhinului, și care... și care provoacă accidente mortale, se scuturase ea de atmosfera de pînă atunci, reacționînd juvenil.

5 Nu numai noua Lorelei dar și Gabriela simțise nevoia unei destinderi, ca după ce-ai ieșit dintr-o biserică. Așa că printr-un spontan acord, amîndouă deveniseră copii ai clipei de noapte cu lună plină, nesomn și fructe coapte.

10 Cînd ești tînăr și nu cunoști încă insomniile, e o mare mîndrie să păcălești somnul.

Astfel că hotărîseră, fără să mai consulte minutarele, să surprindă dimineața. Dar cum somnul, în loc să le aștepte pe saltelele din cerdac, parcă se luase după ele, dezmierdîndu-le din spate cu tăceri, îl alungaseră cu fapte diurne: adică o masă improvizată cu 15 pirjoale reci, pîne cam uscată, cafea neagră la termos și fructe la discreție. Apoi făcuseră și un foc în fundul livezii, regretînd că nu s-au copt încă păpușoi, întreținîndu-l ca străjerii unei povești cu duhuri, care-s 20 gata să fure fructul de aur, copt numai noaptea.

Spre dimineață, și mai treze din cauza cafelei negre și a mîndriei tineresci de-a fi învîns somnul, 25 recapitulaseră vertiginos materiile bacalaureatului. Și ca întotdeauna, învățătura cu întrebări și răspunsuri — mai ales în văzduhul sprinten al zorilor — o alungase pe Luli într-un suprem cireș de iunie, cu hultoane negre. Întrebările porneau de jos, cu greierii, răspunsurile picau de sus, cu cireșele...

30 ...Cu cireșele răsturnate de Luli din coș, la marginea trenului care o ducea spre bacalaureat.

Dar după o noapte albă, chiar cînd ai în față o fată care-i ca un lied de Schumann, botezată Lorelei, în Rhinul unei nopți de vară, — somnul tot vine.

35 Mina Gabrielei căzu, cu sufletul alături ca o carte îndelung cetită. Genele s-alungiră negre, de noapte. Obrazul păru mai luminos, în somn. Fineța lui avea ceva din înflorirea prelungă și parcă plînsă a salcîmilor în străveziul nopților cu lună.

Luli se deșteptă, dar fără să fi dormit. O regăsi pe Gabriela în față, la umbra storului. Își aminti de unde venea — cling-cling cîntaseră „moșnegii ei”, scuturînd capul după tren — și unde se ducea: profesori prinși ca lipitorile pe mîntea candidatului.

5

Se simțea ostenită de ea însăși, și avea trac, școlărește. Ar fi vrut să ridă cu Gabica: dormea.

O clipă, avu o mișcare de nehotărîre între bancheta pe care se putea întinde și fereastra deschisă.

10

Dar vîntul învinse somnul.

Fără zgomot, Luli se ridică, muindu-și obrazii în vîntul vitezei, care uneori e și al destinului.

PARTEA A DOUA
„... TRUPUL ȘI SUFLETUL MEU SÎNT
ÎNCEPUTUL UNUI MARE CÎNTEC...”

Capul fumătorului de la fereastra compartimentului de clasa întâia apărea la fiecare oprire a trenului, cerceta ferestrele vecine, și se retrăgea: mereu cu țigara aprinsă.

5 Mai simplu ar fi fost să iasă pe coridor, să deschidă ușa despărțitoare dintre compartimentul de-a doua și cel de-a întâia, și să se oprească o clipă, cât îți trebuie să aprinzi o țigară și să arunci o privire, la ușa compartimentului cu cele două fete. Nu timiditatea îl
10 împiedeca s-o facă. Era deprins să intimideze el pe alții, nu să fie intimidat. Chiar cei care nu știau cine-i deveneau deferenți față de el, dacă erau bărbați; iar pe femei le intriga, dînd celor mai multe imboldul de-a-i vorbi franțuzește, sau într-o altă limbă stră-
15 ină. Era greu să treacă neobservat. Dădea o primă impresie de exotic oriunde se afla: nu numai în străinătate, dar și în România. Părea în fiecare loc că vine din altă parte, că e ambasadorul unei țări depărtate. Cînd intra la un teatru, înainte de-a întinde biletul, cei de la ușă se inclinau, întrebîndu-l: „Loja
20 dumneavoastră?” Cînd pleca la drum, fără să-l mai întrebe, tregherul îi ducea bagajele la clasa întâia. Iar cînd mergea pe stradă, cei care-l întilneau aveau impresia că limuzina de lux îl urmărește mai de la
25 distanță.

— Ești impunător, colega, îi spunea tatăl său, profesorul universitar Aristide Bogdan. Regret că nu-ți sînt fiu. M-aș fi tras din frac, nu din opincă.

5 Nici Aristide Bogdan nu se trăgea din „opincă”. Tatăl său fusese profesor secundar. Dar era un „democrat convins”: „opincile” erau ale demagogiei, nu ale originei.

10 Catul Bogdan, însă, dădea într-adevăr impresia că strămoșii lui sînt zugrăviți în alungire bizantină pe zidul bisericilor ctitorite de ei. Așa era el numai, în neamul lui — după tată —, deși părea că a moștenit înălțimea fină și cam dolentă a trupului de la strămoși a căror mîină, înainte de-a se efemina bizantin pe mătăniile huzurului boieresc, minuiise pe cîmpuri istorice, în jurul voievozilor, spada vitează.

15 Astfel de mîini avea: mai mult fine decît puternice, cu toate că erau mari și aparțineau unui bărbat. Fără inele totuși, deși ochiul care întilnea aceste mîini căuta să-l descopere pe cel cu stemă.

20 „Tani are mîini de amant”, spusese lui Aristide Bogdan, Agatha, mult prea tinăra lui soție și a doua mamă vitregă a lui Catul Bogdan.

Aristide Bogdan, cinic, repetase vorba la Club. Picanta apreciere circulase cu zîmbete pe buzele cle-

25 vetirii ieșene, ajungînd pînă și la Universitate printre studentele lui Catul, făcîndu-li-l și mai interesant.

Era și fără de asta, mai ales pentru femei. Ochii lui veneau parcă din Orient, de subt gluga unui burnuz pudrat de pulberile deșertului, negri și pasionați, cu gene feminin îmbelșugate; gura — mare, severă ca expresie și ostenită parcă, avea buze de un roșu intens, umed. Dar părul era alb în întregime, dînd prin contrast o smolire de icoană veche obrajilor palizi. Părul alb, pieptănat pe spate, cam lung și ușor fluturător, nu dădea o impresie de bătrîneță, ci de izolare, ca piscurile ninse ivite în zarea unor

30 priveliști de vară, printr-un văzduh ciripitor. Un aer delaolaltă semeț, tăios și ostenit. Fruntea înaltă și osoasă cu arcadele adînc scobite: ochii priveau din fund, dînd frunții un relief tare. Nasul părea perfect

35 drept, văzut din față, cu nări subțiri de o grecescă

subtilitate, dar în realitate era ușor achilin, ceea ce în clipele de mare concentrare dădea profilului o severitate dantescă, un fel de izolare pe-o stîncă dinspre iad, întregind accentul fix de singurătate al părului de un alb etern.

5 Era de ajuns ca cineva să-i vadă numai capul, înălțat deasupra umerilor, pentru a ști că-i înalt. Astfel era: cum îl vestea osatura feții și a frunții. Lățimea umerilor echilibra înălțimea trupului, fără
10 să-i dea agresivitate athletică, ci dimpotrivă, un fel de zvelteță tomnatec meditativă. O femeie ar fi plîns rezemată de pieptul lui, ca subt frunzișuri de septembrie.

15 Se îmbrăca în gris și albastru închis, cu ghetete negre, dînd celor care-l întâlneau certitudinea că se îmbracă în străinătate la o casă mare. De fapt își făcea hainele la un oarecare croitor ieșan care replica numeroșilor clienți nemulțumiți:

20 — Se poate să nu vă placă? Dar pe domnul profesor universitar Catul Bogdan cine-l îmbracă? Leiba. Sic de Paris.

Însă o eleganță specială, dincolo de modă. Același pantalon drept, sever ca pantalonul jachetelor, același surtuc cam lung, abea îngustat la talie, pîrînd că-i
25 ceva mai larg decît trebuie. O corectitudine severă, de om elegant, care abea a părăsit haina de doliu, anticipînd parcă o renunțare la tineresc.

Catul Bogdan provoca multe antipatii. Aprecieri ca: „teatral, pozeur, cu nasul pe sus, înfumurat, boieros“, cu toată gama variantelor și derivatelor, circulau în jurul lui, fără ca cei care-l cunoșteau mai de aproape să le dezmință, cu excepția lui Nathan Sabetai, singurul lui prieten intim, care luptase în multe feluri pentru a-i rectifica reputația.

35 Aceste aprecieri erau justificate și de aparenta lui morgă aristocratică și de izolarea lui, dar mai ales de contrastul dintre el și neverosimilul său tată și coleg universitar. Aristide Bogdan — Agatha îi spunea impertinent „papa Mito“, adică, pe franțuzește, mitocan —, fost prefect de poliție și în permanentă
40 deputat, avea un aspect de lăutar țigan, și el cu părul

alb, și era intim cu toată lumea; o intimitate al cărei accent era clipirea de ochi pe care-o adresa oricui, adică: „Lasă, șmechere, că te știu eu“. La Cameră, la Tribunal, la Universitate când se întrunea marele colegiu unde se învecina cu fiul său, la Teatru, pe stradă, în tramvai sau în tren, la baia de abur sau la aperitive, la fel era. Veros, cinic, vulgar, foarte inteligent și c-o rămășiță de cultură din doctoratul în drept luat la Paris, căci de atunci n-avea timp intelectual decît pentru ziare — i se iertau toate, spunîndu-se despre el:

— E porc, dar e simpatic.

Catul Bogdan în schimb, nici simpatic nu era, mai ales fiindcă avea un astfel de tată. Apoi nu făcea politică. Ca și romanele lui fără de gloate, țărani și oameni de pe stradă, abținerea lui socială era interpretată ca o izolare disprețuitoare. Vremea mulțimilor nu i-o ierta, nici în critica literară care făceadin el o moaște a turnului de fildes, nici în atitudinea vecinilor de viață cotidiană, care nu-l găseau cot la cot.

În schimb, femeile, nu numai că-l remarcau imediat și oriunde, dar îl priveau cu ochi și nări care ofereau pasiuni tumultuoase. *Femeile*, nu fetele tinere. Îl remarcau și fetele tinere, dar ca pe o pictură interesantă amintind muzeul cu armuri și pînze de vechi maiștri, situîndu-l dincolo de bătaia cu garoafe a inimii...

... De la fereastră la fereastră, într-o clipă de umbră cu castani a unei opriri a trenului, Luli-i întîlni ochii negri și imediat apoi, părul alb.

„Și tînăr și moșneag“, vorbe gîndite în zbor de libelulă, se opriră nedumerite în mintea ei, deschizîndu-i buzele mirat.

Și întocmai ca la teatru, cînd înainte de-a-și fi scos mînușile în loja cu scaune goale, ar fi întîlnit ceva interesant, întorcîndu-se în urmă să-și cheme prietenile, se uită spre Gabriela, trăgîndu-și capul înlăuntru, să-i spuie și ei. Dar Gabriela dormea alb în salcîmii somnului, la umbra perdeleței.

Trenul pornea.

După castanii gării, soarele izbucni mai arzător. Capul lui Luli reapăru la fereastră, regăsind în coada ochiului părul alb și ochii negri.

5 Gara rămase în urmă cu tăcerea ei vegetală: o scufiță roșie uitată între castani. Trenul intră în vânt și-n soare. Ierburile țintăreau a secetă. Fumul locomotivei atrna ca o umbră veninoasă deasupra trenului, mînjind lumina. Viespuiau scinte, dinspre locomotivă. Luli întoarse capul, culcîndu-și obrazul pe
10 brațele încrucișate pe fereastră. Vîntul o bătea în creștet, spulberîndu-i părul, dîndu-i o viață șerpuitoare. Era ca într-o apă curgătoare caldă și arzător blondă. Abea întrezărit, cerul era un galop albastru-argintiu. Cîmpiile se-nfășurau și se desfășurau cu foșnete. Totul venea, trecea, apărea, dispărea, cu o
15 fluentă suplă. Stilpii de telegraf săltau, împlîntîndu-se dansînd în calea vitezei, și rămîneau mlădii cu părul sirmelor în vînt și-n rîndunele. Îți venea să
20 zîmbești somnoros.

Un zîmbet de-al lui Luli întîlni iar ochii negri. Profilul era sever ca de pisc pe subt care curge o apă repede, c-o umbră de vultur.

25 Numai două capete cutezau să înfrunte arșița de iunie la ferestrele trenului. Aproape vecine. În același soare aprig, în același vînt fierbinte, în aceeași imensitate rotundă ca tăcerea de subt bolta aceluiași craniu.

30 Luli întîlni un zîmbet, și-i acceptă intimitatea. Era un zîmbet exterior trenului: venea din soare și din vînt, fără gînd, fără vorbe, fără scop — pur.

Din lumea piticilor, cîteva flori se apropiară de tren fluturînd fluturi.

35 Cîțiva copaci se zburiliră solzoși, din lumea uriașilor.

Apoi iar cer, cîmpii, coline ca niște mantii de catifea verde și aurie, umflăte de vînt.

40 O vacă albă, ca statuia ei de marmură mînjită... Salutul din alt veac — cu spadă, panaș și reverență — al unui cocostîrc desprins în zbor ceremonios... Un sat dominat de biserica albă, ca de un fum abea

pornit din horn... Niște oițe incleiate pe iarbă... Și o gară pusă pe covor la căpăttiul copilului care se deșteaptă ochi în ochi cu salutul celui cu șapcă roșie...

5 Luli își freacă ochii: timpul trecea străveziu.

Vecinul aprindea o nouă țigară: mult mai fuma!

Se priviră în treacăt ca doi necunoscuți binevoitori. Zimbetul apărea dincolo de gări.

10 Trenul porni spre acest mare zimbet. Călătoria căpăta un sens intim de glumă împărtășită într-un tren de plăcere.

15 Gîndurile apăreau și dispăreau într-o dezordine veselă. De cîteva ori, Luli cercă să reconstituie cu ochii închiși fața domnului cu păr alb. Dar gîndul plastic desemna copilărește, ca un deget stîngaci pe un geam brumat, sau ca un cărbune pe un trotuar, un fel de caricatură de babă cu nas ascuțit și c-un cîrcel de fum din buze.

20 Risul acoperi de cîteva ori fața lui Luli, întocmai ca la școală, în ora unui profesor sever, cînd stai ascuns după spinarea vecinului, cu obrazul lipit de pupitru.

25 Altă gară se ridică în picioare, încruntată ca un profesor de matematică, tuns scurt, cap patrat, congestionat și cu ochelari; o privi pe Luli drept în față, cu ceasornicul fără de minutare.

30 Luli închise ochii, așteptînd gornița plecării. Dar auzi de alături — celelalte zgomote n-o interesau — foșnetul scurt al unui chibrit aprins, și nu se mai bucură, deși trenul intrase iar în soare. Își amintise deodată de abuzul de țigări al tatălui ei, de unele palori la masă, cu broboane de sudoare pe frunte, de respirații șuierătoare, de ochi care cer ajutor, de ridicări precipitate de la masă cu șervetul căzut pe jos...

35 Se supăraseră.

Parcă „o supăraseră“.

Se întunecă.

Catul Bogdan nu mai văzu decît clocotul unui păr zburlit; obrazul dispăruse, culcat cu fruntea pe brațe.

40 Ceea ce se întîmpla era amuzant și absurd deopotrivă. Dar și foarte juvenil.

„Deci și foarte juvenil“, corectă gândul, ca pe-o foaie de manuscris prim.

5 Întimplarea se împletea din două fire. Un fir parcă desprins din șalul luminos al mamei lui moartă cu zeci de ani în urmă și rămasă mereu tânără în amintirea lui. Cu cele două fete, scoborise din trăsura de țară și amintirea mamei lui: tot cu pălărie de pai blond, tot tânără ca o fată întorcându-se de la primul bal, cu mâni subțiri și blinde și cu glasul acela pe care-l auzea și acum din urmă, de la spatele veșnic pustiu de această lumină.

— Tani mic, coboară încet, să nu te împiedici...

15 În timp ce mâna ei îi prindea ușor umărul, dându-i pe față o învăluire stinsă de parfum fără nume. Firul acesta avea paloarea amintirii celei moarte, și grația ei tristă.

20 Și alt fir, fără de nimic nostalgic spre trecut, adus de un coș cu cireșe negre, deodată răsturnat, de două lacrimi pe obraji tineri, încântător tineri...

25 În prima clipă avusese impulsunea să sară din tren, să-i adune cireșele și să i le aducă, numai ca să-i mai vadă o dată obraji de aproape, aducându-le zîmbetul o dată cu cireșele. Dar de cînd se înapoiasă de la Paris, nu mai era om de acțiune. Intervenția aceasta se petrecuse numai în capul lui, devenind o acțiune subiectivă pe marginea realității.

30 Și iată totuși, că se lăsase „prins“ în joc, ca de-o pisică pe care o stîrnești c-un ghemotoc de hîrtie. Ședea la fereastră cu capul în soare, umplîndu-și ochii de funingini, numai fiindcă era amuzant și absurd. Evadase complect din el însuși. Ceea ce făcea era absolut nou. Să schimbi de la o fereastră de tren zîmbete fugare cu o fetiță cochetă și vicleană care se face că doarme iscodindu-te printre gene...

35 Nathan ar fi aplaudat: „experiență directă“. Catul Bogdan zîmbi, prelungindu-și zîmbetul în fumul țigării, binevoitor și ironic, ceea ce-i restitui expresia obișnuită cînd discuta. Și revenirea prin mască la el însuși îi aduse și o observație de scriitor: constată
40 cît era de inapt în viață să descifreze gîndurile cuiva care nu semăna cu el. Dacă fetița de la fereastră ar

fi fost un personaj, prezentată așa cum era în manuscrisul unui roman, i-ar fi atribuit gânduri și reacții, cu atenția și concentrarea obișnuită, dar fără efort excepțional. Și iată că văzînd-o reală, în realitatea
5 exterioră lui, participînd la o întîmplare la care participa și el, — o privea cu mirare și curiozitate, neștiind ce se petrece în capul ei zburlit de vînt. Și de altfel grația ei îi dădea o lene cerebrală — ca și în
10 tiile zile ale primăverii —, nu o stimulare. Analiza ceda locul senzației simple. Îi veneau dinspre ea numai emoții proaspete, de care se lăsa copleșit c-un fel de pasivitate îngăduitoare, așa cum ai renunța la mișcări, dacă o pasăre ți s-ar sui pe umăr, ș-apoi pe braț, confundîndu-te cu un copac.

15 Și mai știa despre ea că se numește Luli. Asta era ca și ceea ce vedea la fereastră: forma și numele absurdului incîntător.

Acum abea începea să nu mai regrete plecarea la Galați, — dacă, bineînțeles, Luli...

20 O numise în gînd ca pe ceva care i-ar fi aparținut lui pînă la Galați. Numai pînă la sosirea la Galați. Luli-de-la-fereastră-trenului. Trenul lui Luli...

Pe nesimțite, devenise foarte binedispus. Așa cum sînt, după două cupe de șampanie, nebăutorii. Parcă-i venea să se joace cu vorbele, să le versifice glumeț. Luli rima cu Multa-Tulli...

Absurdul punea și o mai intimă stăpînire pe el. Ar fi vrut să se uite în oglindă, să vadă fața acestei dispoziții, acestei transfigurări, dar se temea să nu
30 dispară capul de la fereastră.

De ce nu-l mai privea? Și la ce se putea gîndi Luli? Pentru Luli, el nu putea fi decît un om bătrîn. Mai ales, apărut cu păr alb în arșița unei amieze de iunie. Mască de om bătrîn...

35 Gîndul făcea în treacăt această constatare, fără ca să-l afecteze, fiindcă știa perfect că nu din impresia tinereții izvorăște seducțiunea lui. Constatarea n-avea decît un scop: să sublinieze și mai tare absurdul întîmplării, gratuitatea ei, izolînd-o de viitor,
40 limitînd-o la cîteva ceasuri de tren.

...Dar de ce-i surîdea Luli? Fiindcă era fată și fiindcă în acest tramvai interurban el era singurul bărbat cu care cochetăria ei se putea juca de-a „baba-oarba“. Căpăta doar o semnificație ad-hoc de oglindă masculină pentru cochetăria unei fete tinere.

Era convins că dacă la altă fereastră ar fi apărut un băiat tânăr și frumos, vrîsta lui Luli nu s-ar mai fi ocupat de el.

Avu, totuși, o foarte mică strîngere de inimă la acest gînd. Își dădu seamă cît de umilitor ar fi fost pentru el — în sine — ca Luli să accepte un alt dansator intru zîmbet la fereastra priveliștilor. Și cît de natural, totuși. Tenul vrîstei ei nu se-nvecina cu tenul vrîstei lui. Ea era cu panerul de cireșe...

Îi apăru deodată foarte departe în vrîsta ei.

Aprinse o nouă țigară. Își șterse fruntea cu batista. Parcă era prea cald. Apăsător. Și lipsă de aer. Mirosea a funingine. Figura i se posomorî. Aruncă țigara abea începută, dar mirosul tutunului îi devenea sensibil cu fiecare respirație, fără să-l poată goni. Arșița se îngreuiase ca împrejmuirea de aburii negri ai unei mari furtuni care s-ar fi apropiat încet, șerpește.

Cu saltul arbitrar pe care mintea îl are numai în coșmar, își reaminti deodată, ca și cum atunci ar fi lăsat cartea din mîină, de *Idiotul* lui Dostoievski. Clipa anxioasă cînd principele Muișkin coboară o scară care-l duce spre criza de epilepsie, pîndit de undeva de ochii lui Rogojin, și poate și de cuțitul lui...

...Cînd ridică din nou ochii, Luli îl văzu de profil, cu privirea îndreptată spre fundul zării. Rămase cu ochii la el. Profilul lui avea o nobleță patetică. Parcă venea călare după o înfrîngere, albit și singur, fără cască și fără lance, în fruntea oștilor învinse. Așa se înclina capul la fereastra trenului care-l hurduca. Capul venea dintr-o baladă tristă. Ochii priveau peste zare întîlnindu-și toamna destinului...

Dar se întîmpla într-adevăr ceva.

Luli revăzu paloarea și gesturile de atîtea ori văzute la tatăl ei. Sudoarea care apare pe tîmple ca o insîn-

gerare, mișcarea neliniștită a capului parcă sugrumat din spate de o mână haină, și ochii fără privire, care cer ajutor...

★

5 Leșinul dă sufletului și panica morții și intensitatea ei. Durase numai câteva secunde, dar sufletul își pierduse vrsta, apropiindu-se chiar în clipa vastei eclipse de copilăria mică.

10 Catul Bogdan se deșteptă avînd în mîină, mîina mamei lui, de care se lipise. Mîinea nu se limpezeise încă. Dar mîina regăsise și prin întunericul organic mișcarea mîinii de de mult. Astfel, captivă în mîina necunoscutului, mîina lui Luli fu apropiată de un obraz rece și ud, care se alipi blind de ea. Nu-și privi mîina. Privi obrazul. Părea de marmură dezgropată ca
15 al orbilor cînd își scaldă fața în lumina soarelui nevăzut.

Milă? Desigur.

Dar mai mult decît milă în fața trupului de vultur imblinzit în mîina ei.

20 Și ca și cum așa ar fi trebuit să fie, tot ce făcură mîinile ei hotărîte fu ascultat de marele trup bărbătesc. Îl întinse pe banchetă, punîndu-i capul pe pernă, cu fața în sus, ridicîndu-i picioarele grele care nu încăpeau decît îndoite pe canapeaua vagonului. Îi desfăcu cravata și gulerul. Îi șterse fruntea udă cu batista ei.
25 Făcu umbră, acoperind cu perdeaua fereastra dinspre soare. Îi șterse din nou fruntea.

Apoi o auzi plecînd.

30 Deschise ochii toropiți. Întîlni o față albă, cum numai din leagăn și în amintire întîlnești, aproape în suflet și departe afară.

— Vin îndată.

Închise ochii. Orice i-ar fi spus acest glas credea.

35 Luli făcu o expediție grăbită la vagonul de clasa treia unde era dadaia cu „gospodăria“. De acolo se întoarse cu o lămîie, un cuțit, un pahar și o sticlă de apă.

Din compartimentul unde dormea Gabriela, luă termosul în care mai rămăsese cafea din noaptea petrecută în livadă.

Ciudat! Intrase și ieșise din compartimentul Gabri-
elei, fără să facă zgomot. Nu vroia să o deștepte din
somn. Dar parcă se și temea să o trezească, somnul ei
bucurînd-o

5 Reveni la necunoscutul cu păr alb. Udă batista,
punîndu-i-o pe frunte.

Trenul se oprise într-o gară cu tei înfloriți. Parfu-
mul lor impresură trenul și intră pe toate ferestrele.

10 Băutura pe care i-o pregătise Luli era stridentă:
cafea neagră concentrată în care storsese zeama lămîii.

Mîna lui Luli îl cuprinse de după gît, ridicîndu-i
capul, în timp ce mîna cealaltă îi ajuta la băut.

15 Și în această clipă, amintirea mamei lui veni din
nou, de afară, cu mișcarea mînilor care-l învăluiau,
dîndu-i de băut, și cu parfumul încropit al teilor.
Cînd era bolnav, seara, asupra somnului, mama lui
venea pe marginea patului și s-apleca asupra lui,
dîndu-i ceai de tei. Păstrau teii ceva din parfumul
amintirii ei.

20 — Acuma stai liniștit.

Îl culcă din nou, schimbîndu-i compresa.

Mîna lui făcu un gest spre ea.

— Nu plec. Stau alături.

Se așează pe bancheta din față, veghindu-l.

25 Batista albă care-i acoperea fruntea îi făcea și
mai brună paloarea. Cap de arab.

Din gară în gară teii înfloriți se înmulțeau. Coruri
de aur în soare.

30 Și după ce pornea trenul, parfumul lor rămînea,
uneori crud ca al ierbii cosite și al pănușilor de păpu-
șoi, abur de sevă nouă mai mult decît parfum; alteori
bogat de mirodenii pipărate ca al finului cosit în lun-
cile grase ale munților; alteori îndulcit ca al banane-
lor răscoapte, luxuriant, tropical, fierbinte, deve-
nind miere...

35 Și pe măsură ce soarele se cobora pe orizont și par-
fumul teilor, din cerul crengilor, cobora mai tare spre
pămînt, fluturînd pe fața celui întins pe canapea, ca
un vâl subțire găsit într-un dulap al amintirii, cu
40 parfum de altădată.

Trezit de-a binelea din somn, se deștepta mult mai încet din somnolență, slăbit, cu strania senzație că a rămas ca o casă cu ferestrele și ușile deschise prin care a trecut parfumul teilor și că nu mai poate închide
5 nici ușile, nici ferestrele, și că astfel mereu va trece vântul și parfumul teilor.

Că e deschis ca o rană, — ca o rană fericită.

★

Și-n Luli, întâmplarea se împletea din două fire. Unul venit pe față ca un funigel, din cer, din vânt,
10 din soare, la fereastra trenului. Îi simțea și acum pe față atingerea de zimbet întâlnit.

Altul venea din ea, deși omul era străin. Îl privea întins în fața ei, cu fruntea acoperită și ochii închiși, cu o mirare în care se aduna tot parfumul teilor din
15 gară în gară înmulțiți, ca și cum trenul intra în pădurea teilor lui Eminescu, în care avea să răsară luna cu „lumina ei fecioară“.

Nu știa cum îl cheamă, de unde vine. Nu-l întâlnise niciodată.

20 Dar necunoscut, venea parcă din ea, ca un vers de care-ți aduci aminte avându-l pe buze înainte de-a ști unde l-ai auzit.

Îl vedea întins subț ochii ei, fără ca el să o vadă. Avea păr alb... Argint, argint, argint — cînta tactul
25 roților... „De treci codrul de aramă, de departe vezi albind ș-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint...“

Ochii vedeau, și mințea se întâlnea mereu cu emoții care aduceau versuri.

30 Cu fiecare respirație parfumul teilor intra în piept. Un somn cu ochii deschiși, în fundul unei ape de aur.

Sufletul avea o legănare lentă, de alge aiurite de curenții mării.

Gene negre...

35 Tot ce vedeau ochii inima repeta, adînc, într-un vag de coruri religioase.

E foarte ciudat să te uiți la un necunoscut ca la o carte deschisă în care cetești versuri tulburătoare, regăsind în ele ceva presimțit, poate știut, dar vag

pînă atunci, totuși era, nu numai în suflet, dar și înafara lui, adus de necunoscut ca o pulbere de argint a unei zări din care vine un călăreț rănit — dar călărețul parcă venea din zarea ei, căci îi știa pulberile de argint, le văzuse în ea, fără să vadă călărețul. Inima ei bătea lingă el ca o copită credincioasă și supusă. Parcă ea i-l adusese răsturnat.

5
10 Și nici nu știa cum îl cheamă. Dar îl avea pe buze mai intim decît un nume, cum pămîntul nu știe numele garoafei din el răsărită.

15 Luli își trecu mîna pe frunte. Era fierbinte. Își privi cu mirare mîna. Era mîna ei. Dar venea din altă parte, de pe un obraz bărbătesc, alipit de ea atît de adînc, încît mîna devenise misterioasă ca o apă în care s-a cufundat o comoară, ca un cer în care-au nins luceferi, ca o zare în care s-au topit cocori.

Mîna ei care devenise mîna nostalgiei...

20 Și-n acea clipă, se sfii. Nu mai îndrăznea să-i schimbe compresa.

Își cuprinse obrajii în mîni. Ardeau mai tare decît mîinile.

Era în întregime conturul și forma unei mirări.

*

25 Subt pleoapele închise, Catul Bogdan se refăcuse treptat, redevenind el însuși, integrîndu-se ca o unitate în amintirile vieții lui de pînă atunci, recăpătîndu-și vrista, reluîndu-și gîndurile, recapitulînd lucid tot ce se întimplase, distanțînd emoțiile dinainte și de după leșin într-o perspectivă analitică.

30 Nici o alarmă. Își explicase totul prin mama lui, care era cea mai adîncă și mai ascunsă prezență din sufletul lui. Nimeni, dar absolut nimeni — nici chiar Nathan — nu știa acest secret pur. Mama lui murise tînără, aproape necunoscută, după ani de căsătorie cu un om despre care, cît timp fusese mic, Catul Bogdan nu spusese decît atît:

— Mamă, tata miroase ca un tren.

Aristide Bogdan fuma țigări de foi, aducînd miro-sul lor aspru în salonașul intim în care mama lui Catul își petrecea viața la gura sobei, la pian sau pe

divan, cîntînd pentru el, jucîndu-se cu el, cetîndu-i povești pe care i le traducea din franțuzește, albă ca amintirea trandafirilor de la fereastra ei. În anii tinereții fusese numai pentru el. Cu tatăl lui nu era decît o

5 tăcere, ca lumina venită printr-o fereastră cu perdele. După moarte o uitaseră toți, Aristide Bogdan se recăsătorise încă înainte de-a se împlini anul de doliu. Catul Bogdan îl silise să plece din casa moartei, urmîndu-l întunecat și închis în noul cămin.

10 Apoi trăise ca mînat de demoni, sălbatec, cu un apetit de viață nebănuît de nimeni, nici de el. Femei, chefuri, sporturi, apoi războiul — trăit cu o frenezie de dans primitiv printre șerpi veninoși —, apoi Parisul, unde muncise pînă la extenuare, odihnîndu-se în

15 perioade de dezmăț nocturn, ș-apoi întoarcerea în țară, revenirea la casa veche moștenită de la mama lui, în care de-atunci fusese stăpîn și singur, între biblioteci, lucruri de artă aduse din străinătate și amintirile mamei lui. Replantase la fereastra salonașului trandafiri albi. Reparase pentru nimeni, pianul de lemn roșietic.

20

Între timp fusese numit profesor universitar. Începuse și să scrie, cuprîns curînd după înapoierea în țară de nevoia de-a retrăi, creînd ficțiuni. Acel „în

25 căutarea timpului pierdut“ prin care Proust a definit nu numai fosforescența lui spre viață, dar tot caracterul de luptă împotriva morții al creațiunii literare în genere. Fluturarea acestei plecări în suflet, fluturarea acestei întoarceri în lumină de lună a vieții trăite

30 în lumină de soare, mîna mamei lui i-o dăduse, din pragul sufletului adînc, așa cum din pragul casei îl aștepta să se întoarcă de la școală, fluturînd spre el o batistă albă pînă cînd ajungea în brațele ei. Dar această prezență nu apăruse în nici unul dintre roma-

35 nele lui. Era parfumul nevăzut: adierea de dincolo. Nu vorbea cu nimeni despre ea. Gîndurile lui o cruțau de analiză. Niciodată nu comentase căsătoria ei cu omul vulgar care era tatăl lui fără să-i fie rudă, și soțul ei care trecuse peste ea, străin, ca un bocanc

40 peste o lumină de lună.

Amintirea mamei lui nu era o obsesie; era numai
refugiul intim al unei prezențe: cea mai pur apropiată
de inima lui. N-o căutase niciodată în viață, dar nici
n-o găsisese. Femeile din romanele lui dovedeau în genere
5 absența ei. Fără să fie rău cu ele, era lucid, lăsându-le
să fie rele, unele involuntar, altele inconștient, lite-
ratura în care apăreau destăinuindu-le c-o transparentă
mai adâncă decât a vieții reale. Dar crease și două
10 eroine care emoționaseră pe mulți cetitori; critica le
socotise ireale, cu o viață de poem, nu de roman, deși
erau situate în viață. Explicația era apariția presim-
țită a mamei lui îndărătul lor. Fără să fie mama lui,
nici ca ea, erau proiectate în direcția ei. Le cruțase
15 deci, lăsându-le în lumina care venea dinafara lor,
ocrotindu-le.

Foarte rar, în mari răstimpuri, avea un vis simplu
care-l răscolea. Visa că privește ceva, sau că se plimbă.
Și deodată simțea că nu mai e singur. Senzația pe care-o
ai în plimbările solitare, când îți răsare luna în spate.
20 O mână caldă îi apuca mâna. Și în clipa aceea se trezea,
măsurându-și singurătatea pe lume. Căci minile acelea,
singurile vrednice să le sărute, care fuseseră de-atâtea
ori lumină și răcoare, umbră și căldură pe fruntea lui
de copil, erau încrucișate în întunericul unui sicriu,
25 cu tot pământul asupra lor.

Și iată că o fetiță întâlnită din întâmplare în
tren — ca și cele două eroine privilegiate ale ro-
manelor lui, dar aceasta vie, reală, exterioară lui,
îi apăruse pe aleea amintirii care ducea spre mama
30 lui. Nu singură. Două la început.

Cele două fete se coboriseră din trăsura de țară
oprită îndărătul unei gări mici. Oricare dintre cele
două fete i-ar fi dat aceeași emoție care nu venea din
ele, ci dindărătul lor, din prezența subiectivă care
35 le însoțise în trăsura amintirii lui.

Apoi cea cu cireșele, Luli, se individualizase
tinerește, răsturnând cireșele vrăstei ei în fața tren-
nului, și-apoi apărându-i la fereastră ca o glumă când
ești aproape trist, după o amintire.

40 Apoi leșinul și strania deșteptare din leșin
lângă mâna din vis, care în acele clipe numai deve-

nise reală, exterioară. Apoi parfumul teilor adus pe pământ de aceeași mână, ca o sticlură din parfumurile mamei lui, deschisă alături de capul lui întins și cu ochii închiși.

5 Luli!

Așa reapăruse în el, cu numele, după ce prezența ei, amestecată în amintire cu parfumul teilor de altădată, se răspîndise pînă în copilărie, reintorcîndu-se vaporos spre al celor de acum.

10 Luli era Luli: fetița de la fereastra vagonului, devenită sora lui de caritate. Dacă ar fi avut o soră tînără, care ar fi semănat cu mama lui, sau măcar i-ar fi reamintit-o, desigur că... Dar Luli era o fetiță străină care-l veghea, distrată pesemne, și măgulită de rolul de infirmieră a unui domn cu părul alb. Poate că știa cine-i. Poate că văzuse vreo fotografie de-a lui într-o revistă literară. Poate că-i cetise vreun roman. Poate că aștepta răsplata unui autograf, gîndindu-se la viitoarele conversații cu prietenele ei: „Nu știți ce mi s-a întîmplat în tren? Scriitorul Catul Bogdan...”.

20 Căci ce putea face o fetiță ca ea într-o astfel de împrejurare? Singură în tren, veghind un necunoscut care-a avut... Ce-o fi crezînd c-a avut? Un acces de inimă? o insolitație?... Veghind un necunoscut sau pe un scriitor...

25 Ori se plictisea, ori se distra, așteptînd nerăbdătoare să-l vadă treaz, și să înceteze penibila asistență; sau curioasă să-l audă vorbind și să-și solicite răsplata autografului.

30 Deschise ochii și n-o mai văzu. Plecase.

Se apropia un tunel. Locomotiva șuieră strident.

Întunericul alergă pe la ferestrele trenului, opac, dur, fumegînd înnăbușitor, într-o izbucnire de iad.

35 Apoi ferestrele se luminară albăstriu, ca zorii după ce-ai dormit greu. Căută din nou la fereastră aerul curat. Noaptea cădea vast melancolică, vid albastră, pe același pământ inutil.

În răsăritul ei, luna luă culoarea florilor de tei, vestind o caldă noapte de vară.

40 La fereastra lui Luli nu mai era nimeni. Nimeni încă o dată, încă o dată, nimeni totdeauna.

Rîsese, plînsese, plecase. Cum trecuseră pe la ferestre soarele, copacii, stîlpii, rîndunelele, ziua, apoi inserarea, apoi noaptea, luna, luna teilor înfloriți...

Numai parfumul teilor nu mai pleca.

5 Din cîte fire se împletise întimplarea? Nu mai știa.

Se numea Luli... Nici nu-și mai amintea bine obrazul ei. Nu-l mai putea reconstitui astfel ca să-l poată privi. Era o fluturare de păr în soare, zîmbetul
10 unui obraz luminos, niște lacrimi, dar nu vedea decît cireșele de jos, și nu obrazul pe care picurau — și o mîna de care te-ai lipit ca prin somn, știind că aceea-i mîna bună, mîna albă, mîna curată, singura care-ți dă odihna de-a nu fi singur.

15 Dacă ar mai întîlni-o undeva, poate că, în altă rochie, nici n-ar mai recunoaște-o. Abea o știa, fragmentar. Și totuși suferea din cauza ei. Suferea că o pierde, că a pierdut-o, cu toate că erau alături în același tren, ducîndu-se spre același oraș care din clipă
20 în clipă trebuia să apară cu luminile aprinse, astral indiferente, cum îți apar luminile orașelor în care n-ai pe nimeni. O avea pe Luli, desigur. Dar tot așa o avea și privind cîmîtirul constelațiilor cerului.

25 E tare ciudat să vezi cu mintea că s-a sfîrșit, așa cum e normal să fie, ceva abea început în enormul absurd al inimii care devine deodată litera solemnă, roșie ca majuscula din *Evanghelie*, a unei pătimiri neîncepute.

— Biletele vă rog pentru Galați.

30 Brateșul apăru numai lumini, ca un bal pe un transatlantic oprit între stele și oglinda apelor.

Catul Bogdan se revăzu în oglindă, palid, cu cearcăne în jurul ochilor, cu fruntea posomorită și cu părul alb, iremediabil alb.

35 Își puse pălăria și mănușile. Scăpărau lumini de o parte și de alta. Trenul intră în glasurile gării.

Totul era logic, normal, cotidian. Aprinse o țigară, rămînînd în ușa, în timp ce tregherul îi scobora bagajele din plasă. Dar Luli nu trecea pe coridor, cu toate
40 că fiecare secundă o aștepta.

Imbecil! Ca și cum n-ar mai fi fost și alt drum! Ca și cum Luli ar fi trebuit să defileze cu bagajete pe lângă ușa lui.

5 Se dădu jos din tren în goană, îndreptându-se spre celălalt capăt al vagonului.

Luli apăru însoțită de prietena ei, Dadaia venea înspre ele. Trecură încet prin fața lui. Le salută adânc. Țigara îi fumega într-o mână.

10 — De unde-l cunoști, Luli? tresări Gabriela, răspunzând c-o vădită surpriză încântată salutului bărbatului înalt.

— Nu-l cunosc, răspuse distrat Luli, cu obrajii aprinși.

15 — Luli, serios că nu știi cine-i? o întrebă Gabriela în automobil.

— Nu știu, răspuse Luli, așezându-se în fund, la umbră.

— Catul Bogdan, Luli!

— Scriitorul?

20 Gabriela zîmbi.

— Colegul tău, Lorelei, îi șopti ea la ureche strângându-i brațul afectuos, căci luna răsărită peste tei înfloriți îi amintise noaptea de la vie și secretul lor de aur nou.

25 Luli își scoase pălăria, lăsându-și capul în bătaia vântului care-i ducea sufletul îndărăt spre începutul unui mare cîntec.

PARTEA A TREIA
„...ȘI TREMURUL MÎNII CARE-L CAUTĂ“

Catul Bogdan cunoștea Galațul de pe hartă: orașul de pe marginea Dunării. Dar cu Dunărea se întâlnise și în străinătate și la Porțile-de-Fier. Știa fulgerul ei vast de coasă care răstoarnă în Marea Neagră toate apele României. Această Dunăre însă nu trecuse prin sufletul nici unui scriitor gălățean, apărind în literatură, așa cum trecuseră teii Iașului prin sufletul lui Eminescu, devenind eminescieni, munții Neamțului prin sufletul lui Hogaș, și toate apele Moldovei prin sufletul lui Sadoveanu, devenind coardele vioarei lui.

Orașele apar sufletului numai prin scriitorii lor; altminteri rămîn pe pămînt ca și pe hartă, dincolo de suflet, în sicriul geografic.

Așa că nu-l interesa orașul negustorilor Dunării, portul practic, mahalaua danubiană, cosmopolită în mic.

Trăise anticipativ la Iași, chiar pe peronul gării, în tovărășia lui Nathan Sabbetai, sosirea la Galați. De la gară la „Palace-hotel“, de-acolo la restaurantul „Suré“, de-acolo iar la hotel. Știa că va întâlni mulți greci măslinii, vorbind cu „țe“, amintind urechii zîmbetului de veche Moldovă, al lui Vasile Alecsandri cînd îl bufonizează pe kir Zuliaridi. Apoi efortul de-a se adapta la patul procustian al vieții de hotel, opereta zilnică a bacalaureatului în care trebuia să joace rolul corului din tragedia antică, în fruntea corpului didac-

tic secundar pe care-l prezida — și, în sfârșit, cu o senzație liberatoare de plecare pe mare, întoarcerea la Iași ca într-o Veneție.

5 — Aș vrea să mă văd întors, îi spusese lui Nathan de la fereastra trenului, avînd certitudinea că necunoscutul spre care se duce e previzibil ca rima unui cuplet de revistă sau ca sfârșitul unui roman foileton.

10 Și iată că intra în Galați ca într-un loc al tinereții regăsită deodată într-un oraș necunoscut care era un tremur blond de tei, de stele și lumini. Sora lui moartă, tinereța, aici era.

15 Trăi absent vreo două ore la hotel, restaurant și iar la hotel. Tot ce făcea era automatic într-un decor indiferent. Avea impresia că se mișcă în somn, cu o preciziune meticolos realistă, dar că în realitate nu-i adevărat. Că se va deștepta în pat, fără să fi făcut nimic, alături de o fereastră deschisă prin care intra mereu parfumul teilor.

20 Trupește se simțea foarte ostenit. Trupul cerea somn, odihnă, calm. Mai stăruiau la ceafă nourii îndepărtați ai unei migrene. Minile reci și stingace ca după îngheț. O nevoie de a-și masă ceafa și templele. Ochii evitau subt genele lăsate întîlnirea directă cu becurile electrice.

25 Își desfăcu bagajele. Era ordonat ca oamenii care știu că nu se vor căsători niciodată. O ordine care afirma o singurătate acceptată. Avea un geamandulap din care hainele ieșeau intacte. Ghetele cu calapoade. Batistele albe și foarte mari, de olandă fină, cu 30 săculețul lor de lavandă. Crăvățile de cite-o singură culoare. Papuci de noapte de piele suplă în poșeta lor de piele. Trusa de toaletă. Pijamalele. Halatul...

35 Apoi valiza cu cărțile, în care era și manuscrisul început de două săptămîni. O deschise și o închise la loc, — lăsînd-o la Iași. Trupul își reluase toate deprinderile, înconjurîndu-se de cunoscutul cotidian, creîndu-și o intimitate în camera abstractă de hotel, — dar sufletul nu accepta nimic vechi, nimic de la Iași, 40 fără să-i dea nimic nou în schimb, decît o fereastră deschisă pe parfumul teilor: o intrare într-un vid liric.

După ce-și continuă ritualul pregătirilor de noapte, se culcă, avînd în gură, dezagreabil, gustul fenicat al „Odolului“. Se gîndi numai o clipă, cu o îndepărtată zvicnire de migrenă, că sînt buze tinere care au gustul de sevă dulce al cireșelor de mai: gustul sărutărilor la șaisprezece ani.

Stinse lumina. Se culcă.

Amină toate gîndurile pe altă dată. Se învălui în întuneric, închizînd nu numai ochii de subt frunte, dar și pe cei lăuntrici — oblonindu-se într-un întuneric total, acceptînd abdicarea somnului.

Auzi dintii tic-tacul ceasornicului de pe măsuta de noapte. Îl puse în saltar. Dar și bătaia inimii îl supăra ca un zgomot în odaia de alături. Se sili să-i încorporeze cadența într-o plecare spre somn.

Tunelul...

Nimeni pe banchetă.

De ce plecase?

Deschise ochii, avînd senzația unei subite descomplectări, a unui vid individualizat printr-o absență. Instinctiv, mîna căută prin întuneric cutia cu țigări. O găsi. Descoperi și chibriturile.

Nu mai putea dormi.

Și ca și cum ar fi fost așteptat de cineva, se ridică din pat, reîmbrăcîndu-se grăbit.

Nu-l aștepta nimeni. Dar era ca la optsprezece ani cînd nopțile verii îți bat cu o creangă înflorită la fereastră, așteptîndu-te afară cu ochii deschiși — venite numai pentru tine.

Parfumul teilor era ca muzica lui Debussy cînd despletește părul Melisandei în sufletul lui Pelléas.

Cu-această muzică și acest parfum intră în noapte.

Noaptea îl luă de mîină pe subt tei

Orișice casă putea fi casa lui Luli.

Dar Luli nu putea dormi decît într-o casă cu ferestrele deschise. Mai toate erau cu ferestrele deschise, căci orașul era în noaptea teilor înfloriți.

Impresia că ești îndrăgostit de un oraș întreg, fiindcă nu știi care-i casa lui Luli, și fiindcă într-o

astfel de noapte casele stau în genunchi cu ferestrele deschise ca palmele musulmanilor în moschei.

Un oraș întreg devenise tânăr, avînd vîrsta unei fete subț teii lui înfloriți.

5 Plutea o respirație de faguri calzi. Întreaga noapte nu era decît aroma unei auriri de vară. Lumina lunii dădea culoare de miere veche unui parfum nou. Și înstelarea cerului era boltirea unui tei înflorit peste cei pămînteni. Fiecare tei nu era decît un glas în marele cor. Cădeau stele. Cădeau flori. Tot blond. Tot ceresc. Respirația avea polen, ca albinele.

Umbră lui Eminescu tânăr putea să fie în umbra oricărui trecător întilnit.

15 Bătrîneța era dincolo de noaptea acestui oraș cu tremur de gene de fată pe toate zările lui.

Tînăr! Tînăr! Tînăr!

Din tei în tei tinereța era o șoaptă de fierbinte întîmpinare, dînd obrazului zîmbetul regăsirii.

Orașul Dunării?

20 Nu. Orașul teilor înfloriți, orașul fluviului sfînt care se vărsa cu mii de valuri blonde în albastra mediterană a nopții de vară.

Străbătu pînă la capăt Ulița Domnească, fără să-i știe numele, fără să știe că odinioară în locul ei fuseseră 25 vii, că poate de asta teii de-acum purtau parcă în flori beția mustului strugurilor de-atunci, — dus, din tei în tei, cu aceeași senzație din tren că e deschis ca o rană, ca o rană fericită.

30 La capătul ei, Ulița Domnească se deschidea rotund într-un fel de piață periferică, nepavată și intimă, mărginită de vreo două crișme cu caracter rural. Mesele erau scoase afară la răcoare, cu sifoane, sfer-turi, bețivi fără surtuc și fără guler și lăutari cu ochii în stele și glasul în gușa țigănească. Toate cîntările 35 erau cu „of“, ca pe vremea lui Iancu Văcărescu.

Un scaun îl aștepta la o masă cu nimeni. Se așeză, picior peste picior, descoperit, cu tîmpla rezemată într-un pumn. Nu era de-acolo, nici pentru el, nici pentru cei din jurul lui, care-l măsurară, îl cîntăriră 40 din ochi, ș-apoi uitîndu-l la o parte, își reluară vinul și cîntecul. În locul fetei desculțe, care-i servea pe

ceilalți, apăru patronul, oferind cu gura consumații, și cu ochii — tot ce putea dori gindul unui client care n-are încă pe nimeni la masă.

— Da, bere...

5 Tot ce făcea era nou pentru el. Avea altă substanță, alt stil. Dar cum trăia în timpul subiectiv în care clipa-i zi, și ceasul an, nu se mai putea mira de ajuns. Iașul, cu el de acolo — parcă nu dus, ci rămas —, era
10 situat în amintirea unui altădată, foarte vechi. Atît de vechi, încît trebuia să facă un efort care-i încrețea fruntea, ca să-și aducă aminte că ieri, nu mai departe, cam la același ceas de noapte, era în biuroul lui, aplecat asupra unui manuscris, liber, stăpîn pe toate hotarele ființei lui, cu viața față în față, ca doi jucători
15 de șah de puteri aproape egale. Era deprins să nu se teamă de viață, mai ales de cînd o întîlnea spre sară și noaptea tîrziu, veghind cu el alături în fața aceuiași manuscris. Demult, se temuse de ea, în fața mormîntului mamei lui. Îi luase „regina“. Dar de atunci
20 învățase să-și apere „regele“: pe el însuși, fără ca viața să i-l poată lua.

Cunoscuse intim multe femei, mai ales în timpul adolescenței și al întîliei tinereți, și în țară și în străinătate. Atunci însă trăia grăbit, cum măninci în gări
25 la oprirea trenului, preocupat parcă mai mult să nu pierzi trenul decît să-ți termini în liniște masa, știind că o vei complecta la altă oprire, în restaurantul altei gări. Era pe-atunci în epoca „femeile“, pluralitatea lor apărîndu-i într-o apoteoză de coadă de păun, din care
30 zmulgi cite-o pană; și „el“, cel care determină parcă această apoteoză oferită. Nici una dintre ele nu se individualizase suficient, ca tirania acestei unicități impuse, să-i alarmeze libertatea de-a alege mereu pe cine vrea. Avea nevoie de ele nu numai strict fiziologic, ceea ce era de altfel de ajuns de important în sine,
35 — dar și de îndulcirile mătăsoase, ca ale părului spălat cu apă de ploaie, pe care feminitatea le aduce sufletului bărbătesc. Își făcuse atunci o bogată și felurită provizie de amintiri, regăsind-o utilă, ca material
40 prim, în ceasul creațiunii literare. Mai întîlnise și de atunci femei, natural, dar dacă acceptase complici-

tatea lor fiziologică, redevenise imediat judecătorul lor, distanțându-se de ele într-un recul categoric. De pildă, în casa lui de la Iași nu intrase nici o femeie. Singurătatea masculină a casei lui avea totuși o prezență feminină. Dar amintirea mamei lui era ca ce a rămas dintr-o sulfină albă. Sufletul era atent numai la păstrarea acestei fantome de parfum. Altăceva nu accepta acolo, care să tulbure brutal o prezență delicată.

Dar degetele lui trăiau mereu în dragoste. O despletea și o împletea din manuscris în manuscris. Mai toți eroii lui iubeau. Iubeau în locul lui și pentru el, hrăniți și cu amintiri, dar și cu acel disponibil sufletețesc, cu acel virtual de viață, pe care îl consumă și din viitor personagiile create.

Astfel că de la o vreme se socotise dacă nu vindecat de viață, cel puțin imunizat împotriva ei, ajuns la un echilibru stabil, fără să aibă totuși îngrijorarea că devine sterp, că se usucă. Viața nu-l lăsa indiferent. Dovadă că scrisul era pentru el o nevoie spontană, nu un efort deliberat. Dar oamenii vieții reale, în raporturile cu el, erau priviți și acceptați ca un fel de combustibil pentru eroii posibili. Ca atare, îl atrăgeau toți, c-un sentiment de însușire antropofagă. Și ca și față de eroii lui — pe care lăsându-i să trăiască, plămădiți din el, îi considera uneori și cu emoții de lector exterior — avea și față de oamenii reali, alături se senzația absorbirii lor, o reacție dezinteresată, dar oarecum subsidiară. Această mică reacție subsidiară o avusese și pentru unele femei întilnite în ultimul timp. O emoție intrigată de necunoscutul lor. O scurtă adulmecare interioară, o dezmierdare sufletească, de-o clipă, cum ți-ai trece mâna pe grumajii unei căprioare, pe aripa unui hulub, pe spinarea unei pisici, sau pe neliniștea unei ape. Nu mai mult. În treacăt și cu un caracter recreativ, și ca în timpul unei plimbări odihnitoare.

De altfel, femeile de la război încoace deveniseră prea evidente, din generație în generație. Descoperindu-le pulpele, rochia le scurta misterul, după cum și părul care le descoperea și masculiniza ceafa. Nudismul desființa acest mister imputinat de dimensiunile

Ionel Teodoreanu în perioada în care a scris romanul
Bal mascat

hainelor. Olinioară erau un foșnet pentru suflet, acum deveniseră un marș. Trăiau și ele încorporate în vremea mulțimilor, cot la cot cu viața de toate zilele, acceptînd soarele pe față și pe trup, așa cum tinereta străbunelor lor nu acceptase decît luna — pe vremea poezilor ei —, convinse că sufletul trebuie să fie o sonoritate agresivă — dinamică: spuneau —, nu o tăcere abea străvezie; vorbind prea mult, cu vocabularul bărbaților, determinînd cinismul masculin, nu suportîndu-l, nu adaptîndu-se lui. Și nu înțelegeau că prestigiul de Hamlet feminin pe care îl avea Greta Garbo pentru mulțimile bărbătești nu exprima preferința pentru maladiv și excepțional, ci mărturisirea indirect nostalgia după vechea feminitate reamintită pe ecran de o femeie care readucea — dar numai pe ecran — moda demodatului „ieri“ de care în viață se lepădau.

Și iată că viața, aceeași care-i luase „regina“, îi lua acum „regele“. Viața îl aștepta dincolo de manuscris. Adică tocmai acolo unde nu mai credea s-o întilnească adversară.

Dacă ar fi scris, și dacă ar fi avut în față pe o foaie de hirtie, la lumina unei lămpi cu glugă de metal, ceea ce i se întimplase de cînd o întilnise pe Luli, ar fi șters, sau ar fi rupt foaia. Neverosimil. Ar fi fost categoric. Cel mai elementar spirit autocritic i-ar fi dictat această apreciere, întregînd-o cu sancțiunea ei concretă. Evident, dacă eroul întimplării ar fi fost el, nu un băiat de optsprezece ani, nici un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, intoxicat de căsnicie și fidelitate conjugală, gata să izbucnească juvenil spre cea dintîi ispită întilnită, reacționînd necontrolat, confundînd servilismul față de apetitul fragedului, cu nebunescul unei îndrăgostiri fulgerătoare.

Căci nu cunoștea om — după aprecierea lui însuși — mai inapt pentru o astfel de îndrăgostire subită, decît el. Fiîndcă îndrăgostirile subite se nasc din lipsa de contact cu subconștientul. Pentru majoritatea oamenilor, subconștientul e o absență miraculoasă, ca și Dumnezeu; cînd apare, cînd izbucnește, mai exact, e splendoarea unei minii sau fatalitatea unei porunci

care depășește puterea minții și energia voinței. Minte
cade în genunchi și se tirăște, infricoșată și supusă. Și
oarbă.

5 Dar el trăia de ani de zile, nopți cu nopți, ală-
turi de acest mister descifrat, captat, sensibil ca forma
vântului bombat în pinza corăbiei cirmuită de un braț
iscusit și sigur.

10 Și iată totuși că se deștepta lingă un mister alături
de care trăise, ignorându-l ca atare: el însuși, altul
însă, deci un el însuși nebănuț, cuprins și luat de viață
ca regele șahului de mîna adversarului.

Dacă în această clipă ar fi fost el însuși — cel de
pînă atunci — s-ar fi simțit profund umilit, deprimat
de îndoieli, detronat.

15 Dar se simțea numai nou, alături de amintirea
unui el însuși care se învechea vertiginos și respingă-
tor, învăluit parcă în mușegai și muște verzi.

Murise celălalt? Sau dispăruse numai?

20 Acum era virful suprem în care se întâlneau încă
doi oameni, ca liniile unui unghi.

25 Și deodată îi apărură o evidență insuficient simțită
pînă atunci: înnoirea adusă de un sentiment copleșitor.
Dacă Luli l-ar fi iubit — ipotetic — ar fi iubit pe
altcineva, nu pe el de pînă atunci. Omul — noul tînăr,
proaspătul Faust — care-și părăsise camera în plină
noapte, trecînd pe subt ochii respectuos nedumeriți
ai portarului hotelului, pentru a colinda străzile ora-
șului cu tei înfloriți, cu sufletul pe buze ca un cîntec,
cu lirismul în ochii deșerți de gînd, beat de el însuși,
30 în stare să cadă în genunchi în fața unei case; omul
care ședea pe scaunul unei crișme periferice, printre
bețivi, acceptîndu-le frățește tovărășia nesomnului în
noaptea teilor înfloriți și-a insomniei Dumnezeirii —
nu mai era el de pînă atunci.

35 Iar acela, îi apărea ca un strămoș auster, paralizat
într-un alt veac. Abea-i semăna, în felul în care se
înrudesc oamenii rămași trecutului cu cei dinspre
viitor.

40 Așadar, dacă Luli l-ar fi iubit, ar fi iubit pe alt-
cineva. Dar cît era de durabil acest altcineva? Celă-
lalt durase pînă la treizeci și șapte de ani. Dar cestă-

lalt? Era o mască? Sau un obraz apărut subț masca desprinsă? Care era adevărat? Cel de ieri, Narcis privind-și fața în oglinzi, plurificându-și singurătatea adorată, — sau cel de azi, tânăr pentru că-i apăruse o față cu parfum de tei...

5

Acesta era blestemul: singurătatea regăsită în iubire, altfel decât în lupta vieții. Iubești și ca să nu fii singur, ca să te însoțești. Dar iubind te îndrăgostești de altcineva decât de omul real și plenar — trecut, prezent și viitor, — pe care crezi că-l ai prin gestul de cuprindere și însoțire, al dragostii.

10

Dar Luli?

15

Era altăceva și ea? Tot ce știa despre ea era în el. Numai în el venea dinspre mama lui, tânără și pură ca înflorită pe fereastra sfântă a morții.

Dar ea era Luli dintr-un oraș necunoscut care dormea în minciuna sau adevărul teilor înfloriți.

20

Luli: o sută de Luli. Un cireș de Luli. Câte clipe-s viață în viața ei, cite stele-s fulgi în viscolul Căii-lactee, atâtea Luli-s posibile față de tot atîția bărbați.

Și totuși cine, cine putea să-i dea lui Luli o unicitate mai incintătoare decât aceea pe care i-o aducea el?

Care tânăr s-ar fi încumetat să-și măsoare dragostea cu a lui?

25

L-ar fi întîmpinat ca Hamlet pe Laerte la mormîntul Ofeliei, cu vorbele shakespeareiene:

30

„Spune-mi ce vrei să faci? Vrei să bocești? Vrei să te lupți? Vrei să flămînzești? Vrei să te sfîșii tu însuși? Vrei să sorbi apele Isselului? Vrei să înghiți un crocodil? Te poftesc... Fiindcă vorbești de munți, răstoarnă stînjeni peste noi, pînă cînd groapa noastră înflăcărîndu-se pe culmile toride va preface muntele Ossa într-un neg...”

35

— Noi bem și dînsul e beat, auzi de alături un glas cu sughiț și nas roș.

Nu se supără.

Zîmbi indulgent.

Într-adevăr vorbea singur, rezemat într-un cot, alături de sticla de bere destupată, dar neîncepută.

40

O femeie de noapte, care mai de multă vreme ședea la pîndă, nehotărîtă, își însuși zîmbetul care nu-i

apartineea, așezându-se cu o mișcare cît mai de pisică dulce, la masa lui, trăgînd și un scaun după ea.

5 Iși turti coatele pe masă, în lături, rezemîndu-și bărbia pe minile împreunate. Era tînără, cu un breton vulgar pe frunte; avea ochi verzi și nas senzual cu nări de vapor, prin care știa să arunce în bărbați ancora sexualității.

10 Îl privi lung, stăruitor, oprindu-și ochii pe minile lui „de amant“ — cum le botezase Agatha Bogdan —, apoi implîntîndu-și-i în ochii lui arabi.

— Hai...

Nu juca teatru profesional.

15 Glasul ei avuse gemătul tînguitor răgușit al foamei de bărbat, care pune viole în „miau“-ul pisicelor, și oboaiie în „uu“-ul hulubițelor.

Minile ei se tîrau încet pe masă spre minile lui.

Catul Bogdan bătu cu o mișcare blindă, fără repulsie, mîna cu unghii trivial roșii, plăti și plecă —, lăsînd pe masă și altă plată surprinzător de generoasă.

20 După ce-l urmări din ochi, cu fruntea întunecată, femeia luă sticla de bere neîncepută, făcînd-o țândări, de pămînt.

25 Cu toate că parfumul teilor plutise și asupra acestei scene, Catul Bogdan nu era dezgustat. Plecase de acolo numai cu orgoliul de a nu fi bătrîn — atît era de tînăr în această noapte cînd se îndrăgostise de o fată necunoscută, punîndu-și dragostea în cumpănă shakespeariană cu-a tuturor băieților de vîrsta ei.

II

30 „Dostoievski spunea undeva că noaptea crezi mai ușor în Dumnezeu; cu alte cuvînte, noaptea predis-pune la exagerări“, — gîndi Catul Bogdan cu un ușor zîmbet ironic care se adresa lui însuși. Și modulațiunea gîndului, și zîmbetul, îl reconfortară. Se culcase la cinci. La opt îl deșteptase omul de serviciu bătîndu-i
35 în ușa. Apoi îi adusese cafeaua pe care și-o luase în pat. Ca mai toți oamenii nervoși și auto-spioni, se deștepta ușor, dar se scula greu din pat. După pauza

neagră a somnului, sufletul își căuta continuitatea, întimpinînd gîndurile nopții cu ochi bănuitori.

Deșteptat, intîiul gînd fu un nume: Luli.

5 O bătaie de inimă? Da. Dar o știa mai de mult. De cîte ori, în timpul muncii de noapte, crea un personaj nou, oarecum desprins din el prin consemnarea grafică, avea dimineața aceeași bătaie de inimă. Revedea imediat manuscrisul, oprindu-și atenția numai asupra personajului abea născut. Exista? Sau nu exista?

10 Merita să trăiască? Sau nu?

Astfel își opri mintea și asupra lui Luli: mintea de dimineață, cea diurnă. Îi recunoscuse tinerețea, grația, proștețimea. De altfel nici nu-și mai amintea exact fața ei. Era ca o fereastră deschisă pe o lumină de mai.

15 Își reluă tovarășia țigărilor.

Acum avea impresia că se liberase de lirism, că domina lucid, că redevenise spectator, aplaudind numai ce merita acest omagiu.

20 În fond, „aventura“ avea mult farmec, tocmai prin lipsa ei de precizie, prin ilogicul ei. Ca și hai-kay-urile japoneze, nu era decît o indicație lirică. Așa trebuia să rămîie, dînd grațioasa ei substanță unei amintiri din acelea care rămîn în suflet ca floarea unei primăveri nipone în păr. Fulg prefirat prin inimă în

25 amintire.

Condiția lui Luli ca atare — Luli-Luli, o fluturare de păr, o mină atinsă, niște cireșe, niște lacrimi — era izolarea ei în vagul citorva ceasuri de tren cu tei înfloriți la ferestre.

30 A o căuta și regăsi pe Luli ar fi însemnat să o piardă. Mai dîntîi Luli nu era un nume, ci o alintare. Așadar Luli se putea numi Maria, Lilica, Domnica, Linica. Tot ce era condur de Cenușăreasă în „Luli“, silabe căzute din lumina venită de la balul de taină al verii, devenea pantof de serie cu număr și etichetă, în numele ei autentic. Apoi această Lilică, Domnică, Lincă sau

35 Maria putea să se numească Ștefănescu, Popescu, Ionescu, Teodorescu, Șerbănescu, sonorități care-ar fi dat un iz de ceapă parfumului de tei, care o noapte

40 întregă se numise Luli.

Dar cunoscută, Luli putea fi un ciclu de dezamăgiri.

O presupunea de pildă Lilica Ștefănescu, locuind în strada Eroului necunoscut, no. 11 bis. Casă de după război ca și numele străzii. Din acele case moderne, epatate de ele înșile, care simți că vor să fie fotografiate și care dacă s-ar vedea în oglindă și-ar zîmbi ca cei încîntați de opera bărbierului, cu nările dilatate de parfumul prost al vaporizatorului. Restul în acest stil. Ștefănescu tatăl, șef de vamă la pensie, care și-a ras barba și mustețile după război. Mama: Ștefăneasca, o Ștefănească, făcînd cură de slăbit, ducîndu-se în automobil la partida de „bridge“ unde tot mai scapă cite un „soro“. Iar Lilica Ștefănescu — Luli în ceasurile de vară ale unui tren —, fata lor, impregnată de mediu, chiar dacă s-ar fi jenat puțin de accentele lui tari...

Retractă tot ce gîndise. Drum falș. Nimic din Luli nu autoriza o astfel de biografie. Trăsura care i-o adusesese la oprirea trenului în gara mică nu se înrudea cu arivismul: mai degrabă cu scăpătarea.

Alt drum: părinți săraci. Luptă zilnică pentru viață. Discuții acre la dejun și la masă. Atmosferă grea. Tendință zilnică de evadare. Unde? Prietene, cinematograful, serate provinciale, patefon, radio, lecturi gravitînd în jurul bogăției. Aspirații de viitor luxos în stilul filmelor, pregătindu-i un viitor de doamnă Bovary, dar creată de vreun oarecare George Ohnet al literaturii autohtone.

Poate că nici asta.

Poate că Luli era Luli. Poate... ^F

Dar nemaivăzînd-o, Luli rămînea Luli: sigur.

Și era păcat să o sacrifice.

Renunțînd la ea în viață, păstrînd din ea numai conturul și fluturarea unei apariții, treptat îndepărtată în amintire, sufletul lui căpăta încă o prezență alături de cea rămasă mereu albă peste mormîntul ei. Luli ar fi sunat în el ca numele unei fete de altădată, mai tînără fiindcă nu-i, mai pură fiindcă tinerețea ei e un oval în medalionul lui „a fost“, neatinsă de nici o

faptă: fulg. Sora lui moartă, tinereța, ar fi avut obra-
jii lui Luli și numele ei...

5 O bătaie în ușă îi tulbură acest popas de dimineată
pe marginea nopții și a somnului, de unde cobora,
ținând în mîni același condur pierdut de Cenușăreasa
teilor înfloriți.

— Cine-i?

— Eu. Vă salut, domnule profesor. Buna dimineată.

— Buna dimineată, Costel. Un moment...

10 Costel Larian, fostul său elev și unul dintre cei
mai eminenti licențiați ai Facultății de litere de la
Iași, era gălățean. Catul Bogdan îl numise secretarul
comisiunii de bacalaureat pe care o prezida, dîndu-i
astfel posibilitatea unui ciștig binevenit.

15 Sări din pat, se pieptănă, își puse halatul peste
pijama și ieși afară, aprinzînd o nouă țigară.

20 Costel Larian venise descoperit. De cînd era la
Galați, de-o săptămîină, făcuse cîteva băi în Dunăre,
uscîndu-se la soare. Tinereța lui era ca un fruct copt.
Avea obraji rotunzi și rumeni, frunte bombată, sprin-
cene zburlite, păr creț, pieptănat cu vioiciune în sus,
de culoarea castanelor sălbatice, și dinți atît de albi
încît și atunci cînd vorbea dădea impresia că mușcă
25 dintr-un fruct gustos. Sănătate, energie, optimism,
sărăcie alegră.

— Ați uitat să-mi telegrafiați, domnule profesor.
Și a ieșit o incurcătură...

30 „Frate cu juna Rodică voioasă trece“, gîndi Catul
Bogdan, examinînd țărăneasca tinereță a elevului său.
Îl frapa sănătatea brutal afirmată, ca pe bolnavii din
pat.

Costel Larian vorbea repede, cu o ușoară graseiere
care dădea o vibrație rizătoare vorbelor, istorisindu-
ceva cu școală, profesoare, gară, scandal...

35 Îi asculta numai glasul, nu și vorbele. Glasul parcă
suna în iarbă și frunză, c-un „Hai, lelițo-n deal la
vie...“ Aveai impresia că acuși-acuși va chiui.

„Ce impresie i-ar face lui Luli?“

40 Parcă ar fi vrut să acopere cu palma, ca pe-o lumină
prea tare, tinereța altora.

Nici o oboseală, nici o dungă pe față, nici un creț. Obrajii întinși, bărbia dulce conturată, ușor pufoasă de tinereță în zori, gîtul neted și viguros — și un miros frust dar tonic de aluat și de ceară. Deși nu era nici o oglindă pe coridor, alături de Costel Larian, Catul Bogdan își vedea vrîsta ca într-o oglindă de dimineață.

5
10 O doamnă trecu pe coridor, zveltă în haine de vară, lăsînd un miros de pudră fină. Costel Larian o privi în treacăt, cu dinți de lup și cu o vibrație de bondar în nările cărnoase.

De mai încolo, doamna întoarse capul, dar ochii ei măsurară intrigată înalta siluetă a lui Catul Bogdan care în halatul de matase albastră, cu părul și mai alb și ochii și mai negri, dădea o impresie de vultur exotic, cu cap de argint și pene de oțel. Lui îi zîmbi, peste umăr.

Catul Bogdan prinse din zbor privirea ca pe-o floare aruncată dimineața de la fereastră.

— Ce spunea, Costel?

20 N-auzise nimic.

Iată ce se întîmplase:

Doamna Laura Nemoianu, directoarea liceului de fete și animatoarea mai multor societăți culturale, pregătise „consacratului romancier și eminentului profesor universitar Catul Bogdan“ o primire la gară și o gustare la liceu, „à la fourchette“, cum spunea ea, lansînd și invitații șapirografiate corpului didactic și notabilităților gălățene. Însă nimeni nu știa cînd, de unde și cu ce tren sosește președintele comisiunii de bacalaureat. Costel Larian, singurul care ar fi trebuit să fie la curent cu intențiile profesorului său, așteptase zădarnic telegrama făgăduită. În aceste condiții, farsa Lolei Voroneț găsise porțile deschise ca și zîmbetul homeric al calului troian; și ca și acesta intrase rînjită pe dinăuntru de sulitele vindictei. Lola Voroneț era o picantă repetentă, din acelea care se pregătesc de timpuriu pentru „artă și declamație“. Din repetență în repetență, ajunsese totuși sincopat pînă-ntr-a opta, cu majoratul împlinit. Dar suprema repetență dintr-a 40 opta o scosese din minți. Plecase la București să se descurce la Minister singură, după sfaturile unei prie-

tene care era „artistă“ în corpul de figurație al Teatrului Național. „Acolo-s bărbați“, gândise femeia repetentă. Cu toate că muncise conștiincios, nu izbutise în scopul inițial, căpătînd însă la București, și chiar

5 la Ministerul Școalelor, speranțele legitime ale unei cariere pentru care avea și temperament și *appeal*.

Dar se înapoiase foc pe corpul didactic gălățean, hotărîtă să-i facă o farsă de pomină. Așadar anunțase pe doamna Laura Nemoianu că prietenul și protectorul ei, profesorul Catul Bogdan, a fost cu ea la București

10 și că prin ea îi anunță pe cei de la Galați că va sosi din Capitală cu trenul de dimineață. Alaiul întîmpinării venise la gară dis-de-dimineață, cu discurs și buchet, bînd cafele negre la restaurant în așteptarea trenului.

15 La întoarcere, cu buchetul deprimat în mânușile spălate cu benzină ale doamnei Laura Nemoianu, tristul convoi defilase prin fața unui automobil în care Lola Voroneț ședea picior peste picior — ciorapi de matase de la Ministerul Instrucțiunii Publice —,

20 fumînd o țigară C.D.
— Să vă fie de bine! Repetentă m-ați lăsat, de ris v-am făcut. Am să vă dau și la gazetele din Capitală...
Și astfel vorbind, cu fum pe buze, făcu semn șoferului să le lase în nas și fumul automobilului. Dar

25 după cum spunea doamna Laura Nemoianu, „tout est bien qui finit bien“.
Așa că cei de la gară se înapoiaseră la liceu, trimetîndu-l pe Costel Larian în descoperirea celui așteptat. Gabriela găsisese invitația acasă. Plecuse pe la nouă, lăsînd-o pe Luli dormind. Bacalaureatul începea a

30 dea zi.
Cancelaria eraplină și însuflețită ca o cetate asediată.

În fața liceului, fete și băieți discutau farsa Lolei Voroneț, invidiîndu-i curajul, cum comentează cei din închisoare isprăvile celor evadați.

Dintîi sosi Costel Larian, într-un suflet.

— E la „Hotel Palace“. Vine imediat.

Un general suspin de ușurare.

40 — Ei, „tout est bien qui finit bien“, dragele mele.

*

— „Ilustre oaspe și distins reprezentant al acelu
focar nestins de cultură și sentimente generoase, care
este vechea capitală a Moldovei...”

5 Vorbea cu voce de tenor — de pe vremea gramofonului cu pilnie — profesorul de istorie, începînd cu o cîntare a Moldovei.

10 Doamna Laura Nemoianu se încruntă la fereastră, și apoi la directorul liceului de băieți. Într-adevăr, mai nedisciplinați decît fetele, dar îndemnați de curiozitatea acestora — candidații la bacalaureat escaladaseră ferestrele cancelariei, aruncînd priviri indiscrete, și făcînd în urmă semnalizări cu mina și ochii.

15 — E distins, șopti profesoara de filozofie, domnișoara Puica Negrescu, la urechea celei de lucru manual, gata să-l comenteze, dar văzînd cu cine-i vecină se mărgini la această apreciere.

— Ce-avem de mîncare? întrebă preotul Dăringă, profesorul de religie, care nici nu băuse cafeaua cu lapte, lăsînd loc liber alimentelor ce va să vie.

20 — Gustări de la Școala de menaj.

— Ce fel de băutură?

— Nu știu. Un vin.

Preotul Dăringă oftă melancolic; femeile nu se pricepeau la vin. Auzi răspuns: „Un vin...”

25 Catul Bogdan rămăsese la ușă, cu pălăria și mînușile în mină. Asculta discursul, cu capul ușor înclinat, fără zîmbet, fără încruntare, evitînd să privească pe cineva, resemnat ca o statuie sub ploaie. Nu cunoștea pe nimeni, dar recunoștea eterna operetă socială cu
30 toți actorii ei: involuntara trupă a lui Carageale.

Încercă să-și treacă timpul anticipînd mintal frazele discursului. Prea facil însă, jocul fără de hazard devenea anost. Cea mai pură caligrafie oratorică a banalității reputate și a locului comun gușat și emfatic.
35 Se gîndi cu oroare și ușurare la primejdia de care scăpase cu o seară înainte, grație unei farse providențiale.

Își închipuia capul lui Luli întors după vicleimul didactic, privind scena cu un zîmbet epigramatic. În mîntea ei ar fi rămas grotesc, izgonit în ridicolul
40 social la care cei tineri sînt însă sensibili, — cum erau

cei cățărați la ferestrele cancelariei. Involuntar, avu un zîmbet complice. Ochii de la fereaste se iluminară.

— E om detreabă, domnișoarelor: rîde la noi, șopti fetelor de afară un glas răgușit de fumător galant.
5 Chiar în această clipă, Gabriela, care ședea cu spatele la fereastră, întîlni ochii lui Catul Bogdan, și văzu în ei o dilatare, o zvicnire, saltul de delfin în ape pe care bătaia mare a inimii o trimite ochilor.

Ochii lui Catul Bogdan căutară pe delături, repede,
10 cum ar cerne printre degete un nisip, dar nu găsiră mărgăritarul căzut din valvele inimii deschise.

Iar era surprins de el însuși. Nu se aștepta la o emoție atît de intensă. Recunoscuse pe tovarășa lui Luli. Prietenă? Vară? Soră? Profesoară?... Parcă prea
15 tînără, prea tînără mai ales fiindcă o vedea coborînd o dată cu Luli, acoperite amîndouă cu aceleași pălării de pai, din trăsura magică.

Avea un păr castaniu aprins cu unde roșietice, dar frunzele lui de toamnă acopereau marele strugur negru
20 al părului celeilalte...

...Clipele căpătau o altă vibrație în jurul Gabrielei. Era vădit că ochii lui Catul Bogdan o izolau de restu lumii din cancelarie. Pînă atunci, ochii lui dormiseră
25 nevăzuți sub genele plecate. Acuma o învăluiau, o lăsau, reveneau, negri și tumultuoși ca fumul unei păduri aprinse. Rotirea lor întunecată o încercuia, dîndu-i o neliniște. Pînă atunci privise cu atenție calmă pe scriitorul cunoscut numai din cărți, din reputație și din fotografii. Îl recunoscuse la gară, din clipa
30 cînd le salutase pe peron. Luli îi spusese atît: „Î-a venit rău în tren, și i-am dat o cafea neagră cu lămie, fără să știu cine-i. N-am vorbit nimic.“

Gabriela venise la școală, după ce găsisese printre corespondența sosită în lipsă, invitația direcției,
35 numai ca să-l mai vadă de aproape, ca simplă spectatoare. S-ar fi temut să stea de vorbă în astfel de condiții cu un scriitor care-i devenise intim prin cărțile lui. Odată, la București, se apropiase de masa cu autografe a unui mare poet. O privise de sus, grosolan, dîndu-i
40 un autograf dezordonat, care nu avea decît semnifica-

ția unui bacșiș. Rupsesse foaia. De atunci nu mai solici-
cita intimitatea scriitorilor iubiți sau stimați.

5 Ca privitoare dezinteresată, Catul Bogdan o atră-
gea. O intrigase de altfel încă de la gară salutul cere-
monios care dăduse Gabrielei senzația că nu se coboară
din tren, ci din caleașca altui veac, în rochie mai lungă,
larg și foșnitor pornită din talia îngustă. Privit mai
10 de aproape, așa cum primea lumina celor trei ferestre
ale cancelariei, Catul Bogdan, deși îmbrăcat în haină
de azi, se încadra în spațiul ușei ca într-o ramă de
ieri, dînd, poate tocmai fiindcă era atît de sobru îmbră-
cat, impresia că rama trebuie să fie de bronz bogat.

Și iată că-i întîlnise ochii deodată apăruți de subt
genele ridicate.

15 Tresărise și ea ca atunci cînd te-ai vedea privită
de ochii unui portret. Pe cit era de odihnitor cu genele
plecate, în clipele cînd statura lui era dominată de
albul părului, — pe atîta devenea de obositor cînd te
privea. Cînd privea astfel, ochii deveneau atît de intens
20 negri, în contrast cu părul, încît Gabriela îi simțea și
cînd nu-i privea. Parcă nu erau numai în fața ei, în
niște orbite adinci, acolo numai, ci din toate părțile,
ca zborul hipnotic al păsărilor de pradă. Gabriela
simțea din ce în ce nevoia să se deplaseze, fără să poată,
25 fiindcă era imobilizată de lumea dimprejur. În schimb,
își plecase capul mai tare, ca într-o biserică, la slujbă.
Dar nu se putea împiedeca în răstimpuri, uneori înde-
site ca picăturile de ploaie, să nu privească printre
gene. Întîlnea aceiași ochi, și schimbul de priviri
30 devenea și mai intim, ca o șoaptă prin întuneric. Un
simplu joc, dar o neliniștea fiindcă redeștepta în ea —
foarte vag, e drept — nostalgia pe care i-o dăduse Luli
cînd o bănuise îndrăgostită. Dacă în această clipă s-ar
fi gîndit la Matei Dima, ar fi uitat că poate să-i fie și
35 prietenă, alungindu-l iritată din ea ca pe cineva care
intră bocănind și vorbind tare tocmai cînd începe mur-
murul unui cor religios. Dar nici o clipă nu-i trecu
prin minte chipul celui cu ofranda neprimită. Nu se
gîndea la nimic, de altfel. Auzea glasul profesorului
40 de istorie, șoaptele vecinilor, — dar privirile din
față o izolau în ea, parcă tot mai departe, tot mai

adînc, pînă în preajma aceluî vîg de ape, de la care poate să înceapă somnul, desprins ca o lebădă neagră, sau să izbucnească roşie inima care ucide somnul.

5 Într-adevăr, Catul Bogdan o privea fiindcă era forma unei transparenţe prin care-i apărea Luli. Reve-
nea în el cadenţa lirică de astă-noapte cu toate impulsu-
nile juvenile pe care le apreciasse dimineţa ca o exa-
gerare nocturnă. Din nou, temerar, dorea s-o cuce-
rească pe Luli: cu-acelaşi gest romantic care sfida pe
10 toţi băieţii tineri. Şi fiindcă Luli nu era de faţă, valul
înspre ea se pulveriza liric asupra Gabrielei. Dorea să
fie tînăr în faţa ei, să fie viu, s-apară în vîrstă ca într-o
armură de argint, nu ca într-o strană de meditaţie.
Dorea să-l ducă asta, ca pe un cîntec, celeilalte.

15 Profesorul de istorie amuţise, cu batista pe frunte.
Şoaptele încetară. Ochii se îndreptară spre Catul
Bogdan.

20 Cînd îşi ridică fruntea, părea şi mai nalt. Înalt
cum ar trebui să fie un preot cînd înalţă *Evanghelia*
peste capetele celorlalţi.

Îi cuprindea pe toţi cu ochii lui orientali. Dar nu-i
privea ca pe-o mulţime anonimă, ci ca pe o femeie
de care te apropii.

25 — Vă mulţumesc tuturor. Aţi cîstit prin mine
oraşul de unde vin. Daţi-mi voie să iubesc prin dum-
neavoastră oraşul în care mă aflu. Nu-l ştiam pînă
acum. L-am descoperit într-o noapte de vară vrednică
să fie dăruită de Shakespeare balconului Juliettei,
cînd se înalţă înspre el cu versuri tinereţa lui Romeo.
30 Nu cunosc străzile acestui oraş, nu-i ştiu instituţiile,
nici monumentele, şi abea-i întilnesc oamenii. N-am
nici morminte în acest oraş, nu-mi ştiam nici prieteni,
nici duşmani în casele lui: nimic nu mă lega de el.
Pînă a nu-l întilni, oraşul dumneavoastră nu era
35 pentru mine decît „ceva“ de pe marginea Dunării.
Dar mi l-au arătat teii înfloriţi dintr-un capăt pînă-n
celălalt, şi iată-l acum în mine alături de colinele
Florenţei, de zările Eyub-ului şi de lagunele Veneţiei.
Tei înfloriţi sînt mulţi în ţara lui Eminescu, poate
40 tot atîţia cite fete blonde sînt pe malul Rhinului. Şi
Iaşul îşi are aleea lui de tei care şi-au scuturat floarea

sfântă prin versurile lui Eminescu asupra sufletului
unei țări întregi, lăsînd parfum fără de moarte peste
trecătorii vieții. Dar nicăieri aiurea parfumul teilor
5 nu-i mai aproape, mai intim, mai cald, mai viu, mai
invăluitor, decît în locurile acestea. Nu e numai afară,
subt cerul liber, pînă la fereastră; te însoțește pretu-
tîndeni. Îl ai în păr, îi ai pe mîni, îl ai pe față, și
prin somn te acoperă încă, dîndu-ți beția nopților de
10 vară. Îl am și acum în fața mea și în mine, și-l avem
toți cei de aici în noi, și-n jurul nostru, cum e pe fața
orbilor, iluminare, căldura soarelui de aur.

Intr-un astfel de oraș nimeni nu poate fi bătrîn,
cum nimeni nu poate fi urît cînd se roagă lui Dumne-
zeu, chemîndu-l, și nimeni rău cînd vede-n viață
15 darul, nu povara.

„Et in Arcadia ego.“

Așa voi spune la întoarcere: și eu am fost în Arca-
dia. Cunosc și eu ținutul de pe marginea unei ape vaste,
unde, subt stele oglindite-n ape și subt crengi de tei,
20 nopțile au ochii tinereții fără moarte de subt genele
Juliettei.

Spuî despre orașele frumoase: acolo aș vrea să tră-
iesc, acolo să mor.

Poeții spun: pe-acele le voi cînta, dăruindu-vi-le
25 prin liră.

Iar eu îi spun prin dumneavoastră: oraș al teilor
infloriți și al nopților de vară, iată inima mea.

★

Gabriela se strecură prin învălmășeală, îndată ce
Catul Bogdan își isprăvi cuvîntarea. Fugi, incapabilă
30 să suporte o întîlnire directă cu el. După vorbele cu
flori de tei în ele și cu noapte, intră subt teii Uliței
Domnești, infierbîtați de soarele dimineții. Mergea
repede ca cei urmăriți de furtună. Obrajii i se infierbîn-
taseră mai demult. În urechi avea tumultul de scoici
35 ascultate, al tăcerii de noapte, cu toate că trecea prin-
tre oameni și zgomote diurne. Nu-i vedea, nu-i auzea.
Din tei în tei, cu respirația lor dulce de faguri vechi
cu miere nouă, o urmăreau vorbele pasionate. Era și
un țipăt în ea, de pasăre rănită de săgeată, și arșița

unui cîntec meridional, cu inima ca o bătaie de lopată într-un golf napolitan. O nevoie succesivă să plîngă, să ridă, să doarmă, să danseze; să fie ca rîndunelele, numai aripi și săgeată într-un cer imens; să fie ca apele, numai drum, și ca pietrele, numai somn. Nici pasul n-o mulțumea, deși avea cadența inimii; nicigalopul calului arab n-ar fi îndestulat nevoia de-a fugi din ea; nici vîntul, nostalgia de a fi beția unei revărsări fără hotare.

5
10 „...Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară, trupul și sufletul meu sînt începutul unui mare cîntec și tremurul minii care-l caută.“

15 Vorbele lui Luli, găsite pe cîntecul ierburilor, reapărură în ea, dînd glas exaltat gîndurilor care nu erau decît tremur de arșiță pe macii inimii.

Tot ce fusese pînă atunci, era un somn de ani. Abea acuma îi vedea ochii închiși, sufletul gol, mîinile moarte. Se deșteptase, ca și fata din poveste, în viață ca într-un palat al ei, cu teii ca lumina soarelui intrată pe ferestrele deschise dimineața, după somn întunecat.

20 Trăia. Ceea ce presimțise, exista. Viața nu era efort, mers lent spre îmbătrînire, cedări și resemnări; viața era delir, tumult în soare, bucurie respirată.

25 Mergea atît de repede, încît lăsa pe rînd în urmă pe toți trecătorii întilniți.

Parcă era așteptată în toate părțile, într-un înainte care devenea mereu și mai înainte, ca zările din calea corăbiilor și a caravelor.

30 Viitorul se clădea nebulos, nu pentru minte, ci numai pentru inimă, din bucuriile clipelor de față, în aburi de zori, în fumegări de aur. Teii o întimpinau ca pe Rusalii, numai cu crengi înflorite. Era în acele clipe cînd buzele, uitînd toate vorbele vieții, tot ce-au învățat, tot ce-au știut, se deschid singure, răsărite din pămîntul întîieii înfloriri, în calea de lucefăr a întîieii albine.

Trecuse de grădina publică fără s-o vadă.

Aleea teilor era un mers în suflet, nu în afară.

40 Soarele nu era decît splendoarea unei bucurii oglindite pe cer.

Într-această imensitate se întâlnește două: Luli și Gabriela.

Pământul era sub pasul lor o vibrație pură și solitară ca a Căii-laptelui în spațiul astral.

5 Luli se întorcea de la plimbare cu pumnii plini de flori de tei adunate de pe crengi.

Se priviră ochi în ochi.

— Gabico, niciodată n-ai fost atât de frumoasă.

— Nici tu, Lorelei.

10 Își zîmbiră una alteia la umbra unui tei înstelat de soare, flori și albine.

— Deschide minile.

15 În palmele desfăcute și alăturate ale Gabrielei, Luli turnă, din pumnii ei întredeschiși, pulbere de aur aromat.

Și asemenea, una lângă alta, se înapoiară spre casă, departe totuși una de alta, ca două stele vecine strălucind deasupra aceluiași plop.

III

20 În sine, Galațul e un oraș mic, abea oraș, tocmai fiindcă are alături drumul spre imensitate al unui fluviu.

Dar și saltarul unui biurou e prea mare, când cauți în el ce nu găsești: o scrisoare, o fotografie, un mărtișor.

25 Ascunzînd-o pe Luli cu toate casele, cu toate străzile și cartierele, Galațul era mai vast chiar decît pădurea prin care se duce Scufița Roșie spre casa-lupului.

Nu mai era un oraș, ci o problemă lirică, pe care mintea neputînd-o dezlega, devenea o enigmă.

30 Catul Bogdan rătăcise ceasuri de-a rîndul pe străzile Galațului, cercetînd toate casele, descifrînd toate ferestrele, interpretînd toate grădinile, ciocnînd cu gîndul opacitatea tuturor zidurilor, izolat în el ca un scafandru pornit în fundul apelor după comoara scufundată. Văzuse nenumărate fete, pe stradă, la ferestre, în grădini de vară, unele numai tinere, altele și

frumoase. Dar toate nu erau decît dezamăgirea absenței lui Luli.

5 Cu greu se scuturase de scaii admirației didactice. Își pierduse dimineața la liceu, fiind nevoit să fie cordial cu toți, să răspundă la întrebări care cereau biografii și glose literare, să dea autografe, să mănince, să bea, să fie mereu însuflețit, mereu locvace, duhovnic, sftenic, dispensator de aprecieri, obiect al curiozității ca Gulliver în țara piticilor. Deprimarea înce-
10 puse de atunci. Pierduse firul Ariadnei: pe tovarășa lui Luli. Dispăruse, fără măcar să știe cine-i. Și nici n-avuse curajul să întrebe: cine era domnișoara de la fereastră? Ofranda omagială a asistenței din cancelarie nu compensa alarma din el: vorbise ca un cabotin.
15 În genere, cuvîntările lui erau sobre, substanțiale, despuiate de literatură și de intimități lirice cu publicul din față. Reamintindu-și-o, cuvîntarea lui din cancelarie îi dădea impresia comportării unui om beat
20 față de necunoscuți întîlniți în jurul unei mese cu lăutari: acele efuziuni cu stringeri în brațe și pupături, și abjecte, și bufone.

 Dacă Luli era Luli, și dacă tovarășa ei era ca ea — adică asemeni lui, după improvizație, — cuvîntarea, cu dulceagul ei abuz de tei și tinereță și cu finalul de
25 romanță bucureșteană: „iată inima mea“ —, trebuie s-o fi degustat. Și avea dreptate. Într-adevăr, astfel de lucruri nu se spun, mai ales în public, decît de pe o scenă, cu scuza unei profesii la lumina rampei și-a unui text iscălit de un scriitor demodat dar încă celebru. Publicul nu era de acord cu el, dar Luli făcea
30 parte din el, nu din public. Aplauzele publicului gonișeră de lîngă el singurele mîni care-l puteau călăuzi spre Luli.

35 Scăpase abea la douăsprezece, stringînd mîni, zîmbind, mulțumind, aprobînd, dînd din cap, ca și cum ar fi fost fratele celor tineri, fiul celor bătrîni, logodnicul domnișoarelor profesoare și preferatul doamnelor mai coapte: gata să-l mîngîie pe frunte și să-i îndrepte cravata.

40 Afară, șovăise ca la răspîntii, întrebînd hazardul încotro să apuce. Îl dusesese pretutindeni, uitînd să

controleze ceasul. Ora dejunului trecuse. Dar silit să guste din toate la masa festivă, își pierduse pofta de mâncare.

5 Orașele de pe malul apelor parcă sînt mai exaltat luminoase decît celelalte. Lins de soarele sfîrșitului de iunie, orașul lui Luli strălucea, sculptat în calcar și-n argint, vestind parcă maslini metalici, gesturi albe de statui, cupole de moschei, muezini și mări albastre. Ceasul aniezii îl pustiise. Singurătatea lui 10 venea din Orient, toridă, parcă în alb burnuz, lingă popasul unei caravane de cămile. Totul era alb, strident alb, ca sunetul țimbalei, dar Luli îl însoțea cu o răcoare de noapte în păr și-n ochi, apărînd și dispărînd în lumină, ca o dansatoare în văluri și din văluri. 15 Nu era nicăieri, dar o vedea pretutindeni. Uneori, parfumul teilor parcă venea din mîna și din părul ei, dînd brațelor nevoia de a strînge vidul, ca în vis, cînd ceea ce se apropie de bătaia inimii e atît de departe de trupul amăgit de somn.

20 Pînă cînd invins de tăria soarelui și de indiferența caselor cu stururile lăsate, intrase la hotel. Se răcorise lung subț duș. Apoi se întinsese pe pat, trăgînd și sturul. Rămas singur, nu mai regăsi din vechea intimitate cu el însuși, decît fumul țigării: fum. Nu mai 25 avea adăpost în el. Timpul trecea încet, tîrîndu-se. Cărțile apăreau ca obrazul bolnavilor la ferestre de spital, dîndu-i senzația că literatura e o nevolnică izolare de viață, nu o trăire esențială, dincolo de aparențe. Avea treizeci și șapte de ani. Încă trei, și nu 30 mai avea dreptul de-a se crede tînăr.

Dar mai era?

De zece ani nu-și mai pusese această întrebare, fiindcă la douăzeci și șapte de ani renunțase la tinereț 35 ța faptelor exterioare, mulțumindu-se numai cu energia de-a crea. De-atunci intrase cu totul în singurătate, nesilit, dorind-o, nu resemnîndu-se la ea, devenind argonautul propriei lui vieți acumulată în amintire. Participa și la viața exterioară, fiind pe de o parte profesor conștiincios, iar pe de altă parte avînd 40 oarecare raporturi cu oamenii. Dar trăise distrat, fără să puie prea mult preț pe el însuși ca om social. Succes-

sele feminine, necăutate cu dinadins, îi dădeau intermitent certitudinea unei seducțiuni care făcea inutil controlul vristei. Cu-atît mai inutil, cu cît se deprinsese de mult cu semnul bătrîneții — părul alb — fiind
5 totuși tînăr, avînd parcă impresia că și celelalte atribute ale vristei vor deveni un artificiu al cochetăriei, ca și părul, pe ființa lui privilegiată.

Curios: se gîndise de multe ori la moarte, prezența de acolo a mamei lui dîndu-i un sens intim, dar rareori
10 se gîndise la pragul ei firesc: bătrîneța. Acum nu se mai gîndea la ea, căci teama de ceva nu e un gînd.

Se temea că nu mai e tînăr, că nu mai e de ajuns de tînăr. Putea să dea altora impresia tinereții, dîndu-și
15 pînteni, provocînd în el galopul vital, — dar Luli era tînără fără comandă, fără efort, permanent, involuntar. *Era* pur și simplu, dincolo de interpretare.

Luli putea să aibă cel mult optsprezece ani: oriunde și oricînd, aceasta-i era vrîsta. Deșteptată din
20 somn la miezul nopții; după un plîns de ceasuri; după o boală grea; la lumina lunii sau a soarelui de iulie; simțită prin umbră cu parfumul ei de păr și respirație de fată; nevăzută, ascultată numai, cu glasul ei care lumina urechea, întinerind-o c-un tril de argint — avea mereu optsprezece ani. Cîntau cuiburi
25 de primăvară în vrîsta ei, erau izvoare, zori, cireșe.

Cu nouăsprezece ani în urmă avea vrîsta lui Luli. Ea poate că nici nu se născuse. Putea să-i fie tată.

Dar vrîsta lui iubea vrîsta ei. Numele tinereții era Luli. Și Luli era în el departe, ca și ceea ce-i în amintire,
30 rămas în urmă fără viitor, într-un îngheț al timpului.

Trebuia să renunțe la ea.

Dacă Luli ar fi murit subit, s-ar fi sinucis?

Evident, nu.

35 Ar mai fi avut încă un vid în el. Trăise și cu celălalt, izbutind să facă din el o prezență, o însoțire.

Așadar moartea lui Luli i-ar fi lăsat viața intactă, dîndu-i o nouă perspectivă pentru plimbările în el.

Atunci de ce nu renunța la ea de bună voie?

40 Dar iată că-și mințise. În fond nu concepea moartea lui Luli. Viața ei era o certitudine absolută, ca și

tinereta ei. Nu renunța la ea fiindcă presimțea prin ea un drum în viitor, nu o întoarcere în trecut.

Ce fel de drum?

5 Nu știa. Și aici intervenea iar absurdul orbitor. Tot ce vedea mintea lui era piedică între el și Luli: prăpastie. Dar curcubeiele pășesc peste prăpastiile vidului, zimbînd cu toate culorile grădinilor.

Luli era un salt de curcubeie înspre viitor.

★

10 Pe la șapte se îmbracă, insistînd în oglindă ca tinerii care se duc la o întîlnire de dragoste. Pe stradă, cîteva capete întoarse spre el, cîteva șoapte insuficient scăzute, îi anunțară începutul unei notorietăți dezagrabile, care putea deveni alarmantă.

15 Era ceasul plimbării. Cîteva muscali cu doi cai aminteau vechiul București și vechiul Iași, de pe vremea corsetului, părului cu coc, pălăriei cu ace și evantaiului. Apariția lor în ceasul amurgului îndulcit de tei înfloriți amesteca Ulița Domnească, în amintire, cu Șoseaua Kiselef și Copoul, dîndu-i parfum de altădată, acordînd nobleța ostenită a trecutului regăsit
20 unui oraș nou pentru el.

Lumina era aurie cum sint caisele coapte. Ceas leneș. Cofetăriile și cafenelele ieșiseră din case pe trotuare, cu mese multicolore între olendrii cu flori virginal roze.
25

O atmosferă de Orient, cu toate că lipseau fesurile, turbanele și ciubucele pe care le-ntîlneai odinioară la cafeneaua din curtea Sfintei Sofii și la toate cafenelele Stambulului. Foarte mulți ochi negri, palori untdelemnii și „s“-ul catifelat, peltic și gînsăcesc al grecilor, amestecat cu țîntărisme iritate cînd discuțiile deveneau politice între monarhiștii și republicanii Galațului.
30

Și aceste impresii actuale căpătau în el afunde perspective, rechemînd amintiri de lecturi, de călătorii. Iar oamenii întîlniți, toți, deși în sine nu-l interesau, deveneau emoționanți ca în copilărie ușa după care-i pomul de Crăciun. Căci de după fiecare putea să apară Luli. Fiecare fată a distanței putea să fie Luli. Nu era. Dar întîlnea mereu altele. Și încîntător, și
35

istovitor. Căci e teribil să împarți unei mulțimi bătaia de inimă pe care-o aduci unei singure fete.

5 De citeva ori auzi numele lui. Tresări. Dar îl pome-
neau fără să-l cunoască. Își întilni cu mirare cărțile în
vitrinele librăriilor. Erau toate. Parcă dormeau pe
catafalc, cu minile pe piept.

Murise treptat, carte cu carte, în timp ce Luli se
năștea, creștea și devenea Luli pentru alții înainte
de-a deveni Luli pentru el, poate prea târziu.

10 Sufletul se inclină lung, ca o stepă bătută de vînt,
și versul lui Eminescu, dulce ca buciulul vîrfului
de munte românesc, îl ajunse din urmă:

Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vreodată?

15 Așadar spunea versuri în gînd? Ca în adolescență,
cînd emoțiile fug de realitatea vieții, refugiindu-se
în realitatea versurilor... Îl și înduioșa acest naiv
regres.

20 Trecea prin fața unei florării. Ce flori i-or fi plă-
cînd lui Luli? Trandafirii, lalelele, crinii, violetele,
chiparoasele, zarnacadelele, garoafele, azaleele, lilia-
cul, mușcatele?... Recapitula posesiv și emoționat
toate florile știute, căutînd-o și în ele tot pe Luli,
culoarea ei, parfumul ei.

25 Tot ce vedea era pretextul unei evocări. Nu mai era
un unghi deschis spre viață, ci un unghi închis în Luli,
deci limitat ca de-o obsesie, dar și o obsesie poate fi
feerică.

30 Trecu și prin grădina publică. Pustiu în lume
multă. Ieși. Porni înainte pînă la „Monument“, cău-
tînd mereu. Nu găsi. Se întoarse. Începea inserarea.
S-aprindeau luminile. La umbra teilor, cuprinși ca
sălciile perechi într-același vînt, îndrăgostiți tineri
se sărutau. Erau sărutări sub fiecare tei. Viața și dra-
gostea treceau îmbrățișate ca pe-o plută minată de-un
35 riu repede.

Numai el mergea pe mal, „fără soț“.

S-auzeau patefoane, muzici în grădini: începea
viața de noapte.

Altă noapte cu parfum de tei înfloriți, despiciind în două sufletul și orașul.

5 Intră la restaurant, avind impresia că iar începe să joace un rol. Îl jucă pînă la capăt, acceptînd și cafeaua neagră. Apoi ieși grăbit. Un birjar se opri lîngă el irezistibil. Se sui.

— Încotro mergem?

Avu un gest vag cu mîna, care spunea: departe, undeva, unde vrei...

10 — Prin oraș.

Și iar intră, cu trapul lung al cailor, subt teii înfloriți al căror parfum subiectiv avea în unele clipe vestejirea jilavă a începutului toamnei, cînd ești tînăr, cînd s-a sfîrșit vacanța, și cînd te duci înspre octombrie într-o trăsură de țară, fără să știi dacă în urmă e iubirea cu fluierul pe buze, sau frunza galbenă a uitării.

IV

— Abramovici Rașela.

— Present.

20 Eleva se înfățișă la catedră. Era galbenă ca și cum s-ar fi numit Li-Pang. Secretarul îi întinse coala stampilată.

— Antonescu Amalia.

— Prezinte, răsună isteț un glas impertinent.

25 Un foșnet de risete învioră tăcerea clasei.

Catul Bogdan nu-l observă. Privea spre fereastra din dreptul catedrei, lăsîndu-l pe Costel Larian să îndeplinească procedura prealabilă tezei la română. Se culcase tîrziu, adormise cu greu, se deșteptase o dată cu zorii fără să mai poată adormi, fumase prea mult. Orașul începea să-l întristeze. Dorea acum să-și umple vidul anxios cu un automatism exterior oarecare: funcțiunea de profesor. Oricum, o ocupație, o trecere de timp. Dar mirosul de cerneală — parcă se deschisese o fîntină — și de mulțime școlară îngrămadită într-un amfiteatru neaerisit, purtînd parcă aerul respirat al unui întreg an școlar, îl făcea să dorească

aerul curat al dimineții. Se duse la fereastră. O deschise. Rămase acolo, cu tîmpla rezemată într-o palmă. Afară erau cîțiva copaci în care se jucau vrăbii, sub o umbrelă de cer.

5 — Doroșenko Xenia.

— Dobrescu Amalia.

Sunau oribil numele fetelor masculinizate oarecum în catalog. Parcă defilau în uniforme, cu bocanci, pe-o stradă, pierzindu-și silueta de purtătoare de amfore sau de cofițe cu zmeură, pe care-o au cînd se numesc Luli. Dinspre oraș, oltenii, cu cobilițe pe umeri, chiuiau nume de fructe, de legume, dînd o replică viguros pitorescă păsărilor soprane. Orașul se trezea într-un abur auriu de mămăligă răsturnată.

15 Undeva, într-o casă necunoscută, Luli se deștepta din somn, sau poate dormea încă...

— Gaman Lucreția.

Ietacul lui Luli... Patul lui Luli...

— Hristodulo Caliopa.

20 — Caliope, domnule secretar, protestă glasul de brună fatală, al cărei nume fusese cîntat în *Vocea Galațiilor* de doi tineri poeți concurenți.

...Masa lui Luli... Halatul de noapte al lui Luli...

25 Nimic impur. Dimpotrivă. În aerul nou al dimineții, gîndurile aveau delicateta unor miniaturi persane pe fildeș.

— Novleanu Lucia.

30 Luli! Luli! Și mai proaspăt în aerul dimineții, în marea naivitate a cerului, numele ei venea ca un acord de sonatină cîntată undeva de o fetiță cu cozile pe spate.

35 Eleva Novleanu Lucia, înapoindu-se de la catedră cu coala ștampilată, se opri alături de banca ei, în fundul clasei, înecată de aerul rău. Deschise fereastra. Și după ce-o deschise, întîlnind zîmbetul aceluiași soare pe față, cu toate că inima-i era grea și risipită în piept, își aplecă obrazul în afară, și întîlni, ca și de la fereastra trenului, profilul de stîncă solitară cu un vultur... Ochii negri o învăluiră ca halucinați... Fugi.

40 — Domnișoară, domnișoară, izbucni de pe catedră glasul lui Costel Larian, în timp ce mîna lui izbea cu

violență în catalog: vă interzic să comunicați cu cel de-afară...

De la fereastră, Luli se înapoiase cu obraji de Luli, dar subț violența autoritară a glasului de la catedră, 5 ochii lui Luli-boy izbucniră, gata de replică.

N-avu timp.

— Domnule Larian.

Chemat de profesorul său, secretarul comisiunii redeveni un tânăr Costel. Se apropie de fereastră. 10 Catul Bogdan zimbea:

— Costel, în ce lună sintem?

— În iunie, domnule profesor, răspunse el mirat, clipind în soare.

— Cîți ani ai, Costel?

15 — Douăzeci și patru.

— Ești bătrîn, Costel?

— Dă,... domnule profesor!

— Ce face un băiat tânăr într-o dimineață de iunie, Costel?

20 — Știu eu, domnule profesor...

— Se plimbă, iubește, cîntă... Costel dragă, ești tânăr: du-te.

— Domnule profesor, se împotrivi el incredul.

25 — Du-te, Costel, du-te și salută din partea mea toți teii orașului.

Și împingîndu-l de umăr, îl porni spre ușă.

Apoi deschise și fereastra de la mijloc. Amfiteatrul se umpluse de soare. Isprăvi pomelnicul catalogului și înminarea colilor ștampilate. Zimbea mereu.

30 — Domnișoarelor, iată subiectul tezei...

Îl dictă, zîmbind.

— Nu vă speriați. Iată în esență ce trebuie să scrieți.

35 Și spre surprinderea generală, vreme de cincisprezece minute expuse subiectul tezei, însemnînd cu creta pe tablă punctele principale și datele.

Iar după ce isprăvi, adăugă, în timp ce-și ștergea degetele prăfuite de cretă, cu batista:

40 — Vă rog însă, domnișoarelor, să nu reproduceți întocmai ce v-am spus. Mai puneți și de la dumneavoastră, avînd grijă de ortografie.

★

Veselă teză!

Ca refrenul unui cîntec care-ar fi început cu: „Hai să ne jucăm de-a teza“, cîntat de șaizeci de fete cu bucuria pe obraji. Stăteau în băncile amfiteatrului ca și cum ar fi venit la vale cu săniuța. Nu mai era nevoie nici de fițuici, nici de cărți consultate pe subt bancă, nici de vecina filotimă și premiantă. Tabla, de obicei sinistră ca apa morților, oferea tuturor, cu o grație de lebede, ideile tezei plutind șirag, înscrise cu creta. Fiecare elevă și le lua de acolo, fulg cu fulg, destrămîndu-le mărunt pe coala oficială.

Penițele ronțăiau repede ca niște șoricuți hrăniți cu miez de pîne.

Nici un oftat, nici o migrenă, nici o emoragie nazală, nici o paloare, nici un leșin.

Cîntau cu toate, într-un cor mut: „Hai să ne jucăm de-a teza“.

La trei ferestre deschise spre obrajii atitor fete tinere, dimineța de vară se încadra cu cer, soare, crengi și vrăbii gureșe, ca într-un pastel de Vasile Alecsandri, demodat dar tînăr.

Un fluture intră, silabisind cu aripi albe naivitățile zborului, în clipele vieții lui de grație năucă.

„Originalul președinte“ care începuse prin a fi sufleurul de pe catedră al operetei din bănci, nu se mai ocupa de eleve. Părea cufundat în studierea catalogului. Îl luase de la început, de la Abramovici Rașela, Antonescu Amalia, Adam Teodora, nume cu nume, cum ai coborî treptele unui palat ca să ajungi pe pragul grădinilor cu ape țîșnitoare.

„Novleanu Lucia“...

Luli era în Novleanu Lucia ca hulubii venețieni în piața San-Marco, învăluind într-o palpitație de lumini și umbre, o blindă armonie de marmură.

„Lucia Novleanu“.

Așadar Luli se numea Lucia Novleanu. Simțea nevoia să aprindă o țigară, țigara popasului meditativ.

O secundă o privi pe Luli. Era sus, în banca din fund, aplecată pe coala de hirtie. Îi vedea numai fruntea, mică, voluntară, concentrată și foarte pură, stră-

lucind în părul negru ca o lumină de proră într-un
adânc de noapte marină.

Trecu mai departe: „Oancea Tudosia, Olian Mar-
cela, Ovanisians Semiramida, Parsighian Ghiuzadi...”

5 Nume grecești, bulgărești, evreiești, cite-un Ștefă-
nescu Doina, cite-un Ichim Dacia, apoi exotic Zaghi-
ants Șuşanig — și iar, c-un salt al ochilor și-al inimii:
Novleanu Lucia.

Luli...

10 Era în catalog, era în bancă.

Eleva Lucia Novleanu din clasa opta.

Da, ea era, Luli.

15 Nu lăsa din mîni catalogul. Îl ținea ca pe un hrisov
în care ai descoperit un adevăr neștiut care schimbă
sensul unui trecut istoric, innobilindu-l. Mai mult
decît o bucurie: un triumf cuprins în oglinzile mirării
incredule.

20 La orice s-ar fi gîndit, numai la asta nu: Luli,
într-o bancă de școală dîndu-și teza de bacalaureat;
Luli, eleva lui.

25 Novleanu?... Și numele acesta îl emoționa. Avea
ceva de mărgean în sonoritatea lui, cum erau broșele
bunicelor pentru medalioanele tinereții lor. Dar s-ar
fi putut numi oricum: Ortansa Popescu, Decebala
Ionescu. Luli învingea orice. Simpla prezență a nume-
lui ei în catalog semăna pe paginile lui trandafirii
lui Hafiz, arătînd spre cerul albastru cu degete subțiri
ca minaretele lui Omar-Khayam.

30 Căci gîndurile lui pe margina acestui catalog astfel
erau: stanțe și stampe pentru Luli. Totul se transfigu-
ra prin semnul prezenței ei. Ferestrele străfulgerau
de soare ca triremele de aur epic ale lui Homer, plutind
în spații vaste; lumina se umplea de grație, ca de
undine și sirene marea lui Ulysse. Bucolicele lui Virgil
35 cîntau pe fiecare creangă. Și-nțelepciunea lui Horațiu
murea pe fiecare gînd, dar tot cu zîmbetul: „Carpe
diem”.

Luli...

40 Un cer imens și-un singur plisc de rîndunică. Dar
dimineața bucuriei din pliscul ei pornea, două silabe

numai: Lu-li... Și iată cum un cer întreg era rochița
unei rîndunele și fastul unei dimineți.

★

5 O muscă deseori învinge un cer. Căci cerul e îndepărtarea de tine însuți în vag: e albastrul evadării în spațiu. Iar musca e punctul meschin de la care începe ca o cifră propriea ființă redevenită concretă într-un trup limitat.

10 O muscă venită pe frunte, și apoi coborită ca un virf de creion adnotator pe nas, îl făcu pe Catul Bogdan să se întâlnească prin mină cu nasul, și prin nas cu realitatea din față.

15 Profesorul și elevele. Catedra și băncile. În fond, era îndrăgostit de o elevă care-și trecea bacalaureatul. Asta era formula simplă și reală. Nici măcar studentă. Elevă-din-clasa-opta. Era suficient să se gîndească la fostul elev din clasa opta, Catul Bogdan, ca să vadă exact distanța dintre catedra lui și banca Luciei Novleanu. Diferența de vîrstă parcă se agrava prin decorul acestor vrîste. Trebuia deci să corecteze teza
20 unei fete de care era îndrăgostit, și să-i puie și notă pe deasupra.

Era captiv ca într-o epigramă.

25 Cu atît mai curios cu cît n-avea de loc antrenamentul prealabil al unor situații apropiate. Cunoștea mulți profesori universitari, care de pe catedră își începeau aventurile, uneori numai lirice, alteori erotice, socotindu-se nu numai dascălii elevelor, dar și sultanii lor firești. Nu făcea parte din această categorie. În fața studentelor, la curs, sau chiar la seminarii,
30 unde intimitatea era mai mare, nu-și simțea nici vocațiunea copitelor de satyr, nici tremurul libelulesc al aripioarelor cupidoniene.

35 Nu virtutea sau scrupulul îi porunceau această atitudine. Era o particularitate a lui, descoperită o dată cu practica profesoratului. În genere, mulțimile nu-l atrăgeau, deși le observa. Nici femeile, plurificate uniform în bănci universitare, nu-l atrăgeau. Deveneau și ele cantitatea unei mulțimi confuze. Și pentru el, feminitatea începea cu individualizarea în

singurătate. La universitate, sub raportul seducțiunii feminine, îl îndepărtau, ca o mîncare diform îngrămădită pe o farfurie. Așadar, ani de-a rîndul, pe catedră fusese exclusiv profesorul fetelor tinere care erau
5 în bănci numai studentele lui, și-n suflet la fel. Distanța dintre băncile lor și catedra lui nu era numai o realitate spațială, dar și una psihologică.

Această realitate apărea categorică tocmai acum, în clipa nimicirii ei.

10 Și nici măcar studentă! Elevă dintr-a opta.

„Eleva dintr-a opta“ își ridicase fruntea de pe coala de hîrtie. Și-tocmai ca odinioară, cînd se numea Luli-boy, și cînd de jos, de pe covor, în timp ce Gabriela scria, urmărea cu ochii în sus „ceva... departe...“

15 — își îndreptase ochii înspre fața străinului care plutea înalt în ea, ca și acel „ceva departe“.

Era mirarea ca un abur de argint pe fața ei, cum e pe înmugurirea pomilor care acuși vor înflori.

20 Catul Bogdan îi întîlni ochii adînc, și murmură ca un țăran „Dumnezeule“, împreunîndu-și mînile, căci începutul dragostii e ca o rugăciune de pe vremea cerului lui Dumnezeu.

★

Luli se aplecase din nou asupra tezei.

25 Catul Bogdan își lăsă fruntea pe mînile împreunate, rezemîndu-și coatele de catedră. Își dădea seamă că ceea ce i se întîmpla nu mai avea un caracter episodic, localizat la Galați în timpul examenului, cu toate că durata întîmplării nu depășea trei zile. Însă cu un trecut numai de trei zile, întîmplarea avea imperativul unei porunci în viitor. Ceea ce crezuse la început că e un simplu fapt divers, căpătase sensul solemn al unui fapt istoric: o nouă domnie. Un început de veac sufletesc. O altă lege.

30 Ispășea splendid anii lungi de neatîrnare. Era condamnat ca în clipa nașterii, la toate riscurile vieții, incapabil să le refuze, cum incapabil ești să nu te naști.

În logica literară a vieții, întîmplarea își păstra intact absurdul și neverosimilul profan, devenind

mister. N-ar fi acceptat niciodată într-un roman iscălit de el, viteza dementă a unei astfel de îndrăgostiri, decît dacă i-ar fi divulgat prin analiză caracterul de violent apetit sexual apărut prin surpriză într-un organism inflammat de abstenență. Altminteri, în logica aplicată vieții într-atîtea romane, nu concepea fenomenul îndrăgostirii decît lent. Întocmai cum se formează coloniile mărgeanului în fundul mărilor, clădindu-și cetăți solide pe lespedeza haosului. Famosul *coup de foudre* îi apărea tot atît de puțin valabil în psihologia spectroscopică a timpului actual, ca și șarjele cavaleriei în războiul chimic. Natural, excludea „ambalările“ după o femeie, care nu-s decît echivalentul psihologic al acelor insecte numite „efemere“ care își consumă într-o singură zi deliranta vitalitate exaltată de preajma morții. De asta, i se părea că începutul unei îndrăgostiri e tot atît de greu de fixat ca și începutul lumii. O prealabilă perioadă de nebulozitate îi apărea drept condiția însăși a îndrăgostirii.

Cunoști o femeie, o vezi, o auzi, *constatînd* o serie de calități și defecte, distrat și în treacăt, sau atent și cu dinadins, te deprinzi să rămii „tu“ în prezența ei, adică spectator mai mult sau mai puțin atras de spectacolul feminității ei, o critici mintal, o apreciezi uneori și o accepți treptat, aflînd cum e frumoasă, cum e deșteaptă sau mediocră, avînd surprize agreabile și dezamăgiri supărătoare, — pînă cînd într-o zi, simți că mai presus de aprecierea ta, femeia aceea a devenit un fel de secret intim, pe care abea-l știi numai tu. Bătaia de inimă pe care ți-o dă acest secret te face să respiri adînc propriul tău suflet în care au apărut arome mai misterioase decît cele aduse de sevele pămîntului. Întinzi brațele spre primăvara lor. Iubești. Și femeia de mult cunoscută îți apare nouă, din clipa în care ai întîlnit-o. Te miri că n-ai văzut de atunci ceea ce abea descoperi într-o evidență edenică. E o mirare intensă ca geniul, oricît ar fi de plat, ceea ce-i urmează. Secunda acestei mirări hrănește cu luceferi pe poeți și cu cea mai virulentă toxină pe oamenii obișnuiți.

Luli însă, abea întâlnită, își însușise timpul mamei lui, alb ca mileniile lunii, venind în el ca din legende, deși viața ei abea se desprinsese din anii copilăriei. Luli îi aducea emoția unui trecut mai vechi decât

5

experiența vieții, ca o inscripție din alte vremi, ducându-l înspre viitor cu tinereța ei. Luli era în amintirea mamei lui, cum sînt semințele de grâu în sarcofagele străvechiului Egipt. Trăia de atunci în el, deși acuma

10

întîlnită.

O vedea. Își scria teza. Lucia Novleanu din clasa opta.

Iar pe catedră era el, Catul Bogdan: om condamnat să trăiască în viitor. Într-un viitor închis în enigma lui, ca o Chină între zidurile ei. Nu-l cunoștea, nu-l

15

vedea și abea îndrăzneța să-l presimtă. Cu Luli în el îi apărea de o splendoare tropicală. Fără de ea, sterp, cu pietre calcinate, ca preajma Infernului dantesc.

Renunță la tot: la gînd, la analiză, la amintire, la organizarea vieții. Se resemnă să trăiască fărîmițat, în improvizația prezentului, privind fruntea lui Luli, fruntea poruncii.

20

Și iar îi întîlni ochii umili ca o supunere de căprioară.

Se deprinseseră unul cu altul de la ferestrele trenului. Atunci flutura vîntul și lumina pe fețele lor, dîndu-le expresia de întovărășire a unei lecturi în doi. Acum însă, tot singuri ca și atunci, erau într-o mulțime umană care-i împrejmuia și-i despărțea. Dar ochii lor o uitaseră. Se priveau cu o egală intensitate, știind că se privesc, văzînd că se privesc, acceptînd ursita acestei priviri.

25

30

Tezele veneau spre catedră ca aplauzele.

O satisfacție generală. Se și făcuse un mic complot într-un colț, proiectîndu-se organizarea unei subscripții pentru oferirea unui buchet.

35

— Dragă, așa președinte zic și eu: o bomboană.

Hristodulo Caliope, celebră prin succesele ei de brună focoasă cu o umbră de mustăcioară catifelată,

cu sprincene dense și cu bust ferm, încercă un dublu efect de ochi și sîni, lingă catedră.

— Domnule președinte, dacă nu vă inoportunez...

— Mă rog, domnișoară.

5 — Tezele... după ce veți binevoi să le corecțați...

Oftă pe nas, subtil.

— ...ni le înapoiati?

— Pentru ce, domnișoară?

— Știți, pentru autograful dumneavoastră...

10 O privi cu ochii micșorați, poftind-o cu mîna spre ușă.

Afară o ajunseră alte eleve.

— Ce ți-a spus, Hristodulo?

Caliope le privi pe subt gene.

15 — Secretul meu, fetelor.

— Măi Hristodulo, măi, ai un tupeu! o zeflemisi Elefterescu Victoria, care avea și ureche bună și limbă ascuțită și sentimente patriotice.

Treptat, băncile se goleau.

20 — Tot nu ești gata, Novleanu? o cercetă vecina care-și astupa călimara cu dopul de hîrtie.

Cotul lui Luli acoperi ușor coala din față.

— Mai am puțin...

O și iscălise. Dar nu se putea hotări să-și dea teza, deși plecarea fiecărei fete răsturna încă un copac al pădurii în care se refugiase pînă atunci. Mai erau numai cîteva eleve răzlețe. Una se ridică. Alta. Și alta. Se ridică și ea, luîndu-se după un grup ajuns la catedră inaintea ei.

30 Pe marginile scaunului, minile lui Catul Bogdan aveau un neastîmpăr febril. Luli se opri lingă catedră cu brațul întins, așezîndu-și teza delaolaltă cu camaradele ei, printre ele.

O clipă brațul ei străluci printre altele ca gîtul lebedei lui Lohengrin.

35 Catul Bogdan se ridică, înclinîndu-se.

Luli porni spre ușă, salutîndu-l cu o aplecare a capului. Avea obrazii aprinși și ochii gravi. Era îmbrăcată cu o rochie de fular alb cu buline albastre. Apăru pe pragul ușei și dispăru, ca o perdea de vară fluturată.

40

de vînt, dînd ochiului impresia că iar va reveni alene, suplu potolită, luminos...

5 Catul Bogdan strînse tezele, plecă repede în cancelarie, rugă pe directoare să le închidă, își luă pălăria și mănușile, salută grăbit și ieși din liceu cu o viteză de călător care scapă trenul. O singură aruncătură de ochi îl făcu să descopere silueta lui Luli. Se luă după ea, lăsînd între ei o distanță. Cîtva timp trecu printre saluturi. Se rărîră. Trecătorii deveneau necunoscuți.

10 Luli nu se uita îndărăt. Avea un mers sprinten, pasul atingînd ușor pămîntul, recăzînd pe el elastic, evocînd mersul pe valuri mărunte, în depărtare, al unui caic cu pînze albe, care nu știi dacă vine sau pleacă, fiindcă îți pare că dansează pe loc.

15 Treceau pe uliți de-o intimitate provincială. Nici o trăsură. Covoare bătute pe fringhii, c-un bubuit de grijitură de Paști. Florile din grădini și ele aminteau culorile elementare ale panerașelor cu ouă vopsite și ceruite, aduse de la bucătărie de fetițele casei, cele cu

20 fundă în coada înfoiată, și cu ochi fuduli. Ferestrele deschise sclipeau vesel în soare, ca și cum toate casele de pe-acolo ar fi fost ale bucuriei cu ochi mari. De undeva veni un miros de vanilie, și un ctin-ctin de piuliță de aramă. În alt loc se prăjea cafea. Pe-o streșină, doi hulubi cîntau parcă la patru mîni o sonatină

25 matinală.

Luli lăsă în urmă și un salcîm cu flori violete, fără să întindă mina după ciorchinii leneși din care fetele sug gustul primăverii.

30 Pisici multe, culcate pe pervazul ferestrelor, laolaltă cu pernele scoase la soare, sau pe streșina caselor, deschizînd cîte-un ochi ca ceasornicarii aplecați pe mecanismul microscopic.

35 Cîțiva bătrîni cu papuci de catifea brodată cu trandafiri ședeau în fața casei, cu pălăria pe ochi, și ziarul desfăcut în mîni.

Nu mai avea nici un scop acest drum. Ritmul unei bucurii pure, foarte ușoare, pornire de fum abea desprins din coșul alb, și dus de un vînt de primăvară.

Catul Bogdan avea un zimbet pe față, care-și mai amintea fără să știe, de menuet, de clavecin și de muzica lui Lully.

5 Luli făcu la dreapta. O pierdu deodată ca pe-o lumină după storul tras pentru lanterna magică.

10 ○ regăsi, mai luminoasă, pe-o stradă umbrită de plute. Copacii se ridicau vaști, ducând păduri de frunze înspre cerul mai adânc albastru. Și din ei se destrămau scame care pluteau de-a lungul străzii, întâlnind genele și obrajii. Dulci ninsori de borangic mîngietor. Acolo clipele se pregăteau de somn, piep-tănîndu-și părul.

15 O casă... Da. Aceasta. Casa lui Luli. O regăsea, deși nu o văzuse niciodată, fiindcă din ea venea altă bătaie de inimă.

Un cap de cîne apăru la gardul casei între labele lui amicale.

20 Luli deschise portița. Cînele sări la ea. Dulău de stîină, lăbos, căpăținos și bun pentru stăpîină, ca barba lui Moș Crăciun pentru copiii adormiți. Apărîndu-se de afectuoasa lui năvală, Luli văzu la cîtiva pași, ca oglindit din ea, pe cel care o însoțise în gînd. Mîinile-i căzură. Singele-i izbucni în obraji.

„Ham...”

25 Cînele se repezi la străin.

Dar tot atît de repede, Luli-l ajunse, cu mîna în coama lui hirsută, aplecîndu-se cu el, jos, la picioarele străinului. Una cu cînele la pămînt, așa cum ședea, cu genunchii îndoiți și spinarea aplecată, Luli ridică

30 ochii spre el, vorbindu-i în șoaptă:

— Nu-i rău, dar nu te cunoaște...

Și cu mîna în coama cînelui fugi în ogradă.

V

35 Niciodată Luli nu intra în casă pe dinfață. Încă de pe vremea cînd se numea Luli-boy, intrările și ieșirile ei erau pe la bucătărie. Acolo domnea dadaia, foasta dadacă a lui Luli. Dar bucătăria dadaiei nu era o dependință subalternă a casei, unde veneau poruncile

de sus și de unde porneau mîncările — ci un fel de stat în stat, mai mic teritorialicește decît al stăpînilor, servindu-l firește pe al acestora, avînd însă o de ajuns de pronunțată autonomie. În loc să devie slugă orășenească după ce îmbătrînise la stăpîni, dadaia rămăsese tot țărancă de la munte.

Nu fusese angajată. Se alipise casei Novleanu, de bună voie, impunîndu-se intrucîtva. Cu ani în urmă, dadaia se numise Smărăndița Merișor, gospodină din Buhalnița. Automobilistii care treceau pe acolo spre Durău întorceau capetele după ea, făcînd cam aceeași reflecție: că țărancele lui Grigorescu nu sînt o minciună, cum a început să se spună după moartea celei mai pure oglinzi plastice a peisajului românesc. Smărăndița Merișor era un astfel de adevăr, sau o astfel de minciună. Și cu toate că multe automobile o întîlniseră în calea lor și că mulți boieri cu chef și fără soții cercaseră să-i afle drumul culcușului, Smărăndița Merișor se păstrase albă ca și florile de primăvară ale pomului care-i dusesese numele în pădure, dîndu-i în schimb culoarea fructelor sale pe obraji și pe-a florilor sale în fapte și vestminte. Și fiindcă așa era, și fiindcă Toader Merișor, plutașul Bistriței, venise în inima și trupul ei pe ape tot atît de repezi ca și riul Toancelor sirepe. Pe Bistrița, iubirea lor era vestită. Frumoși și aprigi amîndoi, el cu Bistrița — ea cu laptele, fuiorul și casa albă ca și ceea ce mulgeau și torceau mînile ei repezi la treabă, dulci la dragoste.

Într-o zi însă, Toader fusese concentrat la Bîrlad. Cîtva timp scrisese carte bună. Apoi amuțise ca un îngheț de ape.

— Nevastă-hăi, ce mai știi de la bărbatu-tău?

— Îi merge bine, slavă Domnului. Vă trimete sănătate la toți.

Rușinea tăcerii lui o purta numai în ea, ca acel spartan pe care-l sfișia vulpea din brațe, fără s-o lase, dar și fără să geamă. Noaptea numai, cînd n-o vedea nimeni, la ceasul cînd cei cumînți dorm și cînd flăcăii și fetele s-ascund cu dragostea, se ducea pe malul Bistriței, dar nu bocea. Lăsa numai apele lui Toader să-i

treacă prin suflet ca prin scocul morii și să-i macine făina amară din care omul mîndru își coace durerea.

Apoi venise un jandarm în ograda ei, cu o citație. O chema justiția la Birlad. Plecase fără somn, cu vîntul în suflet. Ajunse într-o dimineată în orașul străin. Oamenii o îndrumaseră spre Tribunal. Acolo, ușile închise. Dar aflase de la un sergent adresa judecătorului de Instrucție care-o chemase la Birlad. Se dusese la el acasă. Lucica Novleanu avea pe-atuncea doi ani. Cu ea se întîlnise în ogradă, adică mai exact cu ochii ei, căci restul era tare mic. Ochii fetiței fuseseră singurul lucru bîrlădean care se apropiase de sufletul ei. Cu fetița în brațe nimerise unde trebuia: adică spre inima judecătorului de instrucție. Cu blîndețe și pe încetul, tatăl fetiței îi spusese că Toader fusese ucis. Fetița se minunase într-atît că obrajii femeii care-o ținea în brațe, roși cu o clipă înainte, deveniseră albi, încît cu mînuțile ei subțiri începuse să pipăie obrajii minunii. Smaranda cea fără Toader ascultase vorbele, dar privise numai mînile fetiței. Apoi, fetița văzuse niște rotunzimi limpezi ca miezul poamei, lunecînd pe genele femeii cu obraji fermecați. Cînd plîngea, Lucica era prea ocupată ca să mai aibă timp să observe întîmplările ochilor. Abea atunci văzuse cum se nasc lacrimile din ochii deschiși ai femeii care o stringea în brațe parcă mai tare decît atunci cînd o luase la început. Cu fetița în brațe, Smărăndița aflase ceva care făcea din Toader „un om“, așa cum zoile Birladului sînt apă curgătoare pentru sufletul unei femei de pe Bistrița. Toader o înșelase cu o femeie măritată de la tîrg. Bărbatul îl prinsese la ea în pat și-l spintecase cu fierul toporului, lăsîndu-i coada pentru muie-reea goală.

Asta era tot.

Dar fetița adormise în brațele ei, fiindcă de la o vreme Smărăndița începuse să o legene ușor, parcă într-adevăr vroind să adoarmă ceva. Numai fetița din brațe adormise, căci numai pentru ea aceste brațe mai puteau să fie dulci. O lăsase să doarmă. Apoi fetița se deșteptase. Smărăndița oftase posomorît și dăduse să plece înspre Bistrița unde o aștepta ultimul

drum al plutei fără Toader. Dar fetița îi înlănțuise
gitul cu brațele, gata să plîngă.

Și Smărăndița, naltă cum era, ca de pe un munte
unde ar fi auzit un glas printre jnepii culmilor, spusese
scurt:

— Pe fetița asta eu am s-o cresc.

Nici nu se mai înapoiase la Buhalnița. Vînduse
totul prin procură — avea frați acolo — păstrînd
numai icoanele, își făcuse haine de văduvă, îmbrăcîn-
du-le pentru toți bărbații, deși era tînără și durerea
nu-i alungase încă frumuseța, și devenise dadaia
fetiței, aducîndu-i povești, aer de munte și preajma
unui suflet prin care Bistrița curgea mereu. Toate
poveștile dadaiei se întîmplau în munți și pe Bistrița.
Vorbea despre ea uneori ca și cum ar fi fost numele
unei căprițe pe care ar fi crescut-o în brațe, iar alteori,
ca despre biciul lui Dumnezeu.

Încetul cu încetul Smărăndița Merișor albise — de
timpuriu —, ca un brad nins în august, pierzîndu-și
strălucirea tinereții, în timp ce fetița crescută de ea
devenise Luli-boy. Ea îi spunea tot Lucica.

— Lucica nu mai are nevoie de dadacă, hotărîse
ea, tot scurt, într-o zi.

— Cum, dadaie, vrei să ne lași?

Căci mai ales în anii din urmă, slugi ca dadaia nu
se mai puteau găsi decît în cărțile de povești.

— Rămîn. Dar mă fac bucătăreasă.

Așadar, ea se făcuse bucătăreasă, prin propria ei
poruncă.

De atunci, bucătăria luase altă înfățișare, căpătînd
o nouă semnificație în configurația casei. Albă fusese
și pînă atunci, fiindcă era văruiată, dar albeața ei era
afumată, pătată și acoperită de muște ca vacile sără-
căcioase din măhălălile orașelor. Prin dadaia, bucătă-
ria devenise robust albă ca vitele care pasc iarbă de
munte. Ferestrele străluceau, avînd oale cu garoafe.
Tingirile și vasele nu mai erau unsuroase de grăsimi;
metalul lor scăpătat și înjosit îndeobște, înviase ager,
purtînd numai semnul focului și demnitatea acestei
lupte. Cuțitele sclipeau tăios ca limba coasei cînd se
duce la cîmp cu zorii și se întoarce cu amurgul. Într-un

colț, o laviță acoperită cu lăicer. Deasupra ei, icoane vechi, o candelă de argint cu pahar roșu, și parfum de busuioc uscat.

5 Dacă Bistrița ar fi trecut o clipă prin fața acestei odăi în care o bătrână cu straie negre muncea de dimineață pînă seara fără să cînte, n-ar mai fi recunoscut-o pe Smărăndița Merișor, dar ar fi știut că încăperea aceea nu e de acolo, ci din satul Buhalnița, lipsindu-i numai cocostîrcul de deasupra și munții din spate.

10 Acolo, dadaia era un fel de stareță. Nu numai Luli, dar și cei mari îi spuneau tot dadaia, considerînd-o și tratînd-o cu deferență. Toate cheile gospodăriei erau pe mîna ei, fără ca nimeni să-i ceară vreo socoteală. Ea se îngrijea de lemne, legume, și toate cele trebuitoare casei, avînd mîna liberă. Tot ea tocmea
15 fată în casă — îndeobște fete curate de la țară, — pe care le învăța gospodăria, ținîndu-le din scurt pînă cînd se măritau, cu binecuvîntarea ei, și plecau să fie gospodine la casa lor.

20 De cînd însă Lucica devenise Luli-boy și apoi Luli, dadaia se posomorise și mai tare, fața ei căpătînd o uscățime ascetică, fiind din ce în ce mai tăcută. Uneori, zile întregi nu scotea nici o vorbă. Se scula de cu noapte, se ducea în piață unde făcea singură cumpărăturile,
25 apoi deștepta pe fata din casă, punînd-o la treabă, servea lui Luli cafeaua cu lapte cu pine prăjită, unt și miere, supraveghîndu-i plecarea la școală, și-și continua munca într-o singurătate și o muțenie de pustnic; Chiar și cu Luli vorbea tare puțin, deși o îngrijea direct
30 continuînd să-i facă ea singură grijitura în odaie.

Cînd se întorcea de la școală, Luli trecea dintîi pe la ea. Dadaia o săruta pe frunte, îi cerceta o clipă obrazii și ochii — să vadă cum arată, dacă nu-i prea obosită — și-și căuta de treabă mai departe. N-o
35 întreba nimic. E drept că Luli îi spunea neîntrebată ceea ce ar fi putut să o intereseze: notele căpătate la școală, cum erau profesoarele, întîmplări cu elevele. Luli știa că o ascultă cu mare interes, deși nu intervenea de loc. Dar de cînd dadaia nu mai spunea povești,
40 Luli se deprinsese cu tăcerea ei de corb solitar. Nu numai că se deprinsese, dar îi și plăcea, fiindcă și Luli,

din ce în ce, avea nevoie de tăcere. După epoca poveștilor, poate că limbușia dadaiei ar fi îndepărtat-o de ea, micșorînd prestigiul povestitoarei de altădată — așa cum se întîmplă îndeobște cu servitorii care te-au 5 ținut în brațe cînd erai mic. Însă tăcerea demnă, posomorită, dar devotată, a dadaiei, continua fără întrerupere vechea lor tovărășie, făcînd-o posibilă și pe cea de acum. Cînd se numea Lucica, era în brațele dadaiei ca un pui de veveriță într-un brad care duce spre cer; Luli-boy devenise veveriță cu drumuri 10 multe — spre casa Gabrielei, pe acoperiș, la școală —, dar bradul tot acolo era. Cu o umbră lungă care o însoțea ca o privire din urmă. Și cum nu pleacă brazii, nici dadaia nu plecase. Ea nu era atît gospodina casei, cît prezența de lîngă Luli. Asta o știau toți. Acest 15 adevăr, însă, era subînțeles. Pe față, dadaia era o veche servitoare credincioasă, care beneficia de un alt tratament decît slugile obișnuite. Cînd plecau în lunile de vară undeva, la mare, la munte sau la vie, dadaia îi însoțea în clasa treia. Tot ea hotărîse astfel. 20 Cu ani în urmă, într-o vară pe care trebuiau să și-o petreacă la mare, mama lui Luli o descoperise pe dadaia făcîndu-și bagajele.

— Ce faci, dadaie?

25 — Plec.

— Unde?

— Cu Lucica.

Afirmase simplu, dar imperativ, un drept și o datorie.

30 — Ce ne facem cu ea? se întrebaseră stăpînii într-o discuție cu cifre.

Dar o acceptaseră ca pe un bagaj necesar fetei lor. La mare însă, dadaia dovedise un dar de-a improviza o gospodărie de vară, chiar în locuri necunoscute, care 35 crușase de multe cheltuieli, lipsuri și neajunsuri sîcîitoare pe stăpînii ei. Așa că de atunci o luaseră cu ei, înscriind-o în program, fără să mai ofteze.

Cînd Luli plecase la vie, împreună cu Gabriela, nimeni nu se mirase că dadaia o însoțește, deși nu ceruse 40 voie nimănui — fiindcă dreptul cuiva, mai ales pentru un jurist, nu e un hatîr, ci o afirmare firească.

Cu toate acestea, dadaia nu cercase niciodată să o izoleze pe Luli de ceilalți, zidind-o în devotamentul ei exclusiv. Niciodată nu se uitase cu ochi răi la afecțiunea Lucicăi pentru alții. Când soții Novleanu se mutaseră la Galați, învecinându-se cu părinții Gabrielei, și când începuse prietenia lui Luli cu „Gabica“, dadaia nu pusese nici un fel de piedică. Poate că ea mai mult decît toți — și cu poveștile ei, și cu amintirile ei — stimulase spiritul de independență al lui Luli, mîndria libertății, dorul de viață deschisă. Căci și căminul soților Novleanu avea stigmatul calității familiilor moldovenești: o moleșitoare atmosferă intimă, care face prin contrast viața de afară prea aspră, dînd copilului care vede acest contrast dorința de-a fi mereu mic și ocrotit în casa părintească, ferit de viața de-a

5
10
15
20

fară, care-i apare ca o primejdie. Astfel, energia copiilor se sleiește treptat, ca piciorușele chinezoaicelor închircite în tradiția pantofului de lemn. De asta nicăieri aiurea mai mult decît în Moldova, oameni în genere, și scriitorii indeosebi, nu vor manifesta o mai statornică nostalgie a copilăriei. De-atunci începe teama de viață, în loc să incolțească pofta ei.

Crescută însă lîngă sufletul bistricean al dadaiei, impregnată treptat de vigoarea potolită a acestei femei de la munte, Luli, încă de pe vremea cînd era rătușcă, ascultase mesajul rășilor sălbatice.

25

Iată de ce, fără să aibă nici o predilecție pentru bucătărie, Luli intra în casă numai pe-acolo, dînd astfel o dovadă zilnică de prietenie devotamentului cu păr alb și tăcere mîndră.

30

★

Luli intră în bucătărie ca cineva fugărit.

— Bună ziua, dadaie.

Îi întinse fruntea aproape rîzînd: expresia fericirii nu e un rîs, e numai strălucirea lui pură.

Dadaia o sărută pe frunte. Era la fereastră. Își stropea florile. Niște garoafe mari. De acolo privise scena de la poartă. Acum privea obrajii Lucicăi. Aveau culoarea garoafelor, amintindu-i și de obrajii unei Smă-rîndițe — înainte de-a se numi Merișor —, după ce

35
40

trecea o plută pe Bistrița.

— Cum ți-a mers la școală?

— Bine, dadaie. Am să capăt notă bună.

5 — Și acela cine-i? o întrebă dadaia, arătînd cu o mișcare a sprincenelor îmbinate spre Catul Bogdan, care se îndepărta încet, întorcînd mereu capul.

— Acela?...

10 O clipă, ochii lui Luli îl întovărășiră printre garoafele respirate, în timp ce buzele i se desfăcură într-un zimbet moale. Deși era soare de dimineață afară, sufletul își învăluia într-un abur lunar imensitatea de munți albaștri.

Se scutură.

Glumi, uitîndu-se la dadaia pe subt gene.

15 — Ci-că om bun, dadaie. Moșu nu știe poveștile noastre cu Dumnezeu care-a luat chip de om și a venit pe pămînt... Auzi, dadaie?

— Aud-aud, dădu ea din cap. N-am surzit.

— Moșu a vrut să-l muște. Ce știe el?...

20 Dadaia dădu să spuie ceva, dar se stăpîni. Rupse două garoafe, intinzîndu-i-le:

— Du-te și te odihnește înainte de masă.

25 Luli răspunse cu cîte-o sărutare pe fiecare obraz pentru cele două garoafe, și se duse în casă. În urma ei, dadaia rămase posomorită la fereastră, privind dincolo de poartă, cu ochi tăioși.

Și spuse atît, ca pentru ea:

— Moșu știe el ce face. Da' Lucica-i tînără...

30 Nu îndrăzni să se uite la icoane, fiindcă și cu ochii înspre ele, tot ar fi oftat.

Dar se uită la garoafele îmbobocite, și ochii i se luminară, fiindcă tare îi plăceau garoafele roșii.

VI

35 Cu toate că vrîsta lui Luli dovedea vechimea unei căsnicii, Angelica Novleanu era ca și în anul logodnei: virginal tînără. Blondă, cu ochi albaștri, obraji albi, mini albe, picioare mici, dădea impresia de fragilitate a statuietelor păstrate subt glob de sticlă. Timpul n-o îmbătrînise: o demodase. Nici maternitatea nu dăduse

plenitudine și autoritate acestui porțelan timid, în care sufletul era o mică arietă invariabil grațioasă.

5 De loc din Birlad, își făcuse studiile la maicile din Galați, concepînd de atunci viața ca pe o caligrafie fină, cu acuarele marginale. Maicile o adorau. Și ea pe ele. În ietacul ei, la căpătii, mîre Anne-Marie, mîre Félicitée, rămase în fotografii, continuau să vegheze asupra veșnicei lor eleve care de altfel păstrase intacte raporturile cu ele, epistolar, reluîndu-le activ și direct, de cînd se înapoiase mamă și soție la Galați. 10 Așa că, deși birlădeancă, Angelica Novleanu crescuse într-un fel de Franță pastelizată la umbra maicilor catolice, căpătînd de atunci o distincțiune desuetă. Vorbea franțuzește corect, scria ascuțit și ordonat fără greșeli de ortografie, cînta la clavir, picta flori, broda, știa să facă *madeleine-e*, compoturi, *sucre-d'orge*, tarte fine; nu vorbea tare niciodată, și deși era veselă de felul ei, rîzînd ușor pentru nimica toată, bucuriile ei erau mai cumînți decît tristeța.

20 Teodor Novleanu se îndrăgostise de ea văzînd-o la fereastră într-o vacanță. Și el era birlădean, dar urma la Facultatea de drept, din București. Fereastra aceea devenise icoana lui romantică. Acolo apărea uneori Madona blondă cu ochi albaștri cetînd o carte; de-acolo veneau acorduri de pian, în amurguri de vară cu tei înfloriți prin colbul Birladului sau prin ploile lui. O vară întregă o privise numai, adorînd-o de la distanță. Apoi începuse să fure toate florile orașului, atîrnîndu-i-le la fereastră. Asta într-altă vacanță. 30 Apoi începuse anotimpul scrisorilor cu vorbe ca florile. Angelica le păstra într-un saltar, legate cu fundă de culoarea ochilor ei. Trei ani durase această idilă, cunoscută și de sergenții zilelor, și de sergenții nopților de vară.

35 Angelica se destăinuise prin scrisori, maicilor de la Galați. Maicile scriseseră mamei Angelicăi. Aceasta adusese vestea stăpînului casei care, la rîndul lui, se informase, înainte de-a lua o hotărîre. Tînărul Teodor Novleanu era fiul unic al primului-președinte al Tribunalului din Birlad. Fata avea ceva zestre, băiatul avea carieră și părinți de ispravă. 40

Astfel, Angelica devenise doamna Novleanu, convertind în căsnicie eternă unica idilă a tinereții ei.

Opinia publică din Birlad spunea: menaj ideal. Nu se înșela. Deși o avea alături în patul și viața de
5 toate zilele, Teodor Novleanu o situa la aceeași fereastră romantică, la care-i apăruse. Viața n-o altera, crușind-o de tumult, de dramă, de prefaceri, lăsînd-o în cămin ca într-o seră. Nu-și spuneau „tu“ unul altuia, ci „mama“. Angelica avea un respect filial pentru
10 Teodor Novleanu. Toate distracțiile lor exterioare casei erau comune. Nu se certau niciodată, fiecare grăbindu-se să cedeze celuilalt. El muncea ordonat și intens, distingîndu-se încă de la începutul carierii prin obiectivitatea și claritatea anchetelor judiciare. Ea, acasă, făcea un fel de gospodărie fină și decorativă, îngrijindu-și casa cum își îngrijesc pisicile blănița moale; iar la bucătărie ocupîndu-se din cînd în cînd de compoturi, dulcețuri, tarte, și în genere de dulciuri. Apoi, în așteptarea lui Teodor — căruia-i spunea Theo — își trecea
20 timpul cîntînd la clavier Grieg, Brahms, Chopin, Chaminade, scriînd lungi scrisori maicilor de la Galați, pictînd flori — fără să se murdărească —, brodînd și cetînd mai cu seamă cărțile lui Pierre Loti — al cărui portret în culori figura la loc de cinste printre măicuțele catolice — și versurile lui Verlaine, Samain și Rodenbach.

Amîndoi doreau un copil.

— O fetiță...

— Da, o fetiță, consimțise Teodor Novleanu, care
30 nu îndrăznea să o contrazică.

Angelica dorea o miniatură, devenind mai degrabă fetiță cu păpuși, prin această dorință, decît mamă. Venise fetița cu ochi negri, parcă într-adevăr adusă de barză din vîntul și vigoarea unei năpraznice primăveri, căci deși mai mică decît copiii normali în intîiul
35 contur al vieții, de-atunci umpluse casa neliniștitor cu imperativa ei prezență.

Apoi venise, parcă providențial trimisă de același vînt, Smărăndița Merișor de pe Bistrița, crușînd-o
40 pe Angelica de efortul unicei lupte pe care i-o pregătise viața, trimețîndu-i o solie intimă: fetița cu ochi negri.

Așa că de fapt, dadaia o crescuse pe Luli, părinții ei rămânând față de ea un fel de bunici tineri, dar tot atît de blînzi ca și cei cu păr alb.

5 Căci deși judecător de instrucție — evoluase aproape invariabil în această funcțiune —, Teodor Novleanu n-avea nici o asprime inchizitorială, nici un tic de dictator. Calmul și urbanitatea lui erau proverbiale printre magistrați și cunoscuți. Pentru el, funcțiunea de jude instructor nu era un echivalent juridic al
10 patului procustian, diferențiindu-se prin această ciudățenie strict personală de mai toți colegii săi: obsedați de idealul procustian al Ordonanței Definitive. Teodor Novleanu avea o curiozitate științifică a adevărului în dramele omenești deferite justiției. Căuta
15 să-l descopere, concentrat ca un jucător de șah, sau ca un bacteriolog cu ochiul în microscop. Nu țipa, nu amenința, nu lovea, nu cerca să intimideze sau să terorizeze pe nimeni prin violența legală sau prin versiunile ei umane. Nu zmulgea mărturisiri, nici nu
20 abuza de dreptul de-a aresta, care la unii devine o voluptate. Anchetele sale erau foarte lente, dar fără lacune, ducînd la dezlegări pe care nici o instanță nu le infirmase. Nimeni nu-l deranja cu fleacuri. Nu i se dădeau decît afacerile mari, fiind socotit ca o autoritate în această direcție. Cabinetul său avea pres-
25 tigiul cabinetului unui procuror general. Acolo audia martorii și pe împričinați, de la unu la șapte, ordonanțele definitive redactîndu-le în biurul său de acasă, începînd de la cinci dimineața, oră la care se
30 deștepta invariabil, făcîndu-și cafeaua neagră în ibricul pregătît de Angelica de cu seară.

Un singur abuz: tutunul. Și trei slăbiciuni: Angelica, Luli și cafeaua neagră. Se socotea un om perfect fericit, așa cum era, cu aceste tovarășii de viață și
35 muncă.

Acum, de cînd Luli devenise domnișoară, cea mai mare bucurie a lui era să iasă la plimbare cu „fetele lui“. Veneau uneori amîndouă, luîndu-l de la Tribunal. Brațul drept Angelicăi, brațul stîng lui Luli, și el la
40 mijloc. Între ele era vesel ca un lucrător dumineca, și mîndru de amîndouă.

„Moșneagul cu fetițele lui“: așa spunea, deși nu era de loc moșneag. Era alb, cu părul tuns scurt și avea o față mobilă de actor comic cu nas mic. O vivacitate tinerească în mișcări. Când râdea, dinții râdeau albi în risul feții. Cu toate că se râdea complet, obrajii păstrau o ușoară sclipire albă. Așa că în întregime, capul părea sculptat în calcarul stincilor Balcului: ochii albaștri întregiau limpezi amintirea coastei de argint pe care capul lui o evoca. Cu toate că ducea o viață sedentară, nu se îngrășase. Uscată și fața, uscat și trupul, cu mâni lungi și fine, care afirmă paternitatea minilor lui Luli, ca și fruntea mică dar lată și proiectată în afară.

La braț cu fetele lui, avea tendința să le răsfețe, ca și cum într-adevăr le-ar fi fost tată amîndorora, atunci sosit dintr-alt oraș ca să le scoată de la internat și să le distreze. Le ducea la cofetărie sau la aperitive, le plimba cu trăsura sau cu barca, întorcîndu-se prea tîrziu la masă. Intrau toți trei pe la bucătărie și el, cu un aer spășit, le acoperea cu un braț, spunînd dadaiei, ca și cum ea ar fi fost directoarea pensionului: — Dadaie, eu sînt vinovat.

Iar cu mîna cealaltă, scotea de la spate, cu un aer de scamator, o oală cu garoafe.

Mînceau împreună numai seara. Teodor Novleanu prînzea singur la unsprezece jumătate, asistat de Angelica. Astfel putea să mînce fără grabă, acordîndu-și și o pauză recreativă de o jumătate de oră, înainte de a pleca la Tribunal, unde sosea exact la unu fără zece, pregătindu-și lucrările curente.

★

Luli intră în sofragerie cu obrajii și garoafele.

Angelica prepara cafeaua. Teodor Novleanu își isprăvisese compotul. Amîndoi o priviră, uitîndu-și ocupațiile. Cafeaua se revărsă bolborosînd întunecat peste ibric, îmbrăcîndu-l într-o pelerină de lutră veche.

— Lasă mata, Angelico, să nu te opărești.

După ce-i luă ibricul din mîină, Teodor Novleanu o cuprinse din nou pe Luli în ochii lui albaștri. Cu

ibricul deasupra flăcărilor, avea într-adevăr un aer de scamator.

Luli zîmbea.

5 Angelica îi privea cînd pe unul, cînd pe altul, ca și cum amîndoi i-ar fi ascuns un secret.

— Luli, ai dat o teză foarte bună. De unde știi? Uitîndu-mă numai la ochii și obrajii matală — ai să-mi spui. Nu. Uitîndu-mă la cele două garoafe. Casă sacrifice dadaia întîiele ei garoafe înseamnă că s-a întîmplat un mare și fericit eveniment, pe care ea l-a aflat dintîi. Așadar, domnișoară Luli, felicitările noastre. Secundo: dar părinții matală erau atît de siguri de acest succes, încît fără să aștepte rezultatul tezei, ți-au și pregătit răsplata. Care-i? Acuma să te văd, studento! Ci-că...

15 Luli se uită la Angelica, dar nu văzu decît o mirare candidă pe fața ei.

Lăsînd cafeaua acoperită cu capacul să se odihnească, Teodor Novleanu umblă în bufet, scoțînd din fund o tăviță pe care pregătise trei impunătoare tartine cu icre moi.

20 Gabriela era în odaia ei. Așa că Teodor Novleanu primi numai două sărutări, și o garoafă la butonieră.

Luli intră cu tartinele și garoafa în odaia Gabrielei — Gabico, uite ce-ți trimite papa.

25 De la masa de lucru unde era aplecată asupra unei scrisori începute, Gabriela ridică spre Luli ochi amețiți.

— Ei, Luli, ce-ai făcut?

— Bine. Foarte bine.

— Bravo. Cine mai era pe-acolo?

30 Luli ridică din umeri.

— Nimeni. Fete, profesori...

Garoafa din mîna continua să fie semnul obrazilor ei.

— Dar tu ce scrii, Gabico?

35 Instinctiv, dar inutil, Gabriela își acoperi scrisoarea cu mîna.

— O scrisoare...

Și semnul Gabrielei tot garoafa din mîna lui Luli era.

40 Se așezară amîndouă pe marginea ferestrei deschise, mîncîndu-și tartinele, cu spinarea în soare și fruntea în gîndurile lor.

Lampa de pe masa Gabrielei arsesse toată noaptea, dar nu pentru teza de doctorat. Sufletul ei fusese nesomn ca încăperile de noapte în care luna își trimite crinii somnambuli. La căpătiul ei pusese grămăgioara de flori de tei, pe care i-o dăduse Luli dimineața când se întiniseră la capătul Uliței Domnești. Parfumul lor avea ceva bătrânesc, de altădată, nu fiindcă florile erau vechi, dar fiindcă duceau gândul spre bronșitele copilăriei când părinții se îmbunează în jurul patului copilului, aducându-i o dată cu tizanele medicinale și răsfățul. Cu fața în sus și minile sub cap — stinsese lampa — într-o plutire blindă, crezuse că așteaptă somnul care e pe-aproape. Tumultul acelei zile o ostentise. Arsesse prea tare. Se potolea, într-un fel de împăienjenire vagă, lăsându-se treptat acoperită ca de-o ninsoare de parfumul florilor de tei, venit din amintirile copilăriei. Somnul acela o aștepta, dar îl speriasse, alungându-l cu o mare bătaie de inimă. Căci secunda acelui somn care abea-i închisese genele, le deschisese în vis pe-ale celor doi ochi negri care o priviseră adinc în cancelaria școlii.

Se deșteptase tot în patul ei, tot în aceeași încăpere, dar parfumul florilor de tei îi viscolise în obraz toată splendoarea soarelui de vară.

De atunci începuse alt zbucium, parfumul teilor făcînd punte de aur pe care ziua trecută intrase în noapte ca o armată cu făclii aprinse într-o cetate cuce-rită.

Iubea.

Filfiirea unui steag imens plutea deasupra sufletu lui învins.

Tot ce, știut, se invecchise, trăit, devenea nou. Ini-ma-și trimetea bătaia în fiecare gând, ca un galop de soli călări trimiși de un împărat spre toate hotarele.

Trufia de-a iubi, de-a te ști vast, acoperit de uralele mulțimilor din tine.

În tine ca un cer de august în ploaia lui de stele.

Secundele nu mai erau treptele de pivniță sau de pod ale timpului, ci terasele lui, tipsiile imensității lui oferite.

Acest marș triumfal în necunoscutul ființei ei îi
dăduse pentru întâia oară imperioasa nevoie a scrisu-
lui. Aprinsese lampa. Și cu mâna în friguri ca buzele
5 unei Pythii, scrisese pînă dimineața vorbele de aur ale
intîiului delir al dragostei. Mai mult imn decît scri-
soare. Gestul de aur al soarelui, apărut cu coasa în
holdele proprii lui lumini, acolo o găsi, la masa de
lucru, cu lampa aprinsă. Nu recetise. Privise numai
10 foile acoperite de un scris mărunț, nervos, dezordonat.
Sufletul roia încă.

Se ridicase de la masa de lucru. Întîlnise ușa odăii
lui Luli. Și în acea clipă știuse că șoimul enigmatic
pe care-l simțise pe umărul lui Luli atunci cînd se
15 revăzuseră după o lungă absență —, acum era pe
umărul ei.

Se culcase, glorios ostentată, pe pat ca pe un scut,
deșteptîndu-se tîrziu, după zece, în zgomotele fami-
liare ale casei, printre care se strecura timid, fără
20 pasiune, o nocturnă de Chopin, cîntată de candoarea
Angelicăi.

Abea după ce se îmbrăcase, revenise la paginile
noptii. Se aplecase asupra lor, cu sufletul ca un cer
boltit peste înflorirea teilor, nară imens albastră.
Cetise un rînd, două, trei, o pagină, alta — și ostense
25 mirat la început, apoi dezamăgit, trist, veșted.

Sufletul de astă-noapte era în pagini ca nocturna
de Chopin subț degetele Angelicăi.

Iar recitise tot, de la început.

Rupsese, dar nu cu mâni triste, ci cu mâni de flăcări
30 atunci izbucnite, fiindcă iubea. Întîlnise dragostea,
nu talentul. Tot atît de nobilă ca și talentul, dragostea
nu era pentru toți, ci pentru unul singur: dar și podoabă
prin ea însăși, nu prin forma ei.

Și începuse cu mâni de spovedanie o scrisoare. O
35 începuse numai, și se oprise, cuprinzîndu-și tîmplele
în mâni. Se temea. Nu e ușor să scrii unui scriitor.
Ș-apoi în mulțimea de scrisori pe care desigur că le
primea de la tot felul de admiratoare, scrisoarea ei n-ar
fi adaus decît uniformitatea unui alt anonim divers.

40 Acolo, în cancelarie, ochii lui se opriseră asupra ei,
izolînd-o de ceilalți, iar vorbele lui parcă ei îi oferi-

seră teii nopții de vară. Dar era asta mai mult decît un omagiu vizual și un madrigal cald? Ar mai fi recunoscut-o în altă parte? Nu avusese oare numai semnificația unei recreații improvizate de-a lungul fadei ceremonii din cancelaria școlii?... Poate că o fereastră cu soare, sau una cu grădini, ar fi jucat tot atît de bine rolul pe care-l jucase ea pentru el, în timpul acelei constrîngerii acceptată politicos...

5
10 Dar ochii... ochii... Le simțea mereu tumultul întunecat în inima ei, în templele ei. Ochii aceia nu mințeau, nu erau expresia unei curteniri; altăceva apărea în ei, ca nopțile în care nu vezi teii, dar și mai aproape învăluitoare le simți parfumul care devine o respirație a nopții pe obraz.

15 Rupsese scrisoarea începută, începînd alta în care cîntecul nopții reapărea.

Astfel o găsisese Luli.

Acum erau alături la fereastră.

20 Vara se rezema de umerii lor, cu palme ușoare de soare. Văzduhul era auriu, limpede și dulce, ca și cum mierea teilor n-ar fi început în faguri, ci în cer. S-auzeau bătaii moi de frunze, mătăsoase șoapte de ierburi, bondari care intrau în flori, căptușiți de polen, greieri, muște, albine: marele murmur care tremură în
25 amiezele verii, eternul psalm.

Gabriela o privi pe Luli. Își respira garoafa, cu capul rezemat de lemnul cald al ferestrei. Obrazul ei alb de tinereță, cu păr ca afinele revărsate din cofiță, părea că-și soarbe beția solitară din cupa roșie a garoafei.
30

Întilni ochii Gabrielei.

— Gabico, cred că n-am să mai scriu...

— Cum, Lorelei? Și ce-ai să faci?

— Am să mă bucur de viață.

VII

35 Cîteva ore despărțeau numai teza de dimineață — veselă teză — de cea începută la patru după-amiază, dar între ele era prăpastia esențială dintre cîntec și

tusă, dintre dans și corvadă, dintre primăvară și ger.

5 Corbul sinistru al acestui îngheț avea redingotă și era profesorul de latină Onisifor Brebu, poreclit „cinele roș, hiena, ciurma bubonică“ [...] Un repetent cu musteață și revolver slobozise în el trei gloanțe: exact media din catalog. Îl nimerise, dar[...] scăpase cu viață, redevenind după ieșirea din spital exact ceea ce spuneau poreclele despre el.

10 [...] Avea păr roșu, țepos, ochelari, paloare de canceros și o expresie acră de om care s-ar hrăni cu rișină și lămii verzi. De când era profesor, notă mai mare de șapte nu pusese. Explicația: „Homer zece, Onisifor opt, șapte ajunge pentru nătărăi“. Ura sporturile, cu toate că-l admira pe Homer; dar, „quod licet Jovi...“ Profesorilor de gimnastică abea le răspundea la salut. Dacă frumuseța n-ar fi fost involuntară și remediabilă prin timp, pe toate elevele suspecte de așa ceva le-ar fi lăsat repetente.

20 Încă de pe prag, elevele și-l simțiseră dușman. Le vorbise un sfert de oră, invocând mereu sabia lui Damocles. Cum ținea în mână o scobitoare cu care-și cerceta urechea, gesticulind apoi cu ea, o elevă zîmbise. Onisifor se ridicase de pe catedră, ca Attila în scări. Eleva leșinase. Omagiul acesta îl calmase. Dar teza începuse cu obraji palizi și mâni reci. Scobitoarea lui Damocles apărea pretutindeni, fără ca nimeni să audă pașii lui Onisifor. Avea un miros veșted de dulap cu gîndaci și pine mucegăită, care circula din elevă în elevă. Geamurile erau ermetic închise. Le ferecase de la începutul discursului, după ce verificase dacă nu pîndește nimeni pe-afară. Parcă se pregătea pentru un viol. Textul care trebuia tradus în latinește era o adevărată acrobație gramaticală. Dificultățile apăreau imediat, impunînd candidatelor un efort care încrețea frunțile și îmbătrînea fețele. Aveai impresia că limba lui Horațiu e o boală înrudită cu cancerul, care începe cu o teză și se isprăvește cu o notă. Amfiteatrul lua o înfățișare de spital cu bănci în loc de paturi.

40 De cîteva ori, eleva Lucia Novleanu privise spre fereastra închisă și spre ușa care nu se mai deschidea.

Pe fereastră zburase dimineața, pe ușă intrase amiaza [...]. Luli pornise de acasă însoțită de Gabriela.

— Luli, ai emoții?

— Da.

5 Avea.

Nu din cauza tezei la latină.

Dar de acasă pînă la liceu nu-L întilnise, deși ochii îl căutau pretutindeni.

10 Nici Gabriela nu-L întilnise în cancelarie. Făcuse în schimb cunoștință cu Onisifor Brebu, care era acolo de la trei jumătate, pregătind conștiincios masacrul inocenților. O privise cu ochi bănuitori.

— Sînteți în comisiune?

— Nu. Sînt suplinitoare la franceză.

15 — Aha! Aveți eleve... protejate.

— Una singură.

— Aș putea să știu...

20 Amabilitatea formală a întrebării căpăta alt sens prin expresia feții, care oscila între rînjete și crampă, abea ilarizate.

— Carp Virginia.

— Carp Virginia, repetase Onisifor.

Nu exista decît o singură Carp Virginia: elevă într-a patra.

25 Gabriela plecase imediat după această farsă improvizată, lăsîndu-l [...] să caute în catalog cu ochelarii pe nas, ca lupul care-o aștepta pe Scufița Roșie în patul bunicei, cu boneta și ochelarii ei.

30 Orașul era palid în arșiță. Nu se vedea nici un nour, dar strălucirea soarelui părea exaltată de încercuirea unei furtuni. Neclintit, aerul era îngreuiat de parfumi ca o tolbă cu fazani uciși. Gabriela trecu prin fața hotelului „Palace“, fără să-L întilnească. Avea la ea o scrisoare. Cumpără mărcuțe, le lipi. Trecu pe
35 lingă o cutie, pe lingă alta, pe lingă alta. Toate cutiile de scrisori aveau expresia Sfinxului. Gabriela își simțea brațul paralizat pentru acest simplu gest de-a pune o scrisoare în cutie. Era mult mai greu decît își închipuise. Amîna mereu. Recapitula mintal cuprinsul
40 scrisorii, căutînd să-și închipuie ce-ar crede și ce-ar

simți ea dacă ar fi bărbat, primind o astfel de scrisoare de la o fată pe care nici n-o cunoștea... decît din vedere.

În romanele lui, Catul Bȃgdan era aspru cu femeile din clipa în care se dezvăluiau prin vorbe și comportări.

5 Atita vreme cit erau numai o apariție plastică, frazele lui descriptive le confereau un prestigiu liric. Erau cadinele de la fereastra seraiului; ochii lor aveau genele enigmei. Îndrăgostirile eroilor lui nu erau de fapt decît dezagregarea citorva clipe de mister inițial,

10 apărînd mai mult ca o intoxicare cu zbucium, cu luptă, cu neliniște, cu chin. Eroii lui evoluau de la necunoscutul liric la cunoscutul analitic, dragostea devenind pretextul acestui proces de intoxicare și dezintoxicare.

15 Îi reveneau fraze din romanele lui: „Gioconda nu e o biografie, e zimbetul feminin al unei eterne tăceri. Sînt foarte rare femeile care pricep lecția de destin a Giocondei. Frumuseța lor aspiră la elocvență, crezînd că dragostea poate fi și un succes oratoric.“ Sau:

20 „Vorba e dată bărbatului pentru a exprima puterea pe care o personifică și mușchii săi; iar femeii, ca și ganele, pentru a umbri. Nici o femeie nu și-ar tunde genele. Dar care-i femeia care renunță la abuzul de vorbe?“

Sau: „Dacă femeile ar fi mute, bărbații ar fi mult mai nenorociți. Scăpați de permanența unei limbuții, n-ar avea decît beneficiul superficial comod al acestei tăceri. Dar femeia devenită tăcere ar imensifica orice dragoste chinuînd-o nu cu muștele meschine ale vorbelor, ci cu vulturii prometeici ai enigmelor nedezlegate.“

25

30

Sau: „Femeile care au murit tinere devin și mai frumoase, patetica tăcere a mormintului redîndu-le ceea ce Vinci a dat Giocondei“.

Sau: „Spui: am ascultat un discurs. Dar dragostea niciodată nu va spune: Am ascultat o femeie. Femeile însă nu știu să asculte decît vorbele dragostii, nu și gîndurile ei...“

35

Pentru Catul Bȃgdan, ea era o tăcere nouă.

Trecea prin fața unei oglinzi. Își apără sieși ca alt-cineva întîlnit pe stradă. Era încă în anii cînd femeile nu caută oglinzile-voal, cu penumbră și abat-jour,

40

care lasă ochilor iluzia că fardul e un ten și masca
realitatea unei vrste sau a unei victorii. În evidența
orbitoarei oglinzi, își întilni emoționant certitudinea
frumuseții tinere. Obrajii netezi, cu un oval de meda-
5 lion în care-i o petală de trandafir alb, genele tremu-
rător întilnite cu ele înșile, ca aripa rîndunelii în
apă limpede, și buzele... Aveau într adevăr surisul
adolescenților lui Vinci. De subt pălărie, câteva fire
zburlite puneau o vibrație de rugină în jurul timpelor,
10 dînd ochilor catifelarea prunelor coapte, și obrazilor
gingășii de brumă la începutul lui septembrie...

Un domn care trecea pe lingă ea se opri zîmbitor,
îndărătul confruntării narcisiste.

— Nu vă deranjați, duduie...

15 Gabriela porni repede, avînd, chiar și după vulgare
ofrandă a privirilor din urmă, conștiința cochetă a
trupului cu forme dulci, gol în apa ușoară a rochiei de
vară.

20 Zîmbetul din oglindă stăruia pe buze. Trecu pe
subt tei, simțindu-i feminini în foșnitoarele lor crinc-
line brodate cu fir. Erau numai tăcere și parfum ascurs
subt frunzele lor de umbră... Da, scriitorul avea drep-
tate. Condiția dragostii e să caute, nu să descopere,
să vrea să știe, fără să afle, să fie ritmul unei continue
25 mișcări spre un orizont mereu văzut, dar mereu înde-
părtat. Mai mult decît curiozitate: nostalgie. Sînt
emoționante numai femeile care-ți dau nevoia să le
respiri: o respirație sufletească de îmbătare. Această
senzație i-o dăduse Luli cînd o revăzuse schimbată pe
30 peronul gării Galați, după o despărțire de cîtiva ani.
De altfel, prestigiul pe care-l avea Luli față de ea era
de esență lirică, nu cerebrală. De cînd oținea minte pe
Luli, o știa fără s-o cunoască. Cu toată vitalitatea ei
copilărească, puțintel băiețească în anii dintii, apoi
35 treptat feminizată, Luli era o „tăcere“. Sufletul ei era
un parfum ascuns: poate tocmai de asta parfum. Nu
„informa“ pe nimeni despre ea. Se ascundea parcă și
mai bine după viața ei sonoră. Luli știa mai mult și
mai multe despre Gabriela, decît Gabriela despre ea
40 cu toate că multă vreme nu fusese decît mărțișorul viu
al Gabrielei, pajul ei, căprița ei. Așa că pe cînd Luli

nu aducea decît deprinderea unei camaraderii împărtă-
șite — ea-i aducea și o emoție mai mult decît admira-
tivă, conferind lui Luli o superioritate pe care poate că
5 în realitate nu o avea. Nu era nici mai cultă, nici mai
deșteaptă decît Gabriela. Talentul... Lorelei... Era
într-adevăr Luli o Lorelei? Cîteva manuscrise rupte.
Și apoi: „Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară...“
Atit știa despre Luli. Și talentul ei tot o „tăcere“ era.
10 Dar acesta era farmecul lui Luli: să apară în tăceri
ca parfumul teilor în frunza lor de umbră. Căci și acuma
cînd era pe punctul dacă nu de-a-i contesta calitățile,
măcar de-a se îndoi de ele, de-a-i micșora creditul
liric acordat pînă atunci, — Luli tot o emoționa.
15 Darul acesta spontan, instinctiv, poate complect incon-
știent, de-a se situa în sufletul oamenilor dincolo de rați-
onal, într-o emotivitate intrigată, Luli îl avea desigur.

În fond, Luli realiza femeia-tăcere a lui Catul Bogdan
cu o prospețime sporită de norocul frumuseții ei exotice.

20 Și deodată, Gabriela simți o imensă ușurare, știind-
o pe Luli acoperită de mulțimea școlară a colegelor
ei, de bănci, de catalog, de bacalaureat. Nimic n-ar
fi ascuns-o mai bine lui Catul Bogdan, decît prezența
ei la un examen prezidat de el.

Teii rămîneau Gabrielei.

25 Teii, vălul fluturător al verii, prins de umerii ei.
Ajunse la „Monument“. Avu un gest juvenil cu mina
în urmă, trimețînd parcă parfumul teilor peste tot orașul.

30 Intră în grădinița periferică. O străbătu, oprindu-se
pe malul rîpelor lutoase de la margina Galațului.
Apele din fund ardeau argintiu în arșiță. Venea din-
tr-acolo miros de apă toropită și de nămol, și un ugit
senzual de broaște voluptoase.

35 Gabriela luă scrisoarea, o fărîmiță mărunt, și
semănă, cu un gest de creangă înflorită, zborul de flu-
turi al celei dintîi tăceri.

VIII

Luli nu se înșelase, așteptîndu-se să-l întîlnească
pe Catul Bogdan în drumul de acasă pînă la școală.

Migrena care-i încleștase timplesle și ceafa pe patul de la hotel îl împiedicase s-o aștepte și s-o întîmpine în apropierea casei, dar gîndul lui, chinuit de zvicni-
rile migrenei, fusese o alce pentru apariția și pașii ei.

5 Simțise apropierea migrenei, îndată după dejun. Se dusesse imediat la hotel, întinzîndu-se pe pat, cu storul lăsat. Lumina și zgomotele deveneau pulsul de învăluire al migrenei care se apropia. Avea minile reci, știa că-i palid, că ochii căpătau aburul întunecat
10 al cearcănelor, că fața se crispează, că gura capătă o expresie amară, — că devine bătrîn. Că o simplă migrenă îi interzice s-o întîmpine pe Luli în necruță-
toarea lumină a zilei de vară. Că ar fi putut să apară rupt, rău îmbrăcat, în zdrențe, oricum, dar nu bătrîn
15 în calea tinereții ei.

Era deprins cu migrenele, — dar în alt decor, și cu alt suflet. La Iași, în casa lui, unde tăcerea era permanentă și naturală, apropierea unei migrene nu numai că nu-l alarma, dar îi dădea și un fel de voluptate mor-
20 bidă. Întrerupea lucrul, lua medicamente — avea o adevărată farmacie pentru migrenele lui —, se întindea pe pat în întuneric, și se lăsa destins într-o plutire neagră. Totul devenea confuz. Gîndul nu era decît un fel de buhnă la pîndă în hrubele unui întuneric de cre-
25 mene compactă. Un fel de somnolență letargică. Un mister subpămîntean de catacombe, de ape negre, de zboruri întunecate ca duhurile miezului de noapte. Zvonul organic — bubuiturile inimii, vîjiitul sînge-
lui în timplesle, uuitul lui în urechi — devenea huietul
30 unei imensități preistorice.

Suferea, desigur. Dar avea curiozitatea acestei suferinți, contemplîndu-i stihiele de neguri, ca o lună conștientă, a cărei paloare răsturnată în spații ar privi infernul de nouri și vînturi, al furtunilor, care o cutre-
35 ieră.

După aceste crize avea și sufletește sleirea solemnă a celui care-a trecut pe subț portalul morții, bîjbind prin beznă.

Asta la Iași, — pe atunci...

40 Acum însă, nu numai că migrena îl împiedicase s-o întîmpine pe Luli, pecetluindu-i fața cu bătrîneță,

dar graba de-a o învinge, de-a o goni, îi prelungea prezența de copite pe creier. Repetase doza întiului medicament luat după ce se înapoiase de la restaurant. Dar migrena pleacă numai dacă n-o alungi, numai dacă ai răbdare s-o accepți liniștit, resemnat, lăsînd-o să facă ce vrea, avînd aerul că n-o observi.

5 O văzuse pe Luli apărînd la porțiță cu cînele în urmă, în plină lumină de amiază. Orbirea acestei lumini îi dăduse un junghi în ochi și subt frunte, rami-
10 ficat prin tîmple pînă la ceafă.

Dar își umpluse ochii de soare privind-o pe Luli.

Migrena dădea o permanentă și chinuitoare conștiință a vrîstei sufletului în care apăreau luminile de zori ale tinereții printre copaci scorburoși.

15 Și timpul trecea, numărînd cu pulsații de migrenă secundele în care o pierdea pe Luli, rămînînd culcat, infirm.

Pină cînd tot amintirea lui Luli îi dădu alt leac. Comandă un pahar de cafea neagră tare, fără de zahăr, în care stoarse o lămîie. Înghiți băutura abjectă ca o licoare vrăjitoarească, așteptînd c-un zimbet de Faust
20 tînăr dezagregarea bătrîneții celuiilalt.

Și într-adevăr, pe la patru jumătate, se ridică palid, ostenit, dar în stare să se înfrunte în oglindă. Se privi cu melancolie, dar și cu cochetăria acestei melancolii. Nu era respingător.

— Hai, strigoiiule, își spuse singur în oglindă, c-un fel de duioșie.

Se pregăti cu de-amănuntul. Făcu un duș înropit, se rase din nou — alungînd cu lama penumbrelor oste-
30 nelii —, se îmbracă meditativ, alegîndu-și încet hainele, ciorapii, culoarea crăvății, îngrijindu-și din nou mînile.

Și gata, ca de la fereastra unei elegante convalescențe, privi o clipă strada și cerul, frecîndu-și mînile improspătate cu cîteva picături de „Esprit de fleurs de Cédrat“.

Furtuna bubuia mocnit în funduri, încă nevăzută.

Își luă pardesiul pe braț și plecă.

Se ridicase vîntul cu miros de furtună neagră, aco-
perind c-un salt enorm oraşul încă alb de soare.

Ferestrele zăngăniră.

5 Respiră adînc şi grăbi pasul. Panica trecătorilor
din preajma furtunii dădea străzilor un tumult de
orchestră cu arcuşurile într-un final de sarabandă.

Dar el mergea aproape zîmbind, fiindcă simţea pe
frunte numai curcubeul furtunii care venea.

★

10 Eleva Novleanu Lucia privise de atîtea ori spre
uşă, încît Onisifor Brebu se apropiase de ea ca un agent
de siguranţă care a adulmecat un emisar comunist.

— Cum te numeşti?

— Novleanu.

— De ce te uiţi la uşă?

15 — E interzis?

— Hm!

— Unde amî voie să mă uit?

— Numai în teză.

20 Îl ascultă, lăsîndu-l să se uite la ea c-un aer acru
de chelner care nu şi-a primit bacşişul.

Onisifor Brebu îşi reluă tîrcoalele de vulpe printre
bănci, aruncînd în răstimpuri priviri piezişe spre eleva
Novleanu.

25 Bubuitul furtunii ridică spre ferestre ochi înfrico-
şaţi. Apoi, în izbucnirea vîntului, un geam parcă
explodă, răsturnîndu-se de la etaj c-un vuiet asurzitor
subt ferestrele amfiteatrului.

Toate fetele tresăriră cu mîinile pe urechi, gata să
se răpeadă afară.

30 Onisifor Brebu bătu violent cu piciorul în podele
şi cu pumnul în catedră:

— Cine se mişcă, zboară. Ne-am înţeles?

Cînd urla „zboară“, parcă lătra.

Clasa era neliniştită. Începea o foială.

35 Vîntul zgîlţia ferestrele, dîndu-le un dudit com-
primat de cutremur de pămînt.

Mirosul clasei devenise apăsător ca al unui dormitor
prea încălzit.

O umbră tîrîtoare întunecă ferestrele.

Trăsnetul nu mai venea, dar nervii și urechea îl așteptau, scandînd secundele cu bătaii de inimă.

5 Ca toți nevropații, Onisifor Brebu era femeiește sensibil la furtună. În schimb, nervii fetelor îl iritau îngrozitor. Fiecare bubuitură îi dădea un tic nervos care-i descoperea caninii. Apoi se uita slut la fete, închizînd un ochi. Simțea nevoia unei explozii. O găsi. Eleva Novleanu respira cu nerușinare o garoaafă, privind afară.

10 Se repezi la ea.

Ușa se deschise. Catul Bogdan intră. Uitîndu-l și pe Onisifor și ploaia, fetele se ridicară spontan în picioare, cu obraji veseli, gata să întindă brațele.

15 Fără să vadă și fără să-l vadă, Onisifor Brebu zmulse garoaafa din mîna elevei Novleanu, zbierînd cu glas pițigăiat:

— Ce-i asta? Școală? sau bătaie de joc? Auzi dumneata, domnule, dumneaei respiră flori! Unde te trezești? Flori, ha? Am să-ți arăt eu ție flori...

20 Gesticula cu garoaafa în mînă ca un acar cu felinarul în fața unui expres care trebuie oprit.

25 Astfel întilni — „deus ex machina“ — pe președinte, care după ce-și pusese pălăria, pardesiul și mănușile pe strapontinul catedrei, se rezemase cu spinarea de caloriferul de lingă fereastră, privindu-l pe Onisifor c-un fel de curiozitate compătimitor distantă.

30 Fulgerată, mîna cu garoaafa căzu; trupul lui Onisifor se frînse într-un salut servil; gura i se desfăcu impudic pînă-n gingii, descoperînd un suris galben-verzui de pe care lipseau numai muștele; și într-adevăr „cîne roșu“ cum îi spunea una din porecle, porni cu coada între picioare: a redingotei.

— Vă salut, domnule președinte. Nici nu v-am auzit cînd ați intrat. Mă scuzați...

35 Certitudinea că se va petrece ceva distractiv, de vreme ce intrase același original președinte cu teza de dimineață, ridicase toate capetele spre catedră, dînd băncilor semnificația unor scaune de teatru, și elevelor o atitudine de public bine plasat. Deși ploaia cădea cu violență oblică în ferestre, făcînd clăbuci, fetele
40 o uitaseră. Și ploaia, și teza.

Într-adevăr, Catul Bogdan, alături de redingota curbă a Onisiforului, înalt, dominându-l cu un cap — cu un pisc de argint — părea că scoborise treptele unui palat, întîmpinat în capul scării de cel care venea de la bucătărie sau de la grajdi.

5 — Ce te-a supărat, domnule? îl întrebă Catul Bogdan cu o blindeță zimbitoare, omițînd să adauge „profesor“ după „domnule“.

10 Onisifor înghiți fără să clipească decapitarea titlului, fiindcă-i era președinte, și fiindcă știa cine-i președintele, și fiindcă „aristocrații“ îl intimidau în față, înjurîndu-i numai pe dîndos.

— Să vedeți, domnule președinte: o elevă — aceea, o arătă el, împungînd garoafa în direcția ei...

15 Catul Bogdan întîlni o minie de culoarea garoafei pe obrajii lui Luli. Zîmbi ușor și privi pe Onisifor atent, cu ochii micșorați și cu o ușoară vibrație în nări.

— ...și permite în timpul tezei să miroase...

20 Nu isprăvi, căci altă decapitare îi curmă avîntul.

Mîna lui Catul Bogdan, cu o viteză iscusită care denunța pe fostul jucător de tenis, desprinsе garoafa din mîna uluită.

25 O miroși lung, demonstrativ. Apoi rămase cu ea în mîna înălțată, ca și cum ar fi oferit o candelă unei icoane de sus.

— E aer rău în această sală, domnule. Garoafa miroase altfel. Nu? Dumneata nu simți nevoia să respiri o floare?

30 Din nou servil, Onisifor se aplecă asupra garoafei ca și cum floarea ar fi fost rudă cu domnul președinte. Dar după ce-l lăsă să-și îndoieie spinarea, mîna lui Catul Bogdan se trase îndărăt.

35 — Vă rog continuați, domnișoarelor, le invită Catul Bogdan întinzînd spre ele mîna cu garoafa și un mic zimbet din virful genelor, care le potoli risul vindicativ, gata să izbucnească.

Se aplecară asupra tezelor. Erau satisfăcute. Profund.

40 Ploaia se îndepărtase, lăsînd un murmur ud. Catul Bogdan deschise o fereastră.

— Ești bun, îl invită pe Onisifor cu mîna cu garoafa.
Și Onisifor le deschise pe rînd pe celelalte. Aerul
intră nou și spălat; dar alți nouri fumegau în fund.

— Domnule profesor...

5 Onisifor sosi, indulcit.

— ...ce temă le-ai dat? Poftim lîngă mine.

Catul Bogdan se așezase de profil, cu spatele spre
clasă și coatele pe marginea ferestrei; alături de el,
înspre păriletele de lîngă catedră, Onisifor, tot cu spa-
10 tele la bănci, ca și președintele, fiindcă altminteri ar
fi vorbit cu ceafa președintelui, ceea ce ar fi fost umi-
litor.

Glasul lui Onisifor ceta confidențial textul scos din
buzunar, deși toate fetele îl cunoșteau: pe românește,
15 bineînțeleș.

În schimb, glasul lui Catul Bogdan avea o dicțiune
perfectă: începuse să traducă în latinește, rar, răspicat,
cu pauze, șovăiri.

Din cînd în cînd întreba:

20 — Exact, domnule profesor?

— Perfect, domnule președinte, șoptea și mai con-
fidențial Onisifor.

Astfel că traducerea apăru pe colile ștampilate ca
textul unei radiograme din antichitate.

25 Dar Catul Bogdan duse tortura lui Onisifor și mai
departe. După ce isprăvi traducerea, îl întrebă:

— Ce notă mi-ai pune, domnule profesor, pentru o
astfel de traducere?

30 — Zece, domnule președinte, mai încape vorbă, se
pripri Onisifor.

Catul Bogdan trecu printre bănci, verificîndu-și
pe cîteva teze dictarea latinească.

— Bravo, domnișoarelor, știți carte. Domnule
profesor, vei avea fericita ocazie de-a pune numai note
35 mari. Cred că ești satisfăcut?

— Mai încape vorbă, domnule președinte. Hm.

Catul Bogdan își reluă locul la fereastră. Onisifor
veni lîngă el.

45 — Te rog nu te deranja pentru mine, domnule pro-
fesor. Ocupă-te de eleve.

Și tot mîna cu garoafa îi dădu concediu.

Rămas singur la fereastră, Catul Bogdan aruncă o privire spre fundul clasei unde era Luli. Parcă toată ploaia fusese numai pentru ea. Rîdea cu obrazii rume-
niți. Complici într-acest ris, se învecinară ca și la
5 ferestrele trenului, într-o bucurie tinerească; dar în
locul țigării de atunci, Catul Bogdan avea în mînă
garoafa lui Luli.

Și el știa acum că Luli știe.

Și Luli știa ce știe el.

10 De la fereastra trenului și pînă la această fereastră,
călătoria lor fusese lungă. Atît de lungă, încît aveau și
amintiri într-un trecut care părea îndepărtat ca și acel
„a fost odată“ al începutului poveștilor, — deși între
15 fereastra cea dintîi și-aceasta, filele-ntoarse erau trei:
trei zile.

IX

Altă ploaie trecuse peste oraș în mare galop,
pierzindu-se pe zare într-o pulbere de argint tulbure.

Apoi vremea șovăise între ploaie și senin.

Și tot ploaia învinse, hotărîndu-se deodată.

20 Cînd Luli ieși pe poarta școlii, săltau picături,
îndesindu-se. Pîlcul de fete, pornit o dată cu ea,
dădu buzna îndărăt, înghesuindu-se în gangul școlii
cu țipete păsărești. Cu toate că era în rochie de vară,
Luli nu se întoarse. Văzuse de departe pe dadaia
25 sosind cu impermeabilul, umbrela și galoșii. De ea
fugea. Coti pe după zidul școlii, refugiindu-se sub
un castan. C-o mie de picioare de argint, ploaia dansa
înalt.

Ajungînd-o din urmă, o trăsură se opri lîngă Luli,
30 cu coșul ridicat. Din întuneric, mîna cu garoafa o
pofti înlăuntru. Se sui impulsiv, pe negîndite, culeasă
de pe scară de două mîni.

— Încotro, boierule?

35 Catul Bogdan o privi pe Luli. Zîmbea timid, cu
obrazii uzi. De aproape era și mai proaspătă.

— Unde vrei.

— Așa zi, boierule. Hai, băieți.

Biciul se ridică vesel, ca un bici de nuntă țărănească. Căii porniră captivi între hoardele sirepe ale ploii.

5 Întunericul de subt burduful trăsurii era cea mai mică noapte a pământului; luna celorlalte abea ar fi încăput în ea.

 Luli își scosese pălăria udă, lăsindu-și o la picioare. Își rezemase capul de spetează, cu ochii închiși. Zimbea mereu cu fața amețită, ca în rotirea unui scrin-cioab înalt. Catul Bogdan o înveli cu pardesiul lui.

10 Se lăsa ca un copil abea adormit. Apoi cu batista îi șterse obrații uzi de ploaie, gîtul, șuvițele de păr care clocoteau pe tîmple, argintate de apă ca o poamă neagră culeasă în zori. Avea un miros de ploaie tînără.

15 Zimbea mereu cu ochii închiși, în somnolența unui început de beție; îl avea și el, somn cu ochii deschiși, mișcările mîinilor apărîndu-i stranii ca în fundul unei ape. Mîntea nu mai trimetea nici o comandă trupului. Mîna care intra în mirarea unei secunde nu știa des-

20 tinul secundeii următoare. Astfel se află și el cu ochii închiși, cu mîna lui Luli cuprinsă în mîna lui și lipită de obraz.

 Trăsura gonea pe străzi necunoscute.

 Nimic nu mai era decît potopul ploii și-un început de lume nouă ca în Arca lui Noe.

25 — Luli...

 Nu știa ce-i va spune.

 Luli îi auzi glasul prin ropotul ploii, parcă foarte departe, în cețuri. Deschise ochii. Îl văzu lîngă ea, prin întuneric, cu mîna ei în mîna lui, privind-o

30 cu ochi în care era somn, evlavie și nebunie.

 — Luli, mîna asta...

 I-o strînse pînă la țipăt.

 Dar Luli nu-l lăsă să-și isprăvească întrebarea inutilă.

35 — E a ta.

 Și își culcă obrazul pe umărul lui.

★

 Subt copitele cailor, străzile erau ape curgătoare. Acoperișurile caselor răsturnau cascade. Ulucele gligiau înecat. Pe coșul trăsurii, ploaia rîpăia și duruia

ca darabanele unui asalt. Toți trecătorii își căutaseră
adăpost, lăsind năvala apelor stăpină pe oraș. Auto-
mobilele și trăsurile întîlnite se grăbeau spre casele
5 cu ziduri și acoperișe. O singură trăsură numai căuta
ploaia pe toate străzile, găsind-o pretutindeni și por-
nind cu ea mai departe. Birjarul avea pelerină și glugă
de mușama. Se oprise la ușa cu firmă a cîtorva locuri
boierești, întrebînd peste umăr: „Stăm aici?“ Același
10 răspuns: „Mergi înainte“. Așa că de la o vreme, bir-
jarul renunțase la itinerariile logice, intrînd și el în
fantezie, devenind poștalionul absurdului subț cea
mai torențială ploaie a Galațului. Lăsase caii în
trap domol, mai mult privindu-i decît minîndu-i cum
15 apucau pe-o stradă și apoi pe alta, fără s-ajungă ni-
căieri. Nici caii nu știau, și nici birjarul, că-n ploaie
și pe străzile unui oraș mergeau pe semnul infini-
tului, vecini cu luna, soarele și toate zodiile, și că
din clipă-n clipă ar fi putut să iasă în cale, dînd la o
20 parte de pe gene curcubeiele străvechi, chiar sfîntul
Petru, cel cu sprincene albe-n veacurile care străjuiesc
în fața porților de aur, deschizîndu-le c-un tunet
și-nchizîndu-le la loc, după trăsura cu birjar și număr,
care s-apropia de Dumnezeu.

•

Lumea de-afară nu era decît un glas de ape dezlăn-
țuite. Mare glas primordial, ca al vîntului în văzduh,
25 pe oceane și în codrii munților. Lumea oamenilor, cu
zgomotele și vorbele ei, se îndepărtase peste orizontul
amintirii, ca o altă viață lăsată dincolo de moarte.

Tăceau unul lingă altul, mină în mină, lipiți,
30 orbi, fără de gînd, fără trecut și fără viitor, fericirea
fiînd splendoarea unui vid perfect ca și al cerului.

Tăcură în violența cenușie a ploii, apoi în afinarea
ei de argint, apoi în murmurul cu cer albastru al în-
depărtării ei, de procesiune cu harfe.

35 Soarele în apus trimise de pe o zare fulger blond.
Toate ferestrele orașului sclipiră, deschizîndu-se pe
rînd în vara udă.

Și fiecare tei al Uliței Domnești, dintr-un capăt
pînă-n celălalt, fu ușa de umbră cu inscripții de aur,

care deschizându-se, lăsă pasul de dans molatec, într-un abur și o despletire, al celui mai blond parfum al primăverii devenită vară.

Se regăsiră în acest parfum al celei dintîi întîlniri.

5 Erau alături ca și atunci.

Dar o dată cu parfumul teilor, desprins deopotrivă și din tei dar și din amintire, apărură străzile orașului, casele orașului, oamenii orașului, viața, gîndurile. Toate trăsurile pe care le întîlneau erau descoperite în prospețimea aerului nou. Numai a lor era închisă, dînd o jumătate de mască secretului lor.

Luli se dezlipi de lingă el, punîndu-și pălăria jilavă și mototolită. Îi dădu apoi îndărăt pardesiul cu care fusese învelită pînă atunci. Redevenea ea.

15 Foarte încet, albastră, seara venea.

Cu inserarea, trăsura se întorcea spre oraș, din capătul Uliței Domnești. Caii erau osteniți. Poate simțeau în nara umedă mirosul fînului de-acasă, apropiindu-se prin parfumul teilor. Dacă ar fi avut clopoței la gît, ar fi sunat dulce, ca într-un văzduh de țară, cînd se apropie mirosul de fum al satului spre care vin tălăngile.

S-aprindeau luminile. Trăsura se învăluia parcă în melancolia unui sfîrșit de vacanță mare. Sufletul șovăia în fața unor semne de întrebare.

Mîna lui Luli făcu semn birjarului care tresări din cer, revenind și el pe străzile orașului. Se lăsă călăuzit de semnele unei mîni nevăzute. Strada cu plute apăru. Frunzișurile întunecate aveau deasupra lor stele de Crăciun.

— Luli...

Nu-l privi. Dar mîna ei îi strînse mîna, răspunzîndu-i astfel.

— Ce-ai să spui părinților tăi?

35 Luli făcu un semn birjarului. Trăsura se opri înaintea de casa Novleanu, sub întunericul unui frunziș. Mai încolo ardea un felinar.

Fără să-i răspundă la întrebare, Luli se aplecă asupra mîinii lui, respirînd lung garoafa; apoi îl privi cu parfumul ei pe obraz.

40 — Vreau să vorbesc cu părinții tăi, Luli.

Luli clipi. Strălucirea ochilor ei se învecina cu lacrimile. Avea o respirație tumultuoasă.

5 Apoi brusc își scutură capul, cum făcea în copilărie, se aplecă asupra garoafei, și cuprinzând mâna care-o ținea, cu amândouă minile, sărută floarea, lipind-o cu buzele de mâna bărbătească.

Și tot atit de repede se scobori din trăsură, și de-afară, după ce respiră larg și adinc noaptea, se întoarse înspre cel rămas singur, spunându-i în șoaptă repede:

10 — Lasă-mă să mă gândesc la noapte... pentru noi.
Trăsura porni din nou.

De câteva ori, Catul Bogdan scoase capul afară privind în urmă. Luli era sub umbra frunzelor, în rochie de vară și într-aceiași loc, luminoasă ca aburii care culcă apusul lunii, pe stradă ca pe umbra unei zări cu stele.

Birjarul zimbea.

— Ce facem, boierule?

— Mergem.

20 Nu se putea despărți de această trăsură. Privea locul lui Luli cu o mirare care atingea straniul. Garoafa, mâna, locul de alături, umărul care purta încă somnul unui obraz, urechea care asculta încă vecinătatea unei respirații, batista jilavă de obrajii lui Luli...
25 Era ca oamenii care la începutul timpurilor au întilnit pe Dumnezeu pe un pisc de munte sau în luminișul unui codru, rămânind cu fruntea la pământ.

Sufletul îi cerea un gest nou.

Trăsura trecea iar pe Ulița Domnească.

30 — Birjar, oprește la o florărie.

Glasul era hotărît.

Birjarul se opri la o florărie. Catul Bogdan intră, se uită și, fără să aleagă, luă toate garoafele de acolo cu un braț, plăti și se sui în trăsură.

35 — Birjar, mai este vreo florărie?

— Cum nu, boierule. Aveți nuntă?

Nu-i răspunse.

La trei florării, Catul Bogdan adună toate garoafele. Apoi opri birjarul la o margine de trotuar, îi plăti
40 îndoit decît ceru, și-i dădu drumul, plecînd iute pe jos.

— Boierule, boierule, da' cu florile ce faceți?

— Du-te cu ele.

— Unde? La duduia?

— Nu, birjar. Unde vrei.

5 Și mina cu garoafa goni în noapte, ca în suflet,
trăsura cu garoafe.

X

Iarna, Teodor Novleanu se deștepta la cinci dimi-
neața; vara, și mai devreme. Nu aprindea niciodată
lumina în ietac, ca să nu tulbure somnul Angelicăi.
10 Își punea halatul și papucii prin întuneric, fără zgo-
mot, deschidea ușa încet și după o toaletă sumară în
odăița de baie, intra la el în biurou unde îl așteptau
dosarele, cărțile de drept rinduite pe rafturi care
acopereau toți pereții, și notele personale, premergă-
toare redactării ordonanțelor definitive. Pregătit de
15 cu seară de Angelica, pe măsuta de lângă sobă, ibricul
de cafea reagră pe tăblăluța roșie, înconjurat de cutiile
zahărului și cafelei, era o veche tovărășie intimă ca
și țigareta de chilimbar gros de pe biurou, alături de
penele de giscă și sticluța de alcool.

20 Intră în biurou cum intra de-o viață întreagă, re-
găsind cu prima respirație mirosul de tutun al muncii
de toate zilele. Deschise fereastra. Cerul în stele era
senin. Abea începeau zorii. Nu mai aprinse lumina.
Prin penumbra albăstrie, dădu foc spiritului. Aștep-
25 tînd să fiarbă apa, se așeză pe scaun, curățindu-și
cu băgare de seamă țigareta. Disciplinat ani de-a rîn-
dul să lucreze fără pauză, fără visătorie, fără vag,
își reluă automat preocupările profesionale. Avea de
rezolvat o foarte delicată problemă juridică: a tra-
30 ficului de influență săvîrșit de un avocat...

— Buna dimineața, papa.

Era atît de neașteptat glasul de la fereastră, încît
Teodor Novleanu rămase cu pana infundată în țig-
35 garetă.

— Mata, fetițo!

De-afară, Luli își încrucișase brațele pe fereastră,
rezemîndu-și bărbia pe ele.

Teodor Novleanu o privi citva timp in tăcere. Surpriza de-a se întâlni cu ea la acest ceas de singurătate și preocupări profesionale se revărsa și asupra zorilor iviți în jurul capului ei, — făcându-l să privească mirat fereastra deschisă, ca și cum de mult n-ar mai fi văzut zori la o fereastră deschisă, deși de-o viață întreagă își începea munca o dată cu luminilor. Dar fetița lui era foarte tânără la această fereastră abea luminată, prin care s-auzeau glasuri mici de păsări. Și vrista lui, abea acum, revăzându-și astfel copilul, își regăsea și amintirea tinereții și sclipirea unei ferestre de altădată, sub care — era tare mult de-atunci — atirneau buchete de flori furate de prin grădinile unui Birlad adormit cu toți sergenții de noapte.

15 Zimbi cu ochii micșorați.

— Te deranjez, papa?

Teodor Novleanu veni încet spre fereastra ei și-a amintirilor lui, dezmiardându-i fruntea.

— Îmi face mare plăcere, fetițo. Dar nu exagera nici mata cu învățătura...

N-avu timp să isprăvească. Ținându-se de umărul lui, Luli încălecăse fereastra, intrind în biurou.

Îi luase locul pe scaunul de lângă masa cu ibricul de cafea. Sufla în spirt, odihnind clocotul apei. Îl privea cu sprincenele ridicate. Era îmbrăcată cu un halat roșu peste care se încinsese cu o centură. Își suflecă minicele largi.

Nu semăna nici cu ei, nici cu Angelica. Părul negru și ochii negri o diferențiau categoric de părinții cu ochi albaștri. Semăna cu mama lui, și fața ei, așa cum i-o vedea la lumina flăcărilor spirtului, avea mobilitatea feței lui: apoi fruntea, minile...

— Luli, mata știi să faci cafea? Nu știi, fetițo, lasă-l pe moșneag.

35 — Știu, papa.

— Mă rog! Mă rog! De cînd gospodină?

O privea zimbînd, cum te-ai uita la mișcările unei vererițe care se joacă. Se vedea bine că nu mai făcuse cafea pînă atunci. Își suflecăse minicele și mai tare, ca pentru o ispravă eroică. Cu fruntea încrețită, confrunta mintal fiecare gest cu ceea ce înregistrase amin-

tirea ei despre ceremonialul preparării cafelei neere. De unde, oarecare șovăiri, și priviri furișate spre tatăl ei, să vadă dacă-i pe drumul bun, sau dacă greșește. Nu glumea de loc. Fața ei avea o concentrare aplicată, ca și cum ar fi dat un examen mai important decât bacalaureatul.

Teodor Novleanu bău mai mult zimbete din ceașca oferită de Luli. Totuși, o goli.

— Fetițo, e foarte bună, fiindcă e făcută de mata...

Îi sărută mina c-un aer galant de boier de moda veche. Apoi o întrebă:

— Sper că n-ai învățat toată noaptea?

— Nu, papa, dar nici n-am dormit.

Teodor Novleanu se așezase pe fotoliul din fața biuroului; cu cafeaua în față și țigara în mână. Luli venise după el, așezându-se pe marginea fotoliului, ținându-l cu o mână de după gît.

Fumul țigării avu o plutire meditativ lungă.

— Și ce-ai făcut, fetițo?

— M-am gândit, papa, la voi, la mine și încă la cineva...

Ochii i se umplură de lumină.

— Cunoscut?

— De mine. Voi nu-l cunoașteți.

Teodor Novleanu privi spre fereastră. Zorii coborau de pe zare, ca mieluții abea născuți. Era ceva înduioșător nou în luminile care vesteau răsăritul soarelui.

Cităva vreme, mina lui Luli îi dezmierdă părul alb. Îi devenise și mai scump, de cînd știa că se va despărți de el. Nu-l auzise niciodată ridicînd glasul, bătînd cu pumnul în masă, purtîndu-se aspru sau autoritar cu cineva. Blindeta lui curtenitoare avea parcă ceva chinezesc. Și discreția lui. Unui altfel de tată, Luli nu i-ar fi adus splendoarea fragilă a unui astfel de secret. Dar alături de el, inima ei n-avea nici o teamă, nici o neliniște: vorbele puteau să-i ducă aburul ei sfînt, așa cum zorii își trimeteau la fereastra deschisă a casei fără zgomote, îngerii care plutesc deasupra soarelui, atunci cînd oamenii dorm.

Teodor Novleanu îi luă mina de după gît, cuprînzîndu-i-o în minile lui. Luli i-o lăsă.

Minile vechi, cu degetele îngălbenite de tutun dar fine și subțiri, păstrau cu un fel de evlavie mirat mina mică, pură, cu degete lungi, care-ar fi puuă îmbrăca mănuașa de argint a icoanelor.

5 Soarele răsărea încet undeva dincolo de oraș, aprinzind o candelă de aur subt dimineața de argint trandafiriu.

10 Minile vechi își scoaseră încet secretul lor de altădată: un inel îngust, c-un nume și c-o dată, — punindu-l în palma nouă.

Luli ceti numele și data, apoi cu două degete își puse inelul, privindul cum strălucea pe mîna ei. Il dădu îndărăt.

15 O frunză de soare căzuse pe fereastră, alta pe covor, alta pe biurou. Lumina trinității lor zimbea blînd în severa încăpere a dosarelor și cărților de drept.

Minile vechi își luară inelul, apoi aprinseră o țigară. Fumul se colora blond în razele soarelui, rămînînd albăstriu în umbră.

20 — E scriitorul Catul Bogdan, papa.

— ...Președintele comisunii de bacalaureat: nu?

— Da, zimbi Luli.

— Fetișo, și cînd l-ai cunoscut?

— Acum.

25 — La examen?

— Ceva mai înainte: în tren, cînd veneam de la vie...

— Cu Gabriela?

— Da, numai că ea dormea.

30 Teodor Novleanu îndoi pe rînd degetul cel mic, pe cel de alături, încă unul și încă unul. Degetul cel mare rămase singur neîndoit, ca un semn de exclamare. Teodor Novleanu zimbi înspre deget. Luli văzu zimbetul.

35 — Da, papa, numai patru zile. Și totuși...

— Știu, fetișo, știu. Numai învățătura cere ani. Inima e mai repede, cînd e tinără... Și eu am pățit la fel. Veneam la Bîrlad după examene, să-mi petrec vacanța. Într-o seară, plimbîndu-mă, am văzut-o pe
40 mama ta la o fereastră. Mi se pare că n-am dormit în noaptea aceea. Pe atunci nu beam cafea decît în

timpul examenelor. Am iubit-o pe Angelica înainte de-a-i cunoaște numele. În fața ferestrei ei eram cel mai mare poet al lumii. Cel mai naiv, Luli, și cel mai temerar timid. Dacă cineva mi-ar fi spus: „Cum poți iubi o fată necunoscută, pe care abea ai zărit-o la fereastră?” I-aș fi răspuns: „Cum îl iubesc oamenii pe Dumnezeu? Iubirea de Dumnezeu e veche de când lumea. Omul o descoperă în el, într-o zi, și cu ea descoperă și imensitatea lui.” După cum vezi, fetițo, am fost și eu tinăr. M-am îndrăgostit de-o fată cu ochi albaștri, văzută la o fereastră...

— Și eu tot la o fereastră... a trenului.

— Da, fetițo, dragostea apare la o fereastră, înainte de-a bate la ușă. Fereastra aceea de la Birlad, e Fereastra. Toate grădinile Birladului și-au plătit tributul pentru Fereastra. Îți mărturisesc cu toată rușinea, că *furam*...

Urechea magistratului ascultă cu oarecare mirare cuvântul Codului penal, de-atâtea ori analizat, comentat, aplicat.

— ...*furam* flori. Codul penal însă n-a exceptat furtul liric, așa că eram un infractor calificat. Săream garduri, pîndeam somnul sergenților, plecarea stăpînilor de-acasă deprinderile cînilor și ale slugilor, și *furam* numai flori frumoase pentru Fereastra mea.

Teodor Novleanu oftă ușor, aprinzînd o nouă țigară.

— E un om de samă, fetițo. Am auzit de el... Catul Bogdan... Lucia Bogdan...

30 Parcă cetea vorbe văzute în fumul auriu de soare.

— ... Se duce Luli... Ați hotărît ceva?

Obrazul lui Luli se aplecă afectuos pe umărul celui care-i dăruise acest plural.

— Nu, papa. Vrea să-ți vorbească. Veți hotărî voi.

35 — Îl aștept cu plăcere, fetițo.

— Cînd, papa?

— Cînd vreți voi.

— Papa, dar nu vreau să știe încă nimeni. Numai tu.

— Înțeleg, fetiço. Uite, dacă vrei, veniți la mine la Tribunal. Acolo vă „judec“, zîmbi el; în secretul cabinetului meu, și-n fața crucii.

Luli rîdea cu toată fața.

5 Îl sărută lung, cu brațele de gîtul lui. Apoi se ridică impleticindu-se, cu picioarele amortite. Odaia se umpluse de soare. Între pereții acoperiți cu rafturi pline de cărți juridice, halatul roș, brațele goale, gîtul înalt și mlădiu, și părul cu luciri de negre di-

10 mante în jurul obrazilor de dimineață — aduceau o strălucire de viață mai vie decît a ferestrei cu soare.

Luli își dezmorti încet picioarele, scuturindu-și furnicele din ele, pînă cînd tumultul bucuriei îi porunci tinerește să danseze, să alerge, să sară...

15 O văzu plecînd așa cum venise: pe fereastră.

O auzi apoi prin grădină fredonînd încet, vorbind singură, parcă făcînd un descîntec.

Își privi o clipă dezordinea odăii de lucru. Cînd întoarse din nou ochii spre fereastră, văzu, cu o bătaie

20 de inimă, tot pervazul acoperit de flori atunci culese.

Pentru el era cea din urmă Fereastră. De acum înainte rămînea goală.

Dar prin ea auzea mereu cîntecul lui Luli în dimineața de vară.

★

25 Tot atîta soare, dar încă mai mult fum decît în biuroul lui Teodor Novleanu, se adunase în odaia lui Catul Bogdan, cu toate că fereastră rămăsese deschisă de cu seară. Își petrecuse noaptea în halat, cînd întins pe pat, cînd la fereastră, cînd la masa acoperită

30 cu teze la limba română, fumînd mereu. Noaptea trecuse cînd foarte lungă, cînd foarte scurtă, arzînd în jurul unei garoafe roșii. Un amestec de somn cu ochii deschiși și vis cu ochii închiși, de somn și ne-

35 somn, de izbucniri în viitor — într-un viitor de culoarea garoafei — de spaime uneori învinse, alteori învingătoare, dar alungate toate de o mare bătaie de inimă care-și uitase trecutul.

Lampa arse se toată noaptea. O stinsese uneori, nu ca să adoarmă, dar ca să adune mai bine în ochi ceea ce nu vezi decît prin întuneric.

5 Așteptase mereu ziua cea nouă, fără să știe nimic despre ea, decît atît: Luli. Astfel, ziua de mine căpătase sensul festiv și intim al unei rochii în care avea să-i apară Luli; foșnetul apropierii ei îl întîlnise la fereastra celei dintîi lumini.

10 Dimineața îl găsi aplecat asupra tezelor, fără să știe care-i teza Luciei Novleanu. Le privea pe toate cu o egală emoție, indulgent și pentru greșelile de ortografie, pe care le corecta, fără să le ție în seamă la notă. Nu îndrăznea să critice nici una, deși cele mai multe nu erau decît un fel de caricatură a expunerii
15 lui. Altele, însă, conțineau și judecăți originale, dovedind un rudiment de cultură și un grăunte de personalitate.

O bătaie la ușă îl făcu să ridice capul interogativ:
— Intră, Costel.

20 Dar în locul lui Costel Larian, intră omul de serviciu, cu o scrisoare.

— A adus-o o domnișoară.

— Unde-i? tresări Catul Bogdan, ridicîndu-se de pe scaun.

25 Zmulse scrisoarea, și cu ea în mîină privi pe fereastră, aplecîndu-se. Luli nu-l văzu. Plecase repede. Era îmbrăcată cu o rochie galbenă de culoarea sinzienelor. O pierdu din ochi, dar o regăsi în scrisoare așa cum o întrevăzuse în soare:

30 „Buna dimineața. Buna dimineața. Buna dimineața. Papa te așteaptă la unu la Palatul de Justiție.
Și eu voi fi acolo.

Luli.“

XI

35 La douăsprezece fără un sfert, Catul Bogdan și un preot grec erau singurii clienți ai restaurantului „Suré“.

Catul Bogdan se așezase la o masă din fund, după un stîlp, subt ceasornic, într-o perfectă izolare. N-avea de loc poftă de mîncare, dar nu mai putea suporta nici hotelul, nici cancelaria școlii, nici plimbarea pe străzi. Venise la restaurant cum te-ai duce cu un ceas mai devreme la gară, fiindcă acasă nu mai poți face nimic alt decît să te grăbești să pleci.

Se grăbea să vie ora unu. Restaurantul parcă era mai aproape de ora unu decît toate locurile din oraș. Așadar venise, se așezase la o masă, comandase ceva ca să-și justifice prezența, și începuse să fumeze, fericit și anxios, stăpînit de dorința de-a o revedea pe Luli în rochie galbenă, și de tracul scenei oficiale la care trebuia să participe ca protagonist, ceea ce-i dăduse în treacăt o reflecție de ajuns de pitorescă: „E greu să scapi de ticuri“. Vechiul său suflet era socotit ca un „tic“, căci deprinderea de-a trăi anticipativ în inchipuire întîlnirile cu oameni necunoscuți, era anterioară întîlnirii cu Luli, și caracteristică omului de atunci.

Într-adevăr, era greu să scape de ticuri, căci la restaurant, cu țigara în gură, recapitulă tot ce făcuse de la primirea scrisorii lui Luli, ceea ce iar era o veche deprindere de a-și inventaria actele, reacțiile și comportările, adnotîndu-le critic. De data aceasta însă, scopul revenirii la trecutul recent nu izvora dintr-o pornire critică, ci din dorința de-a retrăi o stare de euforie unică în viața lui matură.

Cetise rîndurile lui Luli de atîtea ori, încît la urmă își pierduseră orișice sens, devenind enigmatice ca o inscripție a fericirii într-o limbă necunoscută.

Apoi făcuse ceva de ajuns de ciudat. Zvîrlise halatul de pe el, își suflecuse mînicele pijamalei, ca atunci cînd vrei să lupți, să vislești sau să faci gimnastică, și așa, cu mînicele suflecate, începuse să circule prin odaie cu pași mari, între fereastră și ușă: trei pași de-ai lui. Plimbarea aceasta de leu în cușcă durase mai bine de un ceas de-a lungul căruia nu se gîndise la Luli, pentru motivul că ea era o prezență permanentă și involuntară ca a soarelui cu rochie galbenă de vară, la fereastră.

În schimb, el care de ani de zile nu fredonase, nici nu cîntase nimic, începuse să șuiere, să murmure, să fredoneze și chiar să cînte de-a binelea, cum fac în genere oamenii goi la baia de abur. Era ceva cu
5 totul nou. Cunoștea multă muzică, și sufletește asculta deseori în clipele de mare reculegere în singurătate, fragmente din muzica auzită. Beethoven, Wagner, Debussy, Mozart, Bach, Haydn, Borodin
10 — îi țînuseră de multe ori o tovărășie solemnă. Ca și buciumul munților, aceste muzici făceau parte din peisajul său sufletesc, împrumutîndu-i forma înalțelor lor bucurii și melancolii. Dar el n-avea glas, nici nu-i plăcea să și le amintească pe acestea cu glasul. Erau muzici ale tăcerilor din el, ascultate înlă-
15 untru: muzici fantome.

La hotel însă, cîntase ca pe vremea cînd era student, tot ce urechea și glasul păstrase de atunci. Canțonete din Montmartre, refrenuri stupide din acele pe care le cîntîi la chef pînă la extenuare, ducîndu-le și în somn, fredonîndu-le și cu pulsul migrenei din dimineața deșteptării mahmure. Unele dintre ele ieftin trivole, altele vulgare de-a binelea, altele demodate. Reveneau pe rînd una din alta și una după alta, ca la o beție cu camarazi de atunci, în decoruri de atunci.

Prezența lui Luli era permanentă, dar devenită o culoare, o lumină, o incandescență, spre care veneau parcă triburile barbare ale sufletului, aducîndu-i ofrande baroce.

Cu această dispoziție intrase în odaia de baie, păstrînd-o și acolo. Se răsese, oprindu-se cu un zîmbet plin de săpun, ca să continue un refren regăsit exact, reluîndu-și rasul cu un murmur printre dinți. Astfel că operațiunea aceasta muzicalizată durase mai mult ca de obicei. În baie, își amintise operele gesticulîndu-le și cu buzele și cu mîinile. După opere,
30 rete, începuse defilarea versurilor, cu tirade trimbițate din *Chantecler* și *Cyrano*, apoi cu tromboanele lui Hugo, și iar cu *Cyrano* declamat în cearșaful de după baie, care căpătă mișcări de pelerină romantică drapînd un nud.

Se înapoiase în odaie, venind de la baie, recitînd de ajuns de tare versurile lui Verhaeren:

Chaque heure, où je songe à ta bonté
Si simplement profonde,
Je me confonds en prières vers toi.

Je suis venu si tard
5 Vers la douceur de ton regard,
Et de si loin vers tes deux mains tendues,
Tranquillement, par à travers les étendues
J'avais en moi tant de rouille tenace
10 Qui me rongeaît, à dents rapaces
La confiance.

J'étais si lourd, j'étais si las,
J'étais si vieux de méfiance,
J'étais si lourd, j'étais si las
Du vain chemin de tous mes pas.
15 Je méritais si peu la merveilleuse joie
De voir tes pieds illuminer ma voie,
Que j'en reste tremblant encore et presque en pleurs
Et humble, à tout jamais, en face du bonheur.

...Astfel, cea dintâi tinereță îi ținuse o nebunatică
20 tovărășie, împrejmuindu-l cu farandole de amintiri
gălăgioase, ca și cum s-ar fi întors student printre stu-
denții de odinioară, regăsiți pe aceleași locuri, cu
aceleași pahare și aceleași refrenuri. Parcă făcea o
repetiție generală de tinereță, aducînd de-a valma
25 și ce merita omagiul amintirii, și ce nu-l merita, nu-
mai pentru a avea prezent în el „la“-ul tinereții, su-
netul ei exact, din tumultul ei recăpătat.

După ce se îmbrăcase sobru, dar cu o cochetărie
30 subtilă care devenise un automatism al minilor și
ochilor lui, se privise în oglindă. Părul alb — îl fra-
pase mai tare în acea clipă, următoare cîntecelor și
versurilor — era un noroc. Cu păr negru de pildă,
fața lui, cu toată vigoarea trăsăturilor, ar fi părut
cam ostenită, în contrast cu părul. Numai obrăjii
35 lui Luli își puteau permite vecinătatea unui păr ne-
gru și strălucitor ca ochii persanilor fumători de opiu.
Dar aluzia la bătrîneță, a părului alb, era atît de cate-
goric dezmințită de vrîsta reală, așa cum o afirmau
ochii mai ales și statura, încît în contrast cu părul

părea prin surpriză mai tânăr decît era, părul devenind culoarea sau capriciul unei cochetării.

În fața oglinzii de la hotel fusese gata pînă la ultimul amănunt exterior.

5 Și de-atunci, timpul începuse să treacă încet și greu, pe măsură ce se apropia ora unu. Își confruntase ceasul cu toate ceasornicele, verificînd încă o dată cit de subiective sînt ceasornicele unui oraș în raport cu ceasul tău.

10 Nu-și pierduse complect „ticurile“. Tracul pe care-l avea la gîndul scenei oficiale, și tentativa abea stăpînită de-a anticipa imaginativ acea scenă, improvizîndu-i realitatea, dovedea permanența spionului din el: ochiul lui de pîndă dormita, dar nu murise.

15 Și totuși, gîndul că o va întîlni pe Luli domina și tracul, dîndu-i o mereu sporită nerăbdare.

La unu fără un sfert plăti și plecă.

20 Mult încolo, după Palatul de Justiție, își aminti unde trebuia să o întîlnească pe Luli. Zimbi, trimețîndu-și zimbetul pînă în fundul vizibil al aleii. Luă o trăsură și se întoarse la Palatul lăsat în urmă, ajungînd la unu și cîteva minute. Se grăbi. Intră în sonora hală juridică plină de precupeții dreptății. Un avocat cu ochi de braconier îl orientă spre faimosul cabinet al judecătorului Novleanu, conducîndu-l pînă la ușă și strecurîndu-i rutinat o carte de vizită în speranța unei afaceri rentabile. Intră, dînd cu ochii de mustețile și ochelarii unui grefier de moda veche, care după ce-l prubului din cap pînă-n picioare, i se adresă:

30 — Nu-ți fi dumneavoastră domnu' profesor pe care-l așteaptă domnu' consilier cu duduia 'mnisale?

Dar se vede că Luli ședea lipită de ușă, numărînd secunde, căci ochii ei se iviră prin ușa crăpată, deschizînd-o brusc. Apăru pe prag cu ochii strălucitori,

35 în rochia galbenă care-i făcea și mai negru părul și ochii, ca simburii în miezul harbujilor galbeni.

Cabinetul de instrucție era sever și întunecat. Biuroul cu codurile și crucea, două biblioteci, cîteva scaune, o canapea de piele. Fereastra dădea pe un

40 zid cenușiu, care înnoarea lumina ca în închisori. Acolo te simțeai cuprins de zidurile legii.

Cu toate că se ridicase de pe scaunul său de judecător de instrucție, fața lui Teodor Novleanu nu arăta nici un fel de curiozitate interogativă. S-ar fi spus că revedea un vechi prieten.

5 Luli-i mulțumi fără vorbe, luându-l de după gît și rămînînd alături de el.

Se așezară pe canapea, avînd-o pe Luli între ei. Fără de Luli, tăcerea lor de oameni necunoscuți care se văd întia oară s-ar fi prelungit pînă cînd unul dintre ei ar fi avut curajul inițiativei celei dintii banalități preliminare, gen: „Cum vi se pare orașul nostru?“, sau: „Nu cunoșteam pînă acum Palatul de Justiție“.

15 Dar prezența lui Luli între ei era ca o reculegere printre trandafiri galbeni. Și unul și altul se gîdeau la ea, privind-o din două părți, deopotrivă de nouă pentru amîndoi. Astfel, privirile lor se întîlniră, solidare, într-o înduioșare bărbătească.

20 Luli se ridică, dispărînd după biuroul lui Teodor Novleanu. Se auzi un zăngănit de chei. Și Luli apărură de acolo cu o tăblăluță pe care erau toate cele trebuitoare cafelei negre.

— De unde știai mata, domnișoară, misterele acestui biurou?

25 — De la dadaia.

— Aha!

— Cine-i dadaia? întrebă Catul Bogdan.

— Cum, nu ți-a spus? se minună Teodor Novleanu.

30 De deasupra flăcărilor care-și începeau menuetul de toporași, Luli schimbă un zîmbet cu Catul Bogdan: cine i-ar fi crezut că nu schimbaseră în totul decît vreo cîteva cuvinte.

35 — Dadaia e cel mai important personaj al casei noastre, îl informă Teodor Novleanu. E foasta dadacă a lui Luli.

— Acuma știu, interveni Catul Bogdan; bătrina din gara cu cireșe, preciză el pentru Luli, care înțelese și se roși deasupra ibricului, aflînd abea acum că o văzuse înainte de a-l vedea, că o privise cum plîngea fiindcă-i căzuseră cireșele.

Dar „gara cu cireșe“ era o gară prea puțin explicită pentru Teodor Novleanu, care pricepu că nu era o gară pentru el, și le-o lăsă.

5 Și el și Catul Bogdan o priveau tot pe Luli care făcea cafeaua, dar gândurile lor o situau în două decururi osebite: unul în trecut, altul în viitor.

10 Teodor Novleanu o mai păstra în casa lui, așa cum o văzuse crescînd, amintindu-și-o în toate odăile, și la toate vristele, simțind în același timp cum se umple casa amintirii, și cum se golește casa viitorului.

Catul Bogdan își lumina cu prezența ei casa de la Iași, măsurîndu-i prin Luli lugubra singurătate de pînă atunci, cavoul strigoifului de ieri.

15 Luli îi servi pe rînd.

Teodor Novleanu oferi țigări lui Catul Bogdan.

— Mulțumesc, nu mai fumez. M-am lăsat.

— De cînd? se miră incredul Teodor Novleanu.

— De acuma.

20 Cu gura deschisă de uimire, Teodor Novleanu privi alternativ pe Luli și pe Catul Bogdan.

Luli se roșise pînă în vîrfurile urechilor. După ce aprinse țigara tatălui ei, stinse flacăra chibritului și întinse mîna lui Catul Bogdan, care i-o cuprinse, sărutînd-o lung. Luli se așeză alături de el. Patru ochi

25 îl priveau pe Teodor Novleanu.
— Pînă cînd răspunzîndu-le, Teodor Novleanu vorbi încet:

— Și unde vreți să facem nunta?

30 — La via noastră, papa.

— Bine. La via ta, fetițo.

XII

Dadaia știa ceva; Gabriela bănuia numai.

35 Cu o zi înainte, spre sară, văzînd furtuna, dadaia luase impermeabilul și galoșii lui Luli, pornind după ea cu umbrela. Ajunsese la timp. Și cum avea ochi buni, de departe o recunoscuse pe Luli printre fetele care ieșeau de la școală. Văzuse apoi retragerea lor

din fața ploii, fuga lui Luli în ploaie, și-n urma ei, domnul pe care-l lătrase Moșu vrînd să-l muște, suindu-se într-o trăsură și pornind după fetița ei.

5 Dadaia se înapoiase acasă mai posomorită ca de obicei, dar nu spuse o vorbă nimănui, — nici lui Luli care se înapoiase cam tîrziu trecînd tot prin bucătărie, imbușorată și cu ochii foarte strălucitori.

— Dadaie, s-au pus la masă?

— Pus.

10 Luli intrase de-a dreptul în sofragerie, fără să-și poată ascunde nici obrajii, nici ochii.

— Nu te-a prins ploaia, fetiço? o întrebuse tatăl ei.

15 — Nu. Iertați-mă că am întirziat. M-am refugiat la o prietenă și ne-am preparat împreună pentru oral.

Apoi se așezase la masă, mîncînd numai de formă, absentă.

— Luli dragă, nu te mai gîndi atîta la învățatură, o dojenise timid Angelica.

20 — Cum ai făcut teza la latină? o întrebuse Gabriela.

Luli făcuse un efort vizibil să priceapă întrebarea, și-apoi răspunsese prea pripit:

— A, da, bine, cred că n-am multe greșeli.

25 — Antipatic profesor, exclamase Gabriela amintindu-și de întîlnirea din cancelarie cu Onisifor Brebu.

Luli tresărise cu obrajii incendiați și c-un fel de minie interogativă în ochi. Dîndu-și seamă prea tîrziu că era vorba de Onisifor Brebu, nu de Catul Bogdan — se scuzase spunînd că-i obosită, și plecase de la masă, retrăgîndu-se în odaia ei.

30 După masă, Gabriela jucase o panțarolă cu soții Novleanu, devenind tot atît de distrată ca și Luli. La „noapte bună“, Teodor Novleanu îi spusese.

— Și mata lucrezi prea mult, Gabriela.

35 Nu era obosită. Era preocupată. O neliniște complexă. Înnoirea din ea nu o justifica în totul, căci și schimbarea lui Luli o determina într-o măsură. Semnele de întrebare, care-i veneau dinspre Luli, nu fuseseră niciodată simple curiozități. Și nici acum nu

erau, cu toate că acum, nebulozitatea lirică de pînă
atunci, cu nostalgiile ei, căpătase o orientare, un
contur și aproape un scop. Totuși, inima ei avea încă
bătăi ciudate pentru ființa lui Luli. Un an întreg
5 trăise alături de Luli, avînd lingă ea emoția unei
muzicalități continue. Misterul acestui prestigiu re-
zistase și la traiul comun, sporind încă, devenind
însă mai explicabil prin apariția lui Lorelei, prin
presimțirea lui Lorelei — și nu încetase nici în clipa
10 cînd Gabriela descoperise dragostea cu ochii ei, în
ea și în alți ochi. Nu luase prea în serios renunțarea
lui Luli la scris. O socotea ca o simplă butadă juve-
nilă, poate negîndită. Nu poți renunța la cel mai înalt
comandament al ființei tale. Dar acel „am să mă
15 bucur de viață“ al lui Luli o preocupa, mai ales după
apariția ei tîrzie la masă, cu ochi și obraji care-i dă-
deau o frumuseță mai tulburătoare. Se întîmplase
ceva care exalta în frumuseța exterioară a lui Luli
sufletul care devenea un parfum sensibil. Aderența
20 sufletească a Gabrielei la ființa lui Luli era atît de
mare și de permanentă, încît n-avea nevoie să o ob-
serve, pentru a simți schimbările din ea. Deși nu le
știa cauza. Aceeași senzație de parfum adus de briză
în largul mării, fără ca ochiul să vadă țărmlul înflo-
25 rit. Și aceeași pasionată impulsivitate — absurdă acum,
de cînd purta în ea chipul unui bărbat, — de-a des-
luși cine-i cel cuprins în sufletul lui Luli.

Nu îndrăznise să o întrebe nimic, nici măcar să
intre în odaia ei, deși văzuse, după lumina de subt
30 ușă, că Luli nu doarme, și mai apoi o auzise, după
miezul nopții, furișîndu-se în grădină. O spionase de
la fereastră, temîndu-se și sperînd, tot atît de nebu-
nește, că va vedea alături de Luli o umbră, că va
auzi dintr-acolo șoapte. Dar nu văzuse, nici nu auzise
35 nimic. Plimbarea lui Luli prin grădină era de o săl-
batecă puritate. Mergea încet, sprintenă în halatul roș,
încins cu o centură, fără să se aplece asupra florilor,
rămînînd uneori cu capul printre stele, purtat de
gîtul ei, frumos ca cel pe care și l-a dat sieși penelul
40 lui Raphael într-un autoportret.

Iubea? sau își căuta în singurătatea nopții, mîndră, „marele cîntec“... Dacă ar fi avut curajul să-i tulbure plimbarea, Gabriela ar fi întîmpinat-o, spunîndu-i: „Ce face tînărul meu Hamlet?“ Dar îi lip-
5 sise acest curaj. Nu îndrăznise să-i impuie tovărășia ei, deși semința insomniei era și-n ea. Adormise tîrziu, avînd visuri ciudate. Dimineața pe la zece, întrebuse de Luli: plecase. Unde? Nu știa nimeni. Examenul era suspendat, pentru a se da rezultatul lucrărilor scrise. Unde putea fi? Pe la unsprezece, Luli se
10 înapoiase, aducînd dimineața pe obraz, parcă suflată cu un abur de argint. Nu spusese nimic. Spre surprinderea Angelicăi și mai ales a Gabrielei, mîncase devreme o dată cu Teodor Novleanu, pretextînd că
15 vrea să recapituleze materiile pentru oral, în tovărășia unui grup de fete. Angelica o crezuse, dar Gabriela nu, fiindcă știa dintr-o veche experiență că Luli nu face nimic în turmă și cu turma. Cît timp fusese
20 Luli-boy, participase mereu la zburdălniciile camaradelor, dar de fapt se punea în fruntea propriului ei tumult, încorporînd în el forme exterioare. De cînd însă apăruse sufletul lui Lorelei, se închidea în ea ca într-o armură solitară. Așa că pentru Gabriela, învătătura în comun era un evident neadevăr.

25 Lipsise toată după-amiaza. Între timp, Teodor Novleanu, care niciodată nu și intrerupea slujba, apăruse acasă, pe la cinci, tocmai cînd Gabriela se pregătea să iasă în oraș, în speranța că-l va întîlni pe Catul Bogdan. Își aminase plecarea, presimțind
30 că se întîmplă ceva anormal. Într-adevăr, după vreun ceas, Angelica apăruse plînsă, dar înseninată, fără să-i spuie nimic, deși Angelica nici nu știa, nici nu putea să ascundă. Teodor Novleanu plecase din nou.

35 Plecase și Gabriela după el, luînd-o încet pe Ulița Domnească, descoperind-o goală și pustie din tei în tei, dintr-un capăt pînă-n celălalt. Cînd se înapoiase acasă, găsise pregătiri de masă mare. Angelica era la bucătărie: eveniment. Sofrageria era plină de pachete, sticle, cutii, fructe.

40 — Angelica, avem musafiri? o întrebuse în sfîrșit Gabriela.

Angelica prepara o cremă savantă. Roză de aburii vanilați, poate prea roză, oftase un: „avem“.

— Pe cine?

— Pe profesorul Bogdan.

5 — Catul Bogdan.

— Nu știu exact. Profesorul lui Luli.

— Cine l-a invitat?

— Theo.

— Îl cunoștea mai de mult?

10 — Are să-ți spuie Luli.

Și-și aplecase din nou fața în aburii vanilați, devenind ea, transparenta Angelica, mai enigmatică decît sfinxul din calea lui Oedip.

★

De atunci o aștepta pe Luli, pregătindu-se pentru
15 Catul Bogdan. Surpriza bucuriei venise o dată cu paroxismul neliniștei, dînd parcă sunetul a două coarde cîntate de același arcuș. Pe de o parte, era poate singura ocazie de-a-l vedea pe Catul Bogdan de aproape în intimitatea unei case cu puține persoane, de-a sta
20 de vorbă cu el. Din acest punct de vedere, emoția ei depășea febrilitatea pregătirilor pentru întiul bal. Se verificase în toate oglinzile, cum ai încerca îndelung și cu de-amănuntul claviatura unui pian de concert. Făcea neconținute proiecte vestimentare, umplîndu-și odaia cu multicolora dezordine a rochiilor
25 răsturnate pe scaune, pe canapele și pe pat, avîndu-le delaalaltă ca pe-o paletă premergătoare picturii neîncepute. Încercase mai multe pieptănături, amintindu-și în oglindă cu mindria a două mini, că în romanele lui, Catul Bogdan era adversarul părului scurt și preamăritorul părului lung. Părul Gabrielei era lung și bogat ca ploile de stele în nopțile de august, avînd rugini de toamnă și parfum de vară.

30 Dar chiar în această clipă de beție în oglindă, amintirea lui Luli îi întunecă părul bucuriei, ca o noapte stăpînitoare de început de lume, înainte ca Dumnezeu să îi poruncit: „Lumină“.

35 Se opri multă vreme îngîndurată la fereastră, pînă cînd învinse absurdul spaimei.

5 Apoi aruncă priviri recapitulative prin romanele
lui Catul Bogdan, scoborite de pe raftul cărților și
desfăcute pe pat, printre rochii, improspătându-și
totodată amintirea întregii literaturi cunoscută de
ea, proiectându-și astfel cochetăria asupra celor vă-
zute și asupra celor nevăzute.

10 Dintr-o carte de pe biurou, căzu o scrisoare de la
Matei Dima, nedeschisă. Era răspunsul la scrisoarea
pe care i-o scrisese de la vie, dintr-un sentiment de
mărinimie, pe care acum îl regreta. Căci provocase
desigur alte complicații, o recrudescență de speranțe
și pretenții. Într-adevăr, în plicul ei nedesfăcut,
15 scrisoarea era atât de voluminoasă, încît greutatea ei
în mână devenea o povară pe inimă; o izgoni din dru-
mul ochilor, într-un saltar — reluându-și rochiile,
cărțile, părul și gindurile.

20 Dar vibrația acestei cochetării nu era numai dru-
mul întîmpinării lui Catul Bogdan, ci și o fugă de
neliniștea din urmă, care uneori îi apărea înainte.
dintr-acolo unde-l aștepta pe Catul Bogdan.

25 De unde-l cunoștea Teodor Novleanu? Nu făcuse pînă
atunci nici o aluzie la el, deși era la curent cu sosirea
lui la Galați și cu rolul lui de președinte al comisiei
de bacalaureat. E drept că Teodor Novleanu era per-
sonificarea discreției. Dar era ospitalier și foarte prie-
tenos. Dacă erau vechi cunoștințe, de ce nu-l întîm-
pinase cu ceilalți gălățeni în cancelaria liceului unde
fusesse sărbătorit? Și de ce nu pomenise nimic des-
pre el, măcar în treacăt?... În definitiv, asta era ex-
30 plicabil. Ca și Luli, Teodor Novleanu era un singu-
ratic. În afară de ai lui, avea foarte puține relații,
cu toate că nu era nici mizantrop, nici ursuz. Dar ado-
rația lui pentru Angelica și Luli, și bucuria de-a le
distra pe ele, făceau inutile orice alte distracții. Chiar
35 dacă-l cunoscuse pe Catul Bogdan mai de mult și de
ajuns de intim, evitase să-l revadă în alai. Probabil
că îl întîlnise pe stradă, întîmplător — avînd mai
mult noroc decît ea — și revăzîndu-l amical, îl po-
tise la masă. Nimic extraordinar.

40 Dar de ce atunci atîta mister? De ce Teodor Nov-
leanu venise acasă în timpul zilei — niciodată nu

se mai întimplase așa ceva —, de ce plînsese Angelica, evitînd lămuririle firești, de ce acel „are să-ți spuie Luli?“...

5 Ce legătură între Luli și Catul Bogdan? Eleva
lui? Asta nu era o legătură, ci dimpotrivă, o prăpas-
tie. Gîndul Gabrielei se întoarse cu patru zile în ur-
mă, în trenul Iași-Galați. Ea adormise. Între timp,
10 Luli oferise un rest de cafea neagră din termos lui
Catul Bogdan pe care nu-l cunoștea, fiindcă-i venise
rău în tren, fără să știe cine-i. Nu vorbiseră nimic.
Așa-i spusese Luli, chiar în noaptea sosirii la Galați.
Luli nu mințea. Pînă atunci, de cînd o cunoștea, n-o
15 auzise niciodată mințind. Putea să tacă, să refuze de-a
spune unele lucruri, dar nu să mintă. Oare?... Era
posibil ca un om de calitate a lui Catul Bogdan, a
cărui bună-creștere era evidentă din clipa cînd îl
vedeai, să nu se prezinte unei domnișoare care-i făcuse
un serviciu în tren? Imposibil. Cel puțin logica așa
20 hotăra. Atunci Luli mințise. De ce? Pudoarea unei
emoții?

 Dacă ea, Gabriela, l-ar fi cunoscut în astfel de
condiții pe Catul Bogdan, în timp ce Luli ar fi dormit,
s-ar fi grăbit să istorisească lui Luli pe cine cunos-
cuse? Nu. Categorie nu. Astfel de secrete nu se des-
25 tăinuiesc decît după mult timp. De altfel, nici ea
nu pomenise nimic lui Luli despre scena din cancela-
rie. De fapt, nici n-ar fi avut ce să-i spuie. „M-a pri-
vit pasionat?“ Ar fi trivializat o privire, o beție a
inimii, și tăcerea adunată în jurul lor. Să-i fi istorisit
30 cuvîntarea lui? E ca și cum, întorcîndu-te de la un
concert, ai cînta fără glas ceea ce ai ascultat înălțîndu-
se dintr-o orchestră.

 Și de altfel, prietenia lor nu se clădise pe confi-
dențe reciproce, ci se formase din simpatia unei ar-
35 monioase conviețuiri, cu tăceri care se respectau reci-
proc. Așadar, nu numai că spovedania nu devenea o
obligație, dar n-aveau între ele nici deprinderea ei.
Singura confesiune cu caracter mai intim era Matei
Dima. Dar Matei Dima era atît de exterior inimii
40 ei, încît vorbind despre el, istorisea lui Luli un suc-

ces feminin — prețios ca atare — fără să-și deschidă inima neatinsă.

5 Apariția lui Catul Bogdan însă, care făcuse din inima ei fereastra dinspre el, o întunecase opac și pentru Luli.

Firese era deci ca și Luli să fie la fel.

10 Dar nu era posibil. Patru zile! Și Luli plină de apariția lui Lorelei: mândră de-a fi cîntec și amforă pe umărul lumii. O Luli preocupată anxios de trecerea bacalaureatului. O Luli elevă în clasa opta, față de un profesor universitar...

Și apoi privirile lui din cancelaria școlii. Și-apoi ofranda teilor înfloriți.

15 Și apoi oglinda. Era tinărară. Era frumoasă. Rochiile ei nu ascundeau viclean o minciună.

Începu să se îmbrace, plecînd din oglindă ca dintr-o apă de vară cu maluri tainice.

Dar Luli?

20 Tresări ca atunci cînd auzi cîntat afară un cîntec început în gînd, căci auzi la ușă o ciocănitură și glasul lui Luli:

— Gabico...

— Luli, un moment numai și vin.

25 — Faci farmece? glumi glasul de dincolo. Știi pe cine avem diseară la masă?

— Nu. Știu numai că avem un musafir.

— Pe Catul Bogdan. Gabico, Gabico, Gabico, știi cine-i? — întrebă glasul care avea în tinereța lui aurul trimbițelor sfinte.

30 — Cine-i ? întrebă Gabriela stupid.

— Logodnicul meu.

— Al tău? murmură în șoaptă Gabriela, moale ca zăpada lunecată de pe o streșină.

— Gabico, nu spui nimic?

35 — Felicitările mele.

— Nu mă săruți?

— ...

— Ce faci acolo, Gabico?

— Mă îmbrac.

40 Plîngea, privind ușa odăii ca cineva care-a intrat liber, aflînd că-i condamnat la muncă silnică pe viață.

P A R T E A A P A T R A
P R I E T E N U L N A T H A N

Nathan Sabbetai contrazicea atit de categoric specificul evreiesc, așa cum e formulat în țările cu șoapte, murmure și mișcări antisemite, încît în cercurile agresiv naționaliste se spunea despre el că e un evreu ratat. Astfel, intransigenții eludau recunoașterea, impusă măcar de cochetăria obiectivității, că sint și evrei detreabă. Ratat îl socoteau și evreii, dar nu ca evreu, ci ca om, imputîndu-i în fond tot absența spiritului practic și a ambiției sociale. Iar în celelalte cercuri românești, neutre, pasive sau indiferente, fizionomia strict individuală a acestui „evreu ratat” era definită cu expresia pe care Kipling o pune în gura taciturnă și exotic înțeleaptă a lamaului tibetan, de cite ori acesta se adresează providențialului Kim: „Prietenul tuturor”.

Într-adevăr, Nathan, de loc prietenul lui însuși după canoanele vieții practice, era în schimb prietenul tuturor: adică omul oricînd disponibil, care se devotează, oarecum distrîndu-se, grijelor, nevoilor și chiar capriciilor tuturor cunoscuților, făcîndu-le pe deasupra și daruri subtile, îndatorînd astfel dezinteresat; numai dacă satisfacția de ajuns de platonice de-a răspîndi zimbetul surprizei agreabile și al solitudinii eficace nu e integrată și ea în categoria „interes”.

Nu avea nici o trăsătură de aventurier. Nu apă-
ruse ca ațiția alții, după război, zvirlit de trapa iz-
bucnirilor subterane, fără biografie ostensibilă, cu
5 trecutul ermetic drapat de avere, ademenind și aser-
vind lumea bună și pe-a oamenilor zilei, prin balul
banului, cu scopul de-a o exploata sau escroca mai
tîrziu. Nathan era în Iași, cu firești intermitențe, de
cînd se născuse. Și era și din Iași, prin durata cîtorva
10 generații notorii. Casele Sabbetai de la Copou — de-
numite popular și acum „casele șpaniolului“, deși
aparțineau prin licitație unui misit cu nume în
„ici“, înainte de-a deveni bancher și moșier cu nume
în „escu“, — erau contemporane cu casele Dumșa,
15 Bour, Zmeu și Ianov; ca și acestea, deveniseră o ar-
monie ieșană prin vechimea lor plastic încorporată
amintirilor trecutului. Trecerea lor recentă în alte
mini, tot evreiești ce-i drept, deștepta același regret
în priviri și același oftat boierilor scăpătați ai Iașu-
lui, ca și înstrăinarea caselor autohtone. Acest regret
20 și acest oftat erau semnele exterioare ale fenomenului
imponderabil care netezise calea lui Nathan spre inti-
mitatea familiilor neaoșe. Stăpînitorii succesivi ai
acestor case, ascendenții lui Nathan, după ce cîștiga-
seră averea proverbială prin muncă rapace și crude
25 victorii, folosindu-se de ea ca de o armă de luptă,
pierduseră treptat, într-o descreștere ereditară, frusta
energie a celor dintîi Sabbetai, conchistadorii banu-
lui, mulțumindu-se împovărați să nu-l scape. Așa că,
în timp, marea avere a neamului Sabbetai, încă ina-
30 inte de-a se fărîmița, ostenise, căpătînd acea nobleță
melancolică pe care toamna o dă și pădurilor și ave-
rilor.

Bogat, Nathan n-ar fi fost pentru societatea moldo-
venească decît un evreu bogat, adică încă un evreu
35 îmbogățit în Moldova. Și oricare ar fi fost specificul
său, nimeni nu i-ar fi iertat aurul, chiar dacă i l-ar
fi primit. Sărac însă, adică sărăcit după război în
aceeași Moldovă, tocmai în epoca celor mai cinice
îmbogățiri, Nathan era ca și boierii pămînteni, aurul
40 dus devenind un fel de nobleță locală. Iată de ce,

fără să deșie nici o putere temporară, Nathan frecventa toate familiile bune ieșene, avînd însă un loc în intimitatea lor, nu în salonul raporturilor și tributurilor sociale.

5 De fapt însă, Nathan nu era sărac. Părea numai, starea lui actuală fiind proiectată comparativ pe averea Sabbetailor de ieri, așa cum spui unui obez care-a pierdut douăzeci de kilograme după o cură la Marienbad: „Vai, cum ai slăbit“ — cu toate că față
10 de ponderea omului normal, fostul obez tot robuste.

Nathan mai avea cîte ceva: resturile, suficiente pentru a întemeia o nouă avere, dacă Nathan ar fi semănat celui dintîi Sabbetai al neamului. Dar Nathan, în loc să descurce ceea ce moștenise, lichidase
15 pur și simplu, comod ca un autentic moldovean. Cînd murise tatăl lui, Nathan era la Paris unde îl însoțise pe Catul Bogdan, făcîndu-și împreună cu el doctoratul în litere. Venise de acolo numai pentru înmormîntare. Grăbit să se întoarcă la Paris, dăduse
20 depline puteri unui avocat să lichideze averea. Cel cu deplinele puteri fusese de ajuns de mărinimos cu Nathan, dîndu-i și lui ceva. Cum avocatul îi era și coleg de școală, Nathan nu insistase, preferînd să renunțe la un proces penibil decît să-și nemulțumească
25 prietenul care afirma sus și tare că-l servise dezinteresat.

Se înapoiase de la Paris o dată cu Catul Bogdan, devenind în țară un fel de impresar al acestuia. Cu
30 asta se ocupase în primii ani, dînd dovadă de o energie practică și de o subtilitate — pentru altul — care l-ar fi umplut de amară mîndrie pe strămoșul său. Într-adevăr, Catul Bogdan își datora catedra universitară exclusiv lui Nathan, intrucît valoarea intrinsecă a unui doctor de la Sorbona cu numeroase lucrări publicate e cu totul insuficientă pentru obținerea
35 unei catedre. Studiile, oricît de strălucite, și afirmarea unei personalități culturale, oricît de evidentă, pot aduce aplauze platonice prin presă, reviste și viu grai. Universitatea însă e o cetate care trebuie
40 cucerită prin altfel de lupte, cucerirea ei dovedind mai degrabă vocațiunea arivismului social, decît va-

loarea recunoscută și promovată la locul ei firesc.

5 Catul Bogdan, fiul lui Aristide Bogdan — papa Mito —, cunoștea încă de pe când era în liceu dedesubturile universitare, din gura de țată masculină a universitarului său tată. Venind în țară, se izolase în casa moștenită de la mama lui, într-un Iași pe care nu-l frecventa, începîndu-și monologul de romancier, fără să se preocupe de Universitate.

10 Averea pe care i-o lăsase mama lui îi asigura independența materială. De mai mult n-avea nevoie. Asta din punct de vedere strict practic. Iar din punct de vedere intelectual, scrisul solitar în armonia unei case retrase, fără soție, fără copii, fără vizite, nu era un efort impus și acceptat, o constringere laborioasă, 15 ci expresia pură a unei vocațiuni și a unei voluptăți, față de care Universitatea îi apărea ca o respingătoare mahala a culturii oficiale.

20 Nathan însă era de altă părere. De la început devenise adversarul izolării, semnalînd stăruitor lui Catul Bogdan primejdiile ei, mai ales pentru un scriitor.

— Un romancier, mai cu seamă la vrîsta ta, nu poate trăi numai din amintirea vieții de pînă acum. Asta înseamnă să te limitezi la copilărie și tinereță, 25 pierzînd experiența contactului matur cu viața. Un poet ar putea să o facă; un romancier — nu. În fond, tu te temi de viață...

30 Concluzia aceasta avea darul să-l irite pe acest Catul Bogdan, tocmai fiindcă se simțea vulnerabil din acest punct de vedere. Natural, invoca o serie de argumente și de teorii, devenind avocatul unei slăbiciuni, neacceptînd să fie judecătorul ei. Și el susținea că romancierul e condiționat în primul rînd de experiența directă a vieții, de trăirea ei spontană, dezinteresată. 35 Dar că intensitatea cea mai mare a trăirii o au copilăria și tinereța; atunci cînd nu te cunoști, cînd începi să te descoperi, prin mirări și comparație cu ceilalți în copilărie, prin elanuri și analize în tinereță. Dacă ești viu și sănătos, pînă la douăzeci și 40 cinci de ani, ai acumulat suficientă experiență ca să te poți socoti demobilizat din viața combativă efec-

tivă, trăită anonim în rîndurile celorlalți. De-atunci încolo poți începe „marea vinătoare“: așa definea el genul lui de creațiune — fără să mai trăiești în actualitate cum ai trăit pînă atunci. Viața e în tine cu
5 tot materialul ei brut, așteptînd descoperirea esențelor ei și transfigurarea lor prin chimia creațiunii literare. Dar între timp, cu toate că nu mai participi la viață ca pînă atunci, nu mori, nu te îndepărtezi de ea, n-o uiți. O trăiești numai marginal ca spectator.
10 Pentru un om obișnuit, evident că o astfel de pasivitate contemplativă echivalează cu o renunțare la viață, cu o prăsuire și o ruginire. Dar scriitorul niciodată nu e simplu spectator, chiar dacă nu participă direct la o acțiune. Văzînd-o numai, în treacăt, chiar,
15 o trăiește intuitiv, complectîndu-i imaginativ lacunele și hiatusurile, fără ca aceste interpretări și reconstituiri să aibă caracterul unui placaj arbitrar, pentru motivul că scriitorul deține toate esențele vieții, toate diversitățile ei. Unicitatea scriitorului conține toate
20 mulțimile, picătura lui psihologică cuprinde tot spațiul astral, fiind prin aceasta magică și privilegiată față de a omului comun...

— Acesta sînt eu care nu recunosc universalitatea picăturii tale privilegiate, zîmbea Nathan fără supărare.
25

Dar dacă Nathan n-avea universalitatea picăturii magice, avea în schimb stăruința ei. Se vedeau seara, la masă — Nathan era singurul și permanentul oaspe al lui Catul Bogdan — și prelungindu-și discuțiile
30 pînă după miezul nopții, cu țigări și cafele negre. Și Nathan, seară cu seară, reedita același atac: contactul direct cu viața, intercalînd mereu ca un refren: „Vezi cazul Anteu“.

Pînă cînd, exasperat și extenuat, fiindcă într-adevăr, mai ales în timpul scrisului, refrenul acesta era deprimant, semănînd germenul neîncrederii în orgoliul creațiunii — Catul Bogdan, renunțînd la strategiile ironiei aparent calme, îl somase:
35

— Soluția?

40 — Hai să facem o plimbare, un chef, o ștrapață,

ca la Paris, nu mai mult, răspunsese Nathan amuzat de rezultat.

— Asta numești tu contact direct cu viața?

5 — Și asta. Tu ți-ai pierdut și viciile de când ai venit la Iași. Viciile sociale, căci tutunul, cafeaua și scrisul sînt vicii solitare: călugărești.

Și în sfîrșit, după glume, Nathan făcuse propunerea pe care o studiasse cu încetul: o catedră universitară.

10 Catul Bogdan izbucnise categoric:

— Niciodată. Prefer să fac curte unei bucatărese, decît să pup mina Universității.

— Nu-i nevoie să o pupi tu.

— Altfel nu se poate. Cunosc moravurile.

15 — Le cunosc și eu. Am s-o pup eu, glumise Nathan, bagatelizîndu-și devotamentul.

Și, într-adevăr, izbutise, distrîndu-se pe deasupra: asta era singura lui răsplată. Pentru acest scop numai, scosese un ziar local, impunîndu-l în scurt
20 timp opiniei publice. Făcuse întîiul cal troian. Al doilea era și mai etern: femeile. Nu exista bărbat care să fie mai ideal prieten pentru o femeie, decît Nathan. Mai dintîi, fiindcă nu le făcea curte. Și necerîndu-le dragoste, le oferea numai foloase și măguliri. Tuturora le dădea impresia că sînt inteligente,
25 fiindcă niciodată n-avea aerul că le contrazice, refăcînd foarte măgulitor fiecare vorbă, apreciere și judecată de-a lor, dîndu-le expresie subtilă, argumente și documentare, ca și cum s-ar fi mărginit să dezvolte, în calitate de subaltern intelectual, lapidaritatea prețioasă a vorbelor lor sintetice. Niciodată
30 Nathan nu spunea unei femei: „N-ai dreptate“. Dar întotdeauna îi atribuia fără să știe dreptatea lui, avînd aerul că el o acceptă pe-a ei, descifrînd-o numai prin vorbele lui. Apoi Nathan era pentru femei, și *Larousse* și *Baedeker* și jurnal de mode, adică informator, sfetnic și călăuză universală. Nathan cetise: ca să le servească literatură de-a gata. Nathan călătorise:
35 ca să aibă ce le povesti. Nathan era la curent prin reviste cu toate fluctuațiunile și nuanțele modelor occidentale: ca să le poată asista și lămuri. Nathan

mîncase la cele mai bune restaurante de la Paris împrietenindu-se cu bucătarii lor: ca să le poată iniția. Nathan avea reviste de arhitectură modernă, reviste sportive, reviste agricole. era la curent cu cele mai

5 recente produse farmaceutice — pentru migrene, slăbit, îngrășat, fortificat, anemie, insomnie, recalcifierea organismului, — cunoștea toate mărcile de automobile și motociclete, avea prieteni în Orient care-i trimeteau țigări rare, știa să cetească în palmă, în

10 cafea, să dea în cărți și să facă o grafologie care dădea impresia doamnei sau domnișoarei cu manuscrisul că e mai complexă chiar decît spera în clipele unui amor antropofag pentru cele precedente — Nathan știa prețul lemnului, prețul caselor, prețul legumelor,

15 și avea și darul de-a recomanda servitoare în momente de criză; Nathan pierdea la cărți glumind, deși bărbații spuneau despre el că e cel mai bun jucător de bridge și șah; Nathan nu venea niciodată la masă fără să nu aducă surprize delectabile, iar dacă doamnele prietene erau mame, copiii lor, de Anul nou, primeau de la Nathan jucării întotdeauna originale și de bună calitate; apoi, deși Nathan, după întoarcerea de la Paris, deschisese la Iași o librărie cu ediții rare — mai mult dăruite decît vindute —, parfume-

25 riile pe care le aducea diverselor sale prietene presunneau că are și o parfumerie moștenită de la o „Madame Darmée“ sau de la o altă veche casă ieșană — de pe vremea cucoanelor trecutului — , căci toate sticlele aduse de Nathan purtau în ele, ca lumina de soare a unui țărîm înflorit în versurile unui Ronsard, parfumurile de înaltă și suavă artă ale lui „Guerlain“ și acele „Sapocetti“ care lasă minilor și obrazului o dulceață de fruct și un parfum de floare abea amintită...

30

35 Și în sfîrșit, Nathan, fără să fie urît, nu era nici frumos ca să poată compromite pe cineva. Avea, ce-i drept, ochii Sabbetailor, unicile pietre prețioase aduse din Spania de cel dintîi Sabbetai, și transmise neamului ca o bijuterie ereditară. Ochi negri cu noaptea diamantelor în ei, și gene pe care îndeobște femeile cochete le cumpără. Dar restul era divers, fără

40

nici o pretenție. Nas cam mare, buze cam groase, obraji slabi și albăstria de părul care chiar și ras le dădea o umbră de oțel, umeri înguști și aplecați, și un păr pana-corbului care-i cădea mereu pe fruntea încrețită. Se imbrăca bătrânește, fără să-l preocupe modelele cu care era la curent numai pentru alții, umblind cu pantofi lați, cu talpă groasă de crêpe, ca și cum comoditatea exagerată ar fi fost singura lui preocupare, alegându-și în numele ei haine de o conifortabilă lărgime cu buzunarele întotdeauna diformate de cărți și pachete. O singură cochetărie permanentă: minile. Le avea frumoase, și le îngrijea cu pietate, parcă cinstind prin ele orientul de unde veneau. Nu cu unghii roșii, desigur. Le îngrijea conturul, nu culoarea, netrivializînd-o cu acele lacuri stridente pe care le combătea numai la femeile pe care le stima.

Astfel că Nathan, în calitate de intim al unei case, nu alarma pe nici un bărbat, nici unul făcîndu-i cinstea geloziei. Nathan nu profita nici de vanitoasa credulitate a soților, nici de libertatea femeilor moderne; nu fiindcă nu le-ar fi dorit pe unele dintre ele, dar fiindcă evita încurcăturile cu cei pe care-i frecventa, știind și din lecturi și din experiența altora, observată de el, avantajul de-a nu fi amantul unei femei cu care rămîi mereu prieten, atunci cînd alte mii de femei îți oferă pur ceea ce strică prieteniei. De aceea își căuta aventurile în altă lume decît aceea pe care-o frecventa, într-o categorie inferioară lui ca nume și situație socială. „Pisicile de Angora sînt decorative, dar nu-s bune pentru motani“, explicase el lui Catul Bogdan preferința lui amoroasă pentru „fetele de jos“. Le descoperea pe la cinematografe și pe stradă, în zilele de sărbătoare cînd magazinele sînt închise, fără să se jeneze, deci nici să se ascundă. Prietenele lui îl tachinau, dar îl și cercetau, aprinse. Deci și prin aceste experiențe, le servea pagini de literatură frivolă, distrîndu-le încă și din acest punct de vedere, fără să le solicite altăceva decît urechile.

Grație ziarului și femeilor, Catul Bogdan devenise profesor universitar, abea deranjîndu-se pentru cîteva vizite de politeță. Restul îl aranjase Nahtan.

Catul Bogdan făcuse lecția de deschidere în aulă, într-o aulă împodobită de Nathan cu mulțimea prietenelor lui. Cu toate că lecția fusese într-adevăr „o lecție“, voluntar și impertinent ermetică pentru auditoriul monden, succesul depășise intenția și așteptarea lui Catul Bogdan. Plăcuse ca bărbat, devenind dintr-o dată cea mai recentă vedetă masculină a Iașului. „Un Garry Cooper“ cu părul alb, spusese cineva, cinematografizându-și impresia, ceea ce era foarte la modă, artiștii cinematografului devenind termenul de comparație al acestei epoci ignare, așa cum odinioară erau statuile celebre. Împrejurarea că lecția era savantă ca fond și severă ca expresie, despuiată de orișice pigment literar, cu toate că profesorul era un romancier apreciat și ca stilist, — lăsase libertate femeilor să privească bărbatul și să-i asculte glasul. Bărbatul impresiona prin înălțime și eleganța ei aristocratică, prin originalul contrast dintre părul alb și ochii negri, prin minile lui „de amant“ — cum le numise Agatha Bogdan, acordând acestor mini fiorul incestului — și prin sobrietatea ținutei. Glasul suna viril, dând contur vibrant vorbelor formate de niște buze umede și roșii.

Nathan sperase mult după lecția de deschidere și-și concretizase speranța dăruind lui Catul Bogdan chiar în acea seară o ediție rară a memoriilor lui Casanova.

— Dragă Tani, spusese el, Troia e cucerită.

— Da, am intrat la Universitate, oftase ironic Catul Bogdan.

— Nu, protestase Nathan. Troia ești tu. Asta-i cacialmaua. Pe ceilalți i-am adus în tine; altfel, numirea ta la Universitate n-ar mai fi avut nici un haz între noi doi.

Sperase. Dar se înșelase. Căci de atunci, Catul Bogdan, constrins să-și facă lecțiile regulat — și le făcea cu o scrupulozitate aproape pedantă — nu acorda „celorlalți“ decât orele universitare. Un contact profesional cu lumea, care curînd devenise un automatism, lăsîndu-l pe Catul Bogdan tot atît de stăpîn pe el, sau de captiv în el, ca și pînă atunci.

— Scriitor și profesor, și totuși la o parte de viață! Dragă Tani, deviza ta e epitaful pe care singură și l-a făcut Marguerite d'Autriche: „Cy gist Margot, la gentil demoiselle, — Qu'ha deux maris et encore est pucelle“.

5
Nathan însă nu desperase. Încercase să-l amestece în politică. Iar începuse cu „cazul Anteu“. Dar în privința politicei, Catul Bogdan era ireductibil. Îi simțea numai ridicolul, nu și măreția de-a umbla cu degete de om prin destinul și evenimentele unei colectivități. Și apoi, politica cerea prea mult timp. Așa că se mărginea să-l asculte pe Nathan care spunea și lucruri juste despre inițierea intimă la viața socială prin politică, și lucruri amuzante, documentind „volumptatea caragialismului“, — dar făcînd ca acei soldați anecdotici italieni care aplaudă discursul căpitanului, lăsîndu-l însă să plece singur din tranșee spre inamic.

20
Pînă cînd Nathan renunțase la captarea politică. De atunci însă, sperase într-un mare amor.

— Dragostea arde, dar lipsa dragostii usucă. Aviz refractarilor.

25
Catul Bogdan îi răspundea calm, enumerînd romanele scrise de el în care dragostea era mereu prezentă.

— Am iubit pe... și am iubit cu..., specifică eroinele iubite și eroii îndrăgostiți de ele.

— Am înghețat la Polul Nord... la cinematograful, și am avut cancer, lepră, friguri galbene și toate bolile, prin cărțile de medicină pe care le-am studiat.

30
— Nathanael, Nathanael, spiritul tău iudaic nu-i invenția mea!

— Just, dragă Tani, e invenția părinților mei care n-au pretins că mă „fac“ scriindu-mă într-o carte, lăsînd latinătății tale contrarul. Să întocmim un inventar al vieții tale. Avînd cîntecul de-a-ți fi biograf, am și obligația să știu tot despre tine. Pe cine ai iubit tu? Arată-mi în viața ta o singură dragoste...

— N-am iubit pe nimeni, hotărîse întunecat și mîndru Catul Bogdan.

40
— Nu vrei?

— Probabil că nu pot.

— Atunci n-ai talent. Renunță la scris.

— De cînd talent = dragoste?

— De cînd talent = viață, și de cînd viață = dragoste. Arată-mi un scriitor autentic care să nu fi iubit. Nici unul. Cei care n-au iubit din prudență nu sînt scriitori, fiindcă scriitorul ca și eroul e prea nebun ca să poată fi prudent. Cei care n-au iubit din înțelepciune sînt filosofi, și încă! Filosofia e nebunia învinsă, nu absența de nebunie. Tu n-ai iubit niciodată pe nimeni, decît pe tine; dar nici Narcis nu era hermafrodit. Iar de cînd ai început să scrii, ți-ai pierdut „nebunia“. Tani, adu-ți aminte: războiul, Parisul. Erai „nebun“ uneori, știai să faci salturi mortale peste instinctul de conservare. Erai superb, Tani. Mai ales un evreu e sensibil la frumuseța „nebuniei“. Îți afirm: erai anormal uneori, adică depășeai normalul prin gesturi subite, imprevizibile, țîșnite din fundurile tale, care mă epatau. Tărițele nu fac explozii. Nici diamantele. Tu făceai. Dar nici atunci n-ai iubit. Acuma nu mai ești „nebun“ niciodată. Trebuie să iubești. În realitate ar trebui să spun: vei iubi — fiindcă sînt profetul tău. Ești intact. Ai acumulat fără să dai. Vine și ceasul dărniciei. Dar nu te închide, nu te ascunde. Vezi lume, frecventează

25 femei...

— Prietenele tale?

— Și pe ele. De ce nu? Eu nu-s Catul Bogdan. Sînt Nathan. Cu mine nici una nu simte nevoia de-a scoate sufletul de gală din dulap; sînt și rămîn în halat și-n papuci. Tu însă poți fi pentru feminitatea lor un bal psihologic. Le poți transfigura solicitînd în ele ceea ce nu simt în prezența mea. Poate că și printre ele poți găsi „cazul Anteu“. De ce nu? Fiindcă-s din Iași? Fiindcă trăiesc într-un oraș alături de tine? Dar de unde credința că dragostea o găsești numai departe, peste nouă mări și țări! Dragostea ca și surpriza poate veni de oriunde. Poți s-o găsești alături de tine chiar. Dar tu nu vrei. Sînt convinși că n-ai habar că pe strada ta a început să apară la fereastra

40 unei case o fată frumoasă...

— Știu.

— Cum știi? se minunase Nathan.

— Știu. Am remarcat-o și eu. O fată cu cozi negre, care cetește la o fereastră alături de o pisică roșcată.

5 — Tani, sînt fericit. Aș fi în stare să ridic o biserică pe locul fetei cu cozi negre. Vra să zică ai remarcat-o. Și?...

10 — N-ajunge? Am remarcat-o. Eroul meu din romanul la care lucrez o vede în fiecare zi, cînd se întoarce din oraș, și întoarce capul ca să-i surprindă palpitarea genelor... Voi vedea ce se va mai întîmpla.

15 — Bine, Tani, ai și tîrit-o în roman? Iarăși continui în cărți ce n-ai trăit în viață? Ce n-ai avut curajul să trăiești. Nu! Ți-ai pierdut „nebunia“. Ești eroul de pe hîrtie.

20 Acesta era al doilea refren: „Ți-ai pierdut nebunia“, după „cazul Anteu“. Pe cît era de acomodant cu alții, pe-atît era de intransigent cu amicul său. Pe femei nu le contrazicea niciodată; pe bărbați îi aproba întotdeauna. Pe Catul Bogdan însă, îl chinuia ca o urticarie, înfruntînd chiar riscul de a-i deveni dezagrabil, avînd în schimb certitudinea că nu se poate dispensa de el.

25 Căci întovărășirea lor avea vechimea unei vieți; dată din clasa șasea de liceu. Venit de la alt liceu, Catul Bogdan i se relevase printr-o „epatare“, cuce-
30 rindu-l dintr-odată. Și în uniformă de liceu, Catul Bogdan avusese aceeași distincțiune, aceeași eleganță, aceeași sobră dezinvoltură. Venise la noul liceu, precedat de reputația că-i eminent dar și original, găsindu-l la noul liceu premiant pe Nathan. Colegii lor
35 erau stimulați de perspectivele luptei pentru întîietate. La prima teză la română, toți așteptau cu mare nerăbdare rezultatul întîiei întreceri dintre cei doi frunțași rivali. Ce se întîmplase însă? Camaradul de bancă al lui Catul Bogdan era un elev mijlociu. Catul Bogdan îi făcuse teza în întregime, căpătînd
40 zece pe teza cu alt nume, iar el își confecționase o

teză telegrafică pentru care căpătase un șase cu mare indulgență.

5 O serie de astfel de gesturi școlare, întregităcu accese de temeritate care ieșeau din comun, față de director, diriginte și profesorii tirani, făcuse din Nathan spectatorul admirativ intrigat al lui Catul Bogdan. Deveniseră tovarăși. Puteau să discute de la egal la egal, pe un alt plan decât al celorlalți camarazi. Nathan n-avea nici o meschinărie. Deveniseră
10 prieteni. Universitatea, războiul făcut într-aceeași unitate și Parisul îi legase definitiv. Iar după întoarcerea de la Paris, Nathan, care era prototipul omului nepractic pentru el, devenise mentorul practic al lui Catul Bogdan, care nu făcea nimic fără de Nathan. El îi gira averea, el îl aprovizionă cu cele necesare casei; haziaca, gospodina casei lui Catul Bogdan, o armeană din Basarabia, moștenită de la mama lui — fiind din acest punct de vedere subordonata lui Nathan. În sfârșit, Nathan era unicul său
15 prieten, unicul om care-i ținea tovărășie la masă, permanentul său interlocutor. Tot Nathan se ocupa și de editarea romanelor lui, făcându-i contractele cu editorii bucureșteni, ocupându-se de publicitate, compensind prin relațiile lui absența de relații a lui Catul Bogdan. Bineînțeles, în librăria lui Nathan, unde nu se vindea decât literatură străină, romanele lui Catul Bogdan aveau un privilegiu unic.

Așadar, Nathan îi era complex indispensabil. Nathan știa. De asta nu-l menaja.

30 Dar solitudinea lui pentru Catul Bogdan nu se mărginea numai la persuasiune, sau exasperare, prin sfaturi, argumente și obiecțiuni. Încercase să-l determine prin alții, cum face demonul din ispitierea sfântului Antoniu.

35 Nathan era bun prieten și cu Tanți Solescu, poreclită Sulamita, care la rindul ei era prietenă intimă cu Agatha Bogdan, mama vitregă a lui Catul, și a treia soție a lui Aristide. Amîndouă erau deștepte și cinice, și pe deasupra picant frumoase. Tanți Solescu
40 avea piele bronzată de țigancă, ochi splendizi, verzi ca lagunele venețiene, și buze care dădeau pofta sim-

burilor de rodie, cu dinți cum numai nomazii au, și lupii. Când mergea pe stradă, nu era bărbat care să nu întoarcă ochi lucioși după trupul ei de gitană cu sînge de zmeură. Tanți făcea avitație, automobilism, sky, tenis, călărie și amor. La Iași, venea numai din cînd în cînd, frecventînd-o numai pe Agatha Bogdan cu care-și făcuse liceul la Nancy, acceptîndu-l ca însoțitor distractiv, la cinematograful, cofetărie, bodegă și plimbări, numai pe Nathan, care o punea la curent cu literatura frivolă universală, sporîndu-i uneori inventivitatea cu sugestii originale. Bărbații ieșeni n-o interesau: în bloc. Provinciali. Nathan, însă, cultivase treptat în ea misterul invizibilului Catul Bogdan, fiul vitreg al Agathe. O ațîțase mai ales, punîndu-i în față invulnerabilitatea lui față de femeii, determinînd-o să-și scrie sub controlul lui.

Catul Bogdan primea multe scrisori de la admiratoare, corespondența zilnică aducîndu-i cel puțin cinci misive cu elogii, propuneri, spovedanii, cereri de autografe, fotografii. În genere, nu depășeau nivelul platitudinii sentimentale sau erotice. Coșul și soba erau unicul lor destin, deși prezența lor grosolană nu numai că nu-l indispucea, dar îl și măgulea într-un fel, devenind glasul cetitorilor anonimi, tovărășia lor pe biurul lui, așa cum ar fi perspectiva galeriei cu semințe și limonăzi pentru un orator public. Nu răspundea însă niciodată la astfel de scrisori.

Dar Nathan veghease destinul scrisorii lui Tanți Solescu, la a cărei redactare participase indirect. Îi vorbise despre Sulamita, prezentîndu-i-o ca pe o femeie exotică, interesantă ca atare. Catul Bogdan acceptase o întîlnire cu ea la Nathan. Rezultatul: citeva plimbări în doi, cu automobilul ei, evident fructuoase, și atît. Se gustaseră reciproc, limitîndu-și apetitul la trei plimbări, și se despărțiseră calmați.

— Tanți e ca stridiile, îi spusese Catul Bogdan. Din cînd în cînd... Dar poate alimenta un personaj episodic într-un roman.

Acesta fusese epitaful unei aventuri în care Nathan sperase. Nu numai decît să-l capteze pe Catul Bogdan, dar măcar să-l tulbure erotic, să-l neliniș-

tească, dîndu-i și apetitul altor femei, pornindu-l deci pe „drumul căutării“.

Alte încercări similare nu depășiseră acest rezultat.

5 De unde, îndesirea refrenului „Ți-ai pierdut nebunia“, urmat de altul, mai corosiv: „Îmbătrînești“. De altfel, în ultimii doi ani, potolirea lui Catul Bogdan luase într-adevăr proporții alarmante. Cu excepția lecțiilor la Universitate, trăia exclusiv în casă,
10 nemaifăcînd nici plimbări, decît întimplătoare, renunțînd chiar la călătoriile în străinătate. Prefera singurătatea, lectura și scrisul, la orice. În călătorie, nu mai vedea neprevăzutul, sau regăsirea cunoscutului artistic; ci exclusiv oboseala deplasării și dificultatea acomodării la viața de hotel și restaurant. Își
15 exagera voluntar și migrenele, făcînd din ele un fel de infirmitate incompatibilă cu riscurile călătoriei. Nu se mai plimba decît prin grădină și prin casă, pretinzînd că are de-ajuns, că nu se simte de loc limitat într-un exil, ci că dimpotrivă, niciodată n-a acceptat viața mai plener decît atunci, atîngînd așa cum trăia echilibrul perfect.

Nathan schimbase refrenul, limitîndu-l la un cuvînt: „Strigoiiule“, care suna glumeț, fără să izbutescă totuși să ascundă îngrijorarea lui Nathan.
25 Se temea că prietenul său trece printr-o criză patologică, fără să aibă curajul să-i aducă un doctor, căci nu vroia să-l deprime pe Catul Bogdan, ci numai să-l stimuleze.

30 Recursese iarăși la un vicleșug. Plecase la București cu cîteva sticle de Cotnar roznovenesc, rămase din pivnița Sabbetailor, și cu o ediție rară din Rabelais, făcînd o vizită lungă prietenului lor comun de la Paris, Savel Teodoru, subsecretar de stat la Instrucție. Și cu toate dificultățile de ordin politic—
35 președinția comisiunilor de bacalaureat, fiind supralicitată mai ales prin politică —, izbutise să obție numirea lui Catul Bogdan la Galați. Luptase cîteva nopți cu el ca să n-o refuze, mințindu-l mereu: că
40 trenul e comod, că drumul e încîntător, că hotelul de la Galați e occidental, că Galațul e un mic Stam-

bul dunărean, că bacalaureatul o să-i aducă o întreagă galerie de tipuri savuroase, mai ales la Galați, unde se întîlnesc toate neamurile balcanului — , si-
lindu-l să accepte numai de groaza prelungirii acestei
5 neconținute cicăleli care înlocuise oricare alt subiect de conversație.

— Nu mai pot scrie din cauza ta. Mă enervezi ca o femeie.

— Cedează.

10 — Poftim. Cedez unui dușman.

— Îți mulțumesc, amice.

Și-l expediase la Galați conducîndu-l la gară, instalîndu-l în tren și asistîndu-l pînă la plecarea trenului, de teamă să nu se întoarcă pe furiș îndărăt, ca
15 un școlar dus cu sila la internat.

Se așteptase la orice: la o scrisoare cu blesteme, la o demisie intempestivă în plin examen — numai la telegrama pe care-o primi după cîteva zile nu se putea aștepta.

20 Mă căsătoresc peste două săptămîni. Nu mai vin la Iași, pînă după căsătorie. Rog trimite-mi actele necesare, hainele de rigoare și tot ce crezi că-mi trebuie de camdată. Vei fi martorul meu. Nu anunța pe nimeni, mai ales familia. Îți mulțumesc. M-am lăsat de fumat.

25 Tani

— Slavă Domnului! În sfîrșit, Catul Bogdan a înnebunit, — jubilase Nathan cu glas tare, ceea ce într-adevăr era extraordinar pentru un om deprins să dea glasul buzelor numai altora.

30 Apoi a doua telegramă:

Rog dispune să fie tăiați castanii de la fereastra ietacului. În locul lor plantează urgent garoafe roșii. Mulțumesc.

Tani

Apoi a treia telegramă

5 Spune haziacei că Doamna noastră vine însoțită de foasta ei dadacă, o bătrână severă și foarte respectabilă. Să-i pregătească o odaie curată și bine mobilată în aripa servitorilor, avînd grijă să o trateze cu cea mai mare deferență. Nu admit nici un conflict, nici o perfidie. Dacă fracul meu s-a învechit în dulap, comandă unul nou, copiat întocmai după cel vechi, fiind atent la alegerea postavului. Te îmbrățișez frățeste. Al tău,

10 Tani

Și în sfîrșit, a patra și ultima telegramă:

Cuvîntul magic e Luli.

Tani

15 Noroc că Nathan nu era comunist. Altminteri, siguranța și consiliul de război ar fi deschis o anchetă, arestîndu-l preventiv.

*

20 Încă înainte de-a o cunoaște, Luli-i apăruse lui Nathan astfel: „Doamna noastră Luli vine însoțită de foasta ei dadacă“, ceea ce-i dădea o tinereță de pe vremea crinolinelor și a castelelor feudale.

25 Și dacă după întia telegramă, soția lui Catul Bogdan nu-l interesase decît în calitate de cauză a nebuniei lui, valoarea ei intrinsecă fiind un epifenomen, — a doua, a treia și a patra telegramă fuseseră treptele pe care coborîse din neant, ca dintr-un castel feeric, „Doamna noastră Luli“, trei cuvinte care aveau foșnetul mătăsurilor vechi, „însoțită de foasta ei dadacă“, prezența bătrînă din urmă, care dădea Doamnei noastre Luli tinereța unui obraz dintr-un vers de Villon.

30 Visul romantic nu e numai fapta nerozilor sentimentali. Inteligența lui Nathan avea și ea ferestrele e lunare. La o astfel de fereastră, telegramele lui Catuli Bogdan i-o arătaseră pe Luli, făcîndu-i-o de la început intimă printre versurile Franței de odinioară.

35

Așa că Doamna noastră Luli căpătase o feminină
5 intimitate în sensibilitatea lui Nathan, lăsându-l pe
Catul Bogdan, reînviat într-o nebunie, pe planul al
doilea, deși de ani, Catul Bogdan era primordiala
ocupație a lui Nathan și intima justificare a vieții
lui despuiate de ambiții personale.

Nu numai atât: dar această subită și arbitrară
răsturnare a ierarhiilor sufletești de pînă atunci, în
10 care Catul Bogdan deținea primatul, conferea într-ade-
văr lui Luli un sens magic, de vreme ce simplul ei nu-
me, notificat prin telegrame, izbutise să dea lui
Nathan acea stare sufletească, uitată din adolescență,
care se hrănește cu muzică și versuri, repudiind ca
pe-o vulgaritate ancilară luciditatea inteligenței, cu
15 rictusul ironiei sau al sarcasmului.

Așa că Nathan nu devenise numai executorul
practic al însărcinărilor date telegrafic de Catul Bog-
dan, dar și procuratorul sensibilității lui, al emoției
lui. Tăierea castanilor de la fereastra ietacului îi
20 apăruse și lui imperios necesară, deși erau ca două
biserici de frunze pînă toamna cînd își puneau cu-
pole de aur moscovit. Dar ietacul doamnei Luli avea
nevoie de lumină și numai de lumină. Pe mormîntul
castanilor, Nathan adunase cele mai frumoase garoafe
25 roșii, aducînd pentru ele pămîntul acela gras și negru
ca întunericul iadului în care ard jaruri.

Cea mai delicată însărcinare era cea care o privea
pe haziaca, deși Nathan o cunoștea perfect, fiindu-i
oarecum colaboratoare întru conducerea practică a
30 gospodăriei lui Catul Bogdan.

Haziaca nu era propriu-zis servitoare, deși era
plătită de stăpînul ei, trebuind să-l asculte și ser-
vească, ceea ce făcea cu pasiune și exagerare. Mai
întîi, haziaca era o amintire de pe vremea mamei
35 lui Catul Bogdan: singurul subiect despre care Catul
nu discuta nici cu Nathan. Haziaca avea deci acest
prestigiu. În anii cînd după înția recăsătorire, Aris-
tide Bogdan se mutase în altă casă — constrins de
Catul care-l urmărise în noua locuință —, haziaca con-
40 tinuase să trăiască în casa pustie, îngrijind-o mai de-

parte, gata să primească oricînd vizitele neanunțate ale liceanului înalt și dominator.

5 Aristide Bogdan manifestase dorința de-a închiria casa, care nu producea nici un venit. Catul Bogdan, după o discuție sălbatecă, îl împiedecase, terorizîndu-l cu revolverul — istorisea haziatica, ascultătoarea de la ușă; cam avea astfel de curiozități. Aristide Bogdan cedase „nebunului“, simțindu-l capabil de orice: să ucidă, să dea foc casei. În acea vreme, Catul Bogdan nu înspira numai tatălui său astfel de temeri.

10 În această casă în care se adunase numai tăcere de trecut uscat între mătăsuri, oglinzi, covoareși perdele cu miros de camforă și naftalină, haziatica se deprinsese să fie stăpînă în așteptarea stăpînului. Obligațiile ei erau să repare imediat orișice stricăciune, avînd fonduri la dispoziție, să aerisească, să facă focuri de dezmoțire în timpul iernii — și să vegheze mereu asupra salonașului, aducîndu-i zilnic flori, iar în timpul frigului, făcînd focuri bogate în soba de teracotă albă, ca pentru o femeie cu sănătatea fragilă, care ar fi cîntat la pian sau ar fi cetit pe divan. Făcuse întocmai, fiindcă și ea se temea de liceanul foarte delicat în genere, blînd la vorbă, dar cu accese de violență cînd nu i se ascultau ordinele — mai ales cele ciudate — în stare să îngrozească și pe un bărbat. Și haziatica, armeană, era și mai tîrîtor femeie în spaimele față de puterea leului. Stăpînul ei în sens aproape oriental era numai Catul Bogdan. El moștenise casa, el era fiul stăpînei adorate, el era frumos și bărbat, el era dulce și mărinimos, dar și aprig la mîrie: ca și cei cu turban și narghilea din șaptele copilăriei, cînd porunceau harapului gealat tăierea capului care nu știe să se plece. Capul ei era de borangic pentru vorbele stăpînului. Cu toate că-l știa din leagăn, cu toate că-l privise împleticindu-se pe covor spre brațele mamei lui, — nu-l vedea decît bărbat și stăpîn. E drept însă că în anii copilăriei din leagăn și de pe covor, copilul trăise numai în mîinile și brațele mamei lui, ca într-un balcon la care n-ajungeau decît privirile haziaticii, zimbetul ei admirativ și

vorbele ei de deochi. Atît. Copilul crescuse lîngă mama lui.

5 După moartea ei și părăsirea casei, liceanul venea uneori fără să sune, fără s-o anunțe pe haziatica, descu-
ind ușile cu cheile lui. De aceea, de cîte ori intra în sa-
lonașul moartei, haziatica bătea la ușă. Uneori nu o
poftea înlăuntru decît tăcerea cu glasul celei moarte,
10 alteori îi răspundea glasul stăpînului. Îl găsea pe
divan, la fereastră sau la gura sobei, iar alteori pri-
vind clapele pianului deschis, fără să le atingă. Hazi-
atica îi făcea cafea neagră, atunci rișnită, i-o aducea
în ceașcă mare și-l lăsa singur, fără să îndrăznească
15 să-l tulbure cu vreo vorbă. Vecinii o întrebau uneori:
„Ce face băiatul în casa asta? N-aduce femeii?“ Hazi-
atica ridica din umeri fără să le răspundă, avînd con-
știința unei superiorități care-o solidariza cu ciudă-
țeniile tînrului ei stăpîn. Dar încă de atunci, cuvîntul
„femeie“ în legătură cu această casă și cu acest
stăpîn, dădea haziaticii un fel de dezgust mîndru.

20 Așadar, încă de demult, feminitatea ei orientală
acceptase în prezent și viitor poruncile și capriciile
acestui stăpîn. Dar stăpîna casei pustii ea fusese:
stăpînă pe tăcerea încăperilor și oarecum vestală a
focului și florilor din salonaș.

25 După întoarcerea în țară a stăpînului, casa deveni
efectiv a lui. Adusese din străinătate mobile,
covoare, șaluri, tablouri, statui, lăzi cu cărți, alun-
gînd mirosul camforei și naftalinei prin fumul tutu-
nului, continuînd să păstreze ca și pînă atunci sala-
30 nașul mamei lui, la fereastra căruia replantase tran-
dafirii albi. Angajase bucătăreasă, rîndaș și fată în
casă, dar aceștia erau sub ordinele haziaticii, simpli
figuranți subalterni care abea vedeau fața stăpînului,
fără să-i audă glasul: acest privilegiu îl avea numai
35 haziatica. Numai ea îl servea direct, intim, de aproape.
Ceilalți veneau în contact numai cu lucrurile neînsu-
flete ale casei.

Absența femeilor din casa stăpînului continua să dea
haziaticii nu numai o satisfacție prelungită, dar și
40 siguranța ei în viitor. Ea era singura femeie din casă,
nefiind în subordinea alteia cu păr lung. Așa că deși

slujea, devotamentul ei nu găsea decît atavica domina-
națiune a bărbatului, firesc stăpîn, nu și porunca
unei egale întru sex, care i-ar fi dat accentul de umi-
lință al slugei cu simbricie.

5 Față de cei de la bucătărie îl numea pe stăpîn
„boierul meu“. Față de cei de-afară, „domnul profesor“.
Iar stăpînului, cînd i se adresa direct, îi spunea cam
lung pentru vocativele discuției curente: „stăpînul
10 meu scump și drag“. Catul Bogdan era atît de deprins
cu această formulă pompos și dulceag posesivă, încît
nici n-o mai auzea. O tolera ca atare. Și pe haziaca
de altfel, o tolera în multe privinți, fiindcă o avea
de la mama lui și fiindcă-i era efectiv devotată, cu
15 toate că exagerările și dulcegăriile ei verbale ar fi
părut unor neinițiați ca o nerușinată fățarnicie. Și
pe el îl indispunea uneori, avînd impresia că participă
la o scenă de melodramă. De pildă, odată îl prinsese
ploaia întorcîndu-se de la Universitate. Haziaca îl
20 aștepta în fața casei, cu umbrela deschisă, avînd
aerul că-i amenințată să devie văduvă privind de pe
țârm furtuna unui ocean.

— Stăpînul meu scump și drag, ce-ai pățit? Vai
de mine și de mine...

25 Îl bocea, fiindcă era cu pălăria și hainele ude, ca
și cum s-ar fi întors rănit din război.

În astfel de ocazii, Catul Bogdan ridica numai
mîna, cu un aer extenuat, și haziaca amuțea, ghe-
muindu-și spinarea ca subt bici.

30 Între Nathan și haziaca se stabiliseră raporturi
cordiale. Nathan beneficia față de ea de prietenia
lui Catul Bogdan. Lui Nathan îi spunea: „cuconășe-
lule drag“, diminutivul alintător avînd și sensul unui
protectorat pe care nu și-l permitea față de stăpînul
prietenului. Ei doi îl îngrijeau împreună. Cu Na-
35 than, haziaca vorbea lung, uneori foarte lung, fiindcă
ea era un amestec compensativ de tăceri și limbuții.
Nathan îi solicita și tolera îngăduitor, cu eterna lui
pasivitate receptivă față de femeii, pe acestea din
urmă. Aflase atîtea de la haziaca despre ea, despre pă-
40 rinții ei, încît ar fi putut să-i scrie și biografia, dacă
haziaca n-ar fi avut pe limbă magica lupă orientală,

adică organica nevoie a minciunii fabulative care diferențiază pe orientali de occidentali. Urechea lui Nathan însă, ca și a haziaicei, tot orientală era, așa că cetea în vorbele haziaicei sensul exact, acordându-i
5 numai omagiul zîmbetului pentru împodobirile artistice.

Nathan știa că prezența fulgerătoare a unei femei în casa lui Catul Bogdan însemna mare dramă pentru haziaica. Dacă însă vestea i-ar fi adus-o stăpînul,
10 drama ar fi rămas interioară. O singură ridicare de mină a lui Catul Bogdan, și haziaica ar fi fugit ca norii din fața vîntului, ducîndu-și ploile în altă parte. Dar Catul Bogdan era comod. Prefera să-i treacă lui Nathan spectacolul paroxismului dramatic, el beneficiind de potolirea lui. Așa că Nathan se sacrificase și de data aceasta, acceptînd rolul de mînușă a minii lui Catul Bogdan și de paratrăsnet al furtunii haziaicei. Numai că de data aceasta, doamna Luli,
15 a cărei venire el o pregătea, dădea un sens cavaleresc pînă la desuet, ingratalui demers.

Iată scena și iată casa. Sunase de două ori la ușa de dinfață. Numai Catul Bogdan și el sunau astfel. Haziaica apăruse gîfîind, cu șuvițe sure ieșindu-i de sub broboadă, ceea ce dovedea că abea se sculase din
25 somn. Trează, își ascundea cu mare pudoare și meșteșug culoarea vrîstei.

— Cuconășelule scump, aduci poate veste de la stăpînul scump și drag?

Nathan intrase în casa care-i era intimă ca o
30 haină, găsind-o totuși, ca emisar al doamnei Luli, prea posomorită, prea muzeu de antichități. Perdelele mereu împreunate peste ferestre înlocuiau lumina și veselia soarelui, cu faldul lor de mătase chineză cu bogate broderii de aur. Mobilele dormeau într-o
35 penumbră apăsătoare, răspîndind mirosul de lemn vechi și ștofe, la care dacă s-ar mai fi adăugat mirosul de luminare aprinsă și de tămîie, ar fi dat exact atmosfera unei somptuoase capele funebre. În mod obișnuit, lumina electrică ardea și în timpul zilei.
40 Haziaica o și aprinsese pentru cuconășelul scump, dar Nathan, spre marea ei surprindere, dăduse la o parte

perdelele, trăsesse storul și deschisese larg—sacrilegiu—
fereastra, aducînd înlăuntru violenta lumină a soa-
relui de vară: intrase ca o sonoritate nouă, aprinzînd
5 aurul perdelelor, bronzul vaselor orientale, culorile co-
voarelor și șalurilor, dînd o înflorire de culoare preți-
oaselor obiecte care în umbră nu-și cunoșteau decît
penitența toamnei, ca sucii strugurilor infundat în
pivniță.

— Haziaca, fă-mi te rog o cafea.

10 — Și un dulceț pentru cuconășelul scump.

— Și un dulceț, haziacă, se învoise Nathan. Dar
bem cafeaua împreună.

— Cuconășelul scump tare-i dulce și bun, se alin-
tase haziaca, pe care nimic n-o măgulea mai tare
15 decît poftela la o ceașcă de cafea în tovărășia lui
Nathan.

Căci Nathan proceda întocmai ca negustorii din
bazarul Stambulului sau al Alexandriei, care dintîi
oferă cafea și rahat cumpărătorilor, fixîndu-le prețul
20 obiectului cerut abea cînd buzele cumpărătorului vor
să spuie: „Mulțumesc“.

În timp ce haziaca prepara cafeaua, Nathan ins-
pectase toate odăile, găsiînd pretutîndeni, cu excep-
ția luminos melancolică a salonașului mamei lui
25 Catul Bogdan, aceeași impresie de muzeu mort. Numai
mirosul de tutun, păstrat și exalat de toate ștofele,
dădea un fel de viață acestui cavou. Lumina era alun-
gată din toate încăperile. Umbra era tenul posomorît
al acestei case căptușite cu artă și tăcere, în care
30 nici o dezordine, nici un tumult nu aminteau miș-
carea vieții. O ordine perfectă, definitivă, de casă
fără copii, în care nici un vas prețios nu riscă să fie
spart, și nici o ștofă decorativă să fie pătată, mînjită
sau sfișiată. Nathan avusese și atunci impresia că
35 migrenele lui Catul Bogdan erau un efect al acestui
interior apăsător ca un coșmar fastuos, nu o cauză
efectivă a tăcerii și umbrei adunate în toate încăperile,
ca în jurul unui muribund. Și în biurul lui Catul
Bogdan, cărțile, bogat legate în piele, ședeau aline-
40 ate pe rafturile de stejar, înconjurînd din patru părți

biuroul, ca o armată de paradă catafalcul unui căpitan.

5 I se strînsese inima, gîndindu-se că doamna Luli, care venea însoțită de foasta ei dadacă, va intra într-o astfel de casă. El, în locul lui Catul Bogdan, ar fi dărimat-o și-ar fi clădit în locul ei una luminoasă ca o seră. Sau măcar ar fi crăpat zidurile, lărgind ferestrele, innodind pentru totdeauna perdelele, lăsînd soarele să spele ca o apă revărsată.

10 Dar mandatul lui se mărginea la suprimarea castanilor de la fereastra ietacului, lăsînd în locul lor, deasupra, florentinul cer ieșan, și pe pămînt punînd roșul chinezesc al garoafelor.

15 Se mărginise deci să deschidă toate ferestrele casei, invitînd soarele măcar ca oaspe în casa umbrei.

Apoi se așezase cu haziaca la masa din sufragerie, fără grabă, lăsînd-o să-l puie la curent cu toate nimicurile întîmplute în lipsa stăpînului, nimicuri care aveau proporții de vulcani, trombe și cutremure de pămînt în vorbele haziacei.

20 — Haziacă, dacă ar fi un concurs de cafea neagră, eu știu cine-ar lua premiul... Ce s-aude cu loteria?

— Ee! Ducă-se pe pustii. Cine mai cîștigă la loterie?

25 — Cine crede în loterie, haziacă. Norocul e ca și Dumnezeu: nu-l vede decît cine crede în el.

— Multe mai știi și mai spui, cuconășelule scump. Cum îți pare dulcețu?

30 — Haziacă, numai complimente vreii Iaca am să tac, și am să mai cer un dulceț.

Haziaca îi adusese încă o dulceță de caise, privindu-l înduioșată cum o mînca, degustînd-o.

35 — Doamne, cuconășelule scump, zic eu în mine: Ce-are să se facă stăpînul scump și drag cînd n-or mai ține-o picioarele pe haziaca? Haziacă, fă cafea. Haziacă, adă dulceț. Haziacă, vreau liniște. Haziacă, du-te, haziacă, fă, haziacă, drege, haziacă, adă. Toate le face haziaca pentru stăpînul scump și drag.

Oftase amar.

40 — Da' iaca, haziaca îmbătrînește.

Nathan protestase curtenitor.

— Inima e tinăra, nu zic. Da' picioarele...

— Dragă haziatică, dumneata ești pentru Tani ca o mamă...

— Da-da, ca o mamă, oftase ea.

5 — Și te îngrijești pentru viitorul lui ca o mamă...

— Da-da, suspinase ea în câteva etaje, dar parcă ciulind urechea.

— Ei bine, haziatică, o mamă nu dorește băiatului ei decît să-l vadă însurat...

10 Nathan avea geniul de-a debita cele mai plate locuri comune, cu un aer pătruns, patriotic oarecum, — expulzînd-și zîmbetul în depărtarea astronomică unde veghează constelațiile ironiei.

15 Haziatică îl privise în treacăt cu ochi foarte ageri sub genele care pînă atunci parcă se pregătiseră pentru lacrimi duioase.

20 Și așteptase fără să mai spuie nimic, cu aerul unui crocodil care pare numai adormit. De altfel, întreaga ei ființă lată, grasă, cu picioare scurte, dar ageră în mișcări, cu ochi pătrunzători și nas puternic, avea ceva de crocodil: de crocodil tandru, mai ales cînd își lăsa capul pe-o parte, cu genele ușor plecate.

25 Nathan o privise, tăcînd și el, pînă cînd zîmbetul lui se formase din această tăcere, sub ochii ei mînștorești plecați.

— Deșteaptă mai ești, haziatică! Ai și înțeles.

— Ce să înțeleg? se apăruse ea.

Nathan îi luase mîna cu un aer de ghicitor în palmă, oprindu-și degetul arătător pe inelul de aur al văduvei.

30 — Fiecare la rîndul lui.

Haziatică apucase să ridice mînile spre cer, gata să dezlănțuie marea furtună cu refrenul: „Dacă-i așa, eu plec“. Dar Nathan nu-i dăduse răgaz.

35 — Știi ce mi-a scris Tani să-ți comunic? o întrebuse el, găsind subit o soluție care putea să-i atragă minia lui Catul Bogdan.

Haziatică amînase drama, cedînd curiozității.

— Să-ți comanzi imediat o rochie frumoasă...

40 Cuvintele cădeau în ea ca pietrele prețioase într-un pahar străveziu.

— ...Și după ce aranjăm casa, plecăm amândoi la Galați... să nuntim, haziacă, încheiase el cu un oftat de ușurare ciclul de minciuni.

5 Stăpînul meu drag, și scump n-o uitat-o pe haziaca lui...

Și plînsese într-adevăr, roșindu-și însă ochii numai cît o obliga induioșarea, fiindcă era orientală pură, și fiindcă o rochie nouă, un drum cu trenul și o nuntă pe deasupra, fac pe o armeană bătrînă mai tină ră decît nepoții ei.

10 Astfel, după ce „inseninaseră“ casa, făcîndu-i zilnic baie de aer și soare, cu castanii de la fereastra ietacului învinși de lumină și garoafe, Nathan și haziaca porniseră la Galați, lăsînd în urmă ordine severe în ce privește aerisirea și însorirea, ca și cum casa ar fi fost un bolnav, nu un imobil.

Catul Bogdan pierduse facultatea de-a se supăra. O acceptase pe „cucoana Chirița la nuntă“ — așa-i anunțase Nathan sosirea haziacei —, ca și cum el ar fi invitat-o. De altfel, haziaca cucerise imediat familia Novleanu prin pasionata ei serviabilitate și prin enciclopedicele ei cunoștințe culinare. Își descoperise prin Galați și cimotii armenești, procurînd cafeaua neagră cu prețuri de en gros. Făcuse torturi, iman-baialdi, alivenci, cataiț, omletă verde, halva de casă, muhalibiuri, pașchet, șerbeturi — prietenoasă cu toată lumea, lăudîndu-și stăpînul ca pe un covor de moschee adus spre vînzare, tratînd-o pe Luli ca pe icoana de hram a bisericei ei, c-un fel de neconținută adorație exclamativă, care dădea degetelor lui Catul Bogdan vibrații de coadă de pisică, dar nu îndrăznea să ridice mîna poruncind pace și tăcere, tiindcă alături de Luli abdicase și la dreptul de-a avea nervi.

30 Numai dadaia rămînea demnă și zăvorîtă. Se uita la haziaca uneori ca un cine ciobănesc la tăvălelele catifelate și mieunătoare ale unei pisici, fără să-i spuie nimic. Dormeau împreună la bucătărie pe două paturi osebite, dar pînă tîrziu noaptea nu răsuna decît gura haziacei, lăudîndu-și casa și stăpînul ca un alt Tartarin. Dadaia își atîrnase glasul subt icoane. Își făcea treaba ca de obicei, participa și ea, mereu con-

sultată de Luli, la pregătirile de nuntă, asculta „rîșnița armencii“, dar nu răspundea decît monosilabic. Haziaca nu se ofensase, fiindcă succesul pe care-l avea în familia miresei, compensa măgulitor însuccesul de la bucătărie.

5 În timp ce haziaca ilustra la Galați casa stăpînului de la Iași, lăsînd-o în umbră pe rustica și taciturna dadaie, Nathan făcuse cunoștință cu Luli recunoscînd în ea pe Doamna noastră Luli, așa cum îi apăruse din telegramele lui Catul Bogdan. Se împrieteniseră
10 imediat, el continuînd să-i spuie doamnă Luli, ceea ce o amuza pe Luli, fără să știe că acel „doamnă“ nu era o anticipare a căsătoriei, ci o arhaică situație a tinereții ei într-un timp ca acel oglîndit de versul lui
15 Eminescu: „De din vale de Rovine, grăim, Doamnă, către tine...“

Și după Nathan, toți începuseră să-i spuie „doamna Luli“, cu excepția lui Catul Bogdan, care-i spunea Luli și cînd tăcea și cînd vorbea, cu toate bătăile
20 inimii.

— Nathanael, ce spui?

— Spun că ai mare noroc.

— Recunosc că am mare noroc, consimțise Catul Bogdan, spre marea surprindere a lui Nathan, care
25 nu-l credea capabil de astfel de umilințe.

Observa în el o totală transfigurare. Sacrificarea bruscă a tutunului nu-i dădea nici un fel de nervozitate. În schimb, îi înviorase obrajii, luîndu-le
30 umbra, ca și cum castanii înlocuiți cu garoafe la fereastra ietacului de la Iași i-ar fi trimis și lui o învăluire luminoasă. Literatura lui nu-l mai interesa de loc. Nici nu-l întrebuse pe Nathan despre eoul critic al ultimului roman. Manuscrisul început la
35 Iași și adus la Galați îi devenise atît de indiferent, încît Nathan îl găsisse într-o zi pe masa odăii de la hotel, ud, c-un pahar de odol deasupra. De unde la Iași, Catul Bogdan își veghea manuscrisele cu o avariție fetișistă: cînd pleca de acasă le închidea în casa de fier, el care nu încuia nimic, nici banii.

40 Nici cărți nu mai cetea. Cele aduse de la Iași erau netăiate, în geamandan. Unica lui preocupare în pre-

zent și viitor era Luli, renegîndu-și tot trecutul în care ea nu apăruse. Recăpătase curajul și spontaneitatea „nebunilor“, dîndu-i lui Nathan impresia că izvorul comportărilor lui e dincolo de creier și cultură,

5 mai adînc decît ele și mai misterios. Într-o seară, pe cînd ședeau de vorbă la hotel, Catul Bogdan îi spusese:

— Ascultă, Nathan, dacă cineva mi-ar fi spus: „Alege între viața prietenului tău și pierderea unui manuscris nepublicat“, te-aș fi sacrificat...

10 — Este și un proverb, Tani, cu cămașa care-i mai aproape decît haina...

— Taci. Nu spune prostii. Eu nu glumesc. Uite.

Luase manuscrisul început la Iași, îi dăduse foc cu bricheta și aprins, carbonizat, îl aruncase pe fe-
15 reastră în stradă.

Prin astfel de reacții îl domina pe Nathan, exact ca în timpul anilor de liceu, universitate, război și Paris. Nathan se simțea alături de el ca un om treaz
20 căruia luciditatea nu-i servește decît pentru a admira, c-un pic de invidie lipsită de meschinărie, verva juvenilă a unui om amețit. Actuala lui viteză vitală devenise atît de mare, încît Nathan abea se putea ține după el. Nimic din ce făcea nu mai era previzibil, depășind și dezmințind mereu anticiparea logicei in-
25 telectuale. Astfel că Nathan nu se mira de loc că doamna Luli îl iubește, cu toată diferența de vîrstă dintre ei, și nici nu putea concepe îndoieli asupra duratei acestei iubiri. Catul Bogdan, în faza actuală, putea fi iubit nu pentru eleganța lui decorativă, nu pentru
30 renumele lui de scriitor, nu pentru tot ce acumulate pînă atunci, ci exclusiv, pentru marele tumult vital simțit în el ca o prezență eroică.

„Cuvîntul magic e Luli.“

35 Și Nathan acceptase magia acestui cuvînt, trăind în preajma doamnei Luli parcă dincolo de actualitate, într-un veac vechi, tînăr numai prin obrazii ei. Îl surprindea mereu lipsa ei de alintare, într-o fază cînd fetele se alintă ca pisicile de tot ce întîlnesc, ca și cum întreaga lume n-ar fi decît un pretext pentru
40 răsfațul lor. Fericirea ei era gravă, dîndu-i un fel de prematură demnitate tocmai alături de exuberanța

aproape meridională a logodnicului ei. Altminteri era veselă, spontană, prietenoasă, urmărind cu ochi vii orișice discuție se ivea între Catul și Nathan, ascultându-i fără să intervie sentențios cu dreptul pe care

5 i-l conferea situația ei de Doamna noastră Luli. În schimb nu avea lașitatea foarte feminină — numită de unii supleță — de a-și schimba aprecierile mimetic, după ambianța masculină.

De pildă, în timpul unei plimbări pe Dunăre, înspre amurg, apele aduseseră pe buzele lui Catul Bogdan numele lui Pierre Loti.

10

— Mările bietului Loti s-au demodat ca o rochie.

— Mie-mi plac, spusese Luli; cerîndu-i cu privirea scuze că îndrăznește să aibă altă părere.

15 Catul Bogdan îi sărutase mîna care acorda drept la viață mărilor lui Loti.

Dar Nathan intervenise, numai din dorința de a-i verifica rezistența la o părere contrarie.

20 — Cum e posibil, doamnă Luli, ca un suflet de azi să aprecieze pe un romancier fad ca Loti.

Catul Bogdan îl măsurase cu ochi ironici.

— Luli, nu-l lua în serios pe Nathan. Cînd afirmă., nu crede; cînd crede, nu spune; iar cînd tace, minte-

25 — Domnule Nathan, fi răspunse Luli muindu-și de, getele subțiri în apa tulbure, Loti nu e un romancier-e un poet al mării. Viața din romanele lui e ca motivele exotice de pe ștofele imprimare în occident: țesutul e prost și se decolorează ușor, desenul e lipsit de autenticitate. Dar marea lui Loti e „marea“. Nostalgia de-a nu mai fi, de-a te destrăma în aburi, care te cuprinde cînd plutești pe mare, o regăsești în Loti. Eu cred că e un mare poet simplu, dublat de un snob al exotismului. Romanele lui s-au demodat, dar marea lui rămîne ca o singurătate uitată de oameni...

30

35 Catul Bogdan îi sărutase din nou mîna udă de apele Dunării.

— Vra să zică îți place marea. Ascultați...

Încă înainte de-a deschide gura, Nathan presimțise surprize. Nu se înșelase.

40 — Ne imbarcăm la Constanța...

Luli avusese o tresărire de cîne de vînătoare la auzul întiului pocnet. Catul Bogdan zîmbise, privind apoi spre Nathan, invitîndu-l să vadă și el, întocmai cum faci cînd surprinzi o veveriță, un lucefăr, un munte sau marea.

5

— Eu vă fac pașapoartele, intervenise Nathan, dorind și el partea lui de surpriză.

Luli-i mulțumise cu genele, aplecîndu-le pe strălucirea ochilor care vedeau poate marea în zarea dunăreană.

10

— Ne oprim la Constantinopol, la Atena, în Egipt, trecem mai departe în Italia, Spania... Nathan, am nevoie de un concediu de un an.

— Un an? se minunase Luli.

15

— Cel puțin. Anul, Luli, e cea mai mică unitate a timpului cu tine. Uite...

Îi luase mîinile, ridicîndu-i cu o evlavie glumeață, deget cu deget, începînd cu cel mic.

20

— Constantinopol: rubin otoman. Atena: camee. Egipt: piatră faraonică. Italia: safir. Spania: topaz... O țară pe fiecare deget. Luli, harta Europei, cu mina ta deasupra, e un cofret cu inele pentru degetele tale. Încarcă-le.

— Nu mai e loc, se apăraseră Luli cu obrajii roșii.

25

— Cum?

Nu răspunsese, dar ridicase în soarele apei ca un minaret sfînt, mîna pe care strălucea aurul simplu al inelului de logodnă.

★

30

Mina aceasta înălțată deasupra fericirii, plutise ca un catarg al ei pe toate mările Europei, urmărită deseori de ochii închiși ai lui Nathan. Căci îndată după nunta făcută la vie, doamna Luli, însoțită de Catul și de dadaia, venise la Iași să-și vadă noua casă, petrecuse acolo două săptămîni, și plecase spre Marea Neagră, fără să lase nici o urmă în casa de la Iași.

35

Trecuse prin ea ca o rîndunică, dînd ferestrelor deschise în urmă, nostalgii de aripi captive. Nathan continuase să se ocupe de casa pustie, supraveghînd reparații și prefaceri. Lărgise ferestrele. Făcuse o terasă învâ-

luind-o în trandafiri agățători, pentru diminețile de primăvară caldă și pentru amurgurile de vară. Se ocupase și de odaia dadaiei, care de cînd nu mai era alături de Luli, își trecea timpul cetind cărți religioase și urmărind slujbele bisericești. Ea și cu Nathan primeau cărți poștale de la Luli din port în port, toate scrise pe vapor sau pe un țârm de mare. Primise și haziaca două cărți poștale, mult comentate în tovărășia lui Nathan. E curios cum și haziaca acceptase înțietatea lui Luli, socotind-o ca pe-o rindunică de pe aripa vulturului. În schimb, raporturile haziacei cu dadaia își păstrau caracterul inițial, cu deosebirea că haziaca, nemaifiind musafirul dadaiei, nu mai făcea pentru ea dulcețuri oratorice, mărginindu-se la o conviețuire topografică.

Nathan era descumpănit. Continua să fie prietenul tuturor, fără să-și poată umplea o singurătate materializată de casa goală pe care o vizita deoseori, găsind acolo numai limbuția haziacei, care dădea, ca un biziit de muscă, un sens și mai pustiu încăperilor deșarte. Natural — gîndea Nathan — Tani nu-i scria de loc. Dar acest „natural“ îl melancoliza într-o măsură, căci sentimentele nu-și însușesc niciodată filosofia minții. Absența lui Catul Bogdan îl desperechea esențial. Viața lui se desfășurase paralel cu-a lui Catul Bogdan, presupunînd-o mereu alături, servind-o, privind-o, stimulînd-o, devenind treptat un atribut al ei. Contribuise într-o mare măsură, dacă nu la întilnirea lui cu doamna Luli, măcar la așteptarea unei doamne Luli, provocînd și întreținînd în Catul Bogdan neîncrederea în singurătate, în izolare, în călugărirea laică pe care-o practicase în ultimii ani. Aparent, își ajunsese scopul, cîștigînd de data aceasta efectiv Troia.

Și iată că acum, în loc să aibă satisfacția unei victorii, se simțea vacant, ciung ca statuia Victoriei din Samothrace. Nu-i reproșa lui Catul Bogdan o ingratitude fiindcă nu-i scria. Dar fericirea lui Catul Bogdan parcă-l deprima, mai ales prin absența tovărășiei ei. S-ar fi mulțumit să o aibă alături, din cînd în cînd,

la masa de seară. Mai ales la ceasul mesei de seară, Nathan își accepta mai greu singurătatea. Avea într-adevăr o privire sufletească de răspintie inutilă. Unde să se ducă? La cine? Și pentru ce? Răspunsul: ca să fie cu alții — nu-l satisfăcea complet, deși îl accepta ca pe o soluție logică. Apărea în casele prietenilor, mai puțin confortabil pentru alții, mai mecanizat în formulele de gentileță, semănând cu ele, așa cum o placă de patefon poate fi glasul care a cîntat-o.

10 — Nathan, nu ești îndrăgostit? îl întrebaseră grăseind două buze ca un as de cupă proaspăt imprimat.

Buza de jos a lui Nathan se răsfrînsese sceptic:

— Mai știi!

15 — În tot cazul, Nathan, nu ești de ajuns de cochet pentru un amarez.

Într-adevăr, de cîtva timp cam neglija să se radă. Operațiunea pe care trebuia să o facă de două ori pe zi, îl ostenea, pîrîndu-i inutilă, mai ales fiindcă apariția capului lui în oglindă îl deprima — și ras și neras. Se socotea urît, regretînd cu ochi splendizi ingratitudea hazardului. De aceea, se evita.

20 Ceea ce însă îl alarma, era deprecierea femeilor în genere. Cum îți pierzi mirosul cînd ești gripat, și-l pierduse pe cel interior pentru femei. Îi apăreau fade ca țigările fumate cu nasul astupat. Și alături de cărți, femeile fuseseră pînă atunci un fel de pasiențe pentru uciderea timpului, dar pasiențe făcute cu convingere, și cu degete sensibile și la voluptatea contactului platonice.

30 Pierzîndu-și acest sens, femeile deveneau greu de suportat. Începeau să-l enerveze, silindu-l să facă un efort real pentru a nu le trata ca pe niște soții legitime după o conviețuire exagerată. Stupide, monotone, avînd fiecare pretenția de-a fi unică, deși erau mai de serie decît galoșii și umbrelele. Asta pentru categoria prietenelor de pînă atunci. Cît despre celelalte, culese de prin cinematografe și grădini publice, directe și

urgente, îi dădeau numai regretul de-a nu fi animal pur, fără de apetitul premergător.

5 Parcă cineva îi trăgea storuri negre pe toate ferestrele, nelăsându-i decît una prin care abea se zărea, într-o depărtare de mare legendară, o mină înălțată ca un catarg pentru corabia ei, și ca o poruncă de priegie pentru jidovul rătăcitor al malurilor sterpe.

PARTEA A CINCEA
„ANII MEI TINERI AU SUNAT A CÎNTEC...”

— Ce intim e Iașul. Nu, Nathan? De ce zimbești?
 — Închipuiește-ți, doamnă Luli, că gîndeam exact același lucru.

5 Stăteau pe terasă. Somnolența lui octombrie intrase în grădină, răsturnînd petale de trandafiri tîrzii, frunze blonde. O dezordine delicat luminoasă, amintind parcă sfîrșitul unui roman de Turgheniev.

10 Terasa, deși dădea în grădină, părea pornită spre mare, din cauza dealurilor din fund, al Galatei și al Cetățuei, val cu val albastre, brumat, fumuriu...

15 Fundacul Vechi, așa se numea străduța pe care era situată casa lui Catul Bogdan, era așezat pe-o înălțime a Iașului, dominînd ca o faleză casele străzilor împrejmuitoare. Unul dintre cele mai liniștite cartiere ale tihnitului Iași. Cîteva case cu hulubi, castani, nuci și salcimi; gutui și pisici la ferestre, uneori și cu cîte-un obraz de babă, alteori și cu cîte-un obraz de fată care-și afina părul lăut, la soare. Biserica Veche, cuprinsă
 20 într-un zid de mănăstire, cu poartă boltită, bancă neagră și iarbă verde, și o căsuță de țară pentru popa cu barbă de argint. Și casa lui Catul Bogdan, care după un an și mai bine de singurătate, devenise casa doamnei Luli. Se inapoiaseră în țară de peste două săptămîni, dar nu veniseră direct la Iași. O săptămînă la Galați, cu părinții doamnei Luli, și o săptămînă la
 25 vie, la via gării cu cireșe. În gara Iași îi întîmpinase

Nathan și haziaca. Acasă îi aștepta casa gătită de Nathan pe dinăuntru, și de octombrie pe dinafară; un octombrie cu obraz de aur ca icoana Maicii Domnului, cu cer albastru de-o botticelliană fineță, și zări adinc transparente. În ușa acestei case, dadaia apăruse ca o adevărată stareță a Fundacului Vechi, sărutind obrajii peste care anul trecuse ca roua pe cireșe.

5 De atunci începuse despachetarea lăzilor. Blîndeța anotimpului îngăduia ferestrele deschise ca într-un început de primăvară, deși glasuri din cer vesteau mereu plecări, sunînd seară cu seară Deniile toamnei. Nathan fusese mare călător în anii lui; etichetele multicolore de pe lăzile deschise erau titluri de cărți de mult cetite. Le recetise, răsfoite de degetele parcă 10 și mai subțiri de cînd plutiseră pe-atîtea mări, ale doamnei Luli. Șaluri, mătăsuri, chimonouri, un burnuz care scuturat împrăstia încă pulberi fine de pustiu torid, flori de portocal...

— Mi le-a dat Sultanul de Argint...

20 Așa-i spunea uneori lui Catul Bogdan; alteori îi spunea Tuli, ca să fie numai cu o literă altceva decît Luli. Sultanul de Argint îi dăruise mult de tot, ținîndu-și făgăduința făcută pe Dunăre de-a-i da cîte o țară pentru fiecare deget. Din Turcia și pînă-n Anglia, 25 o împodobise cu mătăsurile și țesăturile fiecărei țări, ca să poată înmulți unicitatea ei, iubind o Luli turcoaică, găsită cu ochi și gene de cadină pe coasta asiatică și africană, o Luli siciliană, cu dinți ca florile acelor crengi, o Luli cu șaluri spaniole, buze de culoarea rodiei crăpate și mers ca dansul vechii Spanii...

30 Doamna Luli se înapoiase tot fără inele, purtînd numai pe cel cu un nume și-o dată, avînd în schimb brățări orientale de argint sur, care zornăiau la fiecare mișcare, îndemnînd brațele lor să n-aibă astîmpăr. 35 Nu-l aveau, fiindcă într-un an multicolor de străinătăți, lăzile se umpluseră, impunînd la întoarcere cîteva zile de muncă. De-a lungul acestor cîteva zile, Doamna Luli și Sultanul de Argint călătoriseră din nou în fața lăzilor deschise, tot doi și tot alături, cu minile împerecheate pe aceleași amintiri scoase din lăzi. Natural, 40 Nathan fusese admis la acest spectacol intim. Odăile

deveniseră debarcaderul lăzilor, căpătînd în sfîrșit o trecătoare dezordine. Nathan ședea pe o ladă încă nedeschisă, spectator, participînd și el din cînd în cînd la comentarii, fiind consultat, în calitate de expert,

5

Dar Sultanul de Argint semăna atît de puțin cu defunctul Catul Bogdan, încît titulatura sa actuală părea o glumă școlărească. Mîinile lui umblînd în lăzi aveau vrîsta mîinilor care fac bulgări de zăpadă după cea dintîi ninsoare, și clăbuci de săpun suflați pe mobile, sau în oglinzi, sau în obrazul trecătorilor. Astfel, aceste mîini lipsite de seriozitate îl decora-

10

seră pe Nathan — „cioara filosofă“, așa îl poreclise privindu-l cum ședea brun și meditativ, picior peste picior, pe-o ladă, — c-un fes, pus strîmb, și c-un șal de babă armenească, dîndu-i un accent de bal costumat. Nici haziaca nu scăpase. Și ea avea în jurul gîtului grămadă de mărgele, fes pe cap, brățări pe brațe, șal târcat pe umeri. Divanul, canapelele, scaunele, mesele, dulapurile, la fel. Numai dadaia, și ea prezentă, fusese cruțată de birul bufon al primirii darurilor.

15

20

Sultanul de Argint se întorsese negru ca un indian după ultima lună de plajă la Lido. Purta beretă bască pe creștet, avea cămașă de lînă albă cu mîneci scurte, deschisă pe piept, șalvari de catifea și sandale albe fără călcii. Își lăsase indolența tomnatecă în trecut. Acum vibra tinerește, aplecîndu-se pînă în fundul lăzilor, obraz lîngă obraz cu Luli, ca orientalii în moschei cînd bat mătănii lui Allah. Astfel, lăzile căpătau sensul unor fîntîni de apă vie a tinereții. Cuvîntul magic „Luli“ îl însoțea mereu, mișcărilor imbinîndu-se armonios, ca într-un balet. Același soare de la Lido o innegrise și pe ea, în auriu și rumen, dîndu-i o nouă strălucire dinților și ochilor. Avea sandale tot fără călcii, basma de un roș de vișină în jurul capului, legată strîns, largi pantaloni albaștri și-o cămașă de flanelă roșie cu mîneci scurte. Cu toate acestea, nu era de loc băiat. Și în armură de oțel, călare, tot fată ar fi fost, numai cu ochii subt viziera de metal și genele. Ochii aceștia ai doamnei

30

35

40

Luli făceau într-adevăr pe cel privit de ea Sultanul de Argint, cum face-o mare dintr-o coastă pămînteană una de argint.

5 Casa era deschisă în întregime: uși, ferestre, dulapuri, lăzi. Cu toate că afară era toamnă cu soare de miere veche, în casă era tumult de primăvară. Glasurile erau exclamative și interogative, ca ale cuiburilor de subt streșina lui mai. Cel mai tânăr era al doamnei Luli, și în vorbe și în ris. Celelalte îi aduceau
10 cite ceva, numai ca să-l asculte. Glume, amintiri, evocări scurte, aluzii. Pluteau cupole de moschei, portocali înfloriți, cămile, piramide, gondole, palate maurești, sclipa smaragdul umed al peluzelor britanice, zimbeau cu Anatole France cheiurile Senei.
15 Era în casă ca prezența unui curcubeu venit din lăzile în care ploaia lui era cu zece degete subțiri și un inel de aur tânăr.

În prima zi, haziaca întrebuse pe la patru dacă nu vor ceai. Dar dadaia, care știa secrete vechi, apăruse
20 cu o tavă plină de struguri negri și blonzi, care înconjurau un vast morman de prune brumării și miez de nucă ivoarie. Octombrie de la ferestre le zimbise, întâlnind dinții doamnei Luli, albi pe o prună vinătă cu miez de lună. De-atunci, în fiecare zi la patru,
25 făceau popas în jurul fructelor mîncate din picioare, la fereastră, cum le mănîncă în Italia copiii risului meridional.

Lăzile se goleau încet — și poate prea repede, fiindcă un an trecuse ca o vacanță, și copiii acestei
30 vacanțe simțeau cît e de mic un an în calendarul cu foi roșii al lăzilor întoarse din călătorie.

Lucrurile lui Luli, deși scoase de amîndoi, erau luate de dadaia și rînduite în dulapurile doamnei Luli.

35 Lucrurile Sultanului de Argint erau luate de haziaca și rînduite în dulapurile stăpînului scump și drag.

Și iată că venise cu încetul și ziua lăzilor deșarte, pornite spre pod.

40 Nathan nu mai ședea pe capacul unei lăzi. Se așezase pe marginea ferestrei — tot cioară filosofă — cu spinarea la soare. Ultima ladă pleca spre ușă.

— Și acuma, Luli? o întrebuse Catul Bogdan, cu bereta și mai pe-o ureche, arătînd cu brațele întinse covorul acoperit de soare.

5 — Acuma? acuma? acuma? meditase Luli, culegînd cu dinții boabele unui strugur înălțat cu mina deasupra gurii.

10 Lăsase strugurul, deschisese patefonul adus din călătorie — și Nathan auzise pentru întia oară, ritmicele miorlăituri ale unui jazz în casa tăcerilor. Și
15 văzuse apoi obraz lîngă obraz, brun unul și brun altul, pe Doamna Luli și Sultanul ei de Argint, numai începîndu-și dansul pe acel covor, căci Doamna Luli era supusă, și Sultanul ei vroia astfel să o ducă din prag în prag, prin toate odăile casei necunoscută și de el, căci dansul înnoiește o casă, așa cum dezghețul apelor dă viață unui pămînt uscat.

★

20 Terasa primea dintr-o coastă ultimele lumini ale soarelui care cădea pe zarea apusului într-un clocot imens de aureole aurii. Curînd, curînd, dealurile ieșene aveau să-și deschidă ochii albaștri de Madonă a plîngerii, aplecîndu-și-i asupra orașului neînsuflețit în toamna galbenă și roșie ca trupul celui coborît de pe crucea Golgotei.

25 Luli era singură cu Nathan pe terasă. Stăteau în-spre soare, în fotolii de pai împletit. Pe masa rotundă, o tavă cu fructe și cîteva crizanteme cu păr de meduză într-un vas de aramă aprins de razele soarelui.

30 Căderea soarelui și căderea frunzelor dădeau ceasului de toamnă o gravitate îngîndurată. Parcă ace lași gînd trebuia să incline fruntea de aur a soarelui, fruntea de frunză a lui octombrie și fruntea oamenilor stăpîniți fără de voia lor de anotimp și declinul luminii.

35 Catul Bogdan plecase la Universitate să-și deschidă cursul. De cu seară, devenise cam distrat, zîmbind din cînd în cînd lui Luli, dar lăsînd-o să vorbească numai cu Nathan, fără ca el să participe la discuție.

— Ce ai? îl întrebuse Luli afectuos, asupra culcării.

— Curios! Am trac. M-am dezvățat să vorbesc cu alții. Ți dai seamă, Luli, că de un an noi n-am vorbit decit unul cu altul, unul pentru altul...

— Regreți?

5 — Nuu, Luli. Dar mă simt stingaci în pielea veche a profesorului. Un an întreg n-am spus decit Luli, Luli, Luli. Buzele mele au luat forma numelui tău. Am devenit ca o pasăre care nu știe decit silabele unui tril unic. Și acuma trebuie să fac o lecție unor
10 studenti. Nu-i așa ușor să te readaptezi. Trebuie să fac un efort neconținut. Mă vezi tu spunind deodată, în mijlocul lecției: „Luli, nu sta prea mult la soare?“...

— Ai să mă ai lingă tine?

15 — Mai întrebii? În dreapta, în stînga, înainte, înapoi. Tu ești zidul înflorit al captivității mele.

— Nu. Nu spune-așa, îl rugase Luli, dezmiertîndu-i obrazii. Nu vreau să fiu numele captivității tale. Nici tu, al captivității mele.

— Nu? tresărise el.

20 — Sigur că nu. Sîntem două libertăți. Dragostea noastră nu e o umilință, e o mîndrie. Nu vreau să te copleșesc, să-ți limitez viața numai la mine. N-aș avea nici o bucurie să am alături de mine un prizonier. Nu-ți cer decit dragostea ta. Acea e a mea și numai
25 a mea. N-o împart cu nimeni. Așa cum nici tu nu vei împărți cu nimeni dragostea mea. Dar dincolo de dragoste ești liber de-a trăi așa cum crezi. Prietenii tăi, profesia ta, scrisul tău, capriciile tale îți aparțin. Nu-ți cer nici un sacrificiu. Vrei să te retragi la tine
30 în biurou, retrage-te. Vrei să meditezi singur, meditează. Vrei să fii numai cu bărbați la Club, du-te. Fii alături de mine, așa cum ai fost și înainte de-a mă cunoaște.

— Luli, dar sînt alt om. Tu-mi ceri să redevin
35 ceea ce am fost înainte de tine.

— Nu. Eu îți cer, adică te rog, să fii tu. Să nu mă ai lingă tine ca o constringere, fiindcă atunci ți-ai ucide dragostea și m-ai ucide și pe mine. Mă iubești?

— Luli! Luli! Luli!

40 Luli avea și acum buzele arse. Și le lăsa în lumina soarelui, care înlocuia pur o absență, dar nu era de

ajuns de veselă. Fără de știre, sufletul se umpluse de toamnă, presimțind cât e de plină de semne de întrebare viața, simțindu-se frunză în fața viitorului.

— Nathan, un bărbat se lasă greu de tutun. Nu?

5 Nathan își fuma pipa cu tutun preparat de el, avînd grijă mereu să alunge cu mîna fumul aromat care pornea spre doamna Luli.

— Cînd ești Nathan, e imposibil. Cînd ești Tani, e foarte ușor.

10 — Care-i diferența?

— Doamna Luli.

— Nu, Nathan, eu nu i-am cerut să lase tutunul.

Doream numai să fumeze mai puțin, fiindcă-i făcea rău, cum îi face și lui papa, oftă Luli, cuprinzînd în mîna frageda zburlire a unei crizanteme. A făcut un sacrificiu mare pentru mine...

— Doamnă Luli, nu exagera. Fericirea înlocuiește natural toate ticurile micilor agremente, le cauterizează definitiv. Nu-i nevoie de nici un efort.

20 — Da, Nathan, dar săptămîna nu-i făcută din duminici.

— Adică?

— După duminică vine luni, marți...

25 — ...și după sîmbătă vine altă duminică. Fericirea, doamnă Luli, desigur că nu-i o permanență. Dar și ea are săptămîinile ei cu zile mici și zile mari. Totalitatea lor se numește fericire. Așa că prietenul Tani, care are pe doamna Luli în prezent și viitor, nu mai are nevoie de tutun.

30 — Nu știu exact de ce, dar simt că n-ai dreptate. De ce numai dragostea să însemne renunțare la vechile deprinderi?

— Dar nu-i renunțare, doamnă Luli, e suprimare naturală.

35 — Adică Tani m-ar fi iubit mai puțin dacă ar fi continuat să fumeze?

— Desigur că nu. Țigările nu înseamnă o rivalitate, nici vinul. Acestea sînt plăcerile subalterne. Ele pot conviețui umil cu fericirea, fără să aibă drept de cetate. Dar surpriza fericirii, de cele mai de multe ori, le suprimă brusc. Tani nu se mai aștepta să fie

- fericit în felul acesta. El nu cerea vieții decît satisfacția de a fi lăsat în pace să scrie. Doamna Luli a căzut din senin. Astfel, fericirea dragostii a căpătat pentru Tani semnificație de miracol. Doamna Luli e noua lui religie. Ce înseamnă tutunul, doamnă Luli?
- 5 — De ce nu-l lași, Nathan?
- Doamnă Luli, protestă el scuturîndu-și pipa. Pentru mine e capital. E unicul fum agreabil al vieții mele.
- 10 — Și flacăra? zîmbi Luli.
- Nu-i, doamnă Luli. Eu nu-s din neamul lui Prometeu.
- Nathan, cum pot trăi oamenii fără dragoste?
- Mă-ntreb și eu, doamnă Luli, răspuse Nathan, umplîndu-și din nou pipa. Se vede că de asta-s așa de mulți fumători.
- 15 Soarele apusese.
- Și, ca la munte, răcoarea toamnei se înălță deodată cu arome de pămînt umed și frunze veștede.
- 20 — Nathan, haidem înaintea Sultanului.
- Plecară încet, pe jos. Orașul mirosea a crîng, mai ales în Fundacul Vechi, unde toate casele aveau copaci și grădini.
- Pe strada Universității, de o parte și de alta, teii își mai aminteau prin frunze aurul florilor de vară.
- 25 Întîlniră grupuri de studenți care veneau la vale.
- Luli mergea din ce în ce mai repede. Nathan căuta să-și potolească respirația gîfîitoare de fumător neantrenat la plimbări repezi pe suișul dealului.
- 30 Luli își zări Sultanul, de departe, și fugi înspre el, uitînd de lumea de primprejur, care întorcea capul după ea. Îl ajunsese în dreptul Seminarului universitar, izbucnind în brațele lui. O primi. El cei dintîi își aminti că nu mai erau în străinătate, printre necunoscuți. Dar secunda sărutării ajunsese lui Luli ca să simtă pe buzele lui mirosul tutunului. Îl privi o clipă, așteptînd. Dar nu-i spuse nimic. Porniră la vale, întîlnindu-l pe Nathan, care se oprise așteptîndu-i, cu pipa lui.
- 35
- 40 Se înapoiară acasă toți trei, prin foșnetul uscat.

Deasupra caselor și-n margina bolții de un albatru întunecat răsărise luna: colibă de pustnicie pe cerul toamnei.

— Ți-e frig, Luli?

5 Nu-i răspunse, dar se ghemui în el, strângându-i mîna cu toată puterea ei mică.

II

Întîia neliniște apăruse în sufletul lui Catul Bogdan. Pină în ajun, nu se gîndise de loc la lecția de deschidere. De cînd se înapoiase din călătorie, luase numai
10 un contact vizual cu decorul foastei lui vieți și cu orașul natal. Nici nu deschisese măcar corespondența îngrămădită pe biurou în timpul lungii absențe. Se ocupase exclusiv cu desfacerea lăzilor în tovărășia lui Luli, prelungind încă și retrăind călătoria. Se gîndea
15 uneori cu o strîngere de inimă că începe școala — gîndul avea accentul liceal al vacanței sfîrșite, nu accentul profesiei reluate —, că trebuie să plece de acasă, s-o lase singură pe Luli — în timpul călătoriei fuseseră mereu alături —, că trebuie să vadă cum stă cu
20 edițiile romanelor, cu corecturile, cu socotelile bănești, dar aminase mereu pentru mai tîrziu acele preocupări neplăcute. De altfel, se simțea incapabil să se despartă sufletește de Luli, chiar și pentru cel mai scurt timp, înstrăinîndu-i ceva, oricît de mic, oricît de periferic,
25 din ființa lui. Un an și mai bine, Luli îi dăduse o plenitudine strălucitoare de sferă de cristal pur. Luptă s-o păstreze. Casa din Fundacul Vechi, atît timp cît durase despachetatul, fusese ultimul vapor al călătoriei cu Luli.

30 Dar lecția de deschidere și apoi cursul regulat trebuia să le facă. O foarte intimă cochetărie morală îl împiedeca să trișeze față de cei care-i plăteau leafă. Și, în sfîrșit, în ajun, intrase în biurou, posomorît dar hotărît — lăsînd-o pe Luli cu Nathan pe terasă. În
35 răstimpuri îi auzea glasul și rîsul. Se plimbasese prin biurou, familiarizîndu-se încet cu încăperea atîtor ani de muncă solitară. Încet și ursuz. Nimic nu-l

atrăgea. Se simțea străin în camera altuia. Recunoștea cărțile, creioanele foarte ascuțite, caietele cu scoarțe verzi, anume comandate, scrumelnița în formă de cupă... Le privise pe toate cu o dungă pe frunte. Parcă
5 era prea multă lumină și totuși prea puțină. Prea puțină pentru cel care venise de la Lido cu trupul ars de soare alături de-al lui Luli. Pentru acesta, ferestrele biuroului erau prea înguste. Dar cel care muncise ani de-a rândul în biurou lucra numai în umbră, cu
10 gluga de metal a lămpii de biurou aplecată pe caiet. Storiurile erau trase și în timpul zilei, iar perdelele împreunate, izolându-l cu totul de lumina de-afară.

Luase din dulap un curs litografiat, aruncînd o privire distrată pe grafismul meschin și inestetic al
15 foilor îmbăcșite. Aruncase cursul pe biurou, și evadase din camera corvezii, reluîndu-și pe terasă recreația cu Luli în lumină. Fusese vesel ca un copil care-a fugit de la școală, știînd că i se va motiva absența. Cu alte cuvinte, aminase iar o preocupare, acordîndu-și un
20 nou răgaz. La masă, însă, în timp ce Nathan vorbea cu Luli, întîmplătoarea formulă „doamnelor și domnilor“, spusă de Nathan, care istorisea parodiînd un discurs politic, îi dăduse emoția elevului cu lecția neîn-vățată, care știe că va fi ascultat. Încercase în gînd
25 rostirea lecției de-a doua zi. Dibuia. Avea impresia că dacă ar trebui să vorbească, ar avea pauze penibile, gîngăviri, repetări de cuvinte. Și iar se refugiase lângă Luli, căutînd și să uite alături de ea, acoperîndu-și cu trupul ei ziua de mine. A doua zi, de dimineață,
30 încercase iar să adune ideile lecției de deschidere. Își amintea vag materia, fără coeziune, fără siguranță, iar vorbele veneau încet de tot. Parcă era ceva stricat în mecanismul cerebral. Cu-atît mai curios cu cît
35 niciodată nu se simțise mai sănătos, mai viguros, mai încărcat de viață. Nu mai avusese migrene, nici chiar după abuzul de soare de la Lido. Și, totuși, creierul era încet și nesigur. Abea silabisea ceea ce înainte for-
mula fără efort, cu mare viteză. Și nu putea sta locu-
40 lui. Înainte, nu se plimba prin odaie decît în pauzele muncii. Acum era incapabil să stea pe fotoliul biurou-
lui. Se așeza, lua vechea poziție premergătoare scrisu-

lui, cu capul răsturnat pe spetează, cu coatele reze-
mate pe brațele fotoliului, dar avea în față vidul unui
condamnat la moarte prin electrocutare. Se scula și
ințepea iar să se plimbe, cu mintea stearpă.

5 Dimineața trecuse astfel. După dejun revenise, cu
o ceașcă mare de cafea neagră. Dar cafeaua îl enervase
fără să-l stimuleze. Îi veniseră în minte gânduri
absurde: să-și dea demisia, sau să-și ia un lung conge-
10 diu de boală. Timpul trecuse numai prin nervi, ca un
arcuș care-ar scîrțîi dincoace de scăunașul viorii. Pînă
cînd, exasperat și umilit, își recetise vechea lecție de
deschidere, cea litografiată, căutînd s-o învețe pe din-
afară, s-o recite. Niciodată nu făcuse așa ceva. I se
15 părea că se fură singur, că se autopliază, că devine
sluga foastei sale minți. Astfel pornise la Universitate.
Pe drum întîlnise studenți care-l salutau cu un vădit
respect admirativ. Grupurile lor indesite vesteau o
mare afluență. Îl înfricoșa. Îl așteptau pe fostul lor
profesor, pe Catul Bogdan, și, în schimb, se îndrepta
20 spre Universitate un fals Catul Bogdan, un om inca-
pabil să deschidă gura fără să nu se uite pe cursul
deschis pe catedră, ca actorii fără memorie, hipnoti-
zați de cușca sufleurului.

25 Și brusc, trecînd prin fața unei tutungerii, intrase,
cumpăraseră țigări și chibrituri, aprinzînd cea dintîi
țigară. Nu mai recunoscuse gustul tutunului. Era
amar, înecăcios, ca un fum de paie arse. Respirația
nu-l mai aducea adînc, îmbăind voluptuos plămîinii.
30 Rămînea în cerul gurii și în nas, iritîndu-i gîtul,
dîndu-i un început de tusă, congestionîndu-i ochii,
alarmînd bătăile inimii. Aruncase țigara pe sfer
fumată și intrase în sala arhiplină, într-un fel de
paroxism. În loc să facă o lecție sobră, făcuse oratorie
cu foarte multe digresiuni, cu izbucniri lirice, obținînd
35 un succes imens. Plecase pîlmuit de aplauze, avînd
certitudinea unei mari inferiorități calitative față de
lecțiile de odinioară. Aplauzele nu dovedeau decît un
singur lucru: că auditoriul studentesc era la nivelul
lecției aplaudate, ceea ce nu-l consola de loc, fiindcă
40 astfel de succese îl degradau față de el însuși, dîndu-i
impresia unei complicități servile cu gloata.

Dar și mai tare îl rodea cedarea la ispita țigării. Era hotărît să nu mai reediteze umilitoarea și ratata experiență.

5 Acasă aruncă pachetul și chibriturile în closet, clocotul apei descărcate de miner dând un caracter și mai dezgustător cedării clandestine. Se spală pe
10 mini îndelung, își clăți gura care mai păstra o amărăciune uscată și un gust de hîrtie arsă, își frecă buzele cu batista imbibată de „Esprit de fleurs de Cédrat” și intră în sofragerie, unde îl așteptau Luli și Nathan, încă intoxicat de prima zi de lucru, nervos, fără poftă de mîncare, contrazicîndu-l pe Nathan cu seu fără dreptate, aruncînd haziaicei unele priviri tăioase, care-i dădeau un recul în ea de broască țestoasă.

15 — Bem cafea? îi întrebă Luli, care și ea fusese cam tăcută în timpul mesei, lăsîndu-l pe Nathan să umple tăcerea.

— Nu mai bem, hotărî Catul Bogdan, ridicîndu-se
20 brusc, fără să mai aștepte ridicarea lui Luli. Dar imediat îi sărută mîna, stringîndu-i-o lung, ridicînd-o el de pe scaun și pornind spre terasă cu ea la braț. Nathan îi urmă, aprinzîndu-și pipa afară. Haziaica veni și ea după ei cu haine de toamnă, fiindcă noaptea era rece. Se acoperiră. Catul Bogdan o așeză pe Luli pe genunchii lui, alipind-o de pieptul lui.

În zarea lunară dealurile păreau umbrele imensificate ale unor călugărițe cu fruntea la pămînt. Noaptea avea o transparență de voal subțire lăsat peste ochi negri. Tremura în răcoarea toamnei trilul ultimilor greieri. Ceasul Mitropoliei sună o oră de noapte, dînd
30 tăcerii de apoi o melancolie venețiană. Plescăitul unei visle n-ar fi mirat. Nici chiotul unui gondolier.

Luli, cu ochii închiși, parcă dormea. Dar mîna ei stringea viu și cald mîna care-i cuprinsese mijlocul.

35 — Cum a mers la Universitate? întrebă Nathan. Luli simți tresărirea enervată premergătoare răspunsului.

— Dacă aș fi fost în bancă, aș fi fluierat.

— Asta înseamnă că ai avut succes.

40 — Mulțumesc.

— Nu mie, Tani. Lui Dumnezeu, care-a dat proștilor entuziasmul. Aplauzele sînt aripele îngerilor.

— De unde știi?

Glasul lui Catul Bogdan sună sec.

5 — Aveai congestia triumfului oratoric.

— Bravo! Vra să zică, am ajuns în halul acesta de evidență încît îmi cetește lumea pe obraz ce mi se întimplă...

— Nu lumea, eu, vechea ta oglindă.

10 Cîtva timp tăcură. Picioarele lui Catul Bogdan aveau o trepidație de motor pornit.

— Mă întreb dacă n-am să demisionez de la Universitate?

15 Nathan îl privi lung, cu o dungă pe frunte, fiindcă-l știa capabil de orice.

— Sper că-i o simplă butadă. Ce te-a nemulțumit?

— Eu.

— Bine, asta-i chestie veche...

— Lasă gluma, Nathan. Vorbesc serios.

20 Tocmai asta nu dorea: să vorbească serios. Adică să comunice și altora enervarea lui. Dar era într-o zi proastă. Vorbele porneau singure, fără frînă, pe o pantă scurtă, dar repede. Poate că dacă ar fi avut-o pe Luli în față, ar fi tăcut. Dar, lipită de el, devenea
25 încorporată în el. Parcă nu erau acolo decît Nathan și el.

— Nu sînt mulțumit de mine, de forma mea intelectuală...

30 Nathan furișă o privire spre profilul lui Luli, abea întrezărit în umbra pieptului lui Catul Bogdan, și interveni repede.

— Dragă Tani, nu spune copilării. Un campion de tenis care n-a jucat o lună ratează cel puțin douăzeci de mingi în fața unui adversar mediocru. Dar
35 pentru asta nu renunță la tenis. Așteaptă cu răbdare mingea a douăzeci și una. Acordă-ți și tu același credit.

— Nathan, mi se pare că și tu ai regresat. Un campion de tenis care nu joacă o lună face cu mîna alte mișcări. Un intelectual însă n-are nevoie să facă
40 exerciții publice de gîndire ca să-și păstreze deprinderea de-a gîndi corect.

Nathan văzu cel dintâi lacrima pornită.

Catul Bogdan o simți pe mîna lui.

— Luli, Luli... Nathan, spune-i că sînt un imbecil.

— Doamnă Luli, te asigur că are dreptate.

5 Luli încercă să zîmbească, dar ochii clipeau încărcăți. Era însă în brațele unei furtuni. Îi simțea și bătaiele inimii. O loveau în urechi vorbe ca grindini, care aveau gemătul unei pasiuni exaltate. Și cînd, în sfîrșit, Luli izbuti să-și limpezească ochii, ridicîndu-i spre el, îi întîlni ochii umezi. Îl luă de gît.

10 — Iartă-mă tu pe mine... Nathan, te rog scuză-mă... scuză-ne, zîmbi ea, dezmierdînd părul Sultenului de Argint.

Catul Bogdan respiră adînc.

15 — Astăzi am avut o zi proastă numai fiindcă am trăit cîteva ceasuri departe de tine. Vreau să te am alături tot timpul.

— Dacă vrei, mă înscriu la Facultatea de litere. Îți devin iar elevă.

20 — Nu, Luli, asta nu se poate.

— De ce?

— Tuu? Studentă?

25 — De ce nu? N-am fost elevă? Nu sînt o femeie ca toate femeile? De ce nevoia de-a mă izola în extraordinar? Mie mi-e frică. Nathan, spune și tu...

Nathan ridică din umeri, răsfrîngîndu-și buza de jos. Și lui îi era frică, — deși înțelegea izolarea doamnei Luli în extraordinar.

30 — Doamnă Luli, dă-mi voie să nu te văd nici eu pe băncile Universității. Puteți fi împreună și fără de asta, cum ați fost și pînă acuma.

— Da, Nathan, nu țin să fiu studentă, dar spune și tu... Ce s-a întîmplat? Un an de zile n-a fost o umbră între noi. De ce să fie acuma, cînd ne-~~am~~ întors la

35 casa noastră?

— Dar nu-i, Luli, nici o umbră.

— Adevărat?

40 Cuvîntul întrebător era vechi de cînd lumea, și tot atît de ros, dar ochii lui Luli îi dădeau o gravitate de lumină nouă.

— Adevărat.

Luli respiră adînc.

— A trecut. Să nu mai vorbim.

5 Luli își culcă din nou obrazul pe pieptul Sultanului de Argint. Astfel petrecuseră multe ceasuri de noapte pe coverta vapoarelor, cînd luna plutește pe ape ca un fum de smirnă de pe vremea idolilor și a templelor păgîne, apropiind sufletul de amintirea vechilor credințe.

10 După ce buzele rostiră cuvîntul „adevărat“, redînd lui Luli o liniște care i-o aducea din nou cuminte pe pieptul lui, Catul Bogdan se întrebă: „Adevărat? Nu fusese nici o umbră între ei?“...

15 În fond, nu-i ascunsese nimic, — decît sufletul lui. Fiindcă în el fusese o umbră. Nu atinsese dragostea lui pentru Luli, desigur, dar îi micșorase încrederea în echilibrul lui, în noul lui echilibru. De cînd o întîlnise pe Luli nu mai lucrase, nu mai cetuse, nu mai scrisese, fără să aibă impresia că-i sacrifică ceva. Trăise fericit și întinerit alături de ea, și numai pentru ea, uitînd
20 ființa lui de pînă atunci, dar socotindu-se superior aceleia. Nu-și disprețuia munca anilor din urmă, dar o privea cu alți ochi. Odinioară, viața-i apăruse ca un pretext pentru creațiunea solitară, pentru „marea vinătoare“; de cînd o întîlnise pe Luli, viața cu ea îi apăruse ca un scop superb, simțindu-se în ea ca în elanul unei victorii neconținute.

Se gîndise uneori la scris, avînd-o pe Luli alături, în brațe, pe coverta vapoarelor, în ceasurile de lungă
30 plutire calmă cînd timpul cade pe ape ca o altă oglindă a imensității. Îi apăruseră spontan scheme de romane, personaje, probleme, — așa cum îți apar, însă, cînd nu ești somat de foaia albă să formulezi, să construiești, să treci din lumina de lună a abstractului în diurnul concretului. În loc să aibă în față masa de
35 lucru, lampa și manuscrisul, o avea în brațe pe Luli, și dincolo de ea, mările vii, cu mirosul lor amar și tonic. Trăia. Știa că trăiește. Și era fericit că trăiește. Însă certitudinea că oricînd poate scrie niciodată nu-l părăsise. Că poate scrie nu numai ca odinioară, ci
40 amplificat, înzdrăvenit, înnoit.

De cîteva ori Luli-l întrebuse: „Nu-ți iau prea mult timp? Nu simți nevoia să scrii? Să știi că eu nu vreau să te împiedec. Dacă te pui la lucru, nici nu mă simți.“ O sărutase zîmbînd. Era prea tînă ră ca să-și dea seamă cît de superioară era fericirea de-a trăi satisfacției de-a scrie. Pluteau pe Mediterană. Îi spusese:

— Luli, un tiran din dinastia Lacizilor își construise o galeră cu patru mii de vislași, una dintre cele mai vaste galere ale antichității. Închipuie-ți opt mii de brațe — o pădure — cu mușchii contractați, frămîntînd cu patru mii de visle apa mării, pentru ca, pas cu pas, galera să înainteze. Splendid: nu? Și teribil. Căci nenorocității, arși de căldură, uzi de sudoare în temnița de lemn încins, nu vedeau alături decît un ochi de apă îngustă și sărată, prin gaura vislei, iar în spatele lor veghea omul cu biciul. Iar deasupra, la proră, tiranul privea marea, răcorindu-și fața în briza ei... Pînă cînd te-am cunoscut, viața mea a fost efortul celor patru mii de vislași din fundul galerei. De cînd te am, Luli, sînt tiranul de la proră...

— Și eu?

— Tu ești marea și briza mării.

Mîndre și pasionate vorbe într-o noapte a Mediteranei, cînd țăr murile ei deveneau ale sufletului pluitor.

Dar iată că sclavii, care visleau în fundul galerei, se revoltaseră.

Și deodată, sufletul se îngustase parcă, devenind ca ochiul din coapsa galerei, prin care trece truda unei visle.

Aceasta era panica din el: că nu mai poate crea. Lecția de deschidere nu era decît un mic incident secundar. Puțin antrenament, o recapitulare metodică a materiei, o readaptare a minții la acest gen de activitate — și putea să-și continue profesoratul fără efort.

Dar scrisul?...

— Luli...

O chemă în șoaptă, neștiind dacă-i adormită sau trează. Îi văzu genele ridicîndu-se și ochii, ochii care-i dădeau răcoare de pădure și arșiță tropicală.

— Luli, patru mii de visle te salută... Ți-aduci aminte?

Genele se pleacă, închizînd și dezmiertînd o
5 amintire scumpă. Și apoi, ochii din nou deschiși se
oprîră în mirarea ceasului de abur și descîntec.

Luna era somnul timpului oprit. Luli nu mai știa
dacă trăia într-această noapte sau într-una veche;
dacă vedea și era, sau își aducea aminte; dacă era pe
10 terasa unei case, sau pe coverta unui vapor; dacă în
jurul lor se apropia un țărîm al Mediteranei, sau apă-
reau dealurile Iașului adormit...

Nathan se ridică spunîndu-le „noapte bună“ și
plecă. Il însoțiră, dinții pînă la ușă, apoi pînă în capă-
15 tul Fundacului Vechi. Se înapoiară singuri, ca prin-
tr-un parc cu frunze moarte și statui albe.

Luna era deasupra orașului ca brațul ciung al sta-
tuei lui Venus din Milo: un gest oprit în vid.

— Luli, am să-ți spun ceva...

Ridică spre el ochi sperioși, așteptînd. Intrară în
20 casă, lăsîndu-și paltoanele. Luli pornise spre ietacul
lor, dar brațul lui o culese din drum, călăuzînd-o
blind spre altă odaie. Nu aprinse lumina. Pe toate
ferestrele intra lumina lunii, cu pași albi pe covoare
și parchete, dînd o impresie de templu al amintirii.

25 În odaia mamei lui nu era nimeni. Intră cu Luli.
Storurile erau ridicate. Ferestrele, închise. Cițiva
trandafiri albi se scuturaseră pe pian, uscîndu-se.
Totuși, în încăperea fără viață, parfumul lor mai stă-
ruia delicat, dînd nării o presimțire. Soba de teracotă
30 albă mai păstra căldura ultimilor tăciuni. Era odaia
în care se făcea cel dintîi foc de toamnă, fiindcă amin-
tirile sînt mai friguroase decît florile albe ale brumelor
de octombrie.

Se așeză pe divan, ținînd pe brațe capul lui Luli.
35 Pe acest divan, cu ani în urmă, mama lui, înainte de-a-l
culca, îl pieptăna, ținîndu-i capul pe brațe. Apoi
umbla la un dulăpior, făcînd un fel de muzici ușoare
de sticle ciocnite, și venea de acolo punîndu-i o bom-
boană în gură și umezîndu-i tîmplele cu un vîrf de
40 dop aburit de cel mai nostalgic și mai fin parfum al
lumii. Niciodată nu-l mai regăsise, deși păstrase

multe sticlute de-ale mamei lui. Dar in fiecare flaconaş murise lumina unei flori, ducindu-se in noapte cu stelele cerului.

5 Pe covorul acestei odăi, in dira de lumină roşie a sobei deschise şi pline de jar, clădea cetăţi cu cărţi de joc. Cărţile mamei lui. Erau misterioase ca nişte
10 miniaturi de vitralii cu chipuri de împăraţi şi împărătese dintr-o legendă. Mama lui le păstra într-o pungă de marochin roş. Nu umblau cu ele decit minile mamei
15 lui. Uneori, iarna sau toamna, cind ardea focul in sobă — era ca o fereastră intimă deschisă pe afundul unui amurg într-o pădure cu Scufiţa Roşie —, mama lui, fără să aprindă lampa, il lua cu ea jos pe covor la gura sobei, rinduind in şiruri cărţile cu chipuri împărăteşti. El o privea, fără să înţeleagă, dar ştia că toţi împăraţii, toate împărătesele, toate florile roşii şi cele negre se adunau şi se sfătuiau pentru el, in minile mamei lui, care acolo, alături de căldura sobei, erau şi mai fierbinţi ca de obicei.

20 — Mamă, de ce ai tu mini aşa calde? o întreba el.

— Fiindcă stau numai la sobă şi la soare, răspundea ea, deşi minile ei mai mult pe fruntea, părul şi in jurul lui erau, căldura lor de ardere in preajma morţii dându-i şi acuma o atingere de soare trist pe fruntea
25 amintirii.

Alteori îi lăsa lui cărţile cu chipuri de vitralii, privindu-l cum ridica pe covor, la gura sobei, cetăţi şi corturi in care poposeau armatele celor dintii inchipuirii, ea impletind cu andrele de os fir alb de lână sau de lună, tot pentru el. Numai tăceri. Vorbea tare puţin. Poate că de asta avea ochi atît de mari. Uneori cînta la pian. Subt minile ei, clapele erau ca o creangă de liliac alb adus iarna, mai delicat decit cel care infloreşte la fereastră primăverii; şi muzica acelor mini, pe clapele de fildeş, era un abur trist ca şi parfumul florilor de seră, inflorite pentru
35 o zi.

Alteori, tot pe covor, la gura sobei, îi spunea poveşti, ţinind pe braţe cărţi mari cu poze de balauri, zine şi feţi-frumoşi care veneau dintr-o ţară şi
40 mai depărtată decit poveştile pe care le cetea singur,

fiindcă pe-acelea le-aducea o altă limbă, dulce ca o muzică de harfă și ca o miere de tei. Erau cărți franțuzești, pe care le păstrase din copilăria ei și pe care numele ei de fetiță rămăsese: atît își mai păstrase, dîndu-i lui la gura sobei. Îi traducea poveștile, cetindu-i dintii textul francez, ca să-l deprindă astfel cu sune-
5 tul limbei necunoscute, făcînd astfel din Franța cea dintii muzică a copilăriei lui. Glasul ei era grav și potolit ca al celor care spun rugăciuni. Uneori, cînd
10 întilnea în cărțile deschise pe genunchi o glumă, sau poate o amintire, rîdea copilărește.

— Mamă, tu rîzi? se bucura el, auzindu-i rîsul, căci altminteri nu-i întrezărea decît surîsul.

Ochii ei se întorceau spre sobă, plini de lacrimi.
15 O tăcere, o lumină de lună.

Era și acum ca și atunci. Dar ea nu mai era.

Încăperea devenise ca o apă limpede cu nufierii care-au rămas tot albi, după ce s-au închis în fund ochii Ofeliei.

20 — Tu... plîngi?

Luli se ridică din brațele lui, venind în genunchi lîngă el, lipindu-și obrazul de obrazul lui.

— Luli, în camera asta a trăit și a murit mama mea...

25 Luli se strinse și mai tare lîngă el. Abea îi auzea glasul. Parcă vorbea numai gîndul.

— ...Am păstrat-o așa cum era. Nimeni n-a trăit în ea. Ți-o dau ție. Numai tu poți...

Nu continuă.

30 În tăcerea lunară a acestei încăperi, vorbele se sfiau. Moartea fără de mormînt era mai solemnă decît în cimitire și biserici. Inima o simțea ca pe un contur rece de nimb.

Se ridicară de pe divan încet, și plecară fără să facă zgomot, ținîndu-se de mină.

Ca și luminile lunii în noapte, sufletele aveau o plutire de lebede pe apele morții adînci.

Se despărțiră o clipă. Așteptînd-o pe Luli să-și isprăvească pregătirile de noapte, Catul Bogdan deschise o fereastră, rămînînd cu privirile pierdute în
40

mişcările nopții nebuloase. Se adunau pe cer nouri înalți, ca umbrele unor zboruri de dincolo.

Dăruise lui Luli secretul vieții lui: cel mai vechi, cel mai intim.

5 Dar își acoperise sufletul cu amintirea mamei lui. Sufletul nesigur de el în fața viitorului. Departe, apărută o clipă printre nouri întunecați, luna avea fixitatea stranie a unicului ochi al lui Iuda după ce-l vinduse pe Isus Hristos.

III

10 Într-o noapte Catul Bogdan visă că fumează. Pur și simplu. Nimic altăceva. Dar acest vis îi evocă organic voluptatea fumatului, tulburător ca acele visuri cu femei ale pustnicilor.

15 Se deșteptă flămînd de tutun, dorindu-l cu minile, cu buzele, cu plămîinii, cu inima, cu nările, cu fiecare respirație care fără de fumul aromat nu-și găsea adîncul cel care înlînește scurta beție din care se naște gîndul cuprins de singurătate, drumul spre tine însuși.

20 Luli dormea alături, închizîndu-l în pat.

Aruncă o privire de captiv dornic de evadare spre fereastră. O singură țigară l-ar fi liniștit. O fuma în gînd, fum cu fum, simțindu-i mai dureros absența care-l înconjură cu înghimpături de vid dezmoțit.

25 Își pierduse somnul. Dar nesomnul nu era decît o pironire în insomnie, ca un trup cuprins de ghips. Nu se putea gîndi. Nu putea visa. Se gîndea mereu la tutun, obsedat, avînd în mini febrilitatea unei așteptări zadarnice. Pînă cînd se ridică ușor din pat, trecînd peste trupul lui Luli fără să o atingă, deschise ușa încet, lăsînd-o întredeschisă, și porni spre biurou. Începu să umble prin toate saltarele, căutînd țigări.

30 Era hotărît, dacă nu găsea, să plece în oraș și să cumpere. Găsi niște țigarete „Maryland“ rămase acolo, subt niște caiete, încă de pe cînd se înapoiase de

35 la Paris cu doctoratul în litere.

Umbla la biuroul său, dar avea voluptatea clandestină a copilului care fură țigări de la tatăl său. Se așează în fotoliul biuroului, și cîtva timp stătu cu ceafa răsturnată pe spetează, parcă nehotărît, dar cu emoția crescîndă a păcatului care captează progresiv. Știa că nu va rezista. Dar prelungea așteptarea. Gura i se umezise. Inima îi bătea mai repede. Minile se răciră. Deziluzia țigării fumate pe neprevăzute, cu cîteva zile în urmă, îl stăpînea încă. Mîntea lui pognegrea tutunul, tratîndu-l ca pe o femeie pe care o disprețuiești mai ales după ce i-ai cedat, dezgustul pentru ea fiind recent chiar în clipa cînd o dorești din nou. Dar ceda clipă cu clipă. Mîna lui nerăbdătoare umbla prin secunde ca printre scînteii.

Flacăra chibritului luă proporții de eveniment, ca prima torță neroniană a incendierii Romei; o lăsă să ardă pînă cînd își apropie conul ei blond de dansatoare pe sîrmă de vîrfurile degetelor. Aprinse țigara cu degetele fripte de flacăra.

Dinții își umplu gura cu fum, atent, mirat, descifrîndu-l prealabil, neîndrăznind încă să-l tragă în piept. Dar nările dilatate regăseau amintiri. Timid, respiră fumul. Tîmplele nădușiră. Inima era galopul unei sosiri mult așteptate, spre care se lăsau toate punțile castelului.

O căldură intimă se revărsă în tot trupul.

Respirația, înlănțuită strîns cu fumul vechilor deprinderi, își recăpăta plenitudinea de odinioară. Vidul era învins. Emoționant ca o regăsire.

Dumnezeule, tutunul nu era o minciună.

Ostenise, cu ochii ușor împăienjeniți.

Era ca o rană deschisă, ca o rană fericită.

Stătu mult timp astfel, pe pragul unei noi intimități, al unei alte feerii. Sufletul nu-l mai înapăimînta. Se simțea încîntat în biuroul său. Îl revedea: cărțile, manuscrisele, creioanele ascuțite. Luă unul, ducîndu-l la nas. Respiră lung aroma de pădure de brad a lemnului așchiat. Un gest și un miros familiar epocii vechi. Instinctiv, mîna căută și găsi un bastonaș de mentol, făcînd un gest ritual: și-l trecu pe frunte și pe nări, lăsîndu-și o diră de răcoare. Odi-

nioară, când îi era prea cald în timpul verii, își făcea o răcoare artific ală cu bastonașe de mentol păstrate în tuburi de lemn.

5 Îl stăpînea și un ușor dezgust, dar trecător. Îl tolera, știind că nu va ține mult. De altfel, și cest dezgust al reintoxicării organismului dezadaptat de tutun îi amintea fericitele osteneli ale nopților de nesomn, petrecute scriind.

10 Îi lipsea numai cafeaua neagră. Haziatica... Parcă abea acum regăsi devotamentul servil dar comod al haziaticii. Oricînd era la dispoziția lui, făcîndu-i ceai, cafele negre, fără murmur, devenind și ea marginal asociată cu voluptatea creațiunii în singurătate.

Dar Luli?

15 Inima-i întineri, ca un măr atunci căzut, cald de soare.

Dar fuma fără să știe Luli.

Se ascundea.

20 Pentru întîia oară, fericirea de-a o avea pe Luli îi limită parcă libertatea de-a fi el cum vrea, și cînd vrea.

Problemă...

25 Aprinse deci o nouă țigară. Așa făcea și cînd scria, dacă se ivea o dificultate pe care cursivitatea creionului n-o putea rezolva. Se oprea, punea creionul pe caiet, aprindea o țigară, și medita încet, așteptînd ca fumul — devenit și o ondulație ritmică a gîndurilor — să-i aducă din inconștient darul și surpriza unei soluții.

30 De data aceasta, țigara devenise extraordinar de bună. Nu se mai sătura fumînd-o. Îi plăcea atît de lacom, încît, fumul, pornit afară, și-l readucea cu palma înspre nări, aspirîndu-l. Nu acordase nici unei crengi înflorite în Italia acest omagiu adînc.

35 — Ce face Sultanul meu?

Tresări tare, gata să arunce țigara școlărește, întorcînd și capul ca să poată expulza urgent ultimii aburi denunțători.

40 Dar Luli ridea, oprită în pragul ușei deschise. Era în cămașă de noapte, cu un chimono roș cu mi-

neci căptușite albastru. Cu toate că abea se deșteptase din somn, parcă venea din soare, rumenă, caldă.

5 Rîdea, rîdea, rîdea, un ris tînăr, antrenant ca un dans cu clopoței, care-i dădea o palpitație de stea subt bărbia ridicată.

Și el începu să ridă, privind-o, apoi contaminat de risul ei, primind-o în brațe răsturnată de ris, caldă de somn, cu trupul inocent destăinuit în brațele lui de ritmul risului care nu mai contenea.

10 Părea sfîrșitul unei farse între școlari intrați într-ascuns în cabinetul directorului.

Luli își șterse ochii uzi, privindu-l cu capul lăsat pe umăr.

15 — Bine, domnule, scandă ea cuvintele ca să poată vorbi, fiindcă altminteri risul i le-ar fi furat de pe buze ca un vînt; de ce nu spui?

— Spun, mărturisi el cu fum și zîmbet.

— Ai să mai faci?

— Am să mai fac, fiindcă sint un mare păcătos.

20 — Dar, domnule, cine fumăază ce mai face?

O privi nedumerit.

— Bea cafea.

Luli-i sări din brațe.

25 Fugi după ea, c-un salt. Îl auzi, și grăbi pasul, ridicîndu-și pulpanele chimonoului. Cu pulpele goale era mai băiețește sprintenă.

30 Ajunseră tocmai în sufragerie, răsturnînd scaune, trîntind uși. Acolo începu o goană rotundă în jurul mesei. Scaunele cădeau, trosnînd. Pînă cînd, pe ne-prevăzute, următorul sări pe masă, și, de pe masă, vultur, asupra ei, învăluind-o. Palpita de goană în brațele lui. O sărută.

— Nu, nu, lasă-mă că strig ajutor.

— Nu te-aude nimeni.

35 — A-ju...

Dar îi astupă silabele buzelor cum e căpșuna mușcată cu o sărutare adîncă, tăindu-i respirația. Luli se zmulse amețită, oftînd întretăiat, iscodindu-l viclean pe subt tremurul genelor plecate.

40 — Sultanul meu miroase a tutun... Phu!

Iar o cuprinse risul în fața expresiei lui dezolate. Și izbucnind cum numai ea știa, ca și cum trupul tînăr i-ar fi fost arc și săgeată și arcaș, îl sărută o dată, de două, de trei ori și de atîtea ori încă, pînă cînd îl lăsă fără de respirație.

— Poftim, Măria-Ta, odihnește-te.

10 Îl invită cu mîna să stea pe scaun. Se așează sleit, c-un ris gîfitor. O auzi cotrobăind prin dulapuri, zăngănind farfurii, tacimuri, pahare, pînă cînd apăru cu întregul tacim al cafelei negre și cu o tăblăluță suplimentară pe care adusese o chisea cu dulceață, pahare și lingurițe.

15 Făcea cafeaua neagră atentă, concentrată, nemai-luîndu-l în seamă. Fuga prin casă îi aprinsese obrajii, ochii și buzele, rotîndu-i și mai tumultuos părul negru. Își suflecuse mînecele chimonoului ca să-i fie brațele goale în vecinătatea flăcărilor. Avea un trup abea de fată, atît era de sprinten feminin. Se îndoia pe spate, atingînd cu mîinile pămîntul, dintr-o dată, ca 20 o creangă cu o veveriță neagră în virf. Pe plajă, în costum de baie, bucura ochii bărbaților, dînd un fel de nostalgie ochilor femeilor după reamintita tinereță dusă. Un vînzător de fructe, la Lido, îi dăruise două rodii, ca omagiu.

25 Dacă, de-acolo, covorul basmului persan ar fi călătorit cu ea în timp, ducînd-o anilor mahomedani, Sultanul de Argint n-ar fi avut-o decît învingînd cu iataganul vitejia multor sultani; și poate că Hafiz i-ar fi luat-o și lui, cu versul.

30 O iubea. Cu sufletul și trupul într-același elan. Se ridică, venind spre ea cu brațele și ochii.

— Nu, nu, nu.

35 Îl potoli cu mîna, și veni ea spre el, aducîndu-i cafeaua și dulceața. Apoi îi aduse și țigările din biuro, aprinzîndu-i-o ea pe cea dintîi.

— Poftim, stăpîne.

40 Și se așează pe o pernă la picioarele lui, privindu-l de jos în sus, cu gîtul sprinten alunecînd de la bărbie în jos, pînă în saltul mic al sînilor.

Văzu și se acoperi.

— Ce mai vrea stăpînul meu? Un ciubuc? O nar-
ghilea? O cadină?

— Am.

— Un dans? O poveste? Un cîntec?

5

— Am.

— Stăpînul meu are tot ce vrea, numai să fie bun
și să spuie. Sultanul meu e mare, puternic, slăvit și
iubit, dar sultanul meu să fie de argint, nu de cărb-
bune. Să-și spuie toate dorințele. Să n-ascundă nici
10 una. Fiindcă pe toate i le pot îndeplini...

Era subt mîna lui cum e o ploscă pe oblîncul
calului, cînd călărețul e-nsetat, cînd arșița e mare,
și apa de fîntînă adîncă.

15 Aruncă țigara, uită cafeaua. O cuprinse pe Luli
cu braț aprig, o luă pe sus, ducînd-o ca pe-o pradă.
Cînta în el un gemăt ca de vînt deasupra mării on-
dulate. Parcă erau păduri pe-alături, iarbă dedesubt,
și-n el, tăcere și tumult, culoarea cea de flacără a
singelui.

20 E o clipă de splendoare dureroasă, cînd parcă două
ceruri se-ntînesc, pierzîndu-și împreună stelele în
mări fără de fund. Apoi rămîne întunericul căscat
peste-o prăpastie în care moare lumea, într-o fume-
gare de apocalips. Și învie palidă ca ingerul morții.

25 Așa se regăsi alături cu Luli. Ca un copac trăsît
și răsturnat de furtună. Era atît de ostent, încît nu
mai putea să aștepte și să dorească decît somnul.

Dar prin întuneric se apropiau gînduri cu pas și
ochi de lup. Totul începuse în biurou. Era singur.
30 Fumase. Regăsise voluptatea tuturului, hotarul magic
dintre lume și el. Se regăsise stăpîn pe el, începînd
să-și domine viața, s-o cerceteze. Caietele erau acolo,
credincioase, creioanele la fel. Armele, tolba și cîinii
mării vînători îl așteptau.

35 Poate că ar fi început atunci. Cine știe...

Dar iată că venise dragostea.

„Luli! Luli! De ce-ai venit?“

40 Era o tînguire lăuntrică, în mari tăceri și mari
singurătăți, de un straniu lugubru. „Luli! Luli! De
ce-ai venit?“

Parcă intrase un „au-au“ de lupi în silabele numelui care fusese numai cîntec pînă atunci.

— Luli, dormi?

5 Deschise ochii numai: ardeau negri deasupra obrazilor roși. Și gura, și mai roșie, avea în ea zimț de garoafă caldă, și un adînc catifelat, umed, viu.

Iar o cuprinse cu un braț, aducînd-și-o cît mai aproape, cît mai în el.

— Lulil Luli, de ce te iubesc?

10 Dar răspunsul era în brațele lui.

Îi dezmierdă obrazii, părul, trupul pe care minile alunecau înnebunite, bindu-și din el noua beție, care dădea un foșnet singelui, și-un întuneric creierului ca un dans în iad.

15 Și-același nume răsuna, clamoare, gemăt, bucurie, tînguire: Lulil Lulil...

Pînă cînd se prăbuși.

Ș-apoi veni somnul ca uitarea, pînă a doua zi.

IV

20 Catul Bogdan avusese o migrenă ca cele de pe vremuri, cîteva zile după ce începuse din nou să fumeze cu abuzul caracteristic unui viciu reluat. Parcă organismul, sfidînd instinctul de conservare, dorea să recupereze toxina și retrospectiv pentru timpul cînd se dezintoxicase.

25 Migrena se anunțase după cîteva ceasuri de muncă în biurou, cu ușa și ferestrele închise. Ușa: ca să nu treacă fumul și în celelalte odăi. Ferestrele: ca să nu-l ajungă zgomotele de afară, cu toate că Fundacul Vechi avea o tăcere pe care aveai impresia că numai toaca și clopotele o pot spația. Bineînțeles, cafeaua neagră, turnată în termos ca să-și păstreze fierbințeala, era alături. Umpluse cîteva foi cu note pentru un roman. Nume de personaje, date asupra lor, cîteva dialoguri schițate și cîteva deseme de case și locuri în care, probabil, avea să se petreacă acțiunea. Întotdeauna procedase astfel. Începea cu numele personajilor, căutînd să le surprindă biografia, înainte de-a le an-

30
35

gaja în vreo acțiune. Unele rămăneau de o parte, nefolosite, altele intrau în jocul romanului. Dar avea întotdeauna nevoia tovărășiei acestui grup prealabil. Sugestia acțiunii romanului se desprindea din aceste portrete care uneori parcă doreau să conviețuiască, să întreprindă ceva împreună. Apoi, după ce fixa numele și numărul personagiilor probabile, cunoscînd și oarecare trăsături biografice ale vieții lor anterioare intrării în roman, începea să desemneze decorurile lor. Case, odăi, grădini, case de țară, case de oraș, vile la mare. Pictură nu făcuse niciodată, dar pentru acest gen de desemne ale propriei viziuni avea o naturală înzestrare. Aceste schițe însă rămăneau numai în intimitatea manuscrisului, fără să însoțească la tipar textul pe care-l comentau plastic. Catul Bogdan, ca scriitor, avea o adevărată repulsiune pentru cărțile ilustrate. Socotea ilustrația marginală unui text ca o limitare a viziunii extrem de diverse pe care textul o comunică lectorilor. Mai ales atunci cînd decorurile în care se desfășoară acțiunea unui roman nu sînt simple indicații riguros topografice — ca la romanele polițiste — ci adevărate instrumente muzicale pentru sensibilitatea lectorului evoluat. Sînt case, de pildă, în transparența cărora apare harfa, luminozitatea ei de ploaie armonioasă. Senzația aceasta de harfă, notificată oricît de vag și de aluziv, prin sugerarea decorului, poate da unui lector adevărate delicii. Poate... Acest „poate“ conține tot jocul de zar al hazardului. Dar desemnul nu poate fi decît o grosolănie intermediară între zarul aruncat de sensibilitatea scriitorului și felul cum cade în sensibilitatea lectorului.

Își reluase deci creionul, caietul, cafeaua, tutunul și jocul prealabil scrisului propriu-zis. Dar, cum nu mai scrisese de mult, se grăbise, dorind ca sufletul să aibă sprintena docilitate a unui chelner de casă bună, care te servește fără să-l chemi, aducîndu-ți îndată ce ai dorit. Sufletul însă, în fața hîrtiei orbitor de albă, polar glacială, se intimidase, rămînînd cam stingherit. Cadența bună nu venea. În schimb, tutunul și cafeaua umpleau această așteptare. Schi-

țase cite ceva, dar apăreau mai ales reminiscențe. Biografiile creionate ale personagiilor necunoscute nu izvorau din inedit, ci din vechile romane publicate. Nu „apuca“ nimic. Și avea enervarea pescuitorului cu undița care, în loc să simtă zvicnirea de sîn în mină a peștelui prins, ar vedea îngreuierea pe care-o aduce undiței un galoș, sau farsa unei broaște lacome.

5
10
15
Golise în două ceasuri un termos de cafea neagră, uitînd pentru moment rostul adevărat al cafelei negre, care-ți dă puțința să rezisti la tumultul creațiunii și să-l exprimi, dar nu-l provoacă. Dimpotrivă, dacă acest tumult e factice și de suprafață — datorit mai mult voinței decît nevoii de a scrie — cafeaua îi denunță superficialitatea, acoperindu-l cu o vibrație de nervi iritați, care dă sufletului țiuitul sterp al unei bălți cu țînțari.

20
Migrena se vestise ca pe vremuri, pipăindu-i timplicele, arcadele și ceafa, cu un fel de pase magnetice care dau o îngreuiere și o vagă somnolență. Apoi îi auzise bubuitul de furtună neagră ca cele care vin cu grindini. Renunțase la scris. Anunțase pe Luli că are o migrenă teribilă. Se întinsese în ietac, rugînd-o pe Luli să închidă ferestrele și să facă întuneric.

— N-ai nevoie de aer?

25 — Te rog, Luli, lasă-mă așa.

Îl ascultase. Îi adusesc doctorii, și după ce controlase termosul de jumătate de litru, deșert, nu mai îndrăznise să-i dea cafea neagră cu lămie. Îi făcuse o compresă și-l lăsase singur, respectîndu-i nevoia de tăcere absolută. Haziatica înghețase. Migrenele stăpînului scump și drag erau ca sprinceana ridicată a străvechilor sultani: inlemneau noroadele cu șalvari și fes.

30
35
40
Desigur că suferise — o migrenă autentică fiind o boală pe cît de scurtă, pe-atît de intensă. Dar iar se umpluse de neguri telurice și iar devenise spectatorul acestei transformări lăuntrice, care trimetea sufletul și mintea la începuturile lumii, dîndu-le un fel de întunecată măreție. Și, într-adevăr, această migrenă îi deschisese fundurile, lăsîndu-l abea atunci să-și întrevadă adîncul.

Migrena cedase după un ceas de liniște. Dar n-o
anunțase pe Luli. Continuase să stea întins în întuneric,
simțindu-se izolat ca într-un sicriu, dincolo de Luli,
dincolo de lume, dincolo de lumină, dincolo de viață,
5 — dar germinând, într-un fel de pîndă subpămîntească. Venise totuși la masă, palid, cu secretul în
el — migrena devenind pentru el o încăpere de izolare
luciferică.

De atunci mai avusese o migrenă, dar și simulase
10 citeva, obținînd nu numai liniște, dar și un fel de
izbăvire, impusă de rolul de bolnav, de ispitele care
se desprindeau din conviețuirea cu Luli.

Începuse să scrie noul roman, construit în întu-
nericul citorva migrene simulate și izvorit din negura
15 celei adevărate. Lucra un roman straniu, cu oameni
care se urau trăind alături sub același acoperemînt,
pîndindu-se ca peștii din fundul mării, fără să aibă
curajul de-a ucide, ca aceștia, dar purtînd gîndul în
ei, viața lor comună mărginindu-se la efortul de-a-și
20 ascunde sufletul unul față de altul. Avea nevoie de
mare concentrare, de liniște perfectă, de monotonie
exterioară — și de energie intactă, nealterată de nici
o poftă trupească. Trăia frățește cu Luli, căutînd
să-i evite trupul.

25 Apăruseră și ploile de toamnă, cele care stau pe loc,
devenind un fel de scămoșare a văzduhului, aproape
fără sunet, abea picurate prin uluce. Începuseră
focuri în toate odăile. Catul Bogdan nu ieșea în oraș
decît pentru lecțiile de la Universitate, de unde se
30 întorcea grăbit. O săruta pe Luli, luau ceaiul împreună
și se puneau la lucru. Luli știa că lucrează la
un nou roman, fără să i cunoască nimic din cuprins.
De citeva ori se scuzase față de Luli, spunîndu-i că
nu poate istorisi o carte în timpul cînd o scrie; că
35 vorba falsifică, primejduind latentele și intimele elabo-
rări în tăcere. Luli înțelegea mai bine decît credea el
nevoia de tăcere în jurul unui manuscris la care lucrezi,
dar niciodată nu-i spusese nimic despre încercările ei
literare.

40 Așa că, o dată cu ploile de la ferestre și focurile din
sobă, casa din Fundacul Vechi își recăpătase umbra

și tăcerile de odinioară. Nici Luli nu ieșea în oraș.

— Ce faci tu, Luli? o întreba el afectuos după ce ieșea din biurou. Cum ți-ai petrecut ziua?

5 — Te rog, nu te ocupa de mine. Lucrează fără grija mea. Am cu ce-mi trece timpul...

Părea atât de mulțumită, încît îi venea să o răsfețe, dar se temea. Se mărginea să-i sărute minile, păstrindu-le apoi pe frunte, c-un fel de evlavie penitentă.

10 Luli își făcuse cuib de toamnă și de iarnă în salonașul mamei lui Catul Bogdan, alegîndu-și și ea tot gura sobei. Uneori dadaia îi ținea tovărășie, poftită bineînțeles, nu atât fiindcă Luli ar fi avut nevoie de prezența ei, dar de-o vreme o văzuse mai rar, mai

15 taciturnă și mai slăbită, și Luli simțise nevoia de-a-i dovedi dadaiei că n-o uită, nici n-o neglijează. Uneori dadaia îi istorisea cîte-o întîmplare de pe Bistrița, alteori îi povestea viețile sfinților, alteori tăceau amîndouă cu ochii în jar și flăcări.

20 Odată, dadaia o dezmierdase pe frunte, spunîndu-i:

— Lucico, îți merge bine ție?

— Sigur, dadaie. Sînt foarte fericită.

Dadaia oftase.

— Da' mult mai stai la gura sobei.

25 Alteori, haziaca își impunea prezența înfățișîndu-se cu ceai, dulceață, prăjituri proaspăt făcute, sau cu cîte-un joc de cărți unsuroase. Le răsturna pe covor, rotindu-le iscusit, și începea să-și depene minciunile la gura sobei. Spunea numai de bine „duduștei scumpe și adorate“. Bani, drum lung...

30 Dar, indeobște, Luli era singură. Acolo își făcea corespondența, cetea și gindea, întîlnindu-se cu Sultanul de Argint, la dejun, la masă și în timpul nopții, cînd somnul lui se învecina cu somnul ei.

35 Corespondența îi lua de ajuns timp, fiindcă scria părinților ei în parte fiecăruia, așa cum îi scriau și ei, iar Gabrielei — pe care n-o uitase nici din străinătate — îi scria regulat scrisori ceva mai lungi.

40 Între timp, Gabriela devenise profesoară la Brașov. Luli n-o mai văzuse de la nuntă. Scrisorile lor, însă, păstrasera exact raporturile de odinioară. „Dra-

gă Gabico“; „Draga mea Luli“. Nici una, nici alta nu-și făceau confidențe intime în scrisori, vorbind mai cu seamă despre lecturile lor recente, despre decorurile prin care trecuseră sau în care trăiau, comentînd în felul lor oamenii cunoscuți sau întilniți.

5 „Complimente soțului tău“, spunea Gabriela uneori. „Catul îți trimite salutări amicale“, răspușea Luli.

10 Luli nu păstra scrisorile Gabrielei, pentru motivul că nu le acorda altă importanță decît a unei singure lecturi. Gabriela însă păstra scrisorile lui Luli, și pentru că era mai păstrătoare, și fiindcă le acorda o semnificație literară cu totul involuntară din partea lui Luli. Dar cînd descria, Luli picta plastic, nu fiindcă

15 dorea să o epateze pe Gabriela, ci fiindcă n-avea, mai ales în scris, acea reacție exclamativă, caracteristică femeilor: „Ah ce frumos. Vai, ce minunat. N-am cuvinte să-ți descriu.“ Aceste „cuvinte“ le avea și la Veneția, și la Constantinopol, și la Paris, și în Anglia, avînd însă impresia că acolo le-a găsit, mîrginindu-se

20 să le culeagă și să le înșire. Entuziasmul Gabrielei o mira uneori, cercînd să-și amintească ce-a putut să-i scrie, iar alteori îi dădea un zîmbet care clasa admirația Gabrielei în categoria exagerărilor amicale. Dar îi scria la fel, fără efort și mai ales fără dorința de-a

25 face literatură pentru prietena ei, mîrginindu-se să devie, pentru ea, oglinda locurilor pe care Gabriela nu le văzuse — oferindu-i astfel și ei călătorii închise în plic — și a oamenilor necunoscuți ei, prezentîndu-i-i în viziunea ei.

30 Gabriela părea mulțumită. La Brașov făcea tenis, călărie, patinaj și mai ales sky. „Numaidecît trebuie să înveți și tu sky-ul. Ai o impresie de viteză, libertate și primăvară, care se face egala rîndunelelor. Nu mi-ai scris dacă ai cetit *Montagne Magique* a lui Thomas Mann. Între altele, are pagini magistrale despre

35 sky.“ Scrisorile cu sky-ul o găsiseră pe Luli la Paris. Îi expediase de acolo, omăgial, un costum de sky, ultim model, cîteva bluze de lină colorată, ciorapi asortați și alte „ofrande sportive Dianei de la Brașov“.

40 De cînd se înapoiase însă din călătorie, scrisorile lui Luli către Gabriela erau mai mult o întoarcere

indărăt, o recomentare a unor lucruri văzute, despre care scrisese Gabrielei și atunci, dîndu-i primele impresii; căci acasă, după cîteva scrisori despre octombrie la Iași, și altele în care apăruse Nathan, pe larg comentat, materialul exterior se împutînase. Ploaia și focul, Nathan, haziaca, dadaia; „Catul scrie un roman, muncind toată ziua“. Și iar ploaia și focul.

La Brașov, toamna continua să suridă, invitînd lumea pe munți. Gabriela făcea excursii de cîte ori îi permitea școala. „Draga mea Luli, viața pe care-o duc aici e veselă și sănătoasă și m-ar încînta, dacă n-aș avea uneori în fața ochilor interiorul tău și viața ta meditativă la gura sobei într-o casă în care un scriitor lucrează vegheat de vestala lui. E altăceva decît ceea ce fac eu. Cînd închid ochii și te văd în casa ta am impresia că-mi pierd timpul cu fleacuri. Ai dreptul să-mi spui cu oarecare indulgență: «Distrează-te, Gabi-boy!»... Care-i subiectul noului roman?“

În ultimul timp, însă, Luli trebuia să facă un efort pentru a-i scrie Gabrielei ca și pînă atunci. Atmosfera Iașului ploios și a casei tăcute era toropitoare. Nici o tristeță, nici o melancolie, dar o somnolență. De altfel, pe nesimțite, Luli începuse să doarmă mai mult. Catul Bogdan se deștepta înaintea ei: îl auzea cum se ridică din pat, îi simțea sărutarea castă pe obraz, îi zimbea printre genele o clipă întredeschise și continua să doarmă, acoperită de sunetul ploii, care înfrigura parcă trupul, dîndu-i nevoia de-a se învălui în căldură intimă. Își începea ziua pe la zece. Dejunau și unul și altul cu pofta de mîncare micșorată. Catul Bogdan din cauza tutunului și a cafelei negre, Luli din cauza lipsei de mișcare în aer și a micii distanțe dintre ceaiul matinal și dejun.

Nathan venea rar la dejun. În schimb, la masă venea regulat, țînîndu-i tovărășie lui Luli și după masă, în timp ce Catul Bogdan se închidea în biurou pînă la miezul nopții, cînd își încheia programul de muncă zilnică. În afară de Nathan, Luli nu cunoștea nici un ieșan, beneficiind neconsultată de vechea izolare a lui Catul Bogdan. Nici el nu primise oaspeți,

afară de Nathan care era incorporat în atmosfera casei, nici nu făcuse vizite, indispunînd astfel pe toți colegii lui de la Universitate. Cu Aristide Bogdan se vedea numai din întîmplare, la Universitate.

5 — Am auzit că te-ai căsătorit, colega?

— Exact.

Atît.

Dar Agatha Bogdan era furioasă. Înainte de căsătorie tot îl mai vedea pe fiul ei vitreg acasă la Nathan. De cînd se căsătorise, însă, devenise mai invizibil. Cu tot cinismul ei, Agatha era sensibilă la umilințe.

Neinvitarea ei la nuntă o pălmuisese în opinia publică a Iașului. Nu-i ierta lui Catul Bogdan această indelicatete ostensibilă. Îl vorbea de rău pretutindeni, inventînd tot felul de lucruri dezagreabile: că-i neurasenic, că-i stors, că-i ros de gelozie din cauza diferenței de vîrstă dintre el și nevasta lui —, uitînd, se vede, că între ea și „papa Mito“ diferența de vîrstă era și mai mare; că „eleva de la Galați“ nu știa să se ție în societate, și că și de asta trăiau atît de retrași etc. ...Sperase să-și găsească în Nathan un aliat. Găsise un adversar primejdios, fiindcă Nathan era mult mai simpatizat și mai stimat decît ea, cuvîntul lui avînd altă greutate decît vorbele ei. Dacă n-ar fi fost constrîns, Nathan n-ar fi dezvăluit nimănui realitatea doamnei Luli, păstrînd-o numai pentru el, ca pe-o ediție pe care n-o pui în comerț. Dar gura Agatheii îl silise să devie cavalerul doamnei Luli, dîndu-i pentru toți ieșenii sensul reverențial de „Doamna noastră Luli“.

Așa că Luli, captivă în casa din Fundacul Vechi, devenise pentru ieșeni un fel de eroină de roman netradus în românește, pe care-l cetise numai Nathan, singularizîndu-se astfel involuntar în curiozitatea admirativă a concetățenilor. Agatha reacționase, răspîndind zvonul că soția lui Catul e metresa lui Nathan, ceea ce ar fi explicat atitudinea lui. Nu izbutise însă, fiindcă și din acest punct de vedere, reputația, mereu verificată și confirmată, a lui Nathan o dezmințea categoric. Nathan era prietenul femeilor din societatea

bună a Iaşului, dar metresele lui n-aveau nici un amestec cu ambianţa prietenilor lui.

5 Aşa că Agatha se resemnase de la o vreme. Şi, cum nu ţinea de loc să fie în raporturi încordate cu Nathan — de casa căruia avea nevoie intimă pentru oarecare întâlniri tainice şi de gura căruia se temea pe sfânta dreptate —, se mărginise să-l poreclească pe Catul „Călugărul din vechiul schit“, clasându-l printre amintiri.

10 Astfel trecură trei ani, atât de exact suprapuşi unul peste altul, încît desfăşurarea lor nu ar avea altă semnificaţie decît a unui somn care desparte o zi de ziua următoare.

PARTEA A ȘASEA
„... DAR AM TRECUT PE LÎNGĂ
EL CU DRAGOSTEA DE MÎNĂ...”

De-o vreme, Luli începuse să-l îngrijeze pe Nathan. O vedea mereu bine dispusă, dar veselia ei îi apărea mai mult ca o resemnare. N-avea prietene, n-avea tovarăși de vrista ei, nu se distra în afară de casă, nu se plimba de loc, iar acasă, Sultanul de Argint era un fel de apariție decorativă la dejun și la masă, abea deschizînd gura, silindu-l astfel pe Nathan să fie lăutarul tăcerii pentru a o antrena și pe Luli să vorbească. De cîteva ori, Nathan o invitase pe doamna Luli la cinematograful și la teatru, lăudîndu-i filmul sau piesa respectivă. Luli nu acceptase:

— Nu pot, Nathan, să mă distrez, în timp ce Tani lucrează singur acasă. Cred că înțelegi?

Astfel de întrebări nu au decît un singur răspuns obligator: „Înțeleg“, fiindcă răspunsul adevărat ar fi o indiscreție, o intrusiune, pe care Nathan și le interzicea mai ales față de doamna Luli.

În schimb — căci Nathan, pasiv pentru el, nu era de loc pentru cei care-i erau aproape —, luă o altă hotărîre, cunoscînd mai dinainte riscurile ei.

Veni într-o zi pe la șase. Și în loc să se ducă de-a dreptul la doamna Luli, intră neanunțat în biroului lui Catul Bogdan. Întuneric de mătasă roșie, lampă aprinsă pe biuro, fum, cafea neagră, caiete și fața severă a lui Catul Bogdan, de chirurg deranjat în timpul operației.

— Ce cauți, Nathan? Luli-i acasă.

— Vreau să-ți vorbesc.

— Acuma? Lucrez... Creionul întors pe dos în degetele nerăbdătoare avea o ascuțime de sulită gata să șarjeze.

5

— Dragă Tani, sînt lucruri mai importante decît comoditatea ta.

— Care-s?

— Nevasta ta.

10

— Luli?

Îl măsură de sus și pînă jos cu o ironie orgolioasă la care-l predestina și exteriorul lui de pe vremea pașelilor, mai ales așa cum era în halat albastru, cu fular roș în jurul gîtului.

15

— „Tu ești Mircea? — Da, mpărate. — Ai venit să mi te-nchini?”

Catul Bogdan zîmbi.

— Lasă prostiile, Nathan.

20

Dar îl acceptă, fiindcă Nathan devenise de multă vreme dialogul necesar al tuturor contradicțiilor.

Nathan își aprinsese pipa, instalîndu-se pe scaunul din fața biuroului.

— Nathan, nu abuza. Crede-mă că mă deranjezi.

25

— Te cred, Tani, și tocmai asta vreau. Doamna Luli nu știe că am venit. Vreau să-ți vorbesc despre ea. Tu îți dai seamă cit e de tînără?

Catul Bogdan își dezmierdă părul. Fumă mai departe, fără să răspundă.

30

— Tani, doamna Luli nu face parte dintre manuscritele tale. E o realitate care, vai, îți aparține.

— „Vai“?

— Fiindcă nu te ocupi decît de ficțiuni, neglijînd chiar o astfel de realitate.

— Cum o neglijez? Eu? Pe Luli? E stupid!

35

— Tani, în fața ta ai un manuscris: dacă-l neglijezi, nu se plictisește, nu slăbește, nu-și trece timpul la gura sobei, nu-și pierde pofta de mîncare...

— Nathan, ai innebunit! De unde le scoți? Luli e sănătoasă, veselă, mulțumită. Slavă Domnului, sînt cel mai în măsură să știu tot ce-o privește.

40

— Și totuși nu știi. Ești mulțumit că scrii, probabil, și-i conferi și doamnei Luli ceea ce e numai în tine. Ea nici nu scrie, nici nu trăiește așa cum trebuie la vrsta ei, în timp ce Sultanul de Argint e o sacrosanctă absență.
5 Te așteaptă pur și simplu la gura sobei, de dimineată până seară, ca și cum ea, doamna Luli, ar fi recompensată de privilegiul audienței acordate din cînd în cînd.

— „Din cînd în cînd“, îl înghină sarcastic Catul Bogdan. Dar ne vedem în fiecare zi. Trăim alături. O ador. Știe.

— Știe că o adori. Ajunge? Dragă Tani, doamna Luli nu e o biserică, e o femeie vie. Voi trăiți paralel, nu alături. Tu scrii în biurou, ea stă în salonaș, vecini ca Elveția cu Italia. Tu o adori, dar te ocupi de manuscris; ea te adoră, dar te așteaptă singură la gura sobei. Vă întilniți la dejun și la masă, și Nathan e patefonul care umple tăcerea. Nici măcar nu i-ai făcut cinstea de-a-i spune ce scrii. Știe că scrii un roman.
20 Asta putea să o afle și din ziare. Dacă obținea pe deasupra și fotografia ilustrului romancier, cu un autograful admirativ, putea să renunțe la tine, căci știa despre tine exact ce știe acum.

— Nathan, spiritul iudaic...

— Știu, Tani, mi-ai mai spus. Dar adevărul nu l-au inventat evreii. L-au purtat uneori ceva mai mult în spate, simțindu-i mai cu seamă greutatea. Asta-i singura diferență. Să știi, Tani, că nu glumesc și nici nu exagerez. Prietenia noastră mă autoriză să fiu atent la ceea ce-i intim legat de viața ta. Ești cam distrat. Meditează puțin, sau... dă-mă afară.

— Nathan, spune-mi drept: ți a spus ceva Luli?

— Vai, Tani, ce puțin o cunoști. Cum poți să-mi pui o astfel de întrebare?

— Ai dreptate. O retrag.

— Doamna Luli, față de mine mai ales, se silește să confirme impresia ta despre ea: că e fericită. Dar tocmai asta mă neliniștește. Așa încep adevăratele deprimări, cu efortul eroic de-a le ascunde.

40 — Bine, Nathan, dar un an întreg, și apoi vacanțele...

— Tani, ce Dumnezeu, voi scriitorii nu sînteți lucizi decît pentru eroii voștri? Crezi tu că un an de viață fericită alături de tine și cu tine și cîteva vacanțe înseamnă o provizie eternă? Numai cămilele beau o
5 dată pentru o lună de privațiune. Dar oamenii și mai ales femeile tinere au nevoie de viață mereu. Anul vostru de fericire i-a dat poftă de viață, nu dorința de-a deveni babă cu amintiri la gura sobei. Spune tu: o mai *auzi* rîzînd?

10

— ...
— Eu o *văd* numai zîmbind. Știi tu, Tani, rîsul devenit tăcere e simptomul sigur al bătrîneții, înțelepciunii sau resemnării.

15

O amintire din adînc îl răscoli pe Catul Bogdan, căci vorbele lui Nathan i o evocară pe mama lui. Și ea rîdea rar, numai cînd îi cetea povești, dar rîsul acela avea lacrimi. Altminteri surîdea.

— Și Luli?...

20

— Dacă nu te-ar iubi, n-ar fi nimic. Și-ar găsi imediat compensații.

Fruntea lui Catul Bogdan se încreți aspru.

— Nu te supăra. Din nenorocire te iubește. I-ai dat o boală lungă.

25

— Nathan, de ce nu înțelegi că astfel de glume...
Nathan oftă.

— Nenorocit e adevărul! Plinge: e farsă. Rîde: e glumă. Privește: e orb. Ascultă: e surd. Ce shakespeareiană tragedie e adevărul! Jidovul rătăcitor e un turist tirolez, alături de exodul adevărului.

30

— Adică, Nathan, tu crezi că n-o iubesc pe Luli?

— Nu. Asta nu. Cu mîna pe toate cărțile sfinte recunosc că o iubești. Dar ești prea sigur, și pe drept, de iubirea ei. De asta o neglijezi. Dacă ai fi avut binecuvîntatul ghinion ca doamna Luli să fie cochetă, să
35 te neliniștească, să te facă gelos, te asigur că manuscritele se consolau cu praful. Dar doamna Luli e o certitudine absolută. Doamna Luli = dragoste pentru Catul Bogdan. Catul Bogdan = manuscris + dragoste pentru doamna Luli.

40

— Și ce crezi că-i de făcut?

— Să nu-mi pui astfel de întrebări. Să fii tu singur răspunsul lor. Adică: să stai mai mult cu ea, să-i vorbești despre ce scrii, să vă duceți la teatru, la cinematograful...

5 Mîna lui Catul Bogdan îndepărtă tot ce presupunea în enumerarea lui Nathan distracție exterioară, drum în oraș, participare la viața colectivă.

— Dragă Tani, eu nu știu ce-i de făcut? Singura soluție ca să-ți pricepi nevasta ar fi să devie alături de tine eroina unui roman scris de tine. Atunci te-ai edifica singur, fără de concursul meu odios și inoportun...

10 Glasul lui Nathan își pierduse calmul obișnuit.

— ...Trebuie să înțelegi, totuși, că nu poți izola pe o femeie tânără la o parte de viața omenească.

15 — Bine, Nathan, oftă Catul Bogdan. Voi medita.

— Te las.

După ce plecă Nathan, Catul Bogdan nu mai izbuti să lucreze. Ca întotdeauna, Nathan găsisese punctul vulnerabil. Avea dreptate. Era imposibil să nu i-o recunoască. Enervat, natural de dreptatea lui Nathan, dar și alarmat pentru Luli. Fiindcă într-adevăr o iubea. Și gîndul că Luli poate să fie, ca și mama lui, o tăcere resemnată la gura sobei îl sfișia, dîndu-i spre ea un elan de milă și de adorație, care bagateliza valoarea manuscrisului și semnificația singurătății lui. Dacă Nathan n-ar fi fost cu Luli, s-ar fi dus de îndată în salonașul ei, gata să facă orice pentru ea: să-și ia concediu și să plece din nou în străinătate, imediat, să plece la Galați, la vie, s-o însoțească numai pe ea, acordîndu-i drept de exclusivitate asupra întregii lui ființe.

30 Dar prezența lui Nathan îi dădea și o mîndrie, și o pudoare.

Așa că mai rămăsese în biuro, fără să lucreze, dorind-o pe Luli ca și cum ar fi fost plecată.

O subită impulsivitate rezolvă starea lui de nehotărîre. Plecă în oraș pe furiș, fără s-o anunțe pe Luli, luă o lojă la teatru, cumpără toate florile vrednice să-i fie dăruite lui Luli și apărură acasă cu obrazii umezi de ploaie, răsturnînd pe divanul din salonaș culori și parfum de vară.

— Luli, mergem diseară la teatru!

— Ce s-a întâmplat? Ți-ai isprăvit romanul?

— Ei, romanul? Mi-e dor de tine. Nathan, pune, te rog, patefonul.

5 Intrase un vînt de primăvară în casă. Dansară pînă la extenuare. Mîncară repede, interpelîndu-se glumeț. Bineînțeles, întîrziară la teatru, ajungînd abea la actul al doilea, fiindcă toaleta lui Luli devenise
10 actul cel mai important, cel mai distractiv și cel mai fermecător al acestei nopți. Rochiile atîta așteptau. El singur o dezbrăcase, o îmbrăcase, iar o dezbrăcase, iar o îmbrăcase, răsturnînd-o în rochii ca în valurile unei mări vesele, zburîndu-i părul, pieptănîndu-i-l, sărutîndu-i-l, răscolînd-o pe Luli ca o ploaie de pri-
15 măvară, cu o mie de mîni.

Însoțiți de Nathan, intrară la teatru în pauza de după actul întîii. Era spectacolul unei trupe bucureștene venită în turneu. Apariția în lojă a doamnei Bogdan echivala cu o ridicare de cortină pentru actul
20 întîii al unei trupe din străinătate.

Era adorabilă. O rochie de mătăasă neagră, decoltată, cu mineci scurte și bufante, doi trandafiri galbeni la talie și părul mauresc împrejmuindu-i puritatea de fildeș a obrazilor.

25 — Nu-i urită, conveni Agatha Bogdan, care n-o mai văzuse pînă atunci decît în treacăt, pe stradă.

Avea în ea ceva de floare mirată și de zbor, de dans oprit sau neînceput.

30 Catul Bogdan și Nathan nu erau singurii care o priviră de multe ori în timpul spectacolului, aplauzele, după ce-o priveau, devenind un simplu bacșiș, obligator pentru efortul cu fard și declamație de pe scenă.

35 După spectacol supară acasă în trei. Foșnetul rochiei lui Luli, care improviza supeul, dădea și lui Catul Bogdan și lui Nathan presimțirea unui menuet. Aveau acest zimbet, rar după moartea veacului al optsprezecelea într-o Franță de lumină și matasă.

40 La plecare, profitînd de o clipă de singurătate cu Catul Bogdan, Nathan îi spuse:

— Spune tu, nu-i păcat?

— Sst! Sint un idiot.

— Ai fost. Noapte bună.

5 Dar a doua zi dimineață, cu capul greu și cețos și ochii încercănați, Catul Bogdan găsi manuscrisul ca un palat închis, când stăpînul nu mai acordă audi-ențe.

Bău cafea, iarăși excesiv, fumă exagerat.

— Nu te simți bine? îl întrebă Luli la dejun.

— Capul. Știi, Luli, nu-s deprins.

10 — Drăguțule, drăguțule și bunule, lasă, că stăm acasă. Lucrează liniștit. Eu vreau să te simți bine, să fii mulțumit.

Tocmai asta nu mai putea: să se simtă bine, să fie mulțumit.

15 Fericirea parcă devenise și o povară. Dar o povară atît de adorabilă cînd o vedea pe Luli, încît parcă era și o suferință.

II

Catul Bogdan își impuse totuși un nou regim de viață cu Luli și pentru ea. Cu toată permanența zăbre-
20 lită a ploii, începură să facă lungi plimbări pe jos, vizi-tînd zi cu zi cartierele mai puțin oficiale și convențio-nale decît Strada Lăpușneanu, cu anexele ei arhitec-turale și umane. Tîrgul-Cucului le apăru galițian prin evreimea de acolo, pitorescă și necăjită în desimea ei
25 incilcită, cu glasuri pasionate și mereu interogative în jurul samovarului cu ceai sau cu păpușoi fierți. Ajunseră din sărăcime în sărăcime, din dugheană în dugheană și din magherniță în magherniță, pînă în Podul-Roșu. Se opriră pe Pod, privind Bahluiul, care
30 dă impresia că se isprăvește la marginea orașului cu rit grohăitor de scroafă trîndavă. Suiră dealul Sărăriei, atît de demodat provincial, parcă locuit numai de pensionari cu papuci și hulubi, cu prezența de broască țestoasă electricată a unui tramvai de pe vremea
35 războiului ruso-japonez. Escaladară și înălțimea verde a Tatarasului, adevărat Rădășani al Iașului, cu casele lui de sat de munte voinic și chiabur și livezile lui

rurale, colindară și prin Beilic, găsiind pe o străduță numai bună pentru săniuș, de lângă Zlataust, un felinar cu gaz de pe vremea fanaragiilor, și-n fundul zării — un deal singuratic care părea un bloc predestinat pentru sculptarea capului lui Isus. Intrară la Golia, unde vremea a rămas în cetate, pe iarbă verde și între ziduri care amintesc cele Șapte Turnuri constantinopolitane, unde a pătimit Brîncoveanu Constantin. Descoperiră farmecul de străveche minăstire al bisericeii Bărboi, unde o sărutare e atît de aproape de ingerii naivi și de Scaraoschi cel cu țeapă și coadă înfurcată. Văzură aspectul de șea de elefant de procesiune indică al acoperișului bisericeii Barnoschi.

Uneori singuri, alteori întovărășiți de Nathan, pe care intimitatea lor îl încorpora. Veneau acasă uzi și murdari, schimbîndu-și încălțămintele de la ușă, ca pe pragul moscheilor.

Luli recăpătase sonoritatea risului. În ploile ieșene și pe ulitele desfundate și glodoase ca ale Fanarului, risul lui Luli aducea o lumină și o melodie de cer italian. Călăuzite de acest ris, plimbările prețuiiau în ploaie frăgezimea, și în glod, un adaos de pitoresc.

După ce descoperiră intimitățile Iașului, făcură o lungă vizită librăriei lui Nathan, și alta casei lui Nathan. Acolo o așteptau pe Luli trei tătăroaice de Tonitză. Harul de grație al acestui mare și fermecător pictor atîrnase uneia dintre ele picioarele, care nu încăpeau la locul lor, deasupra capului, ca și cum er fi răsărit ca fructele pe o creangă, sau ca păsările într-un cuib de subt streșină.

Apoi începură cu un automobil de piață plimbări exterioare. Galata, Cetățuia, Repedea. Ajunseră cdată, hurducați mai rău decît de galopul bilbiit al cămillei, tocmai la Birnova. Acolo pătorea de aur mort se pregătea de iarnă, rărindu-se pentru apariția celor dinții fulgi. Vremea era vinătă. Într-adevăr, se înapoiară de la Birnova cu iarna, aducînd Iașului cel dinții viscol care-i cetluse în casă pentru cîteva zile, într-o intimitate cu alb la ferestre, cîntec de ceai în samovar și aur cald în sobele duduitoare. Intrară în iarnă veseli, fără să-i simtă apăsarea, văzîndu-i mai ales

reculegerea. Ca și subț lună, subț omăt, Iașul devenea un fel de loc al mănăstirilor. Făcură plimbări cu sania. O aducea pe Luli din frig și din ninsoare, cu gene de zahăr și obraji de minge de fetiță. În iarnă, Luli parcă

5 intinerea și mai tare. Cu ea alături într-o sanie cu zurgalăi, iarna căpăta un sens decorativ de început de poveste zugrăvit pe-o filă, alb și naiv în stelutele fulgilor, naiv și roș în obrajii fetei cu căciuliță de astrahan brumăriu.

10 Dar scrisul lincezea. Își limitase orele de scris între opt și unu dimineața. După-amiezele erau consacrate lui Luli, și în anumite zile și Universității, de unde Luli venea să-l ia însoțită de Nathan. Dar nopțile, după astfel de amieze, erau tot ale lui Luli. Așa că

15 rareori se deștepta la opt, din zi în zi amînîndu-și școlărește deșteptarea, cu un ochi deschis care vedea ora, iar închis, acordîndu-și încă cinci minute și încă zece, stricîndu-și astfel și somnul, imputîndu-și și timpul de lucru. Iar în biurou nu mai era de ajuns de

20 stăpîn pe el. Luli-l ajungea de multe ori prin ușă și prin gînd, dîndu-i dorința să treacă timpul mai repede, ca iar să fie împreună. Alături de ea se antrenase iar la plăcerea de-a trăi, socotind scrisul ca un efort și aproape ca o penitență impusă.

25 În preajma sărbătorilor Crăciunului își acordă — parcă cedînd — o vacanță integrală. Plecară la Galați, însoțiti de dadaia, conduși la gară de Nathan, care, după plecarea lor, deveni, cu ochii pe sus, cea mai tristă dintre ciorile de iarnă ale Iașului. Cu cei de la Galați

30 plecară la vie, petrecîndu-și sărbătorile acolo, într-o atmosferă de casă cu jucării. Singurul om serios era dadaia, apoi venea Angelica, copil cuminte, — ceilalți erau copii pur și simplu, în frunte cu Teodor Novleanu. Făcură stea, cozonaci, om de omăt, ceaiuri

35 cu rom, castane coapte, culcîndu-se tîrziu, sculîndu-se tîrziu, plimbîndu-se cu o sanie preistorică trasă de „moșnegii lui Luli“, pînă după Bobotează, — întorcîndu-se cu o sanie de la gară acasă, albi parcă de omătul unei singure plimbări, scuturîndu-și-l în pragul casei.

40

— Luli, de-acuma înainte ne punem pe treabă.

— Sigur, ne-am făcut de cap. E timpul să ne cumințim.

5 Și „viața paralelă“ reapăru. El în biouro, Luli în salonaș la gura sobei. Scrisorile către Gabriela căpătaseră material bogat: Iașul, clădit bucată cu bucată, colț cu colț, din toamnă pînă-n iarnă, apoi povestea de Crăciun a vacanței de la vie, — pînă cînd iar gîndul lui Luli trebui să urce în pod, căutînd printre lăzile aduse din călătorie material pentru scrisori.

10 Scrisorile n-aveau miros de naftalină, dar gîndul îl prinsese.

Somnolența zilelor de toamnă se întinse din nou.

15 Nathan venea în fiecare zi la masă. Tăcerile, însă, nu mai erau umplute de el, ci de Catul Bogdan, care avea o adevărată frică gîndindu-se la un ncu dialog cu Nathan. Această frică — de el, în fond, căci Nathan nu era decît glasul propriilor lui gînduri interzise — îl determina să facă efortul de-a nu fi distrat și taciturn. Dar permanența obligatorie a acestei constrîngerii dădea un sens de corvadă tocmai clipelor de recreație pură, cînd se întîlnea cu Luli în prezența lui Nathan, păzit astfel de ispită. De unde un recul sufletesc, o îndepărtare în el însuși: singurul loc unde era liber de-a fi el, nelimitat de nimic și de nimeni.

25 Nathan vedea desigur, dar nu mai risca o nouă intervenție, temîndu-se ca rezultatul ei să nu se răsfrîngă asupra doamnei Luli, mai deprimant decît actuala revenire la trecut. Și pe deasupra spera mult în venirea primăverii și sfîrșirea rcmănelui. Era hotărît să-i determine la o nouă călătorie aproape tot atît de mare ca și cea din întiiul an al căsătoriei.

30 Dar într-o zi se întîmplă ceva nou: un fel de conflict.

35 Catul Bogdan isprăvisese partea întia a romanului. Ultimul capitol îl scrisese în friguri, cu o viteză de gîndire creatoare — gest, dialog, mișcare — care depășea puțința minii cu creionul de-a transcrie. Cuvintele se încălecau pe hîrtie, într-un fel de galop sălbatec de sotnie căzăcească. Acest tumult îl încălzise, dîndu-i certitudinea unei mari

creațiuni. Cu manuscrisul cald încă de contactul cu sufletul, intră în salonaș, găsind-o pe Luli la foc.

— Luli! Luli! Romanul acesta ți-l dedic ție. E cea mai bună carte a mea. Ascultă...

5 Începu să-i cetească. La început, glasul avu entuziasmul fanaticului. Credea în ce scrisese, credea în valoarea acelei creațiuni recente, încă necontrolată. Dar cetit, îndepărtat oarecum prin glasul care-l exterioriza, textul îi strecură fiorul subțire al unor îndo-

10 ieli. Căută să le învingă prin meșteșugul lecturii, rămânând însă în subconștient cu o vagă nehotărîre.

Luli îl asculta cu o atenție încordată.

Isprăvi. Ridică ochii spre Luli, convins că are să-i sară de gît, spunîndu-i cuvinte mari, mîndră de el ca

15 de un războinic victorios.

Dar Luli tăcea, meditănd. Își așezase de o parte cartea pe care o cetea la gura sobei, părăd că ascultă ceva îndepărtat.

— Să nu te superi...

20 Catul Bogdan avu o tresărire lăuntrică și un frig.

— ...dar mie mi se pare că nu e verosimil.

Manuscrisul îi căzu din mîină. Se așeză pe marginea divanului, cu tîmplele umede, palid, deprimat, sleit dintr-o dată.

25 — Cum, Luli, e fals? Ai ascultat bine?

Luli zîmbi cu o duioșie maternă.

— E întîia oară cînd îmi cetești ceva scris de tine. Vrei să-ți spun minciuni, ție?

Tăcură.

30 O privi dintr-o depărtare astronomică.

Luli veni lîngă el, luîndu-l de mîină.

— De ce te deprimi? E un simplu fragment. Eu nu cunosc romanul. Poate că mă înșel, poate că în roman capitolul capătă alt sens. Și-apoi, cine sînt eu? Ce importanță are părerea mea...

35

— Nuu... Atunci se vede că m-am prostit. Nu mai sînt în stare să scriu un rînd ca lumea.

— De ce exagerezi? vorbi Luli cu mare blîndeță. Uite, tocmai ceteam un studiu asupra lui Dostoievski.

40 Romane întregi scrise de cîteva ori.

— Luli dragă, dar eu nu sînt Dostoievski.

— Ți-e frică să revii? să rupi? să renunți? îl întrebă ea cu o mirare crescîndă.

— Uneori nu, alteori da. N-am scris de mult, și mă deprim ușor. N-am suficientă încredere în mine.
5 Tu ai fost dușul rece. Mi-e scirbă de roman. Nu mai am curaj să lucrez la el.

— Pentru o simplă vorbă de-a mea? Mai dintîi că e scris foarte bine: viu, energic...

10 Ochii lui Catul Bogdan se înviorară. Zîmbi ușor, dar căută să-și stăpînească zîmbetul.

— Stăpînul meu e vanitos? îl întrebă Luli cu glas alintător, dar cu ochi ageri.

— Nu-s vanitos, Luli, dar sint om, sint scriitor, am nevoie de...

15 — Admirație?

— Da și nu. Am nevoie de căldură, de încredere în mine.

— Trebuie să admir tot ce scrii? îl întrebă Luli fără ironie.

20 — Luli, vorbești ca Nathan. Te-ai molipsit de la el.

— Aa! Nici Nathan nu admiră tot ce scrii?

— Nu ți-a spus nimic? o întrebă el pripit.

— Absolut nimic. Nathan nu vorbește despre tine.

25 Tonul lui Luli devenise cam sec. Pentru întîia oară, Catul Bogdan o privi cu un alt fel de mirare. Nu-i văzuse pînă atunci decît grația și frumuseța, devenite proprietatea lui suverană. Și iată că deodată simțea subț fruntea ei un gînd al ei, parcă rebel, care-l judeca dincolo de dragoste. O adora fiindcă era copil prin frăgezime și prin vrîstă. Și dintr-o dată se temea că nu e atît de copil cît o crezuse pînă atunci. Parcă-l domina. Fiindcă-l judeca. Fiindcă deprecia un fragment de-a cărui valoare nu se îndoise pînă atunci.

35 — Luli, în fond, fragmentul n-are nici o importanță. Și, la drept vorbind, mi se pare că ai dreptate. Chiar în timpul lecturii — știi, abea l-am scris —, ascultîndu-l am început să am îndoieli. Dar eram ambalat. Frinarea bruscă m-a dezorientat. Am să meditez din nou scena, fără grabă, și sper că are să iasă ceva bun. Hai, Luli, dă-mi mina.

I-o dădu, dar cam rece, cam distrat.

— Știi că asta mă surprinde, vorbi ea, revenind din gânduri. Aveam impresia că ești foarte sever cu tine însuși ca scriitor și ca profesor. Mi-aduc aminte
5 cit de indignat erai când studenții au aplaudat o prelegere pe care-o socoteai de calitate inferioară. Cred că erai sincer: nu?

— Sigur, Luli.

— Nu te răsfățai cumva?

10 Tresări, iar, jenat. Îi părea stranie răsturnarea aceasta a rolurilor: Luli judecându-l, și el în postură de inculpat.

— Luli!

15 — Atunci de ce atita dramă pentru că nu mi-a plăcut un simplu fragment?

— Luli dragă, dar nu-i nici o dramă. Exagerezi tu.

— Spui drept că exagerez?

20 Iar se jenă. Luli avea ochi de-o agerime bărbătească în astfel de clipe. Dădea o impresie de copil precoce.

— Evident că am fost deprimat. Dar, cum vezi, mi-a trecut îndată.

Luli oftă ușor și tăcu, intrînd iarăși în gândurile ei, uitîndu-l parcă dincolo de-o ușă închisă.

25 — Ce-i, Luli?

— Nimic. Mă gîndeam.

— La ce?

— La tine... Scrisorile de admirație pe care le primești îți fac plăcere?

30 — Dă!... Ai văzut calitatea lor!

— Da, am văzut-o, dar îți fac plăcere, totuși.

— Un fel de plăcere. E contactul cu publicul.

— Ai nevoie de el?

— Dă, Luli, sînt scriitor.

35 — Scrii ca să fii admirat?

— Nu, evident, dar admirația încălzește.

— Chiar cînd e de calitatea acestor scrisori?

— Luli, nu cumva ești geloasă?

40 O luă în brațe cu o mîndrie delirantă, acoperînd-o de sărutări. Se lăsă, pasivă, nu fiindcă exuberanța lui

pasionată n-ar fi antrenat-o și pe ea, dar continua să fie preocupată.

În prima pauză Luli continuă.

— Dacă te-aș admira, m-ai iubi mai mult?

5 — Se poate mai mult?

— Dar dacă nu te-aș admira de loc?

— Luli!

— Ca scriitor.

— Luli, ești adorabilă! Să lăsăm discuțiile.

10 Fugea de ele.

Începu să o trateze ca pe un copil cu care te joci pe-o plajă. O rostogoli pe divan, o zburli, o sărută, comunicându-i cu încetul și ei această juvenilă zburdălnicie. Și, după ce-i aprinse obrajii sărutați, îi cuprinse capul răsturnat pe divan în palmele lui mari.

15 — Luli, mă iubești?

Îi acoperi gura mută cu mâna, deschizându-i buzele cu latul degetului.

— Î-hi, făcură buzele subt mâna lui.

20 Ochii ei ardeau vesel.

— Sînt Sultanul tău?

— Î-hi.

O simți din nou exclusiv a lui, supusă, devotată, tangibilă. Cu degetul umezit de buzele ei, parcă-i pipăia sufletul.

25 — Și ești geloasă?

Nu-i răspunse. Se ridică, pieptănîndu-și părul cu mînile și aranjîndu-și rochia. Apoi veni în genunchi, pe divan, alături de el, privindu-l drept în ochi.

30 — Să știi că te iubesc pe tine așa cum ești. N-am nevoie să te admir ca scriitor. Nu iubesc reputația ta, succesele tale. Pe tine, numai pe tine. Te-aș iubi și cu o mie de defecte. Dar să știi că aș suferi pentru fiecare. Tu mă poți ucide. Am nevoie să cred în tine, nu să-ți admir literatura.

35 Nathan îi găsi alături.

După masă, Catul Bogdan intră în biurou să-și revadă capitolul, lăsînd-o pe Luli cu Nathan. Aducea cu el o ușoară teamă de Luli și amintirea unei clipe de umilință, simțindu-se oarecum descoperit în fața ei, cu toate că gîndul că Luli poate fi geloasă îi dăduse

40

o mîndrie compensativă, dar pe un alt plan. Nu uitase complect defecțiunea scriitorului. Poate că o stima mai mult pe Luli, descoperindu-o lucidă, dar această luciditate, care nu-i mai venea de la Nathan, ci de la Luli, îi dădea iarăși un ușor recul, o alarmă, o dorință de-a fi singur, de-a fugi, de-a se închide.

Nathan își bea încet cafeaua, fumîndu-și pipa, cu aceeași grijă de-a o feri de fum pe doamna Luli.

— Spune mi, Nathan, toți scriitorii sînt vanitoși?

10 — Doamnă Luli, nu mă pot atinge de argintul Sultanului.

— Asta echivalează cu un „da“ circumspect.

Nathan zîmbi.

15 — Altăceva, Nathan, dar te rog, sincer, deschis, frățește...

Nathan plecă fruntea adînc, glumeț, numai prin gestul oriental al minii puse pe piept.

— Dacă l-aș admira pentru tot ce scrie crezi că m-ar iubi mai mult?

20 — Ați avut o discuție?

— Ușoară, fără de importanță.

— Cu subiect... literar?

— Da.

— Cu divergențe?

25 — Da.

— Și cu împăcare?

— Da.

— Doamnă Luli, nu știi să minți.

— Nu știu.

30 Nathan oftă.

— Omagiul meu plecat, doamnă Luli. Dar eu nu sînt scriitor.

— Nathan, scrisorile admirative, primite de scriitori, le fac într-adevăr plăcere?

35 — Calule, îți place ovăzul?

— Oricum ar fi?

— Doamnă Luli, cine se mai uită la forma minilor care aplaudă?

— Și dacă-s frumoase?

40 — Doamnă Luli, dă-mi voie să le sărut pe acestea. Și plecă.

5 Corespondența venea între unsprezece și douăsprezece. Factorul poștal suna la ușa de dinfață, și, dacă nu erau și scrisori recomandate, lăsa pachetul cu ziare, reviste și scrisori în cutia de lângă ușă. De-acolo îl ridica haziaca, distribuind corespondența, după adresă, în biuroul stăpînului sau în salonașul lui Luli.

10 Dă cîteva zile, însă, haziaca sosea o dată cu Luli, după ce se auzea soneria tipică a dimineții. Luli aștepta sus în antret ridicarea corespondenței, controlînd-o parcă. Ceea ce o făcu de îndată circumspectă pe haziaca. Nu era numai femeie, dar și orientală pe deasupra, adică de cîteva ori femeie. Așa că după cîteva zile haziaca începu să escamoteze, în lungile ei buzunare de gospodină, plicurile adresate lui Catul Bogdan, care aduceau a mină de femeie.

15 — Dduiță scumpă și iubită, mata n-ai nimicuta.

— Ș-acolo ce-i? o întreba Luli.

— Poftim, vezi și mata.

20 Și-i întindea ziarele, revistele, plicurile galbene sau albe venite de la autorități, păstrîndu-le pe celelalte în buzunarul contrabandei. Și numai după ce Luli se retrăgea în salonaș, haziaca venea în biuroul stăpînului scump și drag, complectînd corespondența primită.

25 Catul Bogdan era atît de deprins cu intrările și ieșirile haziacei, încît nu le mai înregistra; le considera ca și pe tic-tacul pendulei: ceva de acolo. Așa că nu observase această aducere în rate a corespondenței.

— N-ai mai primit nimic? îl întrebă Luli.

30 — Ba da. Uite, dacă te interesează.

Și îi dădu cîteva scrisori primite de la fete și femei necunoscute.

— Cine ți le-a adus?

— Haziaca.

35 Luli avu o ușoară încruntare a sprincenelor, și, îndată, o tresărire de dezgust. Pricepuse. Pricepuse că, și pentru haziaca, ea și cu el erau doi — și că ea

ori alta totuna era pentru haziaca, de vreme ce stăpî-
nul era unul și același.

Aruncă o privire pe scrisori.

„Maestre!

5 *Ō necunoscută vă aduce prinosul...“*

Alta: „*Mult admirat și iubit scriitor, sînteți ca o icoană la căpătîiul unei femei neînțelese de mediul ce i-a fost ursit...“*

10 Alta: „*Poate că e banal să te adresezi astfel, ca anonimă din masă. unui scriitor ilustru! Dar un ce tainic și neprihănit mă cheamă...“*

Alta: „*Am șaisprezece ani. Țam sorbit cu nesăț cărțile în cari esplici dragostea care e visu și idealu arzător a tuturor fetelor...“*

15 Alta: „*Știi tu ce înseamnă portretul tău pentru mine?? Ochii tăi mă privesc...“*

Catul Bogdan zîmbea privind-o pe Luli.

Renunțînd să mai cetească, Luli i le dădu îndărăt.

— E trist.

20 Vroi să o sărute. Se scutură, împotrivindu-se.

Catul Bogdan o urmări cu ochi în care mîndria, răsfățul, dragostea și hazul apăreau pe rînd. Într-o mîină avea scrisorile. Privi spre mîină, apoi din nou spre ușa închisă după Luli, dădu scrisorile pe foc și aprinse o țigară, zîmbind. Accesele de gelozie ale lui Luli căpătau pentru el un sens exclusiv grațics și de loc dramatic. Se simțea atît de măgulitor bărbat față de împotrivirea ei de-a se lăsa sărutată.

Regreta numai nivelul inferior al acestor scrisori.

30 Înainte de-a o cunoaște pe Luli primise și cîteva scrisori mai interesante: nici acelea nu depășeau normalul, dar în tot cazul nu erau compremițătoare ca acestea. În genere, scrisorile primite de la bărbați — studenți, profesori de prin funduri de provincie, tineri magistrați, doctori de plasă, ingineri silvici — dovedeau, 35 dacă nu altăceva, măcar o evlavie pentru lectură și scriitor, care emoționa. Simțeau în aceste scrisori respectul pentru cel care le umplea ceasurile de singurătate, dîndu-le vis, gînduri, meditații, îndoieli, curaj, perspective și, uneori, tovărășia unor ființe care trăiau, 40

deși nu erau purcese din mamă. Auzeai în unele dintre ele sunetul singurățăților provinciale: huruitul roților unei trăsurii fără client, șuierul unui sergent fără hoți, tusa vecinului care-și aprinde întâia țigară pe stomahul gol, sau muzica militară care cîntă la grădina publică *Traviata*, în timp ce două cumătre, oprite la poarta casei, comentează cu glas tare scumpirea pînii. Altele aveau acel patetic S.O.S. al tinerilor scriitori nepublicați, muritori de foame, uneori și cu plămînii șubrezi, care-și destăinuiesc ispita sinuciderii.

Dar femeile, fără excepție, vedeau în scriitor pe regele amanților. Mai toate asociau renumele de scriitor cu dragostea, socotind că cel care știe să scrie despre dragoste trebuie să și o facă la fel. Adresindu-se scriitorului, doreau numai să cucerească bărbatul, sau măcar să-l adulmece, să-l pipăie de la distanță prin autograf și fotografie. Iar dacă scriitorul avea și nenorocul să nu fie urît, să nu fie respingător — în fotografii retușate, bineînțeles —, numele literar căpăta pentru ele semnificația zornăitului de pinteni de pe vremea huzarilor virili pe calul luptei și pe-al dragostei.

Multe dintre ele plagiau cu candoare, traducînd din franțuzește cu dicționarul. Altele delirau direct în românește cuvintele limbei țăranilor solemn pe culmi de munți, pe ogoare, în lanuri de grîu și la porțile orașelor, — căpătînd o trivială epilepsie erotică. Altele își dădeau adresa la o prietenă, fiindcă erau măritate cu un „burghez“. Acestea vedeau în artist exclusiv adulterul cu „anti-burghez“. Altele scriau în franțuzește scriitorului român, dîndu-i a înțelege printre greșeli de ortografie că limba românească e un exil, de care se oferă să-l consoleze distins. În sfîrșit, altele-și expediau imnul versificat, socotind că versul șchiop, cu rime ca: „amant-diamant, amor-dor“ —, e un vehicul liric mai aristocratic, cum ar fi aeroplanul față de tramvai.

Considerate însă în totalitatea lor, deveneau un murmur al mulțimii de subt balcon. Și, ca atare, cantitatea lor devenea un omagiu acceptat, dincolo de criteriul prețuirii individuale și calitative.

Iată de ce Catul Bogdan le dădea pe foc fără părere de rău, simțindu-le totuși absența, dacă nu le-ar fi primit de ajuns de regulat.

5 Dar „gelozia“ lui Luli le dădea un alt preț, cu toate că le denunța și mai apăsător vulgaritatea, platitudinea, oferta sexuală prin intermediul literaturii care căpăta astfel un involuntar sens de hotrie.

10 Niciodată poate nu dorise mai tare o scrisoare vrednică de o astfel de „gelozie“, cu toate că știa dintr-o vastă experiență că femeile care ar putea să scrie astfel de scrisori, tac. Tăcere, dacă iubesc pe scriitor. Tăcere, dacă-l admiră. Tăcerea: condiția calității feminine, izvorul misterului. Luna e voalul de argint al tăcerii. Femeile adevărate sînt surorile lunii. Dar Luli n-avea
15 surori.

Totuși, o scrisoare primită într-o zi, adusă tot de haziatică, îl intrigă.

20 Adresa: „Domnului Catul Bogdan, Iași“. Ștampila poștală: „Rîșnov“. Plic: oarecare. Hîrtia: obișnuită. Scrisul: fin, suplu, mărunț și parcă mătășos, ca acei cîrlionți care ies de sub pălărie, tremurînd în vînt ușor pe tîmpla femeilor delicate.

Iată textul:

25 Totul ne desparte pe tine și pe mine: distanța, oamenii, viața și poate și destinul. Ți-aduci aminte? Ca să-l cunoască pe Cesar, Cleopatra, însoțită de un singur credincios, a trecut marea cu barca, înfruntînd-o, s-a lăsat înfășurată într-un sac ordinar și dusă pe umeri în palatul lui Cesar, fără ca nimeni să-și inchipuie că într-un țol purtat pe umeri regina Egiptului vine să-l vadă pe Cesar.
30

Iată ce-ți aduce scrisoarea mea. Nu mă tem nici de zîmbetul tău. Deci nu mă tem de nimic. Sînt ceea ce-i dincolo de fereastra odăii tale: depărtarea. Sînt cea mai mică fată a lumii între rîndunelele ei fiindcă mă înfășor în întregul ei necunoscut.
35 Privirea ta nu mă va găsi nicăieri. Amintirea ta nu are unde să mă afle. Glasul tău nu poate să mă strige și nu știe unde. Sînt între cele patru zări: răsăpîntia lor.

Cu zece ani în urmă ți-aș fi spus "Cu-cu". Dar sufletul meu și-a pierdut glasul copilăriei. Știi să ascuți? Auzi vîntul la fereastră? Auzi păsările care pleacă și se întorc, ducînd și aducînd primăvara? Știi ce-i nostalgia? Privești uneori pe fereastră fără să vezi nimic? Sînt pe acolo și într-acole, fără ființă, o apropiere și o îndepărtare în preajma ta.

Gîndește-te la mine ca la o stea desprinsă din tine și dusă în întunericul fără fund.

L.

10 Acest „L“ îi dădu o bătaie de inimă fiindcă era inițiala lui Luli.

Așa cel puțin își justifică, pentru sine, bătaia de inimă.

15 Dar imediat își dădu seamă că nu putea fi Luli. Mai dintîi era un scris cu totul opus scrisului ei. Scrisul lui Luli era atît de vioi încît se reliefa ager pe foaia de hîrtie, ca rîndunelele pe sîrmele vitezei trenului. Aveai impresia că deodată toate literile pot zbura, lăsînd foaia goală, albă.

20 Nu era nici scrisul lui Nathan, singurul complice posibil al lui Luli pentru o astfel de farsă.

Dar nu era farsă. Avea certitudinea — emotivă — că nu-i farsă.

Cine era „L“?

25 Cu acest „L“ în bătăile inimii, cercetă toate fetele și femeile cunoscute pe care și le mai putea aminti.

Așa ținea în mîni și principele din poveste conducîndul căzut din piciorul Cenușăresei, privind imensitatea lumii, privindu-i și miniatura.

30 Pierdu astfel mult timp, uitîndu-și manuscrisul care-l aștepta deschis pe masă.

„L“, „L“, „L“. Litera devenise dans: baletul unei litere.

35 Cine putea fi „L“? „Rîșnov“ preciza pecetea poștală...

Luli intră în biurou.

— Nu vii la masă? îl întrebă ea din prag.

— Luli, tu ești.

Se repezi la ea cu scrisoarea deschisă.

— Tu ai scris asta.

Luli rîdea copilărește. Luă scrisoarea, aruncă o privire.

5 — Da, eu sînt.

— Tuu?!

Era o dezamăgire izbitoare în tonul și expresia lui.

— Tu nu vezi că glumesc? Incepu Luli după o secundă de șovăire, cu fața gravă, fără de zîmbet.

10 Ce-i asta? Ia să văd.

Ceti scrisoarea încet, cu o dungă pe frunte. Apoi o aruncă. Văzu o mișcare enervată pe fața lui și imediat iuă scrisoarea de pe covor, aducîndu-i-o.

— Uitasem că-ți aparține. Poftim. Păstrează-o.

15 — Luli, sper că nu ești supărată?

— De ce să fii supărată?

— Știu eu? Nu-ți fac plăcere astfel de scrisori.

— În schimb ție...

— Nu, Luli, dar fata care a scris-o are talent.

20 — Daa? Fiindcă ți se închină?

— Luli, fii gentilă.

— Bine, tac, nu mai spun nimic. Poftim la dejun.

Șe așezară tăcuți. După cîtva timp, Catul Bogdan o privi atent pe Luli, spunîndu-i:

25 — Luli, serios, e o farsă?

— Te rog!... Măcar la dejun să fim numai noi doi, fără admiratoare.

Tonul era sincer enervat. Și obrazul.

Își continuară dejunul fără să mai vorbească.

30 — Luli, îmi trimiți cafeaua în biurou. Mă duc să lucrez.

O sărută pe obraz. Se lăsă, pasivă, făcînd preparativele de cafea neagră. Dar în loc să-i trimită cafeaua prin haziaca, i-o aduse ea. Îl găsi cu scrisoarea în mînă. Îl privi trist. Apoi îi dezmierdă fruntea.

35 — Și o scrisoare poate să mi te fure?

— Luli drăguță, gîndește-te și tu...

O luă în brațe, ținînd-o pe genunchi.

40 — ...sînt scriitor. Viața, oamenii mă interesează și altfel decît pe un oarecare. Apariția talentului e emoționantă...

— Dacă scrisoarea era iscălită Petru Dăscălescu, „apariția talentului“ era tot atât de „emoționantă“?

— Sigur, Luli.

— Nu, vorbi ea grav, culegându-i din ochi șovăirea.

5 — Poate că nu, se învoi el. Dar ce importanță are asta?

— Pentru tine n-are nici una?

— Sigur că nu, Luli. Un simplu fapt divers...

— Dar „emoționant“.

10 — Emoționant artistic.

— Spune tu, începu Luli cu ochii concentrați asupra lui: dacă la Paris, după ce ne-am întors de la Operă, m-ai fi găsit la miezul nopții trează, gândindu-mă la Serge Lifar, dansator, deci „emoție artistică“, ce-ai fi spus?

15

— Nimic.

— Ești convins?

— Bine, tare agreabil n-ar fi fost...

— Nu cumva Sultanul de Argint e o sultană?

20 — Luli, nu mint.

— Dar spui cu dificultate adevărul, preferînd să-ți fie zmulș.

Catul Bogdan oftă.

— Te deranjez?

25 — Tu, Luli?

— Știu eu!? Ce știu eu despre tine? Mereu descopăr.

— Luli drăguță, de ce să ne stricăm sufletul și liniștea pentru fleacuri? N-are nici o importanță bi-lețelul acesta anonim.

30 — De ce nu l-ai dat pe foc?

— Îl dau.

— Nu-nu. Nu vreau să-ți impun roluri. Păstrează-l. Te-a „emoționat“. Fii sincer. De ce crezi că-mi faci plăcere, amăgindu-mă? Fii tu cum ești. Te temi de mine?

35 — Luli!

— Știu eu? Mereu fugi. Și pentru fleacuri. Nu-mi ascunzi nimic important, desigur. Dar tendința de-a ascunde nimica, pentru nimic, îmi pare și mai gravă decît o minciună cu un scop practic. E o nevoie la tine.

40 — Luli, sînt om ca toți oamenii.

— Și eu trebuie să fiu femeie ca toate femeile?

— Tu ești Luli.

— Ce înseamnă Luli? Certitudinea că ești iubit?
Că poți dormi fără grijă?

5 — Luli, crede-mă, sînt dezolat. Uite ce-a ieșit dintr-o prostie, dintr-o nimica toată! Îmi vine să blestem biletul acesta.

— Nu blestema „emoțiile artistice“, fiindcă iar nu ești sincer.

10 Catul Bogdan o privea nedumerit și alarmat. Iar o simțea stăpîină pe ea, dincolo de voința și dominațiunea lui — și parcă prea lucidă, prea repede la minte, obositoare prin aceasta.

— Luli, dar la drept vorbind, tu pretinzi că scrisoarea acăasta face parte din turmă?

15 — Vai! Vai! Vai! Ce vanitos ești! Cleopatra și Cesar. Ea Cleopatra, tu Cesar. Care-i adresa Cleopatrei?

— Luli, nu caricaturiza.

20 — Numești tu asta caricaturizare, sau caricatură? Ai devenit oare insensibil la ridicol? Cum e posibil ca într-o scrisoare, oricum de dragoste, întîia scrisoare de dragoste, o fată, o fetiță din toată lumea să recurgă la Cleopatra pentru a se prezenta unui scriitor care n-o cunoaște? Tu mi-ai fi scris întîia scrisoare
25 invocîndu-l pe Napoleon?

Catul Bogdan rîdea.

— Luli, ești o drăcoaică adorabilă. Nu-ți cunoșteam încă acușorul de împuns.

O privea într-adevăr, și cu un fel de admirație.

30 — Luli, ți-aduci aminte? „Buna dimineața, buna dimineața, buna dimineața...“

Multă vreme, Luli nu spuse nimic. Își rezemase fruntea de obrazul lui, închizînd ochii. Cînd îi deschise, surprinse doi ochi care o adorau mut, fără să îndrăznească s-o tulbure. Îl cuprinse cu mîinile, sărutîndu-l pe ochi, pe frunte, pe gură, pînă cînd îl lăsă
35 fără suflare, cu capul răsturnat pe spetează. Apoi sorbi o înghițitură din cafeaua lui, privindu-l pe subt gene.

40 — Știi de ce beau din cafeaua ta?

— Fiindcă-ți place.

— Nu. Ca să văd dacă nu-i otrăvită.

— Otrăvită! De cine?

— De mine.

— De Luli? Și pentru ce mă rog?

5 — Fiindcă era odată un Sultan de Argint care...

— Atunci de ce-ai mai băut?

— Eu întâi, îi răspunse ea cu ochi solemni.

Dar râdea.

— Luli, ești o mare actriță.

10 — Mai mare decât crezi.

Seara, la masă, Luli-i istorisi lui Nathan, neutru, primirea scrisorii.

— Ai dat-o pe foc? îl întrebă ea inocent pe Catul Bogdan.

15 — Nu. A rămas pe biurou.

— Arată-i-o și lui Nathan: să vedem ce spune.

Nathan o ceti lung, ca și cum ar fi fost scrisă în sanscrită. Patru ochi îi urmăreau fața, fără să descopere însă nici o expresie.

20 După ce, în sfârșit, o isprăvi de cetit, o puse deoparte, aprinzându-și pipa, părind că a uitat că lectura avea sensul unei consultații, nu al unei informații, — poate chiar și al unui arbitraj.

25 — Bine, Nathan, nu spui nimic? Sau ești și mata sensibil la „apariția talentului“?

— Vroiți să știți la ce mă gândeam?

— Nu, Nathan, la ce gîndești despre scrisoare.

30 — Îmi făceam o socoteală, vorbi Nathan fără zîmbet. Spune: „Cu zece ani în urmă ți-aș fi spus «Cu-cu»“. Spune ea. Combinînd această mărturisire cu anonimatul pe care ține să-l păstreze, vom deduce că doamna are cel puțin patruzeci de ani. Iar dacă e domnișoară, cu atât mai rău...

— Nathan, are sau n-are talent?

35 — Doamnă Luli, fetele bătrîne nu mă interesează.

După masă, cînd rămase singură cu Nathan, Luli, care nu mai insistase în timpul mesei, îl întrebă din nou:

— Nathan, are talent?

40 — Și dacă are?

— Are?

— Are, dar e urită, oftă Nathan.

— De unde știi?

Nathan avu o scurtă șovăire neliniștită. Apoi se aplecă spre Luli, șoptindu-i confidențial:

5 — Eu sînt.

— Cine? „L“?

— Da, „L“. Am și eu dreptul să fiu o femeie urită. Luli tăcu, privindul lung.

— Nathan, ești un prieten extraordinar...

IV

10 Scrisoarea aceasta nu-l obseda, dar cînd și-o amintea, uneori chiar în prezența lui Luli, avea ca o atingere pe inimă, pe care o cunoștea și din experiența scrisului: era semnul că a apărut un personaj nou, că
15 există. Acel „L“, adică acea „L“ exista. Era o mască. Dar sub mască era un obraz. Și deseori se gîndea la acel obraz necunoscut. Dacă era singur, mișcarea spre
20 acel necunoscut se putea numi vis. Sau mai degrabă tendință de-a reconstitui figura unei apariții care te-a emoționat în timpul somnului. Masca era catifelat in-

20 timă, ca o închidere de pleoape.

Căutarea zadarnică a fetei sau femeii care se numea „L“ era un drum în el, adică devenise astfel.

Dar dacă se gîndea la scrisoare în prezența lui Luli, se ascundea ca cineva care fură, simțindu-se vinovat,
25 fără vină.

— La ce te gîndești?

— Știu eu... la nimic.

„Nimicul“ însă avea inițiala „L“. Și răspunsul la
30 întrebarea lui Luli era o minciună. Deși poate că „minciună“ e un cuvînt prea brutal pentru o astfel de nuanță imponderabilă. Căci în fond se gîndea la o femeie care nu exista decît printr-o simplă inițială. Își clasa emoția, fracțiunea de emoție, între emoțiile literare. „L“ devenea vecină cu Odette-a lui Proust,
35 cu Irena lui Turgheniev, cu fetele lui Galsworthy, cu Madala Gray a Clemence-ei Dane — fum. Mai mult

ficțiune decît realitate. Acel parfum de fin în lumină de lună al fetelor din paginile cărților.

5 Aștepta totuși cu o depășire de simplă curiozitate poșta zilnică. Se întîmpla ceva în univers, departe de el, care-i interesa inima. Posibilitatea să-i mai vie o scrisoare de-acolo dădea lumii de afară un accent de frăgezime și mister, pe care-l avusese într-un an — parcă îndepărtat — Galațul teilor înfloriți, și care mai apoi devenise Luli și numai Luli pe mările din jurul Europei și în casa din Fundacul Vechi.

10 Dar Luli era soția lui: o realitate, o certitudine, o adorabilă realitate sigură.

15 Pe cînd „L“ era inițiala necunoscutului. Dar nu mai venea nici o scrisoare, deși o aștepta în fiecare zi, nemaiputînd lucra concentrat între unsprezece și douăsprezece, ora cînd sosea factorul. Auzea soneria, dar nu îndrăznea să fugă la ușă. Întîrzierile haziacei de-a-i aduce corespondența îi dădeau o nervozitate inexplicabilă pentru haziaca. Ea însă nu știa că timpul măsurat cu bătăi de inimă face din zece pași un drum care nu se mai sfîrșește.

20 Renunțase să mai spere. Regreta, dar era și mulțumit. Cîștigase în schimb două lucruri: o nouă curiozitate pentru lumea exterioară, exact impresia pe care ai avea-o știind că între stelele pe care le privești noaptea ar fi și una locuită de cineva care te cunoaște și care poate te urmărește de acolo. Cerul acestei stele ar căpăta un sens emoționant intim. Apoi mai cîștigase liniștea de-a nu mai fi constrîns să-i ascundă

25 ceva lui Luli. Deci, mormîntul închis al unei neliniști.

30 Surpriza și neliniștea deveniră cu atît mai mari într-o zi, găsind la Universitate un plic cu scrisul cunoscut: „Domnului profesor universitar Catul Bogdan, Facultatea de litere, Iași“. Își făcu dintăi cursul, cu efort, avînd certitudinea că dacă ar fi cetit înainte scrisoarea, n-ar mai fi putut să facă nici atît. Apoi luă o sanie și se duse la Copou, tocmai în fund, dincolo de Școala normală. Ca și cum ar fi avut o întîlnire. Acolo opri sania și ceti printre fulgi:

Am visat azi-noapte un șes înflorit cu o cărare la mijloc și o piatră mare la capăt, o piatră netedă și albă, lucind în soare. M-am încercat în joacă să o dau la o parte. Apoi, înfierbîntată, cu mare greu, am ridicat-o din loc. Mișunau gîndacii și viermii subț piatra albă. Și, îngrozită, m-am deșteptat din somn.

Mi-e inima sură ca o minge de sare lucrată în ocne. Cine nu cunoaște truda și setea închise într-un bulgăre de sare să stea la parte.

Lorelei

Era ceva halucinant în tăcerea cîmpiei și a cerului închizînd între două valve spațiul cu fulgi.

„Lorelei?...“

Legenda Rhinului i-o îndepărta și mai mult decît simpla inițială de pînă atunci, deși, în schimb, o frază a scrisorii i-o apropia atît de tare, încît parcă-i auzea glasul, simțindu-i și respirația de după plîns: „Cine nu cunoaște truda și setea închise într-un bulgăre de sare, să stea la o parte“. Erau vorbe de după plîns. Glas scoborit de fată care-a plîns. Obrajii roși. Buze ușor înăsprite. O minie cu lacrimi: „Să stea la o parte“. Și o mîndrie care parcă deschidea ochi negri: „Să stea la o parte“.

Nîngea neconținut asupra săniei oprite în plin cîmp pustiu. De unde-i venea impresia de vară?...

Cine era Lorelei? Bătrînă? Toți fulgii aveau o sclipire de pietre albe subț care nu era nimic.

Judecata lui Nathan îi apăru grosolană și abjectă.

Lorelei era tinăără și frumoasă. Acest parfum venea din vorbele ei.

Unde? În care oraș? La fereastra cărei case? Lorelei... Blondă? Numele era blond ca teii înfloriți. Teii, teii de-atunci... Și deodată se gîndi la Luli.

O dori cu atîta panică, încît strigă birjarului:

— Mîna repede!

Ascunse scrisoarea, fără să știe ce va face cu ea. Mai devalde de Universitate, îl întilni pe Nathan. Opri sania.

— De unde vii la ora asta? îl cercetă Nathan, suindu-se.

— Sărut mina la cacanaș Nathan.

Catul Bogdan se jenă să mintă în auzul muscalului întors cu fața spre ei.

5 — Am făcut o plimbare, după curs. Mă cam durea capul.

— Fără de doamna Luli?

10 Nu răspunse. Dar făcu semn birjarului, care pornise spre casă, să întoarcă, luînd-o la vale. Îl opri la o florărie din centru. Cumpără iar toate florile vrednice de Luli, dînd drumului spre casă, prin fulgi și iarnă, un ciudat parfum de vară, care-l ducea spre Luli și cu vorbele lui Lorelei.

15 Luli îl aștepta la ușă, ca și cum ar fi fost îngrijorată. Îi puse dinții florile în brațe, sfișiiindu-le hîrtia de matasă în care erau înfășurate. Luli le primi fără să zimbească.

— Unde-ai întîrziat?

20 — M-a durut capul și am fost cu sania pînă la Copou.

— De asta nu te-am întîlnit!

— M-ai căutat?

— N-are nici o importanță. Am făcut o plimbare. Nimic nou?

25 — Nimic. Bună pace... Nu te simți bine, Luli?

— De ce?

— Ești preocupată, fără chef... Nu-i fi răcit cumva?

— Fii liniștit. Nu sînt bolnavă... Nathan, te rog, iartă-mă. Mi se pare că nici nu ți-am spus bună seara. Dă-mi voie să te împodobesc cu o garoafă.

30 — Și pe mine nu? întrebă Catul Bogdan, dezbrăcîndu-și blana, în timp ce Luli trecea tulpina unei garoafe roșii prin cheutoarea butonierii lui Nathan.

Îi dădu și lui o garoafă. Și, fără să mai prelungească dialogul de lingă ușa de intrare, se urcă pe scări înaintea lor, invitînd-o pe haziatica să servească masa. Se aduna cu incetul în jurul lor o atmosferă de constrîngere. Nathan istorisea ceva, știind că nimeni nu-l asculta; și el se gîndea la altceva. Luli se ocupa exclusiv de masă și serviciu. Catul Bogdan nu vorbea; 40 mîncea enervat, aruncînd haziaticii priviri ostile de cite ori îi auzea glasul dulceag. Primirea pe care i-o

făcuse Luli îi luase dintr-o dată elanul spre ea, adus de la Copou într-o clipă de panică penitentă. Nici măcar nu-i mulțumise pentru flori. Simpla împrejurare că se plimbase puțin fără de ea — plimbare care
5 avea în versiunea lui un caracter medicinal, nu recreativ — nu justifica o astfel de primire, un astfel de ton. Luli se comportase ca și cum ar fi știut despre existența scrisorii din buzunarul lui. Dar n-avea de unde să știe, nici de ce să bănuiască. Astfel că răceala ei era
10 nedreaptă. Îi făcuse un fel de „scenă de menaj“, prelungind o, și pe deasupra în prezența lui Nathan. Pe nesimțite, enervarea lui creștea surd, autorizată de o logică falsă. În loc să se simtă vinovat față de Luli — fiindcă de data aceasta îi ascunsese efectiv
15 ceva — se socotea nedreptățit, ofenset, pentru că, deși venise cu flori și cu dorința de-a o avea pe Luli în brațele lui, ea îl primise rece. În schimb, sufletul împresurat de iritări nervoase își găsi de câteva ori refugiul sub ninsoarea de la Copou, în vorbele lui Lorelei. Hotărît, era exclus să „le“ arate scrisoarea; lui Luli și lui Nathan. Îi cuprindea într-aceiași plural
20 ostil, fiindcă îi simțea în stare să o critice și pe aceasta, caricaturizînd-o, strîmbîndu-i înțelesul, dîndu-i interpretări sarcastice. Ocrotea și cu o duioșie întristată prezența lui Lorelei, hulită de ceilalți, întrucîtva victima lor.

După masă se retrase în biourou, așteptîndu-și acolo cafeaua, aplecat numai de formă asupra manuscrisului. Avînd preocupări străine de literatură, uită de cafea. Dar după un timp, o nouă țigară aprinsă îi
30 aminti absența cafelei. Parcă trecuse prea mult timp de cînd o aștepta. Se duse în sofragerie: stins, nimeni. De asemeni în salonaș. Deopotrivă în ietac. Luli nu era nicăieri. Sună lung, dînd vibrație miniei. Hazi-aica apăru gîfiind.

- 35 — Unde-i duduia?
— A ieșit cu domnu Nathan.
— ...Bine. Pleacă.

Era umilit, furios și îngrijorat. Așa ceva nu i se
întîmplase niciodată. Se uita cu mirare la cuierul gol.
40 Într-adevăr, blana lui Luli nu era. Ieșise la plimbare cu Nathan, fără să-l anunțe măcar. În timpul nopții.

Unde? Poate că se duseseră la un cinematograf. Se plimba prin casa pustie cu pași repezi, fără astîmpăr, privind pe rînd toate pendulele și ceasornicele care enervau tăcerea cu toaca lor sarcastică. Mai bine de
5 două ceasuri se plimbă prin casă, scoborîndu-se uneori la ușa din față, deschizînd-o, ieșind afară cu capul gol: nimic. Fulgii cădeau pe Fundacul Vechi ca în *Pohod na Sibir*. Fiecare zgomot îl făcea să tresară. Aprinse pe rînd luminile în mai multe odăi ca să
10 alunge parcă tăcerea o dată cu întunericul. Dar, luminată, tăcerea devenea și mai pătrunzătoare, lumina electrică exaltînd-o parcă.

În sfîrșit, auzi pași care scîrțiau prin zăpadă. Năvăli spre ușă, deschizînd-o cu violență, zmulgînd-o
15 aproape.

— Slavă Domnului că te văd, Luli! De cînd te aștept!

— Mă așteptai? Noapte bună, Nathan. Mulțumesc.

— Luli, de ce-ai plecat? o întrebă el rugător, sco-
20 țîndu-i șoșonii.

— Aveam nevoie de aer.

Își culcă obrazul pe genunchii ei.

— Luli, fii bună cu mine.

— Și tu?

25 — Eu sînt bun.

— Milă?

— Dragoste.

Luli porni spre salonaș. Catul Bogdan o urmă.

— Luli, spune, de ce ești supărată?

30 — Tu nu știi?

— Fiindcă m-am plimbat singur?

— Mă supăr eu fiindcă stai singur în biurou cea-
suri întregi? zile întregi? Ți-am cerut eu vreodată
să-mi ții de urît?

35 — Atunci?

Îl privea cu ochi atît de pătrunzători, încît se simți iar dominat, intimidat, supus.

— Am primit încă o scrisoare.

— Da? Interesantă?

40 — Luli, fii drăguță...

Îi întinse scrisoarea, scoțind-o din buzunar, cu o strângere de inimă și pentru Luli, și pentru Lorelei. Dar Luli i-o dădu îndărăt, fără s-o cetească.

— Păstrează-o. E a ta.

5 — Luli, n-am nimic de ascuns. N-am nici o vină.

— Mi-ai fi arătat-o?

— Sigur.

— Sigur? Sigur?...

10 — N-am vrut să ți-o arăt față de Nathan. După aceea ai plecat. Crede-mă, Luli.

Luli respiră lung.

— Iartă-mă.

15 I se umpluseră ochii de lacrimi. Catul Bogdan o luă în brațe, simțind-o ostenită, moale, copilărește increzătoare în trupul lui bărbătesc. Și el era foarte ostenit. Deși o adăpostea în brațele lui, amândoi erau parcă pe-o margine de drum lung, rezemîndu-se unul de altul, istoviți deopotrivă.

20 S-auzea numai focul din sobă, și la fereastră, ca o mătasă veche, foșnetul uscat al ninsorii.

Luli parcă se deșteptă din somn, ștergîndu-și ochii. Apoi zîmbi, dezmierdînd cu obrazul ei obrazul de alături.

— Îți mulțumesc pentru flori. Mai ești supărat?

25 — Nu, Luli, nu! Niciodată nu pot fi supărat pe tine. Te iubesc, Luli, o strig în fața lumii întregi. Nu simți, Luli, cît de mult te iubesc? Ce nevoie am de tine? Uite, de cînd ai plecat de acasă, nu mai eram om, nu mai puteam face nimic. Simțeam că innebunesc dacă nu vii...

30 — Drăguțule, drăguțule și bunule, atunci de ce nu ești deschis cu mine? De ce te temi de mine? De ce nu-mi spui drept? De ce fugi? De ce te ascunzi?

35 — Știu eu, Luli? Omul e un țesut de contradicții și absurd.

— Și cînd iubește?

— Mai ales.

— Atunci eu de ce sînt altfel? De ce nu-ți ascund nimic?... decît dragostea mea...

40 — Mi-o ascunzi? zîmbi el.

— Uneori...

— Luli, tu ești Luli: unică.

— Unică! oftă Luli. Adică singură.

5 — Nu, Luli, doi. Sintem doi, alături, împreună, strinși și striviți într-aceeași mină dulce și năpraznică.

— N-ai răcit cumva?

— Nu. Nu te speria. Am fost de câteva ori afară cu capul gol, și strănut. Nu-i nimica.

— Ai fost afară? Cu capul gol? pentru mine?

10 — Da, Luli, de ce?

Abia izbuti s-o prindă lingă scară. Voia să se ducă afară să stea cu capul gol în ninsoare, drept pedeapsă. Cu greu izbuti să o facă să renunțe. O aduse de acolo în brațe, dar complet transformată. Era numai în jurul lui și pentru el, supusă, devotată, neștiind ce să-
45 mai facă. Îi pregăti cu mâinele ei un ceai fierbinte cu rom; îl puse în pat cu de-a sila, îi dădu aspirină, îi făcu masaj cu alcool pe creștetul capului, legîndu-l cu un turban, înteți focul în sobă, și numai după ce-l văzu
20 la adăpost, doftorit și liniștit, se odihni, stînd lingă el pe marginea patului, gata să-l vegheze toată noaptea.

— Vrei să-ți cetesc ceva?

25 — Nu, Luli, pe tine te vreau. Altă carte nu-mi trebuie.

Începu să se dezbrace repede, apărînd din ce în ce mai ispititor sprintenă, pe măsură ce hainele cădeau de pe ea. Trupul ei incomplet despirlit avea
30 palori aurii de miez de banană coaptă, dînd celui care-l privea cu ochi lucioși nevoia să muște și fiorul acestei pofte.

Dar Luli stînsese lumina, continuînd să se dezbrace prin întuneric, abea zărită dincolo de aleea de rubin a jarului din sobă.

35 Cînd o avu alături, lipită de el ca apa vie de malul stîncos, o întrebă pe pragul cufundării în noapte:

— Luli, de unde știi tu cînd îți ascund ceva? Luli oftă adînc.

— Cum să nu știu cînd trăiesc numai în tine?

Dacă ar fi fost să trec printr-o pădure cu lupi ca să ajung pînă la tine, aş fi ajuns cu zdrenţele tinereţii mele sfişiate, dîndu-ţi ultima ci picătură.

5 De-ar fi fost să trec prin ierburi cu şerpi ca să ajung pînă la tine, cu tălpile goale aş fi călcat pe şuietul morţii mele, aducîndu-ţi-o să-i închizi ochii.

Dar la poarta casei tale veghează dragostea — şi mi-am tras paşii înapoi ca la ieşirea cu icoană din biserică.

10 Cînt răguşit pe subt ferestrele casei tale, cum cîntă copiii italieni pe străzile oraşelor noastre, în mizeria frumuseţii lor cu ochi mediteranieni.

Cînt cu mîna întinsă subt cer, ca odinioară cei neîmpăcaţi la răspîntii de drum: Ascultaţi, voi toţi bucuria şi durerea mea.

15 Lorelei

★

Casa din Fundacul Vechi era plină de ghiocei şi toporaşi. Prezenţa lor era proaspătă ca întîia apariţie a lui Luli în casa din Fundacul Vechi.

20 Luli şedea acum la fereastră, cu paltonul pe umeri, privind cerul, aşa cum privise jarul la gura sobei o iarnă întregă, în acelaşi salonaş unde odinioară o mamă îşi aştepta moartea alături de copilul ei.

25 Afară, grădinarul dezbrăca trandafirii din hainele de iarnă. Mirosea a pămînt răscolit. Florile erau pe-aproape: zîmbeau ca fetiţele îmbulzite după o uşă, aşteptînd să năvălească pe covorul bunicilor.

Zborul cocorilor şi al rîndunelelor trecuse peste somnul caselor, venind din marea călătorie cu un cer de culoarea mărilor meridionale.

30 Soarele răsărea cu proră de aur şi apunea cu pinze de purpură.

Cornul înflori galben ca malaiul în mîna unei ţărănuce cu ochi albaştri.

35 Într-o noapte, zarzării răsăriră uzi din fundul unei mări, aducînd în braţe faguri de mărgean tranda-

firiu. Din urmă îi ajunseră și piersicii cu brațele pline de șiraguri de mărgean aprins.

Abea deșteptat din somn, pământul își îmbrăca hainele de dans.

5 — Doamnă Luli, cred că ar trebui să plecați.

Stăteau împreună pe terasă. Aurul nou al soarelui își recăpătase întâia căldură de primăvară. Catul Bogdan era la Universitate.

— De ce să plecăm?

10 — Iașul are ceva morbid. E un oraș pentru pensionari. Patria doamnei Luli e Italia.

— Nathan, ai impresia că sîntem bolnavi?

— Protestez în numele doamnei Luli.

— Numai?

15 — În numele lui Tani protestează doamna Luli.

— Îți mulțumesc, Nathan, dar aveai dreptate cînd mă alungai de la Iași. Am impresia că am îmbătrînit. Sint ostenită. Nu mai am resort. Zilele trec identice. Mă scol, mînc, stau, mînc, mă culc și iar mă scol.
20 Gide citează cazul cuiva care s-a sinucis scriind un bilețel în care spunea laconic: „Prea mulți nasturi de încheiat și descheiat în fiecare zi“.

— Doamna Luli, dacă nu mă înșel, n-a împlinit încă douăzeci și patru de ani?

25 — Te înșeli, Nathan, avînd dreptate. Aș fi încîntată să cochetez cu bătrîneța la douăzeci și patru de ani neîmpliniți. Dar nu-mi mai simt vîrsta ca o realitate decît în oglindă, și încă...

30 — Doamnă Luli, primăvara deprimă mai tare decît toamna.

— Oare?

— Sigur.

Luli zîmbi potolit.

35 — Ai devenit soră de caritate, Nathan. Înainte aveai numai un pacient, acum ai doi.

— Soră de caritate, nu. Frate pur și simplu.

— Nathan dragă, nu știu unde am cetit, poate că într-un roman rusesc. ceva cam așa: „Nu poți pleca din tine însuși“.

Cânt răgușit pe subț geamurile tale
cum cîntă copiii italieneze străzile
bucureștiului în migrija frumuseții
cu ochi mediteraneeni

Cânt cu mîna întinsă sub cer tu e
să-mi cadă bînuți, cînt cu mîna în
subț cer ca admiroră cei neîmpăcați
la răspîntii de drum cu așculți
Voi totu bucuria e durerea mea

Vu cer nimic , imi descov
sufletul

Amnului Ionel Teodoreanu
Scriitor

Sanatorniul Eforiei

Tibirghiol

Facsimile după scrisorile trimise de Lily Teodoreanu (Lorelei)
lui Ionel Teodoreanu și introduse de scriitor în roman
(vezi și verso)

Ionel Teodoreanu
în grădina casei
lui G. Ibrăileanu
scriind romanul
Fata din Zlataust

— Dar acest „tine însuși“ e variabil. Poți schimba o odaie punând o floare, deschizând o fereastră — dar un suflet!...

5 Soarele apunea. Luli se ridică, întinzînd mîna lui Nathan care i-o sărută plecîndu-se adînc.

Și intră în casă după Luli, făcînd o reflecție pe care i-o sugerase umbra sa: „Cyrano își vedea nasul; umbra mea depășește pesimismul nasului lui Cyrano“.

★

10 De un timp, prezența primăverii la ferestre făcea din bucuria vieții ceva exterior casei din Fundacul Vechi, cu toate că de cite ori se întorcea de la Universitate, Catul Bogdan umplea casa de flori, fără să fie fățarnic. O iubea pe Luli și n-o înșela. Nu se uita la
15 nici o femeie cu dorință în ochi, nedorînd în nici una ceva ce n-ar fi găsit în Luli. Fără să-și fi pierdut prețul pentru inima și mintea lui, Luli parcă-și pierduse unicitatea. Nu împărțea nimic cu Lorelei, care de altfel nu era decît un nume și un cîntec nevăzut la ferestrele primăverii. Dar exista și Lorelei ca o prelun-
20 gire emotivă a lui Luli, dincolo de strictul contur al ființei ei.

Luli. Lorelei. Sunet. Ecou. Același lucru și totuși altceva. Pe Luli o vedea și o avea; pe Lorelei o căuta fără de speranța și poate că nici voința de-a o găsi.
25 Lorelei era un semn al necunoscutului.

Dar se întîmpla ceva curios. Pînă atunci o socotise pe Luli ca o primejdie — involuntară, desigur — pentru libertatea sufletească pe care i-o cerea scrisul. Din
30 acest punct de vedere se apăra oarecum de fericirea de-a fi lingă Luli, închizîndu-se în biou, și uneori și în migrenele reale sau simulate, ca într-un refugiu sigur.

Dar tocmai în biou era acum mai alături de Lorelei. Și ea îl împiedica să scrie, limitîndu-i cu o emoție
35 libertatea minții, neatîrnarea ei. Totuși, de această prezență nu se ferea, nici nu se apăra. Și-n sufletul lui, Lorelei era tot un cîntec nevăzut de la fereastră. Îl asculta, avînd parcă nostalgia unei plecări. Unde? Nicăieri. Dar niciodată nu mai era singur în el, nici

sigur. Parcă aștepta. Avea sufletește acele tresăriri pe care le ai când aștepți apropierea unui pas, la sunele oricărui alt pas.

5 Nu-i mai arăta lui Luli scrisorile lui Lorelei, avînd certitudinea că izbutește să le treacă neobservate. Luli nu-l mai întreba, nu-l mai cerceta, acceptînd vorbele și explicațiile lui, fără să le provoace, ca și florile pe cari i le aducea de cîte ori se întorcea din oraș. O simțea pe Luli mai pasivă, mai potolită, uneori parcă și melancolică, dar evita explicațiile, preferînd s-o răsfețe, s-o iubească, să fie cu ea numai bun, numai
10 gentil, fără nervi, fără curiozități apăsate.

O singură dată numai, Luli îl întrebuse:

— Cum merge romanul tău?

15 — Lucrez încet. Am un subiect tare greu.

De atunci nu mai vorbiseră nimic despre literatura lui. De altfel, vorbele lui cu Luli erau de suprafață, deși foarte afectuoase. Glumea cu ea, comenta pe alții, uneori în treacăt și cite-o lectură recentă, căutînd mai
20 ales să provoace alături de ea alintările dragostii și gemetele ei. Despre ei, nimic. Ca și cum alipirile trupești — pasionate — și conviețuirea fizică în același decor ar fi făcut inutilă discuția despre ei, împărtășirea de gânduri.

25 Se adunau mari tăceri, și prezența lor solemnă de ghețari aducea clipe de panică parcă, dar îndată învinse de veselii improvizate, așa cum orchestra de pe vapoare cîntă mai însuflețit în ceasurile de primejdie, ca să înșele călătorii.

30 În fond, însă, Catul Bogdan nu se temea, fiindcă n-avea de ce. Pe Luli o iubea: era sigur. Iar Lorelei nu era o primejdie: apărea în viitor ca ceva lăsat în trecut. Nu putea să o uite, deși n-o cunoscuse și nici nu spera. Așa că tot ce-i venea dinspre ea se revărsa
35 asupra lui Luli, lui rămînîndu-i numai o nostalgie resemnată.

De cîteva ori, Nathan îl vizitase în biurou, sugerîndu-i călătorii în străinătate.

— Dintîi să-mi isprăvesc romanul.

40 — Ai tot timpul pînă la vară.

— Știu eu...

Ciudat! Nu-i venea să plece în străinătate numai cu Luli, și din cauza scrisorilor care-ar fi putut să vie în urmă. Hotarele României erau și ale lui Lorelei. Se simțea bine în țară.

5 Plecarea în străinătate cu Luli, oricât de ispititoare, îl indestula mai puțin, știind că acolo nu-i Lorelei. Subt soarele străinătății, Luli parcă și-ar fi pierdut umbra care o întregea complex, fără să i-o înstrăineze.

10 Nathan era în greu impas. Luli nu-i spunea nimic, dar nici nu-i ascundea obrazul adevărat c-un început de paloare.

De la Catul Bogdan nu putea afla nimic și nici nu putea să-i mai reproșeze ceva, fiindcă n-avea ce: decît întristarea lui Luli. Dar prin viața lui actuală, 15 Catul Bogdan n-o mai ocolea pe Luli ca odinioară, la începutul romanului. O întovărășea mai mult, făcea și plimbări cu ea, uneori se duceau toți trei la teatru și la cinematograful. Așa că Nathan, cu toată calitatea ochilor lui, nu izbutea să descopere fisura mărgăritarului, simțindu-i numai matitatea treptată, sleirea sură.

Dar Nathan nu se mărginise numai să vadă și să audă ceea ce se întâmpla în casa din Fundacul Vechi. Atribuind lui Luli acel dar de divinațiune intuitivă 25 grație căruia o femeie autentică poate simți ceea ce vine, fără să fie informată, îl spionase pe Catul Bogdan, călcîndu-și pe inimă legea discreției, pe care-o respectase totdeauna. Și nu aflase nimic. Nu descoperise nici o femeie clandestină în viața lui Catul Bogdan. 30 Poate că tocmai de asta teama lui Nathan sporise. Frica pe care-o ai într-o cameră goală cu ușa zăvorâtă și ferestrele luminate de soare e mai lăuntrică și mai chinuitoare decît frica de hoți într-o casă întunecată.

Mereu nu se întâmpla nimic și mereu doamna Luli 35 avea mîni de călugăriță fără de mătănii și carte de rugăciuni.

Mintea lui Nathan, mereu neliniștită și mereu iscoditoare, cercetase și gîndul unei boli încete. Dar nu putea surprinde nimic care să anunțe boala. Nu îndrăznea s-o întrebe pe Luli, dar de cîteva ori, pornind de la 40 literatură, Nathan orientase discuția spre boli.

— Nathan, știi ce cred eu? Să nu rîzi! Că numai sufletul deschide ușa bolilor. Adică nu. Mai exact: că bolile intră cînd sufletul uită să închidă ușa, sau se dezinteresează de ea. Las la o parte accidentele. Acelea-s hazard ca în toate cele. N-am dreptate?

5 Astfel de gînduri în mintea lui Luli, care nu implinise încă douăzeci și patru de ani, dădeau lui Nathan mai multă melancolie decît boala incurabilă a slujeniei.

10 De altfel, mai toate discuțiile lor din ultimul timp se aplecau spre moarte, spre viața judecată, nu trăită, — ca și cum amîndoi ar fi făcut pe terasă cură de aer și de soare la un Davos oarecare al unei altitudini alpine.

15 Într-o zi Nathan veni cu o nouă sugestie.

— Ce mai face domnișoara Gabriela Nei?

O cunoscuse la nunta lui Luli.

— E profesoară la Brașov. Ți-aduci aminte de ea?

20 — Să uit eu pe cineva din alaiul doamnei Luli! Se poate? Ce-ar fi dacă am răpi-o Brașovului?

— Ar fi foarte bine. Dar e greu...

Luli începu să ridă, privindu-l pe Nathan.

— Nathan, tu și Gabriela ați fi o pereche perfectă.

25 — Doamnă Luli, protestă Nathan; nu mă gîndesc la mine.

— Dar am eu dreptul să mă gîndesc la prietenii mei.

O clipă, tăcură amîndoi, ușor jenați, fiindcă și unul și altul își amintiră unul pentru altul rasa lui Nathan și toate reculurile penibile, inerente unei astfel de discuții. Dar Luli se grăbi să repare.

30 — Nathan, în timpul școlii nu poate veni. Dar o invit de Paști. Mi-al dat o idee foarte bună. O aducem și pe ea pe terasă și începem un taifas...

35 Nathan sperase altceva pentru Luli decît un „taifas“. Dar tăcu, mulțumindu-se deocamdată și cu atîta.

La masă, Luli îl întrebă pe Catul Bogdan:

— Vrei s-o invit de Paști pe Gabriela?

40 — Vai, Luli, e nevoie să mă mai întreb! Tot ce-ți face ție plăcere... Dar unde stă Gabriela?

— Nu știi? La Brașov.

Rămas bun.

Mă numesc numai Lorelei. Legenda spune că am ucis.

5 Anii mei tineri au sunat a cîntec, dar am trecut pe lîngă
el cu dragostea de mîină și am rămas cu mîina întinsă ca a re-
gelui Lear.

Mi-e sufletul ca tufișul Păiurului pe coasta Mării Negre:
numai ghimpi curbi care-au încununat odată fruntea lui
Hristos.

10 A trecut o ploaie de primăvară și s-a țesut în zare brîul frînt
de mătășă al curcubeului; cu el îmi încing mijlocul și mă duc.

Lorelei

15 Catul Bogdan rămase cu ochii uzi după lectura
acestei scrisori: a zecea. Ultima. Chiar dacă n-ar fi
fost decît un poem cu zece file, nu renega umezeala
care însoțea pe prag de gene plecarea lui Lorelei. Era
trist. Poate că poemul era un epitaf real. Poate că dis-
părea o viață anonimă, dar atît de legată de inima lui,
încît ochii o plîngeau fără s-o fi privit vreodată.

20 Era singur într-o cancelarie a Facultății de litere.
De afară și dinlăuntru venea zvon de glasuri tinere.
Primăvara era în zilele gloriei ei, trecînd din zi în zi,
din cer în cer, cu lumini pe subt cupole de soare ca o
tînără împărăteasă bizantină.

„Rămas bun...”

25 Aveau din nou să înflorească teii: Rămas bun.
Aveau să vie zilele de vară: Rămas bun.

Sufletul cobora treptele melancoliei, ducîndu-se
spre mările amare care bat ultima treaptă a palatului
ei palid.

30 Scrisoarea îl răscolise ca o veste venită din viață,
deși totul se petrecuse dincolo de viață.

35 Pînă cînd ultima scrisoare legîndu-se prin saltul
amintirii cu cea dintîi îi aduse întrebarea de atunci:
„Cine”? Și, ca și atunci, privi cu de-amănuntul scrisul
și apoi plicul. Avu o mare tresărire, căci pecetea poș-

tală spunea cu litere nete: Braşov. Întîia scrisoare purta pecetea Rîşnov: localitate de lîngă Braşov...

— Unde stă Gabriela?

— Nu ştii? La Braşov.“

5 Gabriela Nei?

Ea, Lorelei?

Era ultima lecţie din preajma vacanţei de Paşti. Pluteau Floriile pe feţele tinereţii din bănci, chemînd poemele spre ele. Le ţinu o lecţie scurtă, dîndu-le drumul în primăvară cu un: „Sărbătorile cu bine“.

10 Luă o trăsură, ajungînd acasă mai devreme decît de obicei. Luli era pe terasă cu Nathan. Intră hoţeşte în salonaşul ei, căutînd prin corespondenţa lui Luli scrisoarea prin care Gabriela îşi anunţa sosirea la Iaşi. O găsi în mapa cu scrisori, la fund, o luă, aruncînd numai o privire pe adresă. Mina lui Lorelei scrisese: „Doamnei Lucia Bogdan, Fundacul Vechi, Iaşi“.

Ea era.

Lorelei trăia.

20 Lorelei venea.

Afară era primăvară.

— Luli! Luli!

O sărută lung pe un obraz şi pe celălalt.

— Ce s-a întîmplat?

25 — Am luat vacanţă.

Luli îl privi atentă şi, văzînd că bucuria lui era reală, tinerească, fără de nimic simulat — avu un inexplicabil oftat de uşurare şi, veselă ca pe vremea teilor înfloriţi de la Galaţi, îi sări de gît.

30 — Nathan, astăzi e o zi mare, îl vesti ea cu tot aurul soarelui pe faţă, din braţele Sultanului de Argint.

— Luli, hai să ne inaugurăm vacanţa printr-o plimbare.

— Unde?

35 — Unde vreţi. Îl luăm şi pe Nathan.

— Ai dat vacanţă şi romanului?

— Sigur. Numai ţie nu. Mă duc un moment să-mi string hîrţile din biurou şi plecăm. Vă stau la dispoziţie.

40 — Unde mergem, Nathan? îl consultă Luli, ca şi cum gîndul ei dus în altă parte ar fi fost incapabil să

răspundă la o astfel de întrebare străină de ceea ce o absorbea.

— Dă-mi voie să-ți pun dintîi o întrebare. Și eu simt că e o zi mare. Calendarul meu e obrazul doamnei
5 Luli. Văd că-i sărbătoare, dar nu știu cum se cheamă...

Luli medită o clipă, stăpînindu-și sacadele unei izbucniri de ris care dacă s-ar fi pornit ar fi ajuns pînă la lacrimi. Cu acest ris, abea învins, îl prive din nou pe Nathan.

10 — Dragă Nathan, am un secret...

— Doamnă Luli, o întrerupsese Nathan, după ce-i văzu lupta cu risul; îți doresc cîte un astfel de secret în fiecare zi a anului.

— Nu-nu-nu, se apără Luli. Ajunge unul. Dar nu
15 ți-l pot spune, Nathan, deși ești duhovnicul predestinat al unor astfel de secrete.

— Doamnă Luli, e un secret în doi?

— În două, zîmbi Luli enigmatic.

Nathan păru că cetește cu atenție un text nevăzut.

20 Luli avea o scelipire de ris pe față, urmărind expresia lui Nathan.

— Doamnă Luli, începu el rar, ca cineva care-i pe punctul de-a dezlega o șaradă.

— Nathan, chiar dacă bănuiești, taci și așteaptă.

25 — Mi se pare că știu, dar ceea ce-mi scapă e cauza veseliei de astăzi. De ce nu și ieri, și alaltăieri?... Ori doamna Luli e o mare actriță?

Dar efortul lui Nathan de-a recapitula amintiri pentru a dezlega o problemă transmisese și lui Luli
30 aceeași orientare. Și ea recapitulă, la lumina de fulger a unei bătăi de inimă, amintiri, pentru a lămuri o indoială atunci răsărită din vorbele lui Nathan.

Și, deodată, Nathan o văzu subt ochii lui complect transformată. Albă ca bătută de brumă. Cu ochii
35 măriți ca atunci cînd plutesc asupra unui țipăt care n-a pornit din buzele încleștate.

Fugi. Intră în salonaș. Se duse de-a dreptul la biuroul ei. Văzu corespondența prin care-i umblase cineva. Și găsi plicul scrisorii de la Gabriela pe biurou, deși
40 îl ascunsese în mapa cu scrisori.

— Luli! Luli!

Glasul lui Catul Bogdan se apropia, chemînd-o.
Îl auzi vorbind cu Nathan.

— Ei, Luli, unde plecăm?

5 — Mi-ai umblat prin scrisori?

Catul Bogdan șovăi numai o clipă. Glumi.

— Eu n-am dreptul să fiu gelos?

Luli încercă să zimbească.

★

10 Multă vreme, Catul Bogdan și cu Nathan își învecinară tăcerile preocupate. Ședeau pe terasă. Și unul și altul se gîndeau la Luli. Absența ei și amintirea obrazilor ei albiți deodată dădeau primăverii tristețe pe care o are cînd e privită de pe terasa unui sanatoriu.

15 Tăcerile lor se despărțiră, luînd alte drumuri. Catul Bogdan nu izbutea să priceapă de ce-o invitase Luli pe Gabriela știind că-i „L“. Abea acum își lămurirea reacția lui Luli, după ce văzuse întia scrisoare. De vreme ce era în corespondență cu Gabriela, desigur că de atunci îi recunoscuse scrisul. Cea mai bună prietenă a ei!... Ca și cum Nathan i-ar fi scris lui Luli o scrisoare de dragoste... un poem, dar sensul era al unei scrisori de dragoste, al unei mărturisiri. Îl privi o clipă pe Nathan, pe furiș, și clipa comparativă îi dădu un ușor zîmbet care-l împiedică să simtă reacția lui Luli, fiindcă Nathan era cu totul altăceva decît Gabriela. Se simțea incapabil altfel decît noțional să fie gelos din cauza lui Nathan. În fond, însă, conținutul singurei scrisori cetite de Luli nu avea suficientă consistență ca să provoace o gelozie reală. O înțepătură, da.

20 30 Mai mult, nu. Păstrase scrisoarea, dar o cetise de atîtea ori, încît o știa pe dinafară. Și-o reaminti fragmentar: „Sînt între cele patru zări: răsîntia lor...“ „Gîndește-te la mine ca la o stea desprinsă din tine și dusă în întunericul fără fund.“

35 Atît cunoscuse Luli din scrisorile lui Lorelei: renunțarea la el și poate mărturisirea unei devoțiuni literare, ceva mai pasionată, dar și mai platonice prin expresie. Luli nu mai citise și a doua scrisoare, cu toate că i-o arătase: mindrie?... Despre celelalte opt nu mai știa

nimic. Desigur însă că scrisoarea Gabrielei, dacă nu deșteptase în Luli o gelozie propriu-zisă — n-avea obiect —, în schimb dăduse prietenei ei din copilărie și adolescență accentul unei perfidii, descoperit prin surpriză. Exact impresia pe care ar fi avut-o și el, dacă Nathan i-ar fi trimis lui Luli o astfel de scrisoare, păstrându-și însă anonimatul față de Luli.

Atunci, de ce-o invitase pe Gabriela la ei, știind cine-i?

10 Sensul exact al invitării Gabrielei îi scăpa, deși mândria lui Luli, amestecată cu înfruntarea experienței directe, puteau să explice dorința ei de-a o avea pe Gabriela în timpul vacanței de Paști în casa ei, alături de ea și de el.

15 Dar care putea fi explicația veseliei lui Luli când o anunțase că a intrat în vacanță, propunându-i o plimbare, urmată fulgerător de întristarea ei...

20 Văzuse că i-a umblat printre scrisori — ceea ce nu se întâmplase niciodată pînă atunci — descoperind și scrisoarea Gabrielei, pe care o uitase prostește pe biuroul ei, după ce-o luase din mapă... Și?... Își dăduse seamă Luli că a descoperit identitatea lui „L”? Probabil.

25 Dar Gabriela? Dar Lorelei, care venea în casa lor, numindu-se Gabriela?...

30 Gîndul lui făcu un salt peste ani, revenind la fereastra trenului oprit în gara cu cireșe. Și lăsînd-o pe Luli să se împiedice, răsturnîndu-și cireșele pe peronul gării, o privi pe Gabriela, care o îndemna pe Luli să se urce în tren, spunîndu-i „Luli“ cu un glas dulce, aerian, de cîntec auzit sus, între crengi care ascund pasărea aceluia cîntec.

— Lu-li...

35 Asculta acum glasul, nu numele. Glasul lui Lorelei...

40 ...Apoi o întîlnise în cancelaria școlii, în fund, lângă fereastră. Vorbele cu tei înfloriți... Ochii ei îl priveau de atunci. Abea acum își aducea aminte privirea lor... „Cine nu cunoaște truda și setea închise într-un bulgăre de sare să stea la o parte.“

Șuvițe ruginii pe tîmple, care dădeau o melancolie de toamnă genelor plecate peste ochii negri. „...Anii mei tineri au sunat a cîntec, dar am trecut pe lîngă ei cu dragostea de mînă și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear.“

5

Abea o zărise la nunta de la vie. N-avea ochi pentru ea. „...De-ar fi fost să trec prin ierburi cu șerpi ca să ajung pînă la tine, cu tălpile goale aș fi călcat pe șuierul morții mele, aducîndu-ți-o să-i închizi ochii. Dar la poarta casei tale veghează dragostea — și mi-am tras pașii înapoi ca la ieșirea cu icoană din biserică...“

10

De-atunci n-o mai văzuse. „Cînt cu mîna întinsă sub cerul gol, ca odinioară cei neîmpăcați la răsplîntii de drum: Ascultați, voi toți, bucuria și durerea mea.“

15

El trăise fericit pe mările din jurul Europei... „Mi-e sufletul ca tufișul Păiurului pe coasta Mării Negre: numai ghimpi curbi care-au încununat odată fruntea lui Hristos.“

20

Fuma țigară după țigară, fără să-și dea seamă.

20

Și Nathan, pipă după pipă.

Două fumuri se invecinau necontenit, ca de pe două acoperișe de cătun bătut de viscol. Luli și Lorelei. Luli și Gabriela. Odată le cunoscuse, amîndouă apărîndu-i de la aceeași fereastră de unde le privise coborînd dintr-o trăsură de altădată, din care adia și amintirea mamei lui.

25

Și inima lui nu mai știa. Aceeași milă pentru amîndouă, pentru o suferință veche și pentru una care poate abea avea să înceapă. Pe amîndouă ar fi vrut să le cuprindă în brațe și parcă de nici una nu se mai putea despărți. Inima lui nu întîlnise mai tragică răsplîntie.

30

— Nathan, sînt trist.

Tresăriră.

Luli apăruse la spatele lor, fără să o audă. Era calmă. Se pudrase. Ochii nu mai păstrau nici o urmă. Avea pe umeri o haină de lînă, deși afară, amurgul de primăvară venit peste pomii înfloriți nu le înfrigura florile încrezătoare în haina lor subțire.

35

Se ridicară.

40

— Ce faci, Luli?

— Sînt gata de plimbare.

Apropierea sfintelor Paște dădea trecerii zilelor de primăvară un fel de solemnitățe mistică. Parcă se întorceau foile unei *Evanghelii* cu strălucirea primăverii numai în scoarțe.

5 Într-o zi, Luli văzu calendarul din antret cu foaia la zi. Își aminti că uitase de cîteva zile să rupă foile.

— Tu le-ai rupt? îl întrebă ea pe Catul Bogdan.

— Nu știu bine. Eu, sau Nathan, sau poate haziaca.

Luli nu insistă.

10 Haziaca împreună cu dadaia începuse marea grijură. Dadaia grijea salonașul lui Luli și ietacul. Haziaca, avînd subț ordine pe ceilalți servitori, care nu apăreau de loc prin casă, restul odăilor.

15 Luli își petrecea timpul pe terasă, într-un scaun de pînză cu alungire, cu picioarele înfășurate în pled.

Nathan era aproape mereu în preajma lui Luli. Uneori venea la dejun, rămînînd pînă după masa de seară; alteori venea după dejun, luîndu-și cafeaua acolo.

20 Într-o zi, dadaia îi aduse lui Luli în poală cîteva pușori aurii de găină, abea ieșiți din ou. Luli îi culese cîte unul în palmele adunate, își dezmierdă obrazul de puful lor auriu și-i dădu îndărăt.

25 Cu toate că Universitatea era închisă, Catul Bogdan se ducea în fiecare zi, sub pretextul unor consfătuiri la rectorat în legătură cu mișcările studentești și cu problema închiderii căminurilor. Nu mai primise nici o scrisoare de la Lorelei, dar cerceta zilnic dacă nu i-a venit vreo scrisoare la Universitate.

30 Gabriela își anunțase sosirea. Se dusese dintîi să-și vadă părinții la București, rămînînd cu ei cîteva zile.

Într-o noapte, Catul Bogdan se deșteptă avînd impresia că-i privit.

35 Pe jumătate ridicată din pat, Luli îl privea prin întuneric.

— De ce nu dormi, Luli?

— Am visat rău și m-am trezit.

Luli îi dezmierdă fruntea blind, cuprinzîndu-i-o

apoi în palma ei subțire, ca și cum ar fi vrut să-i ia
mulajul.

— Dormi.

5 Și se culcă și ea. O cuprinse cu un braț, adunându-și
trupul lângă al ei. Nu mai putea dormi. Era neliniștit.
Simți un tremur ușor în trupul de alături. Acoperi cu
mîna obrazul lui Luli. Era ud.

— Luli...

O tăcere, o lină mișcare de lacrimi.

10 — Am visat rău. Nu-i nimic. Sint nervoasă. Am să
dorm și-mi trece.

Nu-și dădu seamă cînd adormi, dar avu din nou,
după ani, visul cel simplu și răscolitor al vieții lui.
Mîna caldă care-i apuca mîna, lăsîndu-l apoi singur.
15 Mîna mai tristă decît genele Madonei. Se deșteptă cu
mîna lui Luli în mîna lui. Dormea. Îi auzea respirația
regulată... „...Și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui
Lear...”

20 I se umeziră ochii abea deșteptați din somn, fără
să știe care-i mîna pe care o plînge: a mamei lui, a
lui Luli sau a lui Lorelei... Visle triste în apele amare...

Adormi cu inima grea, cerînd somnului uitare.

25 Paloarea venită pe obrajii lui Luli pe terasă, subt
ochii lui Nathan, după un rîs învins, apărea prea des
acum.

— Doamnă Luli, nu te simți bine?

— Poate... E ceva nelămurit...

Grijitura se isprăvise. Parchetele lustruite aduceau
mirosul de ceară și terebentină al sfîrșitului vacanțelor
30 mari în nara copilului întors acasă și tuns pentru
școală. Grijită, casa își pierduse din intimitate. Parcă
devenise nouă, uitînd că a fost locuită și pînă atunci.
Numai biuroul lui Catul Bogdan fusese cruțat de legea
gospodinilor. Lucra. Nu la ultimul roman. Spunea că
35 adună și înseamnă materialul unui roman nou.

Nathan aștepta sosirea Gabrielei cum aștepti ful-
gerile și ploaia cînd nouri nevăzuți încă incing arșița,
dînd nervilor scintei și inimei o ghemuire înfrico-
șată.

40 Prezența lui Luli întinsă pe terasă dădea primăverii
o tristeță atît de sfișietoare, încît Nathan ar fi dorit

parcă s-o sfarme ca pe-o oglindă dintr-acelea de poveste, în care apare, între luminări aprinse la miezul nopții, craniul morții, fetei care-și înfruntă ursita, chemându-i chipul.

5 — Nathan, oare fericirea e în renunțare la tine, devotându-te altora?... E greu să renunți la tine?

— E greu să fii erou.

— Totuși, aș vrea să fiu infirmieră sau misionară undeva la capătul lumii. Cred că devotându-mă nenorocirii altora, mi-aș pierde orgoliul...

10 Buzele ei avură o mișcare de pasăre care nu mai poate zbura.

— Doamnă Luli, ce e? se alarmă Nathan, scăpându-și pipa.

15 — Nu, nimic... M-am speriat prosteste. Am avut un fel de durere...

Părea că ascultă, căutînd să descopere ceva care trecuse fulgerător.

— A trecut.

20 Dar nădușise.

— Haidem la masă. Trebuie să mergem la gară. Vine Gabriela.

25 Îl anunțară pe Catul Bogdan, așezindu-se toți trei la masă, tăcuți. Pentru nici unul sosirea Gabrielei nu mai era o bucurie. Devenise o fatalitate acceptată.

— La cite vine trenul? întrebă Luli.

— La nouă și ceva, răspunse Nathan în locul lui Catul Bogdan.

— V-ați îngrijit de trăsură?

30 Tot Nathan răspunse.

— Am reținut un automobil. Trebuie să sosească. Doamnă Luli, ce-i?

35 Luli își plecase capul pe masă, scăpînd din mînă paharul, care căzu cu un zgomot strident de fereastră spartă de furtună.

Și Catul Bogdan, și Nathan veniră lingă ea. Avea un gemăt sacadat. Apoi, un oftat adînc. Fața căpătase o împietrire chinuită. Nădușise. Nasul i se subțiasse deodată. O ridicară de pe scaun, ajutîndu-i să umble.

40 O duseră încet în salonaș.

— Lăsați-mă cu haziaca.

O lăsară.

— Nathan...

— Stai, nu-ți pierde cumpătul, vorbi Nathan, ștergindu-și cu palma sudoarea de pe frunte.

5 Și-l pierduseră amândoi.

Bătură la ușă. Intrară în vârful picioarelor. Luli era întinsă pe divan, acoperită cu un pled. Zimbea. Obrazul apărea prea alb, chiar pe pernă.

10 — V-am speriat degeaba. Încep să mă simt mai bine. Continuați-vă masa și duceți-vă la gară. Sint dezolată. Tocmai Gabriela să mă găsească în halul acesta...

Le zîmbi, cu un aer vroit ștregăresc, ca și cum i-ar fi păcălit.

15 Obrajii își recăpătau culorile, evoluînd spre roș aprins.

— Luli dragă, rămîn cu tine. Se duce Nathan la gară.

— Sigur, se oferi Nathan, plecînd.

20 Luli părea suptă de o bulboană care apăruse în ea. Ochii i se dilataseră, privind cu spaimă spre Catul Bogdan.

Îi puse termometrul.

Între timp, venise și dadaia.

25 Fața lui Luli părea strîmbată de izbucnirile unui coșmar. Nădușea. Catul Bogdan îi șterse fața cu batista lui, apoi își șterse fața lui cu degetele. Se uită la termometru, urmărit de ochii lui Luli.

— Cît?

30 Abea-i auzi glasul. Drept răspuns îi zîmbi blind, scutură termometrul și ieși repede, făcînd semn dadaiei să stea cu Luli. Telefonă unui doctor, implorîndu-l să vie imediat.

35 Cînd automobilul cu Gabriela și Nathan se opri în fața casei din Fundacul Vechi, văzură o trăsură. Din urmă, cu un sunet de alarmă, îi ajunse și automobilul Salvării.

— Ce-i, doctore? întrebă Nathan pe medicul care ieșea preocupat din salonaș.

40 — Trebuie operată imediat... Un acces de apendicită acută...

Ridică din umeri, parcă declinându-și răspunderea.
Casa parcă se înnegrise, deși toate lămpile ardeau.
O transportară pe targă. Ochiul lui Luli, în friguri,
nici nu putură zîmbi Gabrielei, care o întovărășea spre
5 ușă, cu capul aplecat asupra țargei.

Porniră cu toții la spital, printr-un oraș funebru.
Biserica Sfântului Spiridon îi întâmpină cu obraz și
cruce de moarte, din mijlocul ogrăzii spitalului, după
ce porțile fură deschise cu un scrișnet medieval.

10 Suiră scările lucii, intrînd în mirosul fenicat al
clădirii cu pereți albi. Totul mergea încet: doctorii,
infirmierele, pregătirile, timpul. Mîinile lui Luli
ardeau în mîinile Sultanului de Argint văzut de ochii
ei într-o depărtare de orizont nebulos ca al apusului
15 lunii.

Apărură cei cu halate albe, aducînd căruciorul.
Rudele și prietenii fură îndepărtați. Se adunară într-un
fund de coridor, lîngă o fereastră albastră de noapte
de primăvară. De afară se auzeau glasurile unui *Hris-*
20 *tos a înviat*: corul bisericii făcea repetiție.

Catul Bogdan nu putea să-și aprindă țigara. Încercă
de cîteva ori. Renunță. Rămase cu ea în gură, mozo-

lindu-i cartonul.
Apoi, pe urma căruciorului, se îndreptară spre sala
25 de operație. Luli nu mai era decît o învălvoiere de păr
negru deasupra unei frunți de argint. Căruciorul parcă
ducea struguri de Corint și un început de nimb.

Iar se adunară posomorîți unul lîngă altul, Gabriela,
Nathan, Catul Bogdan, dadaia, haziaca, — despăr-

30 țîți parcă de stranele unei veghi funebre.
Timpul deveni enorm și vid ca o catedrală pustiită.

Un doctor asistent apăru, evitîndu-le ochii.

Nathan îl apucă de mîineca halatului. Doctorul
ridică din umeri.

35 — Sînteți rudă?

— Prieten.

— O lasă deschisă...

Căruciorul reapăru, ducînd rana unui trup fără
cruce.

40 A doua zi, spre amurg, Luli muri sub ochii lor.

O infirmieră bătrână îi aprinse lumina, în timp ce dadaia îi închidea ochii.

— Dumnezeu s-o iertel

Infirmiera deschise ferestrele.

VIII

6 Pină după înmormîntare, Catul Bogdan nu mai vorbi de loc cu nimeni. Fuma și tăcea, auzind mereu clopote și preoți, cu nările pline de mirosul luminărilor aprinse, al tămîiei și al florilor. De altfel, nimeni nu vorbea. Fiecare nou-venit era o altă tăcere: două de
10 la Galați, părinții, una de la Brașov, Gabriela, și celelalte de la Iași.

Uneori, ochii vreunuia dintre ei o vedeau pe Luli — și vie și moartă: și una și alta erau atît de recente încît se imbinau — și începea un plîns, încă unul, ocolit cu oroare de ceilalți.

15 Nathan, dadaia și cu haziaca se ocupaseră de înmormîntare.

Acum, Luli era în pămîntul primăverii, așa cum o lăsaseră preoții: roaba lui Dumnezeu, Lucia.

20 În casa din Fundacul Vechi, cei întorși de la înmormîntare făceau un fel de veghe a umbrelor. Toți în haine de doliu, plîși, tăcuți, închiși în ei. Stăteau pe scaune, cu minile încrucișate pe genunchi, ca în sala de așteptare a unei gări, deși nu mai așteptau nimic.
25 Luli plecase.

Dar mai sinistre erau vizitele de condoleanțe.

Aristide Bogdan, care avea nevoie de votul lui Catul pentru o alegere la Universitate, profită de moartea care deschisese ușile casei din care plecase după moartea primei lui soții, intrînd cu Agatha. Veni cu cravată neagră și minile întinse spre Catul Bogdan, numindu-l „Bietul meu copil“. Catul Bogdan era atît de pasiv, încît se lăsă cuprins în brațe și sărutat. Apoi veni rîndul socrilor. Între timp, Agatha, care nu cunoștea casa, începu să o viziteze odaie cu odaie. Pe terasă îl găsi pe Nathan, care-și fuma pipa. Aprinse și ea o țigară, așezîndu-se pe fotoliul de alături. Nathan

intoarse capul, o văzu profilată cu buze roșii pe dealurile doamnei Luli și, fără să spuie nimic, se ridică și plecă.

— Nathan.

5 Nu-i răspunse.

— Deprimantă casă!

Își isprăvi țigara, își refăcu în oglindă figura, improspătându-și culorile, și se întoarse în casă, făcându-i semn lui „papa Mito“ că e timpul să plece.

10 Mai veniră câțiva magistrați, cunoscuți de-ai lui Teodor Novleanu, și câțiva profesori universitari.

Apoi, din nou, umbrele rămaseră între ele. Haziacia îi adună pe toți în jurul mesei. Se supuseră automat acestei deprinderi, dar și masa tot o veghe deveni, cu
15 batiste la ochi și fum de tutun.

După masă, Teodor Novleanu, condus de haziacia, intră în odaia dadaiei. O găsi la fereastră, cu lumina stinsă.

— Dadaie, noi plecăm mine dimineată. Vii cu noi.

20 Dadaia îl privi cîtva timp în tăcere. Apoi vorbi posomorît:

— Eu rămîn aici.

Și Teodor Novleanu se duse îndărăt cu ochii roși, amintindu-și întâia întîlnire cu Smărăndița Merișor,
25 cînd intrase în biuroul lui cu Luli în brațe, spunîndu-i la sfîrșit, după ce aflase cum a murit Toader: „Pe fetița asta eu am s-o cresc“.

Începură pregătirile de noapte. Ietacul desperecheat rămase singurei perechi din casă: părinților lui Luli.
30 Își duseră nesomnul, mîna în mîna, pe patul de soție al fetei lor.

Haziacia înfăță divanul din salonaș pentru Gabriela. Dar Gabriela descoperi terasa și rămase acolo, luînd, fără să știe, locul lui Luli.

35 Apoi haziacia se retrase, lăsînd un samovar aprins și un ibric plin de cafea neagră.

Ultimii nu plecau: Nathan și Catul Bogdan. Fumau mereu. Aceleași clopote sunau în capetele lor. Într-un tîrziu, Nathan se ridică de pe scaun, căutînd ceva de
40 băut: îi era gura arsă. Descoperi ibricul de cafea neagră și, întorcînd capul, se așeză din nou pe scaun, reluînd

du-și călătoria pe loc. De la o vreme, însă, gândurile lui luară alt drum pentru șirul lor negru. Fața își pierdu vagul de pînă atunci, căpătînd dungile unei concentrări și un fel de înviorare. De cîteva ori privi

5 spre Catul Bogdan: Sultanul de Argint... Sultanul de Argint se vestejea încet pe scaunul de piatră arsă al întîieii nopți, după cele o mie și una ale Scheherazadei.

Nathan se ridică încet, se duse în biuroul lui Catul Bogdan, stătu citva timp, lăsă o scrisoare pe biurou și ieși de acolo, spunînd lui Catul Bogdan:

— Mă duc, Tani.

Catul Bogdan dădu din cap. Îl auzi scoborînd scările, deschizînd ușa, închizînd-o.

15 Era atît de mare tăcerea Iașului în Fundacul Vechi, încît îndepărtarea pașilor lui Nathan devenea distinctă și solemnă ca o cadență dintr-o simfonie de Beethoven.

Pînă cînd noaptea răsună toată, imensificată pînă-n stele, deasupra unui mormînt.

— Dumnezeule!

20 Fruntea îi căzu pe masă, răsunînd tare ca bulgării răsturnați pe sicrie, și marele plîns izbucni, țintuindu-l la început acolo unde îl prinsese, ridicîndu-l apoi cu ochi de nebun în luminile — luminări aprinse! luminaări aprinse! — ale casei pustii și gonindu-l apoi

25 oriunde, departe de toate și de el însuși. Pînă cînd ajunse pe ultimul loc al lui Luli.

O lună enormă dădea nopții contur de marmură funebră.

30 Catul Bogdan își acoperi ochii ca în fața soarelui, plîngînd cu capul în văzduh. Avea în el gemătul lui Oedip după ce și-a ars cu fierul înroșit luminile ochilor, căci urletul aceluia nu mai putea ieși din buzele lui albe de înghețul morții. Gemătul era în piept, surd și adînc, ca lătratul cînelui pămîntului la ceasul de

35 noapte al strigoilor.

Luna imensifica umbra acestui trup zvîrlit dintre mormintele pămîntului deschis de primăvară, ducînd-o pînă departe, peste alei și peste flori, parcă pînă-n dealurile ude de argint, ca pe o brazdă a morții.

Mîinile lui, mîinile lui unde erau? Moarte ale mamei lui, moarte ale lui Luli, frunze desprinse de pe inima lui.

5 Dacă terasa ar fi dat pe o mare, trupul orb al acestei clipe ar fi fost suprema vîisla a unei vieți...

Dar alt destin îl aștepta pe această terasă lunară, care pierduse într-un mormînt abea deschis o umbră tinăără. Și-l întilni, descoperindu-și ochii. Cu păr de toamnă și ochi plînși, veghea alături mila lui Lorelei.

★

10 Abea a doua zi, dimineața, după ce însoți la gară pe părinții lui Luli, privindu-i cum plecau spre un Galați care era o candelă aprinsă pe un mormînt, — la întoarcere, Catul Bogdan descoperi pe biurou scrisoarea lui Nathan.

15 Începea astfel:

Dragă Tani, iartă-mă că te las singur. Nu știu încă exact ce voi face, dar plec din Iași pentru totdeauna...

La sfîrșit, spunea:

20 Un ultim sfat pe care mi l-am dat mie, și pe care ți-l dau și ție: Dacă vrei să mai poți rezista, uită-te pe tine și devotează-te altora.

Nathan

★

25 Ultimul din neamul Sabbetailor plecă în lumea largă din care venise cel dintii. Unii spuneau că plecase în Palestina, patetica patrie a celor rătăcitori; alții spuneau că plecase mai departe.

Poate că plecase și mai departe.

PARTEA A ȘAPTEA
„...ȘI AM RĂMAS CU MÎNA
ÎNTINSĂ CA A REGELUI LEAR“

Catul Bogdan își petrecu anul de doliu la Brașov, unde Gabriela era profesoară. Își luase concediu de la Universitate, pentru îngrijirea sănătății. Moartea lui Luli justifica suficient durata acestei convalescențe
 5 de-a lungul căreia nu părăsi nici haina de doliu, nici sufletul ei, cu toate că mîna lui purta un nou inel de logodnă. Plecase de la Iași vînzînd casa din Fundacul Vechi, în care nu mai putea intra. O cumpărase Aris-
 10 tide Bogdan — speculînd deprimarea fiului și colegu- lui său — cu un preț foarte avantajos, clădind în locul ei un sanatoriu cu trei etaje. Singura amintire ieșană de care Catul Bogdan nu se despărțise era haziatica. O luase cu el la Brașov, unde închiriasse o mică vilă
 15 retrasă. De la fereastra ei vedea zidul afumat de veacuri al Bisericei Negre, cu care sufletul lui se întovărășea în ceasurile de singurătate. Devenise foarte blind. Trăia într-un fel de somnolență, fără pic de nervozitate. Dacă n-ar fi fost Gabriela, desigur că haziatica ar fi pus o stăpînire despotică pe el, de-a lungul acestui
 20 timp de pasivitate dezarmată. Prezența viitoarei ei stăpîne, însă, o împiedeca pe haziatica să dea forme auto- ritare devotamentului ei, cu toate că de cînd plecase Nathan puterea ei domestică sporise încă. Pe Gabriela o ciștigase de la Iași, servind-o de atunci cu o căldură
 25 atribuită de Gabriela — puțintel măgulită — simpa- tiei spontane, dar care în realitate era determinată

și de o justă intuiție a rolului Gabrielei în viitor. Iar la Brașov haziaca deveni deopotrivă și îngrijitoare Gabrielei, care locuia la o pensiune vecină cu vila lui Catul Bogdan. Puteau să-și vorbească de la fereastră la fereastră. Logodna lor nu era secretă. Dar doliul lui Catul Bogdan arunca o umbră pe aurul ei nou. Gabriela renunțase la sporturi, excursii și la celelalte distracții în tovărășia tineretului de acolo, devotându-se exclusiv logodnicului ei. Instalarea lui Catul Bogdan la Brașov nu trecuse neobservată. Și ziarele locale, și revistele literare semnalau omagial prezența cunoscutului romancier și profesor universitar. Numai doliul îl cruța de excesul solicitărilor. Totuși, primea de ajunse invitații de-a participa la șezători literare, de-a ține conferințe, de-a prezida procese literare. Refuza prin Gabriela, care devenise secretara și interpreta lui față de public și tinerii scriitori. Într-o măsură, Gabriela luase locul lui Nathan, ținând corespondența cu editorii, făcând corecturile noilor ediții, punând stăpînire pe trecutul său literar, căci prezentul era mut. Adusese de la Iași parte din cărți și manuscrisele începute acolo, dar de manuscrise nu se atîngea. Gabriela era entuziasmată de ultimul roman început la Iași. I-l lăudase de cîteva ori, reținîndu-i toate amănuntele.

25 — De ce nu-l continui?
— Gabriela, scrie-l tu mai departe. Eu îți istorisesc tot ce mi-a mai rămas din proiectele de atunci. Tu pune pe hîrtie, articulează.

30 Gabriela se roși, plecînd genele.
— Nu pot.
— Lorelei poate, zîmbi el blînd și ostenit. Încearcă.

35 În noaptea acestui dialog, Gabriela plînsese mult, cu fața în pernă. De atunci nu-l mai îndemnă să scrie. Dar mai toate conversațiile lor aveau un caracter literar. Pe Gabriela o interesa pasionat tehnica intimă a romanului și a creațiunii literare în genere. *Le Journal des Faux-Monnayeurs* al lui Gide stimulase și mai mult curiozitatea ei de-a cunoaște faptele care declanșează creațiunea și raportul dintre viață și roman. Vorbindu-i

40 despre creațiunea epică, odată Catul Bogdan îi spusese: „Să-ți amintești despre oameni cari n-au existat, deve-

nind biograful destinului lor: iată opera romancierului autentic“.

5 Gabriela îl admira fără rezerve, — deocamdată, cel puțin. Niciodată nu combătea părerile și judecățile lui, însușindu-și cu grație punctele lui de vedere. Cu el alături de-a lungul acestui an, își revizui toată cultura, rectificînd tot ce-i părea eronat față de criteriile lui.

10 Îl admira și din alt punct de vedere. Cînd ieșeau împreună la plimbare, distincțiunea lui arhaică, sporită încă de haina de mare doliu, întorcea multe capete feminine, fără ca el să aibă nici un suris măgulit, nici o atenție pentru acest omagiu, cu toate că multe dintre cele care i-l aduceau aveau suficientă seducțiune în ochii Gabrielei. Dar, efectiv, nici o altă femeie nu exista pentru el. Vorbea despre femei cu o detașare de savant bătrîn.

20 Gabriela nu-i cunoștea viața, nici nu îndrăznea să-l întrebe despre trecut, pentru că mormîntul lui Luli închidea toate drumurile îndărăt. Continua să primească și la Brașov corespondență admirativă, mai mult de la femei. Iarăși, mormîntul lui Luli, peste care se ivise Lorelei, făcea și din acest subiect o tăcere. Despre Lorelei, nimic alt, decît unele priviri trist zîmbitoare.

25 Și Gabriela o evita pe Lorelei. Catul Bogdan îi spunea „Gabriela“ cu un glas grav, înduioșat și melancolic, cuprinzînd-o pe Lorelei, nenumită, în sonoritatea acestui nume. Și Galațul îl evitau în convorbiri. Și amintirile legate de tinereța Gabrielei, între care Luli-boy

30 căpăta mai multă viață, proiectată pe mormîntul viitorului rămas în trecut. Așa că nu le mai rămînea decît literatura și viitorul. Cum însă căsătoria lor implica dezbrăcarea hainei de doliu, fiind situată după împlinirea anului de la moartea lui Luli, Catul Bogdan

35 evita și acest subiect: întîiul eveniment al viitorului comun amîndorora. Astfel, cu toate că moartea năpraznică a lui Luli își pierduse tragismul primelor săptămîni, și cu toate că Luli nu mai era pomenită nici de unul, nici de altul, dragostea lor își căpăta conturul prin mormîntul lui Luli — piatra ei de hotar negru —

40

și prin fuga de Luli, devenind mai mult un exil melancolic decît o alegră explorare în doi a vieții.

5 Dragostea exaltă vitalitatea pînă la temeritate și eroism, dînd și sufletelor timide sonorități de trimbiță. Lirismul dragostii e de fapt o epopee sufletească pentru cei stăpîniți de el. Dragostea lor, însă, avea accent de elegie. Logodnica era cuminte și gravă ca o văduvă. Iar Catul Bogdan, sufletește, era atît de învăluit de umbra doliului, încît inelul de logodnă nu
10 era mai mult decît un crai-nou cuprins de spațiul unei vaste nopți. Deși păstrase scrisorile lui Lorelei, de la moartea lui Luli nu le mai recetise, evitînd și întîlnirea prin amintire cu textul lor. Cerca să trăiască exclusiv în prezent, zi cu zi, noapte cu noapte, căutînd să uite trecutul, care-i suna în inimă clopote
15 de moarte, și să nu vadă din viitor decît obrazul Gabrielei, așa cum îi apărea la fereastra casei cu care se învecina. Noua lui dragoste era ca lumina soarelui de toamnă pentru oamenii bătrîni; îi cerea o ultimă căldură aurie pentru frigul și întunericul din el. Poate
20 că nu renunțase la scris. Dar amîna pe timp indefinit această confruntare și acest efort. După moartea lui Luli slăbise îngrijorător, pierzîndu-și somnul și pofta de mîncare, temîndu-se de nopți ca de conviețuirea cu un nebun. Luase citva timp somnifere, îndrumîndu-se pe nesimțite spre morfină. Informată de
25 haziaca, Gabriela plînsese alipită de umărul lui, cerîndu-i întîiul sacrificiu. Renunțase la somnul artificial și din cauza Gabrielei — nu mai putea suporta plînsul unei femei — dar și din cauza unui rest de cochetărie, care supraviețuise dramei. Nu vroia să îmbătrînească de-a binelea. Și abuzul de droge îi
30 dăduse o paloare uscată care anticipa bătrîneța în anii maturității. Din acest punct de vedere, viața de la Brașov îi făcu un bine real. Trăia numai în aer curat, fie că ședea în odaie cu fereastra deschisă, fie că se întindea afară pe chaise-longue, fie că făcea plimbări în tovărășia Gabrielei. Pofta de mîncare
35 reveni treptat. Somnul nu mai era o panică, ci o răbdătoare așteptare. Soarele plimbărilor îi recoloră obrajii, înviorîndu-i. Nu mai fugea de oglinzi ca pînă

atunci. Cafea neagră nu mai bea de loc. Absența ei
diminuase fără efort abuzul de tutun. Acum fuma
între treizeci și patruzeci de țigări pe zi, fără să se
resimtă. Lecturile acestei epoci evoluară spre exterior,
5 devenind numai informative. Adunase mai toată li-
teratura publicată asupra revoluției comuniste[...].
Apoi trecu la dictaturi, urmărind fenomenul Musso-
lini [...] și delirul Hitler, profund germanic. Se dis-
trase chiar, cercînd să facă din Hitler o încarnare so-
10 cială într-un individ a isteriei muzicii lui Wagner.
Succesul lui Hitler epiloga tîrziu și pe alt plan, apla-
uzele devenite mai mult tradiție și pietate, de la
Bayreuth, stăpînind o Germanie care se îndrăgostise
odinioară femeiește și de muzica lui Wagner.

15 Noua primăvară îl găsi la Brașov în această fază,
stăpînit de amintirea muzicii lui Wagner.

O lungă epocă de castitate absolută exalta încă
mirosul de iarbă crudă al unor acorduri wagneriene.

20 Pină atunci, raporturile lui cu Gabriela fură frățești.
Cu toate că o săruta cînd se despărteau seara, cu toate
că de multe ori îi dezmierda fruntea și părul tomnatec,
nu-i comunicase Gabrielei nici o tulburare. Tăcerile
lor nu se temeau de ei, de parfumul singelui, ci de o
umbră culcată sub o cruce.

25 Într-o noapte însă — luna plină dînd nopții in-
tîia bluză de vară pe parfumurile crude ca sinii tineri—,
Catul Bogdan avu visuri tulburi. Se deșteptă în plină
noapte, sfișiat ca pe terasa casei din Fundacul Vechi
după moartea lui Luli. Dar n-o visase pe Gabriela.
30 Prin somn, trupul lui simțise conturul tinereții lui
Luli, umplîndu-se de o dorință care devenea tragică
în clipa deșteptării, cînd luna plină punea lespede
albă pe pămîntul morților, dînd trupului care dorise
alt trup conștiința macabră a morții. Dorința, rămasă
35 încă după vis, devenea o pingărire. Renunță la somn.
Se îmbracă sumar, ieșind afară. Cu toată preajma mun-
ților de brad, noaptea era de primăvară. Puterea lunii
stinsese stelele, dînd cerului un abur de dimineață
stranie. Munții apăreau nebuloși, pierzîndu-și masi-
40 vitatea, devenind vaste pinze de corăbii oprite pe
rotundul orizontului de jur în jur.

Era trist și singur și, totuși, dorința domina tristețea, batjocorind-o.

5 Pământul, pe care-și vedea umbra solitară ca o pulpană de doliu, era pământul în care dormea Luli cu minile pe piept. Mîntea vedea și umbra, și mormintul acestui pământ. Dar nările simțeau mereu numai primăvara, aspirînd-o lung, chemînd-o, dorînd-o. Pînă cînd, deodată, se opri la fereastra Gabrielei și ciocăni. Așteptă, cu tîmplele duduitoare. Capul Gabrielei apărî speriat la fereastră, devenînd altfel speriat cînd recunoscî pe cel care o deșteptase din somn.

— Gabriela, nu pot dormi.

15 Era o tînguire surdă în glasul lui, care aminti Gabrielei — auzînd-o în noaptea cu lună plină — scena de coșmar de pe terasa casei din Fundacul Vechi, deși tînguirea acestei nopți, poate mai tragică decît aceea, avea și alt sens.

20 Gabriela îmbracă un halat de noapte, paltonul pe umeri, și ieși repede, venînd cu mîinile întinse înspre el. Părul pieptănat pentru noapte dădea o coadă aurie de față tînără spinării acoperite cu paltonul, evocînd dormitorul pensionatelor de fete, tînereta liceală, dînd scenei sensul unei întîlniri romantice numai din cauza lunii și orașului medieval prin tăcerea adunată

25 în jurul Bisericii Negre, — căci sîngele o simțea altfel. Mîinile lui Catul Bogdan o primiră altfel decît pînă atunci. Cuprinse în mîinile lui, mîinile Gabrielei comunicară pentru întîia oară cu pământul sevelor de primăvară, simțîndu-i drumul spre înfloriri. Cîțva

30 timp se plimbară mîna în mîna, neputînd vorbi, amețiți din ce în ce de pulsul tăcerii lor. Apoi intrară în vila lui Catul Bogdan, mergînd încet, ca să n-o deștepte pe haziaca. Se ascundeau, trăînd subt semnul păcatului.

35 Lumina lunii punea coruri de crini la toate ferestrele.

Alte lumini nu avură.

40 Gabriela își cunoscî trupul prin alte mîni. Un gemăt surd o împrejmuia ca o mare. Părul ei, despletit de mîinile bărbatului, înflori ca teii, dînd aur, căldură și parfum. Tremura. Cuvinte de friguri apă-

reau pe buzele ei arse. Palizi, obrajii căpătau flăcări. Ochii mureau încet ca valurile la țarm. Până când primăvara acestui ceas își cunoscă și toamna, într-o lungă revărsare și plutire de frunze de aur și de sînge. Marele foșnet al trupului împlinit venise.

Se despărțiră în zori. Pentru întia oară Gabriela, lipită de trupul lui, îi înlănțui gîtul cu brațele goale, sărutîndu-i ochii, gura, și la urmă, într-un avînt de pasionat devotament, minile dezmierdărilor.

Astfel, Gabriela deveni amanta logodnicului ei, înainte de-a-i fi soție.

II

De-atunci începură nopțile. Viața lor își schimbă structura și echilibrul de pînă atunci. Nu pomeneau nimic în timpul zilei despre întîmplările nopții. Și trupurile lor tot o tăcere erau, o complicitate de tăceri, înmulțindu-le pe celelalte. Conversațiile diurne aveau același drum literar al inițierilor Gabrielei, dar uneori, întîlnind cîte-o privire oprită asupra trupului ei, Gabriela avea o bătaie de inimă adîncă, se roșea și tăcea cu ochii strălucitori sub genele plecate. Din ce în ce preajma bărbatului îi dădea senzația mindră și lacomă a nudității ei. În fața trupului ei gol, romancierul pe care-l admira, intelectualul de care se lăsa dominată și călăuzită devenea un gemăt și o prosternare. Misterul nopților dădea un alt adînc frumuseții ei în timpul zilei. Avea din nou, față de alții, senzația că șoimul enigmatic apăruse pe umărul ei. Se despărțea pe nesimțite de trecut, de urnele lui funebre, simțîndu-se ca o amforă plină pe umărul robust al viitorului. Devenea din ce în ce mai veselă, mai cochetă, mai sigură de ea, mai egală celui admirat ziua și iubit noaptea. Începu să facă proiecte de viitor. Nu vroia să renunțe la catedra ei de profesoară, cu toate că averea lui Catul Bogdan, leafa lui de profesor și venitul lui de scriitor le-ar fi ajuns la amîndoi. Dar cunoscuse de ajuns în casa părintească surprizele materiale pe care le puteau aduce vremurile de după război, pentru

a se pune la adăpost și prin munca ei. La început, Catul Bogdan se împotrivi, rugînd-o să demisioneze din învățămînt, spunîndu-i că vrea să o aibă numai pentru el, să n-o împartă cu nimeni. Gabriela nu acceptă.

5 Ușurința victoriei o surprinse la început, dîndu-i apoi o ușoară mîndrie. Își afirmase voința ei, făcîndu-l s-o accepte. Pe urmă îl determină să plece la București, spre a interveni la minister pentru detașarea sau transferarea ei la Iași. Altă victorie, căci lunga convalescență de la Brașov îl dezvățase și mai tare de călătorii,

10 dîndu-i o panică anxioasă numai la gîndul lor. Totuși, plecase la București, obținînd de la foștii lui camarazi de la Paris, care făcuseră carieră politică, transferarea Gabrielei la Iași.

15 Acest drum marcă începutul unei alte faze. Stimulat de Gabriela, care dorea să fie cît mai curînd „doamna Gabriela Bogdan“, Catul Bogdan se resemnă, acceptînd ca pe-o fatalitate socială această concentrare temporară în viața activă. Intră în corespondență

20 cu Aristide Bogdan, rugîndu-l să-i procure actele necesare căsătoriei, căci tatăl lui era singurul cunoscut de la Iași, căruia, oricum, putea să-i ceară astfel de servicii. Își comandă haine, participînd și la pregătirile Gabrielei, care dorea o nuntă efectivă, cu lămiță,

25 biserică și celelalte.

Făcură nunta la Brașov, în prezența părinților Gabrielei și a soților Aristide și Agatha Bogdan, avînd de față pe toți cunoscuții Gabrielei de la Brașov. După nuntă se instalară temporar în vila închiriată de Catul

30 Bogdan, acordîndu-și o vacanță prealabilă pregătirilor pentru întoarcerea la Iași, unde sosiră în toamnă, devenind oaspeții lui Aristide Bogdan. Gabriela se ocupa de găsirea unei case, însoțită de Agatha, care avea un automobil pe care-l conducea singură, cu țigara în gură, — în timp ce Catul Bogdan își pregătea deschiderea cursului atîta vreme întrerupt. Prezența Iașului îi dădea o adevărată panică de singurătate. Cînd rămînea singur, muncea fără cruțare, cum țî-ai mușca buzele pînă la sînge, ca să nu țîpi. Dar căuta cu dinadins societatea altora. Ajunse pînă acolo, încît acceptă și

35 convorbirile cu Aristide Bogdan, căutînd să-i dea o

40

replică omogenă: cancanuri universitare și politice, anecdote etc. ...Dejunurile se prelungeau pînă pe la patru. Mesele mergeau mai repede, dar se isprăveau la cinematograful, după care supau în oraș, întorcîndu-se acasă după unu. Cînd le spunea „noapte bună“, nările Agatheii aveau o dilatare care dădea tînărului menaj numai conștiința unei proștețimi erotice. Adormeau tîrziu, frigul toamnei dîndu-le nevoia unei apropiieri trupești din care se nășteau flăcări.

5
10
15
20
25
30
35
40
Gabriela era mulțumită. Intrarea ei în Iași era măgulitoare și distractivă. Cu Agatha alături făcuse multe cunoștințe. Primea invitații din toate părțile. Fiind cea mai inedită dintre toate femeile buneii societăți ieșene, avea pretutindeni o explicabilă întietate. Toți bărbații erau curtenitori. Iașul îi apărea ca un ciclu de distracții intime. Nu-l vedea de loc morbid, așa cum îl cunoscuse din literatură, nici melancolic. Dimpotrivă, vechimea lui părăginită stimula prin contrast pofta de viață și gustul ei de must abea fermentat. Participă la cîteva petreceri organizate de Agatha la via lor de la Copou. Oameni veseli pe un cerdac bătrînesc împrejmuț de ruginile toamnei și de suavitătea de stînjeneii abea înfloriți, a dealurilor ieșene, — anecdote, dans, must, vin vechi, farse, focuri de toamnă aprinse în noapte — și sărutări roșii ca mustul strugurilor negri, undeva, subț un nuc de aur aromat, în brațele amantului cu păr de argint, care uneori era atit de tînăr în veselie, încit dădea ochilor tuturor femeilor mișcări de absorbire hipnotică. N-o vedea decit pe ea. Acest omagiu evident îi sporea prestigiul de femeie deșteaptă, cultă, veselă, frumoasă și abea apărută în societatea ieșană.

Agatha organizează și cîteva excursii mai lungi: Agapia, Văratice, Neamț, Durău și o suire pe Ceahlău.

35
40
Găsi cu Agatha și o casă pe placul ei, recent construită de un tînăr arhitect întors din Franța. În ea te simțeai cuprins de lumină ca pe un yacht cu pinze albe. Ferestre mari, terase cu flori pentru baie de soare, calorifer, încăperi armonios proporționate și un suflet de copil abea născut. Nici trecut, nici amintiri. Prag de viață nouă. Pe ferestrele ei parcă numai fluturi

albi intrau, cu toate că era toamnă deasupra Iaşului şi în fundul zării vegheau dealurile albastre ca amintirile cu ochii deschişi.

5 Se instalară pe încetul, Gabriela răsfringind cochetăria ei asupra încăperilor, îmbrăcându-le una câte una, cum şi-ar fi îmbrăcat trupul în oglindă. Pregăti romancierului o odaie de sus, luminoasă ca atelierul unui pictor, cu vedere largă spre dealuri, peste acoperişurile caselor. Îi aranjă biuroul, un divan, biblioteca, aşternându-i pe jos un covor de un albastru tare cu suple şerpuiri de culoarea mărganului umed, care sporea încă luminozitatea marină a încăperii.

Haziaica devenise aghiotantul ei administrativ. Îi executa ordinele, făcându-i numai complimente.

15 Inaugurară noua casă cu o petrecere omagial comentată de ziarele locale. O dată cu Gabriela, lunga izolare ieşană a lui Catul Bogdan încetă. Prin Gabriela, oamenii Iaşului apărură în casa lui, bine dispuşi, veseli, unii interesaţi, alţii mai puţin, acceptându-i şi dându-le o semnificaţie de zgomot social intrat pe fereastra deschisă. Nu-l interesau bucată cu bucată; îi aprecia în totalitatea lor distractivă.

25 Astfel îşi începură şi anul şcolar. Şi unul şi altul ieşeau de acasă, Gabriela la liceul de fete, el la Universitate, istorisindu-şi la întoarcere impresiile şi micile întâmplări zilnice. Se duceau regulat la cinematograf. Acceptau invitaţii la masă, fie la Agatha, fie la alţi cunoscuţi, invitând şi ei la rîndul lor.

30 — Duduiţă scumpă şi iubită, îţi sărut mînuşitele, îi spuse haziaica într-o zi, mata l-ai înviat. Dacă nu erai mata, se pierdea...

Gabriela mai auzise astfel de aluzii şi de la alţii. Agatha îi spusese: „Gaby dragă, mi-aş dori şi mie o astfel de apă de tinereţă“. Ar fi băut-o într-adevăr, căci Agatha nu dispreţuia nici distracţiile între nimfe.

35 Acest refren, care deveni corul propriilor ei convingeri, dădu Gabrielei viziunea exactă a rolului ei în viaţa lui Catul Bogdan. Îl regenerase. Toţi recunoşteau că bărbatul ei devenise un „om nou“, sociabil, vesel, agreabil. Meritul acestei transformări îi revenea exclusiv.

Dar Gabriela mai dorea ceva. De cînd îl văzuse o dată cu Luli la Galați, Catul Bogdan nu publicase decît un singur volum. Dacă notorietatea lui ieșană devenise mai caldă, mai simpatizată, în schimb, revistele literare începeau să-l uite, socotindu-l parcă definitiv integrat în trecut.

5 Gabriela îl dorea tînăr și în literatură, pășind cu ea alături spre viitor. Fără să spuie nimic vedea un nou roman dedicat ei. Această dedicație îi dădea o stringere de inimă care depășea simpla ambiție, devenind și emoția unei însoțiri întru glorie.

— Cînd ne mai odihnim? îl întrebă ea într-o zi.

— Ce fel de odihnă? răspunse el privind-o cu ochii ușor măriți.

15 Gabriela îi acoperi ochii cu mîna, spunîndu-i la ureche.

— Cînd scrii?

— Dă-mi urechea.

20 Și-n loc să-i răspundă, o sărută pe ureche, dîndu-i cu dinții un cercel urzicător pe lobul trandafiriu de subt șuvițele de toamnă.

Dar buzele Gabrielei aveau parcă uneori îndărătnicia buzelor lui Nathan. „Cînd scrii?“ deveni un refren care apărea și în mutele întrebări ale ochilor ei.

25 Într-o zi, cînd din nou îl întrebă astfel, după ce-l duse cu o dezmierdătoare silă în biuroul de sus, care-l aștepta ca o cameră de comandă a vaporului, — Catul Bogdan îi răspunse, privind-o adînc:

— Dar tu cînd scrii, Lorelei?

30 Gabriela avu o tresărire ca în fața unei fantome.

— Eu nu mai scriu.

— De ce?

— Trăiesc.

35 — Și eu trăiesc, Lorelei. Tu ești datoria mea de-a trăi. Scrisul e numai un capriciu.

III

— Era fericit? Nu-și pusese această întrebare.
Era trist? Nu-și dăduse acest răspuns.

Trăia alături de Gabriela. Fapt sigur. Răstrîngerile înlăuntrul, asupra lui însuși, le evita.

5 Viitorul? O perpetuare a zilelor prezente, prin anotimpuri. Mai mult nu vedea, nici altfel. Tumultul vieții de toate zilele cu împulzirea de fapte mărunte, toate exterioare, îl ostenea, dar îl și ferea de singurătate. Nu vroia să se oprească. Să meargă mereu cu alții și printre alții, avînd-o alături pe Gabriela. Nu analizase încă niciodată ușurința cu care se adaptase Lorelei la viața ieșană exterioară, fiindcă evita să analizeze tot ce era în legătură directă cu sufletul lui și cu trecutul acestui suflet. Deși era de aproape două luni la Iași și deși umbla mult prin oraș, făcînd vizite, ducîndu-se la teatru și la cinematograful cu Gabriela, — încă nu *văzuse* orașul. A „vedea“ nu în sensul exclusiv optic al acestui verb, ci în sensul sufletesc. Memoria refuza să participe la înregistrările vizuale, situînd imaginile optice în ciclul amintirilor. Așa că după cum alta era casa lui, și alta viața lui, altul era și orașul în care trăia. Un oraș nou ca o stațiune balneară moldovenească, necunoscută pînă atunci, care avea din întîmplare și o Universitate. Întîmplarea aceasta însă îl găsi vulnerabil, făcîndu-l într-o zi să „vadă“ orașul. De obicei, cînd ieșea de la Universitate, lua o trăsură, grăbindu-se să ajungă acasă. Alteori îl lua Gabriela, ducîndu-se împreună la cinematograful sau făcînd vizite. Într-o zi, Gabriela, care trebuia să vie la Universitate, îi telefonă să n-o mai aștepte, fiindcă are de încercat niște rochii. Poate că tocmai absența neprăvăzută a Gabrielei îl făcu, după ce ieși de la Universitate, să vadă dintîi toamna cu zdrențe de rugină a teilor care, priviți din vale, sînt un drum spre cer: apare în fund, ca un ochi de mare.

35 De data aceasta nu luă trăsură. Porni pe jos alături de copacii toamnei, care pe jos se duceau în cer și pe jos veneau din cerul zărilor ieșene. Cerul amurgului era amar și intim. Trecătorii provinciali erau atît de aproape de sufletul lor, încît cei mai mulți vorbeau singuri. Poate spuneau versuri, poate murmurau vorbe fără șir, dînd și ei toamnei frunzele singurătății lor.

Știa sigur că pe locul casei din Fundacul Vechi, noul proprietar, Aristide Bogdan, clădise un sanatoriu pe care-l specula în tovărășia unui doctor specializat în avorturi. Dar era atît de distrat, încît uită să-și
5 alunge vechiul suflet, care se strecurase ca un cîine rămas fără stăpîn după „marea vinătoare“, fără să-l simtă, fără să-l audă, însoțindu-l pe drumul pașilor lui Luli. Și cînd, din castan în castan, din poartă în poartă și din fereastră în fereastră, ajunsese către capătul Fundacului Vechi, găsind în locul casei mamei lui o altă
10 casă, fu cel mai despuiat dintre copacii toamnei din Fundacul Vechi. Nimic nu mai era. Nici casa, nici grădina, nici terasa, nici mama lui, nici Luli.

„Luli...“

15 O chemă încet, în el, și, rezemat de un stîlp de telefon, plinse.

— Domnul nu se simte bine?

— Mulțumesc. O amețeală, mi-a trecut.

Luli. Luli. Geamătul toamnei și al singurătății.

20 Și întorcîndu-se, cu spinarea mai aplecată, prin frigul înserării, pas cu pas își aminti prietenia lui cu Nathan. Nici pe el nu-l mai avea. Niciodată. Ca acel corb al destinului din balada lui Edgar Poe, gîndul repeta mereu: Niciodată. Niciodată. Mama lui, Luli,
25 Nathan și el: niciodată.

Ajunse acasă tot pe jos, întorcîndu-se ca de la o înmormîntare. Casa era nouă ca un hotel abea deschis. Gabriela nu venise. Îi deschise haziaca. Și haziaca era nouă.

30 — Haziacă, unde-i dadaia?

Haziaca îl privi cu un fel de mirare dojenitoare.

— Nebuna ceia! Pe la vreo mănăstire, Doamne iartă-mă, sau la vreun balamuc.

— Te-am întrebat unde-i: dacă știi. Nu ce crezi.

35 — Stăpînu meu scump și drag, nu știu, de unde să știu. S-o tot dus, ne-am dus și noi. De unde să știu?

Se retrase în biuroul lui încuind ușa, luă un caiet, un creion, aprinse o țigară, dar nu se așeză pe scaunul biuroului, ci lingă fereastră, fără să aprindă lumina.

40 Ardeau pe zarea din fund, deasupra dealurilor vinete, marii cărbuni ai amurgului de toamnă. Prin penum-

bră, cu sufletul ca atunci cînd murmuri după ani un
cîntec de leagăn, pe care ți-l cîntau buzele mamei,
5 inceptu să desemneze pe caietul așezat pe genunchi.
Așa își începea de obicei romanele, schițîndu-le deco-
rurile, scoțînd din neant sau amintire case, locuri...
Treptat, casa din Fundacul Vechi apăru pe foaia albă.
Scrise:

CASA DIN FUNDACUL VECHI

10 Privi: era titlul unei sfișietoare melancolii. Apărea
ca acel cîntec de clopote al cetăților scufundate. În-
semnă: „Trandafiri albi, salonașul, soba de teracotă...”
Vorbe care pictau amintiri. Nici un nume: le avea
în el, săpate pe morminte.

15 Apoi lăsă caietul și creionul.
Nu era un roman, ci o spovedanie. Poate: dar nu-
mai pentru el. Șiragul de mătânie al singurătății.

Dar gîndul avea izbucniri de vînt venit foarte de
departe, cu glasuri de rîndunele și cocoare.

20 Pînă cînd, trecînd peste morminte, peste primă-
veri și toamne, ajunse la apariția lui Lorelei. Aprinse
lampa. Luă scrisorile păstrate într-o cutie, în fundul
biuroului. Le reciti pe rînd... „*Anii mei tineri au sunat
a cîntec, dar am trecut pe lîngă el cu dragostea de mîna
și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear...*”

25 Gabriela... soția lui.

Era foarte stranie impresia care-l stăpînea. Și Lo-
relei aparținea casei din Fundacul Vechi. Dar Gabri-
ela, nu. Ca și cum ar fi fost două persoane.

30 ...„*Mi-e sufletul ca tufișul Păiurului pe coasta Mării
Negre: numai ghimpi curbi care-au încununat odată
fruntea lui Hristos...*”

„*Rămas bun... O ploaie de primăvară a țesut în
zare briul frînt de matasă al curcubeului; cu el îmi încing
mijlocul și mă duc... Lorelei.*”

35 Unde-l duceau aceste vorbe triste și eroice?

De ce-l duceau spre mormîntul lui Luli, și nu spre
ființa Gabrielei?

Straniu.

Atît de straniu, încît îndată ce auzi automobilul

Agatheii care-o aducea pe Gabriela, oprindu-se la poartă, strinse manuscrisul *Casei din Fundacul Vechi*, așezînd în foile lui albe ca obrazii morților scrisorile lui Lorelei, încuindu-l în sertar.

5 Gabriela apăru vioaie și rumenită. Se așeză pe genunchii lui, cuprinzîndu-i gîtul cu brațele. Avea parfumul crîngurilor cu violete, al femeilor care vin toamna de-afară cu blană la gît.

— Ce făceai singur?

10 — Fumam.

Nu îndrăznise să-i spuie: „Ceteam scrisorile tale“, fiindcă ar fi avut impresia că minte.

15 Gabriela era îmbrăcată cu un tailleur albastru, cu etolă de vulpe argintie în jurul gîtului. În timpul mesei rămase numai în bluză. De citva timp, și trupul și obrazii ei se împliniseră. Nu se îngreuiase. Dar pierduse fragilitatea sprintenă a fecioarei tinere. Devenise femeie. Nu mai era subt semnul eminescian al teilor înfloriți, ci în plenitudinea fructelor toamnei. Mina, care pornea să-i dezmierde cast — înduioșată poate

20 — rugina aromată a părului de pe temple, ajungea întotdeauna spre sini, c-un început de lăcomie, și deseori cădea amețită spre coapse, săgetată de virful viu al sinilor neliniștiți.

25 Gabriela știa. Și n-avea sfiala acestei puteri, ci mîndria ei. Această mîndrie statornică adusese o mare schimbare în ea, exprimată printr-o singură nuanță. Înainte, gîtul ei avea o aplecare meditativă de floare înclinată pe marginea unei ape, devenind parcă tulpina ochilor cu gene lungi și a frunții. Acum, gîtul

30 se înălța alb și robust, rămînd tulpina buzelor pline și a nărilor.

În timpul mesei îi povesti cu de-amănuntul forma și culoarea rochiilor ei de iarnă. Vorbea și bărbatului

35 — știa că-i cochet pentru ea — , dar și romancierului.

După moartea lui Luli, cafeaua neagră o făcea haziaca la bucătărie, servind-o în cești.

— Haziacă, adă-mi de cafea. Azi o fac eu.

— Lasă s-o facă haziaca.

40 — Nu-mi dai voie să te „servesc“?

După ce prepară cafeaua, îi aduse ea singură ceașca, așezându-se iarăși pe genunchii lui, cu mâinile în jurul gîtului.

5 — Am să te rog ceva. Vrei să-mi faci o plăcere, o mare plăcere?...

Își lipise obrazul de obrazul lui, dîndu-i, printr-o ușoară mișcare ritmică, senzația nudității.

— Agatha mi-a găsit un automobil de ocazie; vrei să mi-l cumperi?

10 „...*Anii mei tineri au sunat a cîntec...*“

— De ce nu-mi răspunzi?

Glasul se alinta ca și obrazul, căutînd singele bărbatului, nu sufletul.

— Sigur, Gabriela. Ți-am discutat eu vreo dorință?

15 — Ești bun, ești drăguț, ești cel mai iubit...

Sărutări adînci continuară vorbele.

Claxonul unui automobil oprit la poartă îi despărți. Gabriela se duse repede la ușă, deschizînd Agatheii, care apăru urmată de papa Mito.

20 — Ei, copiii? întrebă Agatha privind-o pe Gabriela.

— Mi-l cumpără.

— Felicitările mele, colega, ai intrat la stăpîn.

25 — Sînteți gata? îi cerceta Agatha, grăbindu-i cu gestul minii.

— Gata pentru ce? întrebă Catul Bogdan.

— Mergem la cinema.

— Eu lucrez. Regret...

30 — Bine, rămîi. Dar pe Gaby o luăm cu noi.

Ochii Gabrielei se opriră întrebători asupra lui Catul Bogdan.

— Du-te dacă te distrează.

Gabriela șovăi.

35 — Hai, Gaby, o îndemnă Agatha. Cînd lucrează n-are nevoie de tine.

Gabriela se resemnă parcă, îmbrăcîndu-se cu mare grabă. La plecare îl sărută lingă ureche, șoptindu-i:

— Să mă aștepți într-un pat cald — pecetluindu-și secretul cu o sărutare.

40 După plecarea lor Catul Bogdan se retrase în biuro, așezîndu-se prin întuneric la fereastră. Trupul,

alintările și sărutările Gabrielei îi dăduseră iar dorinți trupești neimplinite, care stăruiau încă, făcînd din singurătatea lui provizoratul unei așteptări nerăbdătoare. Deschise fereastra, răcorindu-și fruntea în umezeala amăruie a nopții de toamnă. Pînă cînd respirație cu respirație își aduse toamna în el, amară ca o mare, solemnă ca o mare, vastă ca o mare, — stranie ca tăcerea unei mări acoperită de ceață prin care simți o apropiere.

5
10 O simțea. O văzu. Casa din Fundacul Vechi îi apărură ca o altă corabie-fantomă, cu toate umbrele lui: mama lui, Luli, Nathan...

15 Il stăpîni deodată o adevărată panică de singurătate, noapte și tăcere. Aprinse luminile în toate odăile, umplînd casa cu tumultul electricității; o sună pe haziaca, cerînd să-i facă subt ochii lui o cafea. Haziaca îl privi nedumerită, dar se supuse. Prezența ei, de îndată vorbăreț, îl supăra, dar avea nevoie de o tovarășie. Dacă ar fi avut un cîne, n-ar mai fi chemat oameni. Se gîndi o clipă să se ducă și el la cinematograful. Renunță. Își bău cafeaua, ceru haziacei să-i aducă patefonul și înlocui zgomotul haziacei cu zgomotul plăcilor. Așa îl găsi Gabriela.

— Ai lucrat bine?

25 Patefonul cînta.

— Te-am așteptat.

Ochii lor se întîlniră. Gabriela fugi, pregătindu-se pentru noapte. O așteptă în ietac, limitat la o simplă dorință fizică, după cum arcul, cînd se întinde, nu-i decît viitorul săgeții.

30 Tîrziu, somnul îi dezlipi.

Dintîi, somnul fu negru ca o peșteră astupată de avalanșe preistorice.

35 Apoi, Luli apărură întîia oară vie în sufletul lui. Era într-un salon luminat cu luminări aprinse în candelabre și policandre. Lumina era galbenă, salonul — de catifea roșie, mobilele — de lemn negru. Luli, îmbrăcată într-o crinolină albă cu umerii decoltați, ședea într-un fotoliu alături de un pian negru, pe care era un trichel de argint, cu trei luminări aprinse. Flăcările lor se răsfrîngeau în luciul pianului negru. În

vis, Luli avea grația luminoasă și fragilă a unui mălin înflorit. Parcă s-auzea o muzică: un vals demodat. În răstimpuri, bărbați în frac — era ciudată impresia de sicriu și cutie de vioară pe care o dădeau aceste fracuri — se opreau alături de Luli, aplecându-se. Ea le mulțumea cu un zîmbet, dar refuza invitația la vals. Plecau. Veneau alții. Și nimeni nu vedea că Luli ținea pe brațe un copil care semăna cu ea și cu el. O fetiță de o sfișietoare frumuseță. Avea buclele lui Luli, ochii ei și paloarea obrazilor Sultanului de Argint. Pe fața acestei fetițe apărea destinul copiilor care vor muri de meningită. O iluminare patetică în ochi, o gravitate prematură și ostenită în expresie. Mînușile ei erau și mai mici decît ale mamei, și triste. Cu o batistă, Luli ștergea mereu fruntea fetiței care nădușea zîmbind ostenit. Alt dansator în frac se opri, inclinîndu-se. Luli așază fetița pe covor, blind ca pe o vioară, trăgîndu-și încet mîna pe subt capul ei, ca și cum s-ar fi temut să n-o deștepte, luă trichelul cu luminări aprinse, îl puse la căpățîiul ei, *îi închise ochii* — și plecă valsînd, devenind o ceață de argint, un reflex de lună, un abur evaporat, o lacrimă...

O găsi, deschizînd ochii, pe obrazul lui.

Se deșteptă plîngînd. Sufletul lui era o depărtare neagră ca moartea.

„...Gîndește-te la mine ca la o stea desprinsă din tine și dusă în întunericul fără fund...”

— Luli...

Vorbise singur în tăcerea încăperii întunecate, în care se auzea numai respirația somnului Gabrielei. În jurul acestui vaiet de înaltă singurătate, sufletul lui se adună treptat, plutind, cu vulturii deasupra vieții. Și viața lui de pînă atunci îi apărură abjectă. Călcuse în picioare mormîntul lui Luli. Petrecuse, glumise, se distrase în orașul mormîntului ei. Trist și oribil.

Se ridică din pat, îmbrăcîndu-și halatul prin întuneric, deschise ușa fără zgomot și se duse în biourul lui.

Venise o ploaie subțire de toamnă. Ulucele picurau. Începea adevărata toamnă a ploilor, dincolo de aurul faclelor ei răsturnate.

Își petrecu restul nopții ascultînd mormurul ploii, aplecat asupra sufletului deschis prin toate rănile. Abea spre dimineată luă un caiet și un creion. Un caiet nou, altul decît al *Casei din Fundacul Vechi*.

5 Scrise pe întîia pagină: *Casa cu trandafiri albi*.

O revăzu ca în diminețile copilăriei: cu mama lui la fereastra salonașului, aplecată înspre trandafirii albi abea înfloriți...

10 Sînt romane care ar trebui să înceapă ca și poveștile cu un „A fost odată...” Căci o mamă aplecată asupra copilului ei e ca și un început de poveste, cînd o revezi după ce a murit, și cînd tu însuți nu mai ești copil și nici nu ai alții.

15 Nu se uita cu teamă la paginile albe, deși de mult nu mai scrisese. Dar albul paginilor, ca și al trandafirilor de altădată, cuprindea mîinile mamei lui, spre care se ducea din nou să uite că trăiește, regăsindu-se copil cu ea alături și cu trandafirii tinereții ei.

20 Era în el un început de melodie dincolo de viață și de ploaia toamnei. Începu fără de gînd, fără de plan. Fața i se imblînzise. Surîdea... Surîdea copilului lui: fetiței din vis.

Numele ei? Numele ei? Îl căuta într-un văzduh în care rîndunelele erau răspunsurile la întrebări.

25 Li. Fetița lui Luli se numea Li.

— Buna dimineată, Li.

De ce: *Casa cu trandafiri albi*?

Numele cărții era altul. Simplu: *Buna dimineată*.

Oare nu-i asta copilăria?...

30 „*Buna dimineată, buna dimineată, buna dimineată*.”

Și noul roman porni cu lacrimi pe obraji, fiindcă, de dincolo de moarte, glasul lui Luli îi spunea ca la începutul dragostii lor: „Buna dimineată, buna dimineată, buna dimineată”.

35 Dar teii înfloriți, care din nou să-l ducă pînă la ea, nu mai aveau să înflorească niciodată pe fața pămîntului.

Fetița lor din vis — Li — nu era decît o silabă a morții lui Luli.

Nici un alt anotimp nu apropie sufletul, ca iarna, și de frăgezimea copilăriei și de reculegerea bătrâneții. Ești bunic și copil în același timp, privind la fereastră fulgii care scilipesc îmbătrânindu-te cu un zimbet față de amintirea propriei copilării ivită cu minuța întinsă după fulgi.

Tovărășia ninsorilor aduse lui Catul Bogdan tocmai ce-i trebuia: tăcere și alb sclipitor. De la fereastra biuroului, Iașul apărea mănăstirit sub ninsori pină-n orizontul dealurilor albe ca o procesiune de urși polari pe sloiuri.

Trăia dincolo de viață, privind și ascultînd două ninsori care se oglindeau: cea de la fereastră și cea din el.

Niciodată nu scrisese despre copii și despre copilărie, decît analitic, pentru a explica particularitățile sufletești ale oamenilor maturi. Acest roman, însă, apărea fără de analize, fulguindu-și alb și lin narațiunea blindă. Nici nu era un roman propriu-zis. Scene, scene în care nu apăreau decît Li și mama ei, dar și toată feeria copilăriei față de misterul lumii, descoperit mereu.

Nu se grăbea. Scria puțin și încet, dar trăia enorm în amintire. Păstrase tot. Nimic nu dispăruse. Ar fi putut clădi palate; se mulțumea însă numai cu fulgi delicați. Lăsa mereu deoparte, alegînd numai reginile roiului stîrnit.

Vestea că în sfîrșit scie dădu Gabrielei o bucurie mult mai mare decît automobilul, pe care învățase repede să-l conducă singură. Îl privea pe Catul Bogdan cu un fel de evlavie, simțindu-se iarăși foarte mică alături de el, de cînd redevenise scriitor. Îl cruța de orișice zgomot, nemaipoftind pe nimeni la masă, spunînd tuturor cu o mîndrie plurală, deși cuvintele precizau un singular: „Catul scie un roman“.

Astfel, noua casă recăpătă liniștea și izolarea celei vechi.

La început, Gabriela speră că va participa și ea marginal la elaborarea noului roman. Dar Catul Bog-

dan se ferecase într-o tăcere care o excludea și pe ea din secretele acestei intimități.

— Spune-mi subiectul.

— N-are subiect.

5 Gabriela văzu în acest răspuns un refuz de-a răspunde. Nu insistă. Se simțea jignită. Dar avea din tinereță un respect atit de adinc pentru misterul creațiunii literare, încit nu îndrăzni să arate nici o supărare, nici o enervare. Îi acorda privilegiul unei regalități absolute, respectindu-i chiar și capriciile. Solidarizându-se oarecum cu efortul lui solitar, se izolă și ea la început, fără ca el să-i ceară sau să-i impuie acest regim. Dar devenind și ea mai puțin vizibilă, parcă era într-adevăr soție de romancier, participnd la „sublimul exil“. Avea o nemărturisită cochetărie a acestei izolări benevole care poate o asocia cu el în istoria literară.

20 Asta la început. Era a doua iarnă de renunțare la viață exterioară. Întia la Brașov; a doua începea la Iași, identică, dar cu mai multă tăcere, cu mai puține conversații literare, iar foasta logodnică a gloriei scriitorului devenise între timp soția lui.

25 Crezu la început, subt emoția marelui eveniment, că se va adapta ușor la această viață. De altfel, multe ierni ale tinereții le petrecuse în casă, cetind. Își reluă lecturile, ca și atunci, întilnindu-și soțul la dejun, la masă și noaptea într-un pat care devenise cast nu din cauza ei. Treptat, însă, orele de la școală, care la început îi apăruseră ca o datorie plicticoasă, deveniră o 30 distracție față de monotonia vieții de acasă. Sperase că un roman modern se scrie ceva mai repede. Nimic însă nu vestea sfirșitul. Scrisul apărea fără de capăt, ca și iarna ieșană. Fără de prieteni, fără de distracții, Iașul dansant al toamnei devenea într-adevăr un oraș 35 deprimant: așa cum îl prezentau scriitorii moldoveni în ploaia de toamnă a scrisului lor.

N-avea nici radio. Catul Bogdan ura acest instrument de tortură. Patefonul nu mai putea cînta din cauza romanului, care avea nevoie de ambianța unei 40 tăceri omogene. Așa că viața de acasă se rezuma la

lectură, conversații cu haziaca, tic-tacul pendulelor și zbirniitul caloriferului.

5 Iarna căpăta o imensitate polară. Iar între timp cunoștințele ieșene ale Gabrielei, în frunte cu Agatha, petreceau la baluri, ceaiuri, patinaj, făceau sky, bob — dându-i impresia că îmbătrânește sau că duce o viață de babă.

Intr-o zi, Catul Bogdan o găsi privind cu tristeță costumul de sky scos de la naftalină.

10 — Gabriela, mi se pare că ți-e urit? o întrebă el luindu-i bărbia în mână.

— Nu, protestă ea cu o enervare exagerată.

— De ce nu faci sky?

— Cu cine?

15 — Cu cine vrei tu. Cu cine-ți place.

— Și tu?

— Eu? zimbi el, punând între ei anii diferenței de vristă. Eu scriu.

— Și nu te superi?

20 — De ce să mă supăr? Tu te superi că scriu?

— Nu-i același lucru.

— Ba da. Eu cu distracțiile mele, tu cu ale vristei tale.

O bătu pe obraji, blînd.

25 — Distrează-te. Nu-ți impune renunțări pe care nu ți le cer. Eu țin să mă iubesti, nu să mă urăști.

Gabriela cedă, descoperind bucuria de-a trăi iarna, cu primul pas de sky la Șorogari, în tovărășia Agathe și a altor cunoscuți tineri. Și de-atunci, însoțită fie 30 numai de Agatha și de „banda“ ei, fie și de papa Mito, își relua ciclul distracțiilor, început toamna, alături de Catul Bogdan.

Acum, el scria, iar ea își făcea lecțiile la școală, redevenind apoi femeie tină într-o societate care 35 avea un singur idol: distracția; și o singură groază: de plictiseala provincială.

Dar noul gen de viață îi liberă treptat sinceritățile intime acoperite pînă atunci de sincerități de supra- 40 față, descoperind astfel că tinereța unei femei își păstrează drepturile chiar și alături de un scriitor, oricît ai admira „misterul creațiunii literare“.

De ce-o lăsa singură? De ce n-o mai însoțea nici-
odată? Întrebări care nu apăreau pe buzele ei, dar se
intensificau tocmai din această cauză, devenind parcă
5 mișcări de revoltă. În numele lor, Gabriela își pro-
clamă dreptul plener la distracții, dându-se și unui
nou sport compensativ: al cochetăriei cu alți bărbați.
Cochetăria pură, deși apare ca cel mai platonice act al
adulterului, e în realitate cel mai esențial: geneza
10 celorlalte. Fiindcă prin el femeia se liberează princi-
pial de stăpânirea unicului bărbat, dând tuturor seduc-
țiunea ei. Astfel, Gabriela căpătă alaiul celor dintii
succese. Cum n-avea preferințe particulare, alaiul
creștea, dându-i măgulitoare senzație a regalității
feminine. Și pe măsură ce această senzație se afirma,
15 verificându-se, prestigiul scriitorului se micșora.

Desigur, Gabriela cunoscuse, cu mult înainte,
succesul femeiesc. Și la Galați în anii liceului, și la
București, în timpul universității, fusese adulată și
iubită. Provocase și o pasiune: Matei Dima, care o
20 adora și de când se căsătorise, absența oricărei alte
femei din viața lui — Gabriela se informase — fiind
poate mai măgulitoare decât o sinucidere. Apoi la
Brașov, în anul următor căsătoriei lui Luli, trăise
din succes în succes, și în mediul sportiv, și în cel inte-
25 lectual. S-ar fi putut căsători oricând. Dar succesele
de la Brașov nu erau decât un mod de a ucide timpul și
amintirea speranței din timpul teilor înfloriți la Ga-
lați. Renunțase la Catul Bogdan, dar nu vedea nicăieri
în jurul ei pe cel care-ar fi putut înlocui în inima ei
30 pe romancierul iubit de Luli, pe cel care-o descoperise
pe Luli în mulțimea băncilor școlare.

Dragostea apăruse Gabrielei, în viață, abea când
se înapoiase la Galați după câțiva ani de absență, în
preajma lui Luli, înainte de îndrăgostirea lui Luli.
35 Un an întreg trăise lângă Luli, crezând că misterul ei
e al dragostei ascunse în ea. Apoi descoperise talentul
lui Luli, întiiele lui silabe de primăvară, păstrind ală-
turi de ea aceeași stare de evlavie lirică. Dragostea
le apăruse odată amîndorora. Dar iubită fusese numai
40 Luli de cel adus de teii înfloriți atunci. Căsătoria lui
Luli o rănise adînc, dar misterul lui Luli sporise încă.

Talentul și dragostea erau aripele lui Luli. Scrisorile pe care i le trimetea din străinătate nu-i aduceau numai strălucirea meridională a fericirii, dar și dovada neconținută că deși Luli renunțase la literatură, talentul nu renunțase la ea. 5
5 Îi trimetea pe câte-o carte poștală poeme scurte, desprinse din priveliște ca un fruct al ei, luminos de sucuri aromate, cald și viu. După întoarcerea lui Luli la Iași, scrisorile, pe care i le trimetea de acolo, păstraseră și substanța și forma celora din întiiul an... 10

Așa că pentru Gabriela, de-a lungul acestui timp, a iubi și a trăi însemna a fi ca Luli. Toate succesele ei nu erau decît o resemnare alături de afirmarea fericirii lui Luli.

15 Acum, însă, Luli nu mai era decît o amintire rămasă în trecut. Secretul lui Lorelei numai ea îl avea. Iubirea lui Lorelei ea o avea. Devenise stăpîna stăpînului lui Luli. Și iată că prestigiul lui scădea. Văzut de aproape, în viața de toate zilele și nopțile, scriitorul redevenea simplu om în rîndurile celorlalți. Prin nimic, Gabriela nu i se simțea inferioară. Rămînea harul talentului, această sonoritate suplimentară a scriitorului față de viață. Dar pe de o parte, Catul Bogdan 20
25 părea ieșit din timp, rămas în urmă. Romanele lui aveau hotarul fragil al desuetului turn de fildes, într-o vreme cînd scriitorii galopau în fruntea mulțimilor, făcînd din individualitatea lor bici, goarnă, torță sau paloș. Individualitatea lui Catul Bogdan apărea statică și deprimant elegantă, ca o salcie uitată la o 30
35 margină de lac demodat în vremea statuilor. Îi lipsea vigoarea, dinamismul, amploarea socială. Trăise unilateral, închis în el, în casa lui și în mediul lui, și scrisul răsfrîngea această izolare îngustă. Se demoda. Sau chiar se demodase. Aceasta era impresia intimă a Gabrielei. Fără să-l deprecieze, nu-l mai admira ca 40
40 pînă ieri. Îi pricepea slăbiciunea, mai ales de cînd trăise alături de el, evadînd din singurătatea lui în viața celorlalți. Îl socotea ca pe o elegantă cupea de altădată, cu mătasă de bună calitate, dar decolorată, față de automobilele cu caroserii aerodinamice, nebune de viteză pe vigoarea rotundă a cauciucurilor agresiv bom-

bate. Sufletul lui, sensibilitatea lui se temeau de actualitate. Telefonul îl indispuinea: îi tulbura liniștea. De radio avea oroare. Nu vroia să audă zgomotul lumii și armoniile ei. Nu avea ureche decît pentru scoica singurătății lui; urechea universală a aparatului de radio îl înfricoșa. Deci, n-o accepta. Reacția lui față de marșul lumii era o oblonire, o ferecare, nu o integrare în el.

5
Un învins: aceasta era concluzia Gabrielei, care în aceeași măsură se simțea învingătoare, fără să exagereze proporțiile victoriei ei. Își dădea bine seamă că înfringerea lui era mai semnificativă și mai prețioasă decît victoria ei.

10
Dar ea trăia. Și începuse să prețuiască mai mult viața, oricît de anonimă și modestă, decît talentul învins. Într-aceasta evoluase. Se dezvărăse de fetișismul talentului. Simțea că abea acum, după această intimă edificare, începea să trăiască, privind viața cu ochii ei, judecînd-o cu mintea ei, lăsînd-o pe Luli în mormînt — pentru amintirile bătrîneții — iar pe Catul Bogdan în stearpa lui izolare.

15
Nu știa ce va face în viitor. Era încă mîndră de a fi soția lui Catul Bogdan. Atracția bărbătească pe care o exercita asupra ei nu ostenise cu totul, dar îi acorda suficientă luciditate pentru a o judeca și defini exact, fără concesiilor lirice. Avea și un fel de duiosie pentru el. Era, de fapt, ultima ei legătură cu Luli, pe care noul suflet o privea, din nou, ca pe un fel de Luli-boy de altădată. Cît despre Lorelei...

20
Noul suflet privea cu un surîs indulgent — în care se insinua și cinismul timpului exprimat de viață și literatură — „puntea lui Lorelei“...

V

Gabriela nu mai aștepta cu nerăbdare sfîrșitul romanului. Ar fi dorit numai să i-l dedice.

35
Se îndepărtau unul de altul, paralel, fără ciocniri și fără dramă. Se întîlneau numai în pat, trupește, dar foarte rar, căci, pe de o parte, contactul cu copilăria pe morminte dădea lui Catul Bogdan un fel de

reculegere în puritate, iar pe de altă parte, trupul Gabriellei, redevenit sportiv în ger de iarnă, dorea mai cu seamă somnul odihnitor.

Astfel trecu întâia iarnă a căsniciei lor.

5 Primăvara apără cu o întrebare pe buzele Gabriellei:

— Ai isprăvit romanul?

— Nu. Mai am mult, îi răspunse el blind.

10 Gabriela oftă. Căci o dată cu primăvara se ivise la Iași un bărbat care, deși mai în vîrstă decît soțul ei, era un om viu, nu un scriitor. Îl cunoscuse în casa Agatheii. Venise pentru o mare întrunire ținută la Iași de partidul național-țărănesc. Îl ascultase vorbind la

15 Circul „Sidoli“ unei mulțimi nedisciplinate. O domnase aspru, brutal, cu o vorbă încrunțată ca și sprințenile lui groase, mefistofelic zburlete la rădăcina lor. Dădea impresia că nu minte. Vorbele lui n-aveau gesturi de marmură netedă; erau pietre colțuroase. Nici subtil, dar nici grosolan. Puternic, masiv, direct.

20 Ascultîndu-l, Gabriela devenise o fracțiune din mulțimea dominată. I-l prezentase Agatha, la care era invitat la masă. Se numea Ion Dragomir. Era inginer. Construisese poduri și în America. Se înapoiasese în țară bogat, adus nu de gîndul cîștigului sau odihnei, ci de

25 comandamentul care dăduse lui Tudor Vladimirescu un destin, același cu al lui Avram Iancu. Dorea să purifice moravurile, să echilibreze finanțele țării, să stîrpească abuzurile dimpreună cu legenda că nu pot fi stîrpite, — adică o serie de locuri comune, cînd le

30 vezi scrise în ziare, sau cînd le auzi în gura oamenilor politici. Dar acest Ion credea în ele. Era onest și crunt. „Locurile comune“ deveneau realități care justificau omagiul devotamentului viguros, răbdător, lipsit de scepticism, convins de victorie. Spunea că America e lecția imposibilului care devine posibil, în contrast

35 cu România, unde și posibilul apare ca imposibil. Admirațiile lui aveau întotdeauna și o structură utilitară. În munți și păduri vedea exploatare, în ape, energia captabilă. Nici o lene lirică în contactul lui cu lumea. Vorbea despre România cum ar vorbi un sculptor despre un bloc splendid de marmură în care ar în-

40

trevedea statui. Actual prin cunoștințe și experiență tehnică, era arhaic prin frustetea patriotismului.

5 Niciodată Gabriela nu se simțise mai de matasă și catifea decât alături de el. Și el simțise alături de ea acest dulce țesut feminin. Se mirase că Gabriela poartă
10 părul lung, că n-are unghiile „date cu sînge” și că nu-și sulimenește buzele. Vorbiseră o seară întregă. Îi istorisise întâmplări din America, din Rusia sovietică, din China, raportînd tot ce văzuse la țara lui. Nu venise
15 de-acolo cu nostalgii, aducea experiențe. Nu se sprijinea de loc pe lecturi, decât atunci cînd erau statistice. Cu toate că cetise literatură, o socotea cam de sus, întocmai cum priveau războinicii de odinioară țesutul și împletitul femeilor. Gabriela îl stimulase prin întrebări
20 inteligente, care dovedeau un interes real pentru spusele lui. De fapt, o interesa naratorul, nu narațiunea, căci aceleași lucruri, spuse de un om oarecare, i-ar fi părut anoste și prozaice. Dar tocmai aceasta era puterea lui: de-a valorifica cifra și faptul brut. Pe Gabriela nu o privise nici o clipă cu ochi cinici. La plecare îi sărutase mîna scurt, strîngîndu-i-o tare, și-i spusese:

— Doamnă Bogdan, dulce ținut e Moldova dumitale! Rău îmi pare că am venit atît de tîrziu...

25 Gabriela simțise că se roșește. Dar se lăsase privită și astfel, cu genele plecate.

După o săptămîină, află de la Agatha că Ion Dragomir s-a întors de la București, avînd o afacere cu primăria Iași. Venise cu automobilul. Începură plimbările. Apoi excursiile: una la Durău, alta la Borsec.
30 Aristide Bogdan nu se amesteca în astfel de „afaceri intime”. Agatha jubila: o veche revanșă.

Într-o zi, pe cînd Gabriela era la școală, o scrisoare trimisă ei, cu răspuns urgent, veni, din pură
35 întâmplare, în mînile lui Catul Bogdan. Haziaca i-o adusese lui numai din cauza răspunsului urgent.

Catul Bogdan o deschise distrat, întreprîndu-și scrisul.

„*Scumpa mea prietenă...*”

40 Jos o iscălitură bărbătească: „*Ion*”.

Conținutul scrisorii era decent, dar intim. Cel care-o scrisese trebuia să plece la București, clemat telegrafic, și dorea să o vadă înainte de plecare.

5 Catul Bogdan trimise pe haziaca la liceu, cu scri-soarea.

Seara, o întrebă pe Gabriela:

— Cine e prietenul cu care ești atât de intimă?
Gabriela, informată de haziaca, răspunse calm:

10 — Un inginer foarte simpatic, pe care l-am cunos-cut la Agatha: Ion Dragomir.

VI

Iunie deschidea porțile de aur ale teilor înfloriți, pe care intră vara în cetate.

15 De citva timp Catul Bogdan stătea mai mult la fereastra biuroului, față în față cu dealurile, peste casele orașului. Scinteiau atâtea cruci deasupra Iașu-lui, că parcă era o vale a bisericilor.

20 Nu isprăvisese încă *Buna dimineața*. Suflul lui se oprise la fereastră o dată cu presimțirea parfumului de tei, atins și de alte neliniști. De o vreme, Gabriela se parfuma din ce în ce mai tare. Ca toți cei predispuși la migrene, Catul Bogdan suporta greu parfumurile, mai ales când erau întrebuițate abuziv. El nu-și par-fuma decât timplele și batista cu „Esprit de Fleurs de Cédrat“, aroma coajei de chitru. Gabriela între-
25 buința „Après l'Ondée—Guerlain“, parfum suav când abea umezește o șuviță de pe timplă și lobul urechilor, dar dulceag și obsedant când e pus pe haină, pe batistă, pe păr și pe brațe. Fiecare apropiere de Gabriela era și învecinarea cu o migrenă. O astfel de exagerare nu
30 putea fi explicată decât printr-o cauză exterioară casei.

N-o spiona. Dar o considera cu mai multă atenție ca pînă atunci. Când făcea baie, cînta ca pentru ea. N-o auzise pînă atunci cîntînd. Când era cu el, devenea progresiv distrată, cu răstimpuri de atenții și amabi-lități exagerate, care puteau ascunde o temere sau o
35 căință. Avea tendința să se înroșească de cite ori o întreba: „Ce-ai mai făcut?“, — ca și cum ar fi simțit

iminența unui interogator; de unde tendința de-a întoarce capul într-altă parte, improvizând o preocupare casnică de câte ori era întrebată asupra vieții ei de afară. Uneori era cuprinsă de volubilități disproporționate față de felul lor obișnuit de-a vorbi, ca și cum s-ar fi temut de pauzele tăcerilor ca de-o invitație la pîndă. Pînă atunci se mărginise să glumească binevoitor pe socoteala camarazilor ei de sporturi și distracții; acum începuse să-i critice sever, lepădîndu-se oarecum de societatea exterioară căminului, prezentîndu-i-o ca pe un mediu mult inferior celui de-acasă. N-o întrebase niciodată: „Cine te obligă să te distrezi cu oameni pe care pretinzi că-i disprețuiești?“, fiindcă se mărginea să o observe, fără să-i ceară vreo socoteală.

15 Încă o dată: n-o spiona. Iscodirea e pîndă deliberată, premeditată, voit clandestină. Observațiile lui erau involuntare; adnotau în tăcere evoluția Gabrielei.

20 Alteori, Gabriela, care pînă atunci inclina mai cu seamă spre discuțiile literare, se amesteca în politică, devenind vehementă și peremptorie, ambalîndu-se ca un adevărat militant.

— Te interesează? o întrebase Catul Bogdan privind-o calm dar curios.

25 Gabriela se incurcase la început, dar îndată devenise teoreticiană agresivă, cu obraji de școlăriță pe care ai prins-o copiind la teză. Dar roșeața obrazilor putea fi socotită și ca expresia noviciatului într-un nou gen de entuziasm. Sigur că o interesa politica.

30 Femeia contemporană nu se mai putea limita numai la dragoste și literatură. Avea încă obligația și chemarea de-a împodobi viața, dar trebuia și s-o priceapă sub toate aspectele ei. Într-o vreme de prefaceri sociale ca aceasta, politica era ca un dig înaintat de pe care simțeați mai bine vînturile de larg ale vieții.

35 O vedea gata să-l combată. Apologia politicei, socotită dig în viață și far revelator, era de fapt o răzvrătire împotriva omului apolitic din fața ei; și faptul că exprima această recalcitrantă tocmai în fața lui

40 nu era de loc conform cu docilitatea prudentă a Gabrielei de pînă atunci. O știa pe Gabriela ca pe acei căte-

luși care nu latră cu pretenții de ferocitate decît dacă au îndărăt prezența ocrotitoare a stăpînului, care-i ia în brațe la nevoie, sau gardul inviolabil după care se pot refugia. Alt sens nu putea să aibă emanciparea Gabrielei.

5 În schimb, întocmai cum tinerile căsătorite simt mereu nevoia de-a spune „te iubesc“, Gabriela îi repeta mereu: „Te stimez. Nu cunosc om mai demn de stimă decît tine.“ Dacă hoția n-ar fi epică, ci lirică, și hoțul ar spune păgubașului: „Te stimez, fiindcă te fur“.

10 În sfîrșit, Gabriela nu mai putea ceti. Vedeă în fiecare seară efortul ei de-a ceti în pat și neputința de-a urmări măcar rîndurile unei pagini. Ochii ei deraiau imediat alături de carte, în vid.

15 Toate acestea dădeau abuzului de parfum sensul unui simptom observat de Catul Bogdan în viață și comentat în romanele lui. Sînt rare femeile, oricît ar fi de subtile în cochetărie, care să nu exagereze în-
20 trebuințarea parfumului lor obișnuit în clipa cînd un nou bărbat se apropie de inima lor. Nu-și schimbă
parfumul, fiindcă și noul bărbat, cu acest parfum le-a cunoscut. Dar sporita vitalitate legată de apari-
25 ția acestui bărbat, care le înmulțește bătăile inimii, care le aprinde mai tare ochii și obrazii, vrea să se afirme și prin puterea crescută a parfumului. Înflo-
resc mai tare. Abuzul de parfum e de fapt o mișcare
de dărnicie spre nara noului bărbat și o mișcare de
îndepărtare dinspre bărbatul nedepins cu acest abuz.

30 În sfîrșit, în ultimul timp, Catul Bogdan o auzise zilnic suindu-se în pod; ușa podului se învecina cu odaia lui de lucru.

— Ce faci în pod?

— Scot haine de vară.

35 Dar Catul Bogdan remarcase că hainele de vară scoase din pod coincideau cu sosirea poștei. De cînd nu mai lucra efectiv, reținea involuntar gamele zgomotelor casei, mai ales în timpul dimineții. Așa că apariția factorului poștal lătră de cîinii cartierului
40 cu alternanțe tipice, urmată de sonerie, urmată apoi de apariția haziaicei cu corespondența lui și epilogată de pașii Gabrielei pe scările podului, devenise de la o vreme o frază uniformă care denunța un secret.

Într-o zi, după dejun, Gabriela ceru haziaicei să-
aducă tacîmul cafelei negre. În timp ce făcea cafeaua,
Catul Bogdan își aminti că mai preparase o dată ea
singură cafeaua: cînd îl rugase să-i cumpere un
5 automobil. Așa că aștepta și de data aceasta să audă
o rugăminte.

Nu se înșelase. Rugăminte apărură încet, strate-
gic. Gabriela se simțea obosită. Aerul Iașului devenise
irespirabil. Avea opresiuni. Nu mai putea dormi...
10 Toate acestea nu erau decît un drum în spirale lente
spre Cheile Bicazului.

Catul Bogdan consimți cu atîta ușurință, încît
Gabriela deveni obsedant și exagerat recunoscătoare.
Un fel de bucurie servilă, neștiind ce servicii, ce con-
cesii să facă celui care-i dăruise această bucurie, ca
15 și cum bărbatul ei s-ar fi arătat ireductibil pînă
atunci, deprinzînd-o numai cu sacrificarea dorințelor ei.

Catul Bogdan acceptă calm această gudurare, re-
trăgîndu-se apoi la fereastra odăii de sus.

20 Gabriela, învingătoare mai ușor și mai repede de-
cît sperase lirismul care-i ținea loc de luciditate, avu
timp s-o anunțe pe Agatha și să obție o convorbire
telefonică urgentă cu Bucureștiul. Se pregăti pentru
Cheile Bicazului pînă tirziu noaptea, ca și cum s-ar
25 fi dus la un concurs de eleganță. Veni în pat gata
pentru toate generozitățile și sacrificiile, dar zeul
înșelat dormea.

Plecarea era fixată la patru dimineața. Pînă la
patru, în același pat se învecinară două insomnii cu
30 pleoapele închise, refugiindu-se în ipocrizia somnului.

După plecarea Gabrielei, Catul Bogdan luă toate
cheile și se sui în pod: un fel de mansardă ale cărei
ferestre rotunde erau înălbăstrite de apariția dealu-
rilor din fund. Ahea se luminase de ziuă. Orașul era
35 o tăcere argintie prin care visleau măturătorii dimi-
neții.

Podul nu avea vechimea ațelor de păianjen. Era nou,
curat, fără adînc, fără trecut. Cufărul cel mare al
Gabrielei era așezat chiar lîngă o fereastră; alături
40 de el, un geamandan, care desigur devenise scaunul

unor lecturi alături de scrinul improvizat al textului lor.

Catul Bogdan încercă pe rînd cheile luate de jos, pînă cînd o nimeri pe cea bună.

5 Era atît de sigur anticipativ, încît văzu scrisorile lui Ion Dragomir fără emoție adîncă.

10 Adîncul ei însă veni din altă parte, neașteptat și straniu. Obrajii lui Catul Bogdan deveniră albi, cu broboane de sudoare pe frunte și pe tîmple. Inima nu mai era o bătaie în piept, ci o năruire concretă a sufletului. Mînile-i tremurau. Respirația se învălmășea. Căci subt teancul scrisorilor amantului ochii lui descoperiseră scrisul lui Luli.

15 Podul căpătă deodată vechimea sfișiată a sufletului, devenind solemn, ca o piramidă în care ai găsit sarcofagul unei regine moartă în anii tineri ai mileniilor.

Vorbele lui Luli apărură cu piuitul rîndunelilor care se deșteptau în cerul dimineții de vară.

20 O carte poștală de la Constanța:

„D:agă Gabico,

Îți scriu de pe vapor. Numai două vorbe. Marea Neagră are ochi albaștri. Sufletul meu e privirea acestei imensități. Sînt orbită.

25 Luli“

Și marea călătorie începu în timpul dus, o dată cu răsăritul soarelui acestei dimineți. Podul devenise turela unui vapor tragic, pornit pe mări de cîntec, spre un alt Ierusalim.

30 Căci încă înainte de-a isprăvi scrisorile călătoriei, vorbele lui Lorelei reapărură în el, dîndu-i adevărul singelui prelins din răni:

„Anii mei tineri au sunat a cîntec...”

Cînd întîlni scrisoarea de la Iași, — știa.

35 „... O simplă farsă. Transcrii cu mîna ta și iscălești «L».”

— Luli, tu ai scris asta.

Luli ridea copilărește.

— Da, eu.

— Tu?...
5

— Tu nu vezi că glumesc?

10 Apoi a doua scrisoare: „*Farsa a prins. O voi continua, solicitându-ți complicitatea. M-ai botezat odată Lorelei. S-o facem să trăiască. Eu îi dau cîntecul — de greier —, tu scrisul — scrisul tău fin, Gabico, — dar stăpînul meu iubit? Mă va trăda cu mine însămi, devenită Lorelei?...*“

...„*Cînt răgușit pe subt ferestrele casei tale, cum cîntă copiii italieni pe străzile orașelor noastre, în mizeria frumuseții lor cu ochi mediteranieni.*

15 *Cînt cu mîna întinsă subt cerul gol, ca odinioară cei neîmpăcați la răspîntii de drum: Ascultați, voi toți, bucuria și durerea mea.*“

20 ...O revedea pe Luli sărindu-i veselă în brațe, în ziua vacanței de Paști, cînd venise acasă de la Universitate cu risul pe față, deși Luli știa că Lorelei murise și că vestea morții ei era în buzunarul lui.

Abea acum înțelegea brusca întristare de atunci a lui Luli, după ce găsisse scrisoarea prin care Gabriela își anunța sosirea, pe biuroul ei, știind că el a văzut-o.

25 Atunci și deodată Luli își dăduse seamă că Lorelei devenise Gabriela.

Dar mindră — tăcuse.

„...*Și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear.*“

30 *Obrazul lui Catul Bogdan parcă slăbea zîmbind.*

Buzele se deschideau încet, ca o rană, cu lancea soarelui infiptă în ea.

★

35 Se spală. Se îmbracă. Era foarte distrat. Trupul, săracul, făcea singur gesturile obișnuite ale deprinderilor vieții de toate zilele, ca minutarele ceasornicului unui mort.

Apoi se duse în biurou luînd caietele, *Casa din Fundacul Vechi*, în care erau scrisorile lui Lorelei, și *Buna dimineața*.

Plecă încet spre cimitir. Soarele începea să ardă. Vara era veselă pe morminte ca o fetiță care nu știe că-i orfană.

5 Trecu pe lângă mormîntul mamei lui, descoperindu-se.

Mormîntul lui Luli era împrejmuit cu un garduț de lemn, avînd porțița de intrare cu streșină, cum o au unele case de la munte. Era deschisă. O umbră neagră muncea în genunchi deasupra mormîntului.

10 Multă vreme, Catul Bogdan rămase descoperit alături de garduțul care împrejmua fluturarea de curcubeu cu fluturi a florilor de pe mormînt.

15 Dadaia era atît de preocupată de plivirea ierburilor, încît nu-l observă decît după ce-și isprăvi treaba. Se ridică, uscată, înaltă și severă, cu degetele innegrite de pămînt, ștergîndu-și nădușeala ca țărani, cu dosul palmei. După ce ieși din grădina ei cu cruce, Catul Bogdan se apropie de ea, îi luă mîna și, aplecîndu-se adînc — ca în biserică — i-o sărută.

20 Apoi se îndreptă grăbit spre poarta cimitirului. Casa din Fundacul Vechi nu mai era: purta cu el cenușa ei.

25 Orașul nu mai avea decît cimitirul — îl văzuse — și gara; porni spre ea. Luă trenul de Galați, izolîndu-se într-un compartiment de clasa întâia.

30 Trenul porni în timpul mort. Trecu pe lângă toate fără să privească. Pe lângă vară, pe lângă ierburi care cîntau, pe alături de gara cu cîreșe, pe lângă teii înfloriți în gări, pe lângă zarea de amurg, pe lângă Brateșul de odinioară.

Ajunse la Galați cu noaptea de vară. Porni pe jos: nimic nu-l grăbea. Se opri alături de casa copilăriei lui Luli.

35 Un cine îl lătră: Moșu?...

Plecă.

Aceiași teii înfloriți care spusese ră bună dimineața vieții lui spuneau acum în cor ceresc: noapte bună.

40 Mergea încet ca pelerinii drumurilor lungi. Ulița Domnească era pustie. Și iarăși, parcă aduse de parfumul teilor, vorbele lui Lorelei îl împrejmuiră. Atît mai rămînea din Luli: Lorelei.

O femeie cu obraji aprinși de fard trecu pe lângă el, aruncându-i o privire aprigă. Văzându-l blînd și aproape zîmbitor, se luă după el.

5 O auzea din urmă, pas cu pas. Parfumul ei lătra prin corul teilor și-al vorbelor lui Lorelei.

Știa că vine după el.

Porni brusc spre Dunăre.

„Spre?“

„La?“

10 „În?“

Întrebările aveau o sacadare de dans scheletic.

„În.“

15 Căci numai așa putea scăpa de femeia care se ținea după el ca un cîne flămînd după o bucată de carne crudă.

Tekir-Ghiol, 1927 — Borsec, 1935

COMENTARII ȘI VARIANTE

I Dacă în ceea ce privește receptarea din partea criticii literare a vremii — așa cum vom arăta mai încolo —, asemenea altora dintre romanele lui Ionel Teodoreanu, și *Lorelei* a fost, s-ar putea spune, respins *de plano*, în schimb, când este să ne referim la geneza, la circumstanțele elaborării acestei scrieri, întâmplarea norocoasă face să ne putem sprijini pe două izvoare deosebit de interesante și de generoase. Autenticitatea acestor două surse nu poate fi pusă la îndoială, întrucât ambele beneficiază de cunoașterea directă a faptelor. Anume, este vorba de datele pe care ni le furnizează un substanțial interviu, însoțit de ample și pătrunzătoare comentarii, acordat de Ionel Teodoreanu lui Valer Donea — alias Profira Sadoveanu — publicat mai întâi în *Adeoăruul literar și artistic* (anul XIV, nr. 785 din 22 decembrie 1935, p.9) și apoi în volumul *Stele și luceferi* (E.P.L., 1969, p.229—239), și de un cu totul original capitol, intitulat *O farsă*, din cartea de amintiri *Ursitul* a Ștefanei Velisar-Teodoreanu.

Confruntarea celor două surse, a informațiilor pe care ele le conțin, este de natură să conducă la constatări revelatorii privind geneza romanului *Lorelei*. Reține mai întâi atenția faptul că avaturile prin care trece procesul de elaborare a scrierii confirmă întru totul, în însăși generalitatea sa, structura imaginativ-idealizantă a inspirației românești a lui Ionel Teodoreanu. Mecanismul „contrafacerii“ sui-generis, al transferării faptelor din planul realului, al experienței direct cunoscute, în acela al ficțiunii mai mult sau mai puțin autonomizate, în *Lorelei*, funcționează cu cea mai deplină dezinvoltură. Alura de romanță gravă, cu accente dramatice de răscolitoare elegie, în descendență direct eminesciană, a acestui roman tocmai aici își are sorgintea. Dar să poposim pe scurt asupra faptelor pe care ni le comunică atât interviul-eseu al Profirei Sadoveanu, cât și evocarea Ștefanei Velisar-Teodoreanu. Relevându-le, vom observa de îndată cum se ntlinesc și apoi fuzionează între ele două surse anecdotice originare cu

totul diferite, dar care, retopite în laboratorul inspirației românești, dau viață unui univers artistic ce dispune de logica și de unitatea sa interioară. Profirei Sadoveanu, scriitorul îi mărturisește următoarele, în legătură cu geneza romanului:

„— Cartea aceasta a avut șapte începuturi — îmi comunică și mie emoția avută de ei, când, frământat de plămada creației, se necăjea să-i găsească prima notă din cîntec.

A fost concepută (oare curios — îmi mărturisește căutînd cu ochii în urmă, în clipele plecate. Ceea ce mi-a trezit ideea cărții a fost o înflorire extraordinară a teilor, într-o primăvară, la Galați, moartea unei fetițe a unui prieten al meu, și urmele unor pași mici pe zăpadă lăsați parcă de această copilă gingașă și iubită, moartă brusc, ca o floare ruptă de furtună. Foarte aceste lucruri mi-au sunat în suflet, cîntîndu-mi melodia romanului meu. Și tot timpul cît am lucrat, același sentiment mi-a fost prezent; am scris foarte ușor, transpunînd pe hîrtie ceea ce îmi dicta emoția lăuntrică.“

Cum lesne se poate deduce din confesiunile de mai sus, sîntem pe deplin edificați asupra a ceea ce s-ar putea numi sursa tematică, motivul originar care definește ideea artistică a romanului.

În schimb, rememorările Ștefanei Velisar-Teodoreanu sînt cu totul semnificative pe o altă direcție, tot atît de importantă, implicată în procesul de elaborare a scrierii în cauză: structura subiectului și alegerea formulei compoziționale. Întîmplarea povestită în cartea *Ursitul* este de un haz ușor idilic, ca să spunem așa, protagoniștii ei fiind înșiși soții Teodoreanu. Pe scurt, este vorba de următoarea nevinovată farsă:

În vara anului 1927, cînd se afla în vilegiatură la Tekir-Ghiol, într-o după-amiază zăpușitoare, doamna Teodoreanu primește vizita neașteptată și puțin dorită a două tinere admiratoare ale creatorului trilogiei *La Medeleni*:

„Eu stam culcată cu ochii închiși — își va aminti autoarea romanului *Viața cea de toate zilele* — cercînd să-mi închipui că rătăcesc într-un deșert, în căutarea unei oaze cu palmieri și o fîntînă...

Mă trezesc din visare niște timide bătăi în ușă. În dosul ei, două fete grăsuțe, cu obrajii stacojii de arșiță, ochi aprinși și glasuri șovăitoare.

— Aici stă doamna Teodoreanu?

— Eu sînt, am răspuns mirată.

— Putem să intrăm?

— Nu sînt îmbrăcată, dorm copiii...“ etc.

În continuare, se înțelege, vizitatoarele insistă, iar gazda, pînă la urmă, le primește, vizita prelungindu-se peste limitele de timp îngăduite, dată fiind și împrejurarea că la un moment dat se stîrnește o ploaie însoțită de furtună. Toate acestea se întîmplă în vreme ce, în odaia alăturată, romancierul, încins de căldură, scrie la una din cărțile sale, după toate probabilitățile, la vol.III al ciclului *La Medeleni*. Prin urmare, nu-i greu să ne închipuim cît îl vor fi deranjat interminabilele discuții pe care soția sa este obligată să le întîrețină cu inoportunele vizitatoare: „Ionel bate tare, cu pumnul, plin de năduf, în ușă. Domnișoarele își dreg pe loc pieptănăturile, își potrivesc rochiile pe renunghi, în așteptare, în timp ce eu îmi spălam copiii, adunam cofeturile de pe ios, dam cu buretele și pe podele, iar muștele bîzîiau așîtat protestator.“

Farsa de abia acum începe însă. După plecarea celor două tinere, cînd își încheie programul de lucru, destins, scriitorul se interesează de cele întîmplate:

„— M-ați omorît azi!

Îi explic că n-aveam nici o vină și-i povestesc vizita acelor indiscrete fete.

Ascultă ce ascultă, Ionel, cu mîna pe clanța ușii, și mă întrebă neașteptat:

— Cum erau? Blonde, brune...?

— Nu știu, răspund furioasă. Erau urîte, proaste și rău crescute! În loc să-mi plîngi de milă că, din pricina ta, mi-au mîncat toată după amiaza, m-am plictisit de moarte, și m-au înnebunit copiii, tu mă întrebi dacă erau brune sau blonde?

— O simplă curiozitate, spune Ionel, împăciuitor, adăugînd vorbe drăguțe și afectoase la adresa mea, să mă îmbuneze.

De ăștia îmi ești? Lasă că te învăț eu minte — îmi ziceam, în timp ce-mi plimbam fiii pe faleză. Și îi ticluiesc în minte o farsă, pe care am pus-o în execuție chiar a doua zi.“

Într-adevăr, intrigat și încîntat în același timp, romancierul începe să primească aproape zilnic cîte o epistolă vădînd cert calități literare, a căror autoare pare a fi una dintre cele două tinere vizitatoare. În realitate, totul este opera doamnei Teodoreanu, care, plămînd respectivele texte, le expediază prin poșta soțului ei. Chestiunea este pe cale să se metamorfozeze într-o mică dramă familială, dar totul se încheie cu bine și la timp, cu largul și paternul concurs al lui G. Ibrăileanu, veneratul și devotatul prieten al celor doi eroi ai galantei farse. Clemența rigurosului critic pentru năzbitia doamnei

Teodoreanu va fi însă deplină de abia peste câțiva ani, când va constata că întimplarea n-a fost fără urmări pentru opera mai tânărului său prieten. „Abia peste câțiva ani — își încheie memorialista capitolul cărții — când Ionel, trecând un fir din urzeala acestei farse și dramatizând lucrul, a scris *Lorelei*, în care a pus chiar unele din acele scrisori scrise de mine, abia atunci m-a iertat complet domnul Ibrăileanu de farsa făcută, găsindu-i, în sfârșit, un rost.“

Cel puțin următoarele trei elemente, decurgând direct din întimplarea mai sus relatată, se cer a fi reținute: sursa ideii obsesionale a romanului, potrivit căreia inefabilul feminin atinge treapta idealului numai cu prețul unei continui perpetuări a incertitudinii și a tainei, explicația faptului că romanul este structurat după o tehnică combinată dintre epică epistolară și aceea de tip enigmatic și, în sfârșit, vădita „colaborare“ a Ștefanei Velisar-Teodoreanu, căreia, cum am văzut, îi aparțin aproape exclusiv numeroasele interstii poematice, în carte devenite misterioasele și tulburătoarele scrisori ale personajului Luli.

De altminteri, cel din urmă aspect și, în genere, întreaga întimplare rememorată de doamna Teodoreanu a avut o importanță decisivă pentru declanșarea acțiunii de elaborare a romanului, de vreme ce, cu vădită aluzie la ea, ultima pagină a cărții poartă însemnarea următoare: *Tekir-Ghiol, 1927 — Borsec, 1935*. În realitate, așa cum o dovedesc prima și ultima pagină a manuscrisului (alcătuit din cinci caiete școlare neliniate, cuprinzând fiecare 20 de file mărunț scrise cu creionul), *Lorelei* a fost început la 17 iulie 1935, la Iași, și încheiat la 24 august 1935, orele 10 dimineața, la Borsec (mss. în arhiva Ștefanei Velisar-Teodoreanu). Aceste date nu fac decât să confirme afirmația scriitorului către Profira Sadoveanu, în ceea ce privește excepționala rapiditate cu care au fost scrise cele peste patru sute de pagini tipărite ale romanului, apărut în toamna aceluiași an la editura „Cartea românească.“ Întrucât manuscrisul, într-o copie, realizată, împreună, de scriitor, mama sa și soție (mărturie făcută nouă de doamna Teodoreanu), a fost de îndată expediat la tipografie, înțelegem de ce în reviste n-a fost publicat nici un fragment.

Să mai menționăm că, inițial, autorul s-a gândit să-și intituleze romanul *Casa din Fundacul vechi*, după titlul romanului la care lucrează prozatorul Catul Bogdan, personaj din *Lorelei*. Opțiunea pentru titlul *Lorelei* este astfel justificată de către Ionel Teodoreanu în dialogul său cu Profira Sadoveanu :

„De fapt, e cartea acestei case (a *Căsei din Fundacul vechi*, n.n.), a destinului pe care îl evocă colțul acesta de lume. Am numit-o *Lorelei*, însă, pentru că mi s-a părut că se potrivește mai bine cu ființa care dă tonul cărții și chiar cu fondul de legendă a soartei ce se desprinde din întregul roman.“

Agasată, probabil, și de repetatele recidivări manieriste, concretizate în romane facile de intrigă senzațional-erotică precum *Fata din Zlataust* (vol.II), 1931, *Golia* (vol.II), 1933, și mai ales *Crăciunul de la Silvestri*, 1934, critica vremii n-a mai avut răbdare să reflecteze asupra unor confesiuni ale scriitorului, ca acestea: „E cea mai amară carte a mea“: „E o carte a destinelor (...). Am țesut, ca în acele jocuri fugare și complicate de vitralii, multe destine, unele începute, altele pe jumătate, altele pe sfârșite ori chiar dispărute. Ca și în viață, nu poți deosebi când începe o poveste și când se isprăvește alta. E un fel de joc de fund, care ridică într-una la suprafață lumini, reflexe, linii“ (Profira Sadoveanu, *op. cit.*). Așadar, critica n-a mai avut răbdare să verifice, prin analiză diferențiată, temeinicia unor atari aspirații și a respins, cum afirmam la începutul acestor note, *de plano* și acest roman. De pildă, G. Călinescu își sprijină inadeziunea pe motivul că Ionel Teodoreanu este „un autor care apare de la început pînă la sfârșit incapabil de a se proiecta în afară“ (*Istoria literaturii române*), iar Șerban Cioculescu — care, surprinzător, va găsi mai târziu certe calități unui roman de tot ratat ca *Secretul Anei Florentin* (*R.F.R.*, nr.1, 1938) — reproșînd și el prozatorului faptul că este un „romantic impetent“, este tot atît de drastic și de nedrept cînd scrie că romanul e invadat de o adevărată „congestie de metafore“, personajului central, Luli, neacordîndu-i alt atribut decît pe acela de „fermecătoare păpușă“ (*R.F.R.*, nr.3, 1936, *Aspecte epice contemporane*).

Singura excepție de la acest ton critic negativist o face Cvidiu Papadima, cu cronica sa, deosebit de elogioasă, din care cităm: „*Lorelei* e învăluită întreagă într-o penumbră de seară de vară“; „Căci cartea aceasta închide soarta a doi oameni care trebuiau hotărît să fie învinși de viață. E povestea a două suflete atît de pure, atît de hieratice în înălțimea lor de vis, încît trebuie să cobori adînc în timp, în lumea legendelor medievale, ca să le găsești seamănu-l viu“. „Prin această inaptitudine de a se integra în ritmul traiului de azi, al eroilor săi, moldovenismul visător al lui Ionel Teodoreanu nu se desmințe“ (*Gîndirea*, nr.1, 1936).

Am încheia comentariile de față reproducînd una dintre cele mai convingătoare definiții pe care însuși Ionel Teodoreanu a for-

mulat-o în legătură cu romanul său: „A-ți aminti despre oameni care n-au existat devenind biograful destinului lor“. Și-am spune că, de la ea pornind, cititorul se află în posesia celei mai adecvate premise, capabile să-l introducă în universul mirific al romanului *Lorelei*.

II. Ediția I a romanului *Lorelei* a apărut la Editura „Cartea românească“, București — pe ultima pagină se menționează: „Acest volum s-a tipărit în atelierele «Cartea românească», în luna noiembrie, anul 1935“; ediția a V-a, Editura „Cartea românească“, București — cu mențiunea pe ultima pagină: „Acest volum s-a tipărit în atelierele «Cartea românească», în luna martie, anul 1939“; ediția a VII-a poartă pe ultima pagină mențiunea: „Acest volum s-a tipărit de către Editura «Cartea românească» în atelierele S.A.R. «Cartea de Aur», din București — str. Lucaci, no 35,... în luna septembrie 1942“; ediția a VIII-a, Editura «Cartea românească», „București, în luna decembrie 1943“.

Manuscrisul constituit din cinci caiete se află în posesia d-nei Ștefana Velisar-Teodoreanu, care ni l-a pus la dispoziție pentru controlarea textului ediției noastre. Începutul romanului, într-o variantă diferită de forma tipărită, se află și într-un caiet separat, *Ms I*, în trimerile noastre.

Am considerat drept text de bază ediția I a romanului, deoarece următoarele ediții, culminând cu ultima, abundă în greșeli de tipografie (faptul se poate ușor constata din parcurgerea diferențelor dintre ediții, date de noi în continuare, diferențe provenite în majoritatea lor din omisiuni sau erori tipografice). Am corectat de câteva ori chiar ediția I, atunci când era vorba de o omisiune evidentă (dialog sărit, incoerență a textului), menționând faptul de fiecare dată în corpul variantelor.

1935 — ed. I; *1939* — ed. V; *1942* — ed. VII; *1943* — ed. VIII;
Ms — manuscrisul autograf (caiet I—V); *MsI* = varianta inițială a începutului romanului.

V a r i a n t e

p. 7 Lorelai, roman, Ionel Teodoreanu — Iași, 15 iulie 1935 (*Ms.I*):
Ionel Teodoreanu, Lorelei, roman, Iași — 17 iulie 1935 (*Ms*, caiet I,
f.1)

p. 9 Partea întâia — „Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară...” (1935, 1939, 1942, 1943): Partea întâia (Mc 1, Ms).

p. 11, r. 15 La gîtul cailor sunau clopoșei lin. O fată avea obraji copți și rotunzi ca de ulcică țărănească plină de căpșune; cealaltă era luminoasă și ovală și parcă mai cuminte, mai măicuță, la umbra genelor negre. Cea dintâi vorbea tare ca vrăbiile și ridea cu dinți proaspeți; a doua zîmbea cu gene prelungi. Purtau pe cap acele pălării de pai împletite în Ardeal, abea puse pe creștet — plutitor în soare — și prins cu elastic pe subt bărbie, să nu le răstoarne vîntul, care se aseamănă cu acoperișul pagodelor. Rochii de pînză, cam mototolite, cu mîneci scurte. Fără mînuși — cea cu obraji rotunzi; cu — cea cu gene negre. Sandale. Și în jurul lor, atunci revărsate din trăsura, într-o dezordine de hulubi neliniștiți, o îmbulzire și o foială de pachete, pachetele și coșuri de papură, toate făcute și legate ca vai de lume. Pe deasupra, un geamandan corect, geometric, altul bușit, încins cu sfoară și frînghiuță, un patefon portativ cu mîner, un termos, un zvelt mînunchi de flori de cîmp, vibrant multicolor, și o liotă de pui de găină legați de picioare cu glasuri suprasoprane de rîndunici. Din trăsura mai scoborîse nu cucoana Chirița, dar o babă cernită, cu broboadă neagră și ciuboșele negre; de pe capră, un moșneag cu musteți fudule și coada biciului în carîmbul cizmei. Iar cînele ciobănesc nișos, hirsut și plin de scaieți se tolănise la umbra trăsurii cu palpații trandafirii de limbă lungă, răsîndu-se c-o bruscă tresăltare mînioasă, la cite-o muscă.

Fetele se mișcară iute ca puii secundelor, în timp ce baba și moșneagul înotau greoi și stingaci cu geamandanele și pachetele, spre tren, ca prin troiene de zăpadă.

Fata cu obraji plini sosea cu biletele, ținînd un coșuleț într-o mîină. Dar chiar lîngă scara vagonului se împiedecă și căzu, răsturnînd coșul cu cireșe negre drept în fața trenului. Bombate și elastice, hultoanele fugiră ca o turmă speriată de mînji sălbatici.

— Vai de mine!

Se și ridicase, privind splendida risipă a cireșelor întunecate cu o dezolare incredulă, ca și cum cineva i-ar fi tăiat cozile negre rostogolindu-i-le la picioare. Mîna celeilalte o împinse ușor spre scară. Capul cu obraji incandescenti făcu numai o mișcare de cumpănă nehotărîtă între tren și cireșe — lumina se îndulcea în jurul obrazilor ei ca o apă băută de căprioare — și, învînsă de gornița plecării, se sui cu două lacrimi alungite pe obraji. Dar din ușa compartimentului, coșul pe care-l ridicase zbură după cireșele pierdute.

Atît.

Două minute.

Dar între miliardele de minute ale vieţii, sure ca pînza paianjenilor morţi, aceste două se iviseră cu graţia şi prospeţimea unor acuarele de Tonitză.

Trenul porni.

Fumătorul posomorît, de la fereastra compartimentului de clasa întâia, aprinse o nouă ţigară de la focul celei pe sfîrşite, dar nu pentru timpul încet şi lung, ci ca atunci cînd într-o carte anostă descoperi un citat încîntător.

★

— Luli...

Dar dezolarea stăruia îndărătnică pe obrajii rotunzi. Luli se aşezase lingă fereastră. Văzînd-o necăjită, Gabriela nu insistă: o cunoştea deajuns în această privinţă. Luli uitase să-şi scoată pălăria care însă în cădere se strimbasese tare pe-o ureche descoperînd tumultul abea stăpînit al unui băr negru şi lucios ca ochii persanilor fumători de opiu. Nici nu se instalase de-a binelea pe banchetă; şedea pe marginea ei, provizor şi incomod, desolidarizîndu-se de trenul fără cirese, care o ducea spre bacalaureat —, cu mîinile lăsate grele în lături, cu picioarele la fel, îndepărtate şi strimbe, cu spinarea aplecată, încruntată, botoasă, ranchiunoasă, fiind în întregime, din creştet pînă-n tălpi, incarnarea unui năduf juvenil, nestilizat de nici o cochetărie. Întocmai cum stau copiii desculţi, cînd sînt tare necăjiţi, pe o margină de trotuar. Sinceritatea se rostogolea parcă din Luli evidentă, materializată. Ca cireşele din coşul cu accident. La cinematograful, de pildă, cînd Luli rîdea, vecinii întorceau capul. Şi dacă erau şi de aceia care zîmbeau şi chiar rîdeau de-a binelea, stimulaţi de risul ei, mulţi însă ţistuiau indignaţi ca de o vociferare din acelea care strică somnul oamenilor paşnici. De asemeni, la teatru aplauda intempestiv, nestingherită de loc dacă entuziasmul ei rămînea izolat. Gabriela se cam jena de astfel de scene, mai ales de cînd era suplinitoare la liceu. Nu-i spunea nimic, dar Luly-boy — aşa alinta Gabriela băieţismul ei — o „judeca“ amintindu-i uneori de privirile ei „de pisică ofensată“. „Ştii, Gabico, tu eşti Kiky-la-Doucette şi eu Toby-chien“.

Într-adevăr, Luli nu era de loc „pisică“. Evidenţa supărărilor ei nu era o invitaţie la răsfaţ, dezmierdare şi consolare, ceea ce-i foarte feminin la toate vrîstele. Intervenţiunile dulci, mai ales în clipele cînd se socotea victimă, o făceau agresivă; reacţiona, respingînd c-o dem-

nitare ursuză de pui de lup, rolul de mieluță și mina filotimă care i-l oferea.

Nu simula nimic. Trăia tot, deci și supărările, în felul ei.

Deodată ca și cum ar fi găsit zîmbetul în aer, îl avu pe față. Clipi — ochii erau încă umezi — zîmbi și, nemaiputîndu-se ține, izbucni într-un hohot de rîs prelung. Convinsă că rîsul lui Luli e în legătură cu ceva exterior, Gabriela privi spre ușă, căutîndu-i cauza.

— Nu, Gabico, protestă Luli, scoțîndu-și de sub bărbie elasticul pălăriei, cu un deget; tu știi vorba olteanului filosof?

— Nu știu.

— Un oltean, începu Luli cu rîsul oprit pe față, ca un măr înainte de a cădea, trecînd o punte peste Jiu, scapă (prezentul istoric) toate oalele și ulcelele în apă. Jiul e o apă repede ca Jianu, afluent al Oltului, adăugă ea parantetic. Olteanul privește și zice... și zice... Glasul i se înecă de-un rîs mai iute decît Jiul, gîlgîind tînăr în palpitarea gîtului subț bărbie.

— „Paguba fuse cum fuse da-mi plăcuse cum se duse...“ Parcă scîncea de rîs, cu glasul scăzut și nazal. Zic și eu la fel, adăugă ea c-un efort suprem.

Gabriela zîmbi moale. Chiar cînd zîmbea, obrazul ei părea îndepărtat de veselia care însoțea obrazii lui Luli și cînd îi plîngeau ochii. Albul obrazilor Gabrielei, fineța lor și atitudinea ei luminos somnoasă, evocau înflorirea plînsă a salcîmilor în nopțile cu lună. Aveai impresia că se închină mult, că tăcerile, fruntea și genele ei sînt mereu acoperite de bolți bisericesti. Mai toți cei care respirau se îndrăgosteau de ea, iar scrisorile pe care le primea aveau un caracter ocrotitor și consolator, pe lîngă cel de adorație, ca și cum frumuseța ei de madonă a salcîmilor ar fi ascuns o mare suferință. Natural majoritatea scrisorilor erau în versuri. Și bune, și proaste, și originale, și transcrise, și plagiate. De tot felul. Dar cari erau cei care i se adresau în proză. Ca și nopțile cu lună plină, la mare sau la munte, Gabriela deștepta în oamenii tineri aspirația spre rimă și cîntec. Definițiile poetice cădeau asupra ei încă din liceu, ca o ploaie de flori. „Celei care e ca nocturnă de Chopin“, spunea o dedicație deasupra unei elegii închinată ei și publicată într-o revistă literară scoasă de tineri. Un coleg de-al ei de la facultatea de litere din București nu se sfia s-o definească prin rîndurile lui Faguet despre doamna Récamier: „Era în antichitate o zeiță numită Circae care preschimba pe oameni în porci, doamna Récamier făcea tocmai contrariul“ — „și Gabriela“, spunea colegul ei în asentimentul general.

De cînd venise suplinitoare la liceul de fete din Galați — a căru strălucită absolventă fusese — mai toate elevele ei erau îndrăgostite de ea, îndrăgostiri cum în genere numai la școlile de călugărițe întâlnești, pentru maicile serafice. Suplea catedra de franceză, la cursul superior. După orele ei, fetele erau amețite ca după un somn alături de crini. Nici una, cu excepția lui Luli, n-ar fi îndrăznit să glumească școlar în ceasul domnișoarei Gabriela. Cele mai multe îi aduceau și trimeteau flori, fie culese, fie furate, dar chiar și cumpărate. Primăvara, pe catedră, o așteptau toporași și chiar violete de Parma, dînd apariției ei o semnificație de icoană și catedrei o împodobire de altar. Varaspre vacanță pelerinajul crinilor. Glasul Gabrielei, făcînd de pildă lecturi din Racine trecea, prin sufletul elevelor ca lebăda eminesciană pe apele cuprinse de extazul lunar. Grație acestei seducțiuni obțineau rezultate care îi confereau în cancelarie meritul unui mare talent pedagogic. Bineînțeles, nu întrebuița de loc epiteturi tari, nici măcar glasul nu-l ridica. Pedepsele Gabrielei erau foarte feminine, implicînd o conștiință perfectă, de o subtilitate inchizitorială, a genului de dominațiune pe care îl exercita asupra fetelor. Cele care o nemulțumeau erau ignorate, cu o gamă întregă de nuanțe. Adversarele Gabrielei — slutele tinere ale cancelariei, căci cele bătrîne păstrau încă amintirea desăvîrșitei eleve Novleanu Gabriela și o socoteau în faza actuală ca o ilustrare măgulitoare a capacității lor — nu găseau formula atacului împotriva ei, deși o cercetase cu o duioșie antropofagă și cu o vigoare de pînză în junglă, cu ochelari pe deasupra. Formula totuși exista. Metodele pedagogice ale Gabrielei nu erau decît un derivat direct al cochetăriei. Pentru un bărbat îndrăgostit o strîngere de mînă rece, o privire indiferentă sînt pedepse care-l sfîșie. Pedepsele Gabrielei erau de această natură. Era suficient să-i spuie unei eleve cu tonul cel mai calm și mai cuviincios, cel mai „ales“ se spune în bine — „domnișoară Dinescu“, în loc de „Mărioară“, și Mărioara Dinescu să devie palidă, cu mîinile reci și să plîngă acasă, cu ochii-n pernă, fără să mai stea la masă.

Odată directoarea surprinsese pe o elevă dintr-a șaptea plîngînd cu hohot într-un ungher, după plecarea colegelor. Cu toată insistența ei directoarea nu izbutise să afle cauza dramei, pentru simplul motiv că eleva își dădea seamă, cu o surdă conștiință a echivocului, că domnișoara Novleanu era profesoara ei, nu iubita ei și că astfel e imposibil să mărturisești directoarei că „plîng fiindcă domnișoara profesoara de franceză s-a uitat indiferent la mine“.

E drept: Gabriela nu abuza de astfel de procedee. Le folosea numai când era nevoie. Dar secretul succeselor ei pedagogice, acesta era, fără ca adversarele ei să-l fi descoperit. Și mai avea un dar, care într-adevăr crea o înrudire, din acest punct de vedere între ea și doamna Récamier: darul de-a nu provoca gelozii aparente între pasionatele ei admiratoare. Nedând prea mult nici uneia dintre ele, adică evitând să aibă preferate, o iubeau în cor, Luli era mica excepție față de ea și în raporturile cu ea, în toate privințele. Dar Luli, din acest punct de vedere, nu provoca gelozii, fiind acceptată ca o fatalitate, întocmai cum soțul unei femei e situat dincolo de raza neliniștită, anxioasă a geloziei îndrăgostiților ei platonici. Evident, Luli era socotită de camaradele ei ca o privilegiată, dar nu i se făcea o vină din aceasta. Căci Luli de la vârsta de patru ani o avuse pe Gabriela alături de ea, sub același acoperământ, zi și noapte. Părinții Gabrielei, prieteni vechi cu ai lui Luli, muriseră într-un accident, înecați în Dunăre. De-atunci, „papa Larian“, tatăl lui Luli, devenise tutorele Gabrielei, iar Luli, sora ei cu patru ani mai mică. Așa că la liceu, în oraș și chiar de părinții lui Luli, erau socotite surori. E drept că se deosebeau cum numai surorile izbutesc uneori să fie altele, din aceeași părinți și trăind mereu împreună, contactul zilnic stimulându-le parcă mai mult deosebiri, decât determinându-le asemănările. În acest fel erau surori, Gabriela îi spunea lui Luli „Luly-boy“, adică băiețandruLuli, poreclă afectuoasă desigur, dar care cuprindea și o ușoară nuanță de persiflare a absenței de feminitate din comportările lui Luli, tocmai alături de Gabriela care provoca și exalta feminitatea fetelor din ambi-anța ei. Gabriela nu-și dădea seamă cât de hotărâtor contribuise excesul ei de feminitate, picicismul ei, la acest băiețism aparent al lui Luli. Desigur, Luli era mai spontană, mai directă, mai impetuoasă, decât Gabriela, prin natura ei robustă, încărcată de vitalitate. Dar încă de pe la doisprezece ani — Gabriela avea șaisprezece: era domnișoară — , Luli simțise instinctiv o ușoară alarmă alături de „sora“ ei. O copleșea, pe nesimțite, dându-i un fel de somnolență. Senzația pe care-o ai când adormi într-o odaie cu prea multe flori. Era și foarte ușor s-o domine Gabriela <fiind foarte> care era foarte frumoasă, deopotrivă de admirată, „domnișoară“, pe deasupra, excepțional de cultă, față de ea, și arătându-i ei, fetiță mică, o afecțiune de la egal la egal, tratînd-o nu ca pe o camaradă sau soră mai mică, oarecum concesiv, ci ca pe o prietenă cu rochie scurtă. Tocmai această măgulire — la care de altfel era sensibilă — o alarmase pe Luli. Ea dorea raporturi normale cu toată lumea. Părinții să fie părinți, profesorii — profesori, și priete-

nele să fie de vrîsta ei, adică pentru joacă. Trupul ei băiețesc, ființa ei băiețească încă, fără sîni, era neliniștit ca alături de o primejdie, de preajma învăluitoare a sufletului fetei cu sîni. Solicitudinea prea dulce a surorii, care stimula în ea o afecțiune prematură, îi dăduse de atunci, o dată cu alarmă, și reacția necesară. Exagerase involuntar apucăturile băiețești pe care le avea de la joaca sănătoasă cu fetele de vrîsta ei — așa cum vorbești mai tare și cu glasul îngroșat, cînd ți-e frică noaptea. Impulsiunea aceasta stăruise prelungind aparent copilăria lui Luli, fiindcă și feminitatea Gabrielei evolua tot spre mai cald, mai dulce și mai catifelat.

Iar pe la șaptesprezece ani, de cînd Gabriela, după ce-și trecuse licența în litere, devenise profesoara lui Luli, idolatrată de colegile ei și admirată fără rezerve de tineretul feminin și masculin, Luli, deși avea pentru ea o afecțiune frățească, o „judeca“, fiind în divergență cu atitudinea celorlalți tineri din cercul lor. Verbul acesta de altfel are chiar sensul judecătoresc, nu cel cerebral: de criticism mut. Scena se întîmplase într-o seară, cu-atît mai neprevăzută, cu cît din ziua terminării Gabrielei la căminul adoptiv, în noua ei situație de profesoară a lui Luli, impresia ei despre Luli era că băiețismul ei, în loc să dispară, să se îndulcească, devenise și mai pronunțat. Făcea toate sporturile — călărie, înot în Dunăre, vînători, patinaj — camaradă cu toți băieții tineri, trebuindu-i și acceptînd să fie familiar tutuită de ei, fără de nici un mister, de nici o penumbră, trăind într-o alegreță francă, sănătoasă, de plin soare, care excludea îndrăgostirile suave și languroase ale vrîstei. În așa măsură, încît Gabriela era uneori jignită de somnul soldățesc al acestei fete frumoase. Nimic n-o turbura? Dacă n-ar fi avut certitudinea și școlară și extrașcolară că Luli e foarte deșteaptă, ar fi disprețuit-o ca pe o brută. Dar fiindcă n-o putea disprețui, era indignată de „forma“ ei actuală.

Și totuși, cel dintăi tribunal al ei fusese Luly-boy. Odăile lor erau alături, comunicînd printr-o ușă despărțitoare. Într-o noapte, pe la douăsprezece, Gabriela care lucra la biuroașul ei tresărise, auzind ușa, neconcepînd că poate să fie Luli, fiindcă de la zece în sus, somnul lui Luli era o certitudine absolută. Matematică: Luli + ora zece seara = somn pînă la 7 dimineața.

— Ce s-a întîmplat? Cum de nu dormi la ora asta? Ți-i rău?

Fără să răspundă deocamdată nimic, Luli se așezase pe patul Gabrielei. Venise desculță, adorabilă fată în cămașa lungă de noapte, cu costițe pe spate. Era în ea, în acea clipă tîrzie, tot misterul pomilor înfloriți în aburul nopților de primăvară; cu cozile negre, vii, ca întorcerea cocorilor pe ceruri de noapte. Cu o emoție adîncă Gabriela

sperase o spovedanie de dragoste. Venise cu minile întinse spre Luli, se așezase alături de ea pe pat și păstrîndu-i minile calde cuprinse, o îndemnase cu glasul ei „Racine“ cum îi spunea Luli, cînd Gabriela lua accente de violă recitînd versuri de Racine...

— Hai, Luli, cine?

Luli pricepuse perfect sensul lui „cine“ și răspunsese la fel:

— Tu.

— Eu?? Ce vrei să spui?

— Gabico dragă, vreau să-ți spun ce gîndesc despre tine.

Gabriela zîmbise enigmatic și protector, interogînd-o cu ochii ei de profesoară.

— Gabicule, să știi însă că nu vreau să te supăr.

— Luly-boy!

— De cîtăva vreme am impresia că-ți spun minciuni.

Strîmbase din nas — năsuc: drept dar mic — c-un dezgust neafectat care dovedea o repulsie profund spontană pentru minciună, ca pentru un miros rău.

— Tu ești o profesoară foarte bună...

— Așal

— Da' ce credeai?

— Nu, dar eram intrigată.

— Știi carte bună, explici clar, nu spui locuri comune etc...

În sfîrșit, din acest punct de vedere îți dau nota zece.

— Merçi!

— În schimb atitudinea ta față de fete... dă... cum să-ți spun, nu e loială, nu e francă, într-un cuvînt: nu-mi place.

— Ce-i asta, Luly-boy? Revoltă la miez de noapte? Ai visat rău? Ori ești bolnăvioară...

Luli o privise drept, insistent, cu o seriozitate surprinzătoare pe fața ei cu obraji cireșii.

— Gabriela, tu poți vorbi serios numai despre alții și despre lecturile tale? Despre tine nu?

Întrebarea cuprindea o observație atît de justă, încît Gabriela tresărise, neliniștită. Într-adevăr, despre ea, nu vorbea cu nimeni, așa cum vorbea „despre alții și despre lecturile ei“. Rezerva aceasta însă era interpretată ca o discreție și o modestie de bună calitate. Ca un om bogat care ar evita să-și etaleze bogăția. Iată însă că invitația lui Luli de a vorbi despre ea o alarma ca o percheziție inspirată de el cărei rezultat nu ești tare sigur.

Dar Luli o apucase de mîni la rîndul ei, reținînd-o, cu o energie atît de masculină, încît Gabriela scăpase un mic „ai“ real pentru sur-

priză, dar exagerat pentru durere, după care, pierzînd aerul de dulce protecțiune interogativă față de Luli, se resemnase să rămîie captivă în minile ei imperative, cu un aer întristat de victimă slabă și dezar-mată. Pe un bărbat l-ar fi înduioșat dar pe Luli o îndirjise.

Alt raport se stabilise între ele din acel moment.

— Luli, mă simt foarte obosită. Lucrez la teza de doctorat. Dacă am lăsa pe altă dată?...

— Ce-i asta, Gabriela? o scuturase Luli. Cînd sperai o spovedanie de dragoste, nu erai obosită, și acum, cînd vreau să-ți spun lucruri care-mi stau pe inimă, și care m-apasă și care te privesc, în loc să mă somezi să-ți spun imediat, pe toate, ești obosită! Asta nu-mi place de loc, Gabriela. Dacă vrei să nu mai am stimă pentru tine, dacă vrei să nu mai fim prietene, spune-mi și tac.

— Spune, oftase Gabriela, vorbind în șoaptă, părînd cuprinsă de o grea migrenă (subită).

— Eu am spus aproape tot ce-aveam de spus, se înfuriase Luli, scuturînd din cap ca un cal naravaș, care vrea să cabreze...

Genele Gabrielei se ridicaseră.

— ...Dar eu vreau să te-ntreb pe tine: ești tu mulțumită în atmosfera de la școală?

— ...Nu înțeleg.

— Gabriela! explodase Luli.

— Luli, nu țipa, or să creadă că ne certăm.

Luli oftase. Pasivitatea și derobările Gabrielei o oboseau, ca atunci cînd ai coșmar și cînd fugi fără să înaintezi, cu bătăile inimei. Dar nu se lăsase.

— Ascultă, Gabriela, știi ce spun fetele despre tine?

— Ce? tresărise Gabriela, ca cineva cuprins și de panică și de aviditate, de-a cunoaște cuprinsul unui denunț.

— Nimic.

Gabriela respirase.

— Și asta-i nenorocirea: că nu spun nimic. Oftează, te adoră, te așteaptă cu bătaie de inimă, îți scriu numele pe caiete, îți sărută mănuișile dacă le uiți pe catedră... Gabriela, o adevărată ghețarie. Tîl! Nu-mi place. Nu știi! Îmi vine uneori, după ce ieși tu din clasă, să le tund chilug cu numărul zero, să le încălț cu bocanci de iuft și să le duc la un marș de cinci ceasuri. Un-doi, un-doi, un-doi...

Luli nu-și putuse stăpîni un zîmbet liceal. Căci imagina colegelor ei încălțate cu bocanci și purtate pe coclauri în pas de marș o amuza copilărește, vizual, deși fondul sufletesc rămînea grav.

Gabriela înregistrase zîmbetul și sperînd într-o deviere a discuției se înseninase vesel:

— Luly-boy, așa te vreau...

Luli oftase, c-o clătinare de cap negativă, dar începuse reîndirjită.

— Dar nu te vreau eu pe tine așa. Spune tu sincer, e normal ce se întîmplă cu tine la școală? Toate profesoarele au porecle, tu n-ai. Ești icoană în biserică.

— E vina mea, Luli?

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, nu mă interesează a cui e vina. Îți spun ce se întîmplă. Celelalte profesoare fac victime în catalog; tu faci victime în afară de catalog, într-un fel de catalog liric. Cu celelalte profesoare, fetele rămîn eleve, eleve normale, care învață, care mai trișează uneori; cu tine sînt sclave leșinate, somnambule. Clopoțelul recreației aduce un suspin de ușurare de cînd e școala școală; clopoțelul de recreație după orele tale e ca o despărțire pe un peron de gară, într-o piesă de Bataille. În ora următoarele [*sic* !], fetele sînt absente; pe catedră, deși nu mai ești tu, e amintirea ta. Din cauza ta, nici raporturile dintre mine și colegele mele, nu mai sînt normale. Eu nu mai sînt eu, Larian Lucia; am devenit fata-care-locuiește-împreună-cu-domnișoara Gabriela; am ajuns mai rău decît mînușile tale uitate pe catedră. Mă simt înconjurată de priviri languroase, de suspine înăbușite — știi, mă înclai, și, slava Domnului, nu din cauza mea.

— Încă o dată: n-am nici o vină.

— Bun, n-ai nici o vină. Dar explică-mi „de ce“? Ești frumoasă? Evident. Dar ești singura profesoară frumoasă? Mai sînt și altele. De ce atunci frumusețea lor își caută de treabă, lăsîndu-le să fie profesoare bune sau rele, simpatice sau antipatice — pe cînd frumuseța ta se ocupă de eleve cel puțin atîta cît se ocupă și mintea ta?...Și, Gabicule, să-ți spun un lucru, sau ești tu atît de nevinovată cum crezi, sau cum afirmi. Pînă la tine am mai văzut eu multe fete plîngînd pentru „chestii școlare“. Dar cum? Pentru că profesoara cutare i-a spus c-o lasă corigentă, pentru că i-a dat cinci ore de arest duminică, pentru că i-a spus „idioato“ etc... Cu tine au apărut cauze de plîns, cu totul de altă natură. Surzi unei fete: e fericită. Dar să ne înțelegem: fe-ri-ci-tă, cu litere mari și roșii, de sărbătoare în calendar, nu mulțumită fiindcă profesoara ei i-a arătat un semn de bunăvoință. O fată... da, Claudia Bunescu, fiindcă i-ai dezmiardat mîna, și-a sărutat mîna ascunsă după pelerinele din cuier, de zeci de ori. În schimb, fiecare nuanță a ochilor

tăi și a expresiei tale, fiecare inflexiune a glasului tău, când te adresezi unei fete, poate să-i dea palori, crize de lacrimi și desperări care țin cu zilele. Știi fete care te așteaptă în fața casei noastre, ascunzându-se de mine, cerșindu-ți privirea tandră, pe care le-ai refuzat-o la școală. Și să nu-mi spui „involuntar“: „n-am nici o vină“, fiindcă nu te cred. Te complaci în atmosfera asta. Știi valoarea privirilor tale și a accentelor tale, și a gesturilor tale, îți dai perfect seamă de consecințe, și totuși le provoci. Și în timp ce bieteale imbecile cred că și tu suferi, într-un fel, participând la drama lor, ție nici nu-ți pasă. Pe mine mă dezgustă dramele lor, dar mi-e și milă de ele. Pe tine nu te dezgustă aceste drame pe care le provoci conștient, dar fetele ți-s indiferente...

În timp ce Luli vorbea, căutând amintirile, urmărindu-și gândurile, cu o privire îndreptată înlăuntru, mîinile Gabrielei deveniseră reci, obrajii albiseră ca bătuți de brumă, ochii se împăenjeniseră ficși, cu o privire vagă, până cînd pe mîna lui Luli căzuse o lacrimă, apoi alte...

Luli plîngea foarte ușor, dar de mînie și cu ciudă plîngea scurt, furtunos, c-un fel de lacrimi galopante, care mai mult o stimulau decît o muiau. Dar plînsul lent și cu ochii închiși, al Gabrielei — părea o moartă care plînge — o dezorientase complet. Amuțise, nedumerită, dezaxată, ca și cum pasul ei tocmai cînd s-aștepta să găsească sonoritatea unui teren dur, ca o ripostă, nimerise vidul: un vid trist de toamnă cu burniță.

Se simțise deodată inutilă, ca atunci cînd asști un muribund. Apoi alături de paloarea, de lacrimile și de pasivitatea umilă a Gabrielei, glasul și vorbele ei de pînă atunci îi apăruseră ca o brutalitate, ca o grosolanie. Îi păruse rău. Poate că n-avea dreptate. Poate că exagerase. Poate că ea era într-adevăr prea băiețoasă, și delicateța camaradelor mai feminine îi apărea ca o dulcegărie fadă și dezgustătoare, numai fiindcă ea nu era sensibilă la astfel de nuanțe. Se îndoise de tot ce-i păruse evident și sigur, până atunci; și neputînd deocamdată să-și ceară scuze, cu vorbe pe care Gabriela nu era în stare să le asculte, îi strînsese mîinile altfel decît până atunci, cu duioșie, cu blîndeță. Dar lacrimile Gabrielei, în loc să se rărească, se înmulțiseră, dîndu-i și respirația înecată a marelui plîns. Luli se simțise mai „Toby-chien“ decît oricînd. Parcă ține în brațe un copil în fașă, cu care nu știa ce să facă. Nici nu mai îndrăznea să respire. Ahea, într-un tîrziu, după ce plînsul Gabrielei se potolise și după o lungă tăcere încă jilavă de lacrimi, auzise glasul Gabrielei în șoaptă răgușită. Vorbea cu ochii închiși, ceea ce-i dădea un patetism de oarbă frumoasă.

— Am să mă duc... am să plec... și de la școală și de la voi. Să nu mai fac rău, să mai supăr pe nimeni, să scăpați de mine.

— Gabicule, dragă, da' asta am spus eu? Asta doresc eu?

— Știu, sînt un monstru. Sînt rece, n-am inimă —, am să mă duc.

— Nu mai spune prostii, Gabico. Trezește-te.

Involuntar o scuturase, vrînd parcă efectiv s-o deștepte din somn.

Gabriela deschise ochi sperioși, triști și umili, răsturnînd inima lui Luli, dîndu-i o milă insuportabilă.

— Ce vrei să fac? Sînt slabă, n-am energie, nu știu să țip, nu știu să inspir frică — atunci cu ce vrei să lupt în viață? Sînt săracă, n-am părinți, n-am pe nimeni. Cum vrei să-mi câștig viața? Făcînd pe oameni să mă urască? Mă silesc să fiu bună. Să fiu dreaptă, să fiu de folos... și iată...

Își desfăcuse slab mînile dintr-ale lui Luli, făcînd cu degetele un gest de pui de pisică lepădată lîngă un gard, cînd miaună după o mamă care nu-l aude. Dar clocotul milei din Luli luase aspecte de furie. Se ridicase c-un salt de pe pat, ducîndu-se lîngă fereastră.

— Gabriela, dacă mai vorbești astfel, uite, deschid fereastra și stau afară în ger, pînă cînd îngheț.

Capul Gabrielei se înclinase pe piept, ca o creangă ruptă. Luli iar venise lîngă ea. Furia devenise verbală, îndreptată împotriva ei.

— Gabriela, Gabico, Gabi dragă, cu ce vrei să mă pedepsesc? Sînt o grosolană, sînt o imbecilă, sînt o proastă. Îți cer scuze. Te rog iartă-mă. Sînt prietena ta, sînt sora ta, sînt familia ta care nu te merită...

Scena se prelungise tîrziu de tot, cu acest din urmă caracter. Pînă cînd se împăcaseră de-a binelea, Gabriela parcă iertînd și uitînd, Luli exuberantă de fericire la picioarele ei. Se despărțiseră, îmbrățișîndu-se. Dar Luli adormise greu. Mulțumirea era numai aparentă. O nemulțumire, un fel de dezgust apărut o dată cu singurătatea de sub pleoapele închise. Parcă fusese ceva fals în încăperea de alături. Deși retractase tot, față de Gabriela, avea impresia că mințise, că retractarea era o concesie făcută insuportabilei mile, că nu limpezise nimic și că dimpotrivă acceptase un compromis, parcă devenind complicea Gabrielei, de unde pînă atunci fusese numai judecătorul ei, frățescul ei judecător. Se simțise foarte singură, plină de îndoieli, deprimată. Dimineața, cu toate că se deșteptase cu durere de cap și gutunărită, plecase la școală ca de obicei. Dar Gabriela nu venise la școală. O săptămîină întregă stătuse în pat, fără poftă de mîncare, slăbită, bolnavă în felul puilor de căprioară. În acest timp Luli devenise sora ei de ca-

ritate, căutînd s-o distreze, făcîndu-i lecturi, evitînd însă să-ispuiască la școală, de cînd nu mai venea Gabriela, fetele erau ca sălciile toamna: numai palori și oftări. La școală în această ambianță, Luli avea impresia că boala Gabrielei e teatru, că teatru și mai prost e ecoul ei școlar, dar acasă, alături de Gabriela, deși suscita impresia de la școală, o asista pe Gabriela c-o milă și c-un devotament neîmulate.

Apoi totul intră în normal, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Gabriela reapăruse la liceu, ca rusaliile, întîmpinată cu flori, deși era toiu iernei. Era atît de înduioșător frumoasă, după așa-zisa ei gripă; încît dacă la catedră ar fi ars candelă de icoană, ochii fetelor nu s-ar fi mirat, căci nu numai tăcerea era de biserică în orele ei. În această atmosferă, Gabriela renăștea, cu un ușor trac, la început, numai în clasa lui Luli.

De-atunci nu se mai întîmplase nimic între ele. Gabriela bănuia că tăcerile lui Luli cuprîndeu uneori și gînduri care o priveau, dar nu căuta să-și verifice bănuiala, transformînd-o, această tăcere, în explicații nete.

Și Luli renunțase la explicații. În schimb, apucăturile ei băiețești se cam exagerau cu trecerea timpului, mai ales în prezența Gabrielei, ca un fel de protest nearticulat. Nu numai atît: pînă la 'scena judecării, gusturile lor literare și artistice erau de ajuns de înrudite. Aprecierile Gabrielei se întîlneau cu ale lui Luli în așa măsură, încît puteau discuta despre o carte, eliptic, fără insistențe. De-atunci însă, începuse un ușor dezacord. Ceea ce Gabriela aprecia pentru „fineță“ de pildă, era criticat de Luli ca prea debil, ca efeminat. Cel mai recent entuziasm literar al Gabrielei era Proust, în care spunea că-l regăsește pe Racine, dar mai evoluat. Luli nu spunea nimic — deși într-ascuns — se edificase, citînd cîteva pasagii din *A l'ombre des jeunes filles en fleurs*, dar pe masa ei de noapte și pe cea de lucru apăruseră de-atunci *Germinal* și *Les Chouans*, știind prea bine replica Gabrielei pentru că și în ipsa ei de pasiune pentru rigoarea încîlcită a lui Balzac, despre a cărui literatură spusese odată că e ca un corp de Hercule păros.

Pentru toată lumea, atitudinea Gabrielei față de Luli era exprimată de afectuoasa poreclă: Luly-boy. Era de altfel și mai mare decît Luli, și profesoara ei, și oarecum mentorul ei în inițierile culturale. În realitate însă, n-o considera „Luly-boy“ decît pînă la un punct: cel care-i apăruse în noaptea judecării (*Ms. 1*).

p. 16, r. 26 față albă (1935, 1939, *Ms.*): față albă (1942, 1943)

p. 17, r. 38 prietenele (1939, 1942, 1943, *Ms.*): prietenile (1935)

- p. 18, r. 2 de generație nouă (1935, 1939, Ms): în generație nouă (1942, 1943)
- p. 20, r. 7 când se duceau (1935, 1939, Ms): când se ducea (1942, 1943)/ r. 39 un loc (1935, Ms): un post (1939, 1942, 1943)
- p. 23, r. 15 Asta (1935, 1939, 1942, Ms): Așa (1943)
- p. 26, r. 1—2 lăsindu-l încolo (1935, 1939): lăsindu-l departe (Ms): lăsindu-l acolo (1942, 1943)
- p. 28, r. 6 subt (1935, Ms): sub (1939, 1942, 1943)/ r. 11 Acceptaseră (1935, 1939, Ms): Acceptase (1942, 1943)
- p. 30, r. 8 Libelule (1935, 1939, Ms): Libelulele (1942, 1943) mici iele (1935, 1939, 1942, Ms): mici lele (1943)/ r. 11, subt (1935): sub (1939, 1942, 1943, Ms.)
- p. 31, r. 1 o înduioșase (1935, 1939, 1942, Ms): o înduioșare (1943)
- p. 37 Partea a doua — „... Trupul și sufletul meu sînt începutul unui mare cîntec...” (în ediții): Partea două (Ms, caiet 1, f. 8 v.).
- p. 39, r. 19—21 la un teatru, înainte de-a întinde biletul, cei de la ușă se înclinau, întrebîndu-l: „Loja dumneavoastră?” Cînd pleca la drum, fără (1939, 1942, 1943, Ms): un teatru, fără (1935)
- p. 41, r. 22 Însă (1935, Ms): Iată (1939, 1942, 1943)/ r. 27 renunțare la tineresc (1935, Ms.): renunțare la tinerețe (1939, 1942, 1943)
- p. 44, r. 24 matematică (1935, 1939, Ms): matematică (1942, 1943)
- p. 45, r. 19 încîntător tineri... (corectat după Ms: în ediții: încîntători tineri...)/ r. 36—37 fumul țigării (1935, Ms): fundul țigării (1939, 1942, 1943)
- p. 46, r. 9 nu o stimulare (1935, 1939, Ms): nu o stimulasă (1942, 1943)/ r. 28—30 să vadă fața acestei dispoziții, acestei transfigurări, dar se temea să nu dispară capul de la fereastră. (1935, 1939): să vadă (1942, 1943): să vadă fața acestei dispoziții, dar parcă se temea să nu dispară capul de la fereastră (Ms)
- p. 48, r. 12—13 mîna lui Luli fu apropiată de un obraz rece și ud, care se alipî blînd de ea (1935, 1939, Ms): mîna lui Luli fu apropiată de ea (1942, 1943) / r. 29 din leagăn (1935, 1939, Ms): în leagăn (1942, 1943)
- p. 49, r. 33—35 ca al bananelor răscoapte, luxuriant, tropical, fierbinte, devenind miere... (1935, 1939): ca al bananelor, devenind miere... (1942, 1943): ca al bananelor răscoapte, luxuriant, tropical, fierbinte (Ms)

- p. 52, r. 15—16 în țară (1935, 1939, Ms): la țară (1942, 1943)
- p. 53, r. 6 inconștient (1935, 1939, Ms): conștient (1942, 1943) / r. 13—14 erau proiectate în direcția ei. Le cruțase deci, lăsându-le în lumina (1935, 1939, Ms): erau proiectate în lumina (1942, 1943) / r. 22 singurile (1935, Ms): singurele (1939, 1942, 1943) / r. 22—24 de-atâtea ori lumină și răcoare, umbră și căldură pe fruntea lui de copil (1935): de-atâtea ori lumină și răcoare, umbră și răcoare pe fruntea lui de copil (1939, 1942, 1943): de-atâtea ori pe fruntea lui de copil (Ms)
- p. 56, r. 5 celălalt (1935, 1939, Ms): celalt (1942, 1943)
- p. 57 Partea a treia — „... și tremurul minii care-l caută“ (1935, 1939, 1942, 1943): Partea a treia (Ms)
- p. 65, r. 10 adaptându-se (1939, 1942, 1943, Ms): adoptându-se (1935)
- p. 69, r. 2 cu ochi bănuitori (1935, 1939, Ms.): cu ochii bănuitori (1942, 1943) / r. 33 Tot ce era condus de Cenușăreasă (1935, 1939, 1942, Ms): Tot ce era condus de Cenușăreasă (1943)
- p. 73, r. 13 venise la gară (1935, Ms): venise de la gară (1939, 1942, 1943 — greșit în ultimele ediții) / r. 19 matase (1935, Ms): mătase, 939, 1942, 1943)
- p. 75, r. 10 găsiră (1939, 1942, 1943, Ms): găsi (1935) / r. 24, o învăluiau (1935, 1939, Ms): o învăluia (1942, 1943)
- p. 84, r. 37 Căci de după (1935): Căci după (1939, 1942, 1943): De după (Ms).
- p. 85, r. 20—25 lui Luli? Trandafirii, lalelele, crinii, violetele, chiparoasele, zarnacadelele, garoafele, azaleele, liliacul, mușcatele?... Recapitulă posesiv și emoționat toate florile știute, căutînd-o și în ele tot pe Luli, culoarea ei, parfumul ei. Tot ce vedea (1935, 1939) /... lalele... (1942, 1943): lui Luli? Tot ce vedea (Ms.)
- p. 88, r. 40 grijă (Ms — formă adoptată; în ediții: grije)
- p. 90, r. 2—5 adînc de noapte marină. Trecu mai departe: „Oancea Tudosia, Olian Marcela, Ovanisians Semiramida, Parsighian Ghiuzadi...“ Nume grecești (1935, 1939): adînc de noapte marină. (două rînduri albe) Nume grecești (1942, 1943): adînc de noapte marină. Zîmbi. „Te rog nu mai fuma. Îți face rău.“ Numai fumă. Zîmbi iar. Să cedezi, dacă nu e un efort și o umilință, e o încîntare. Acceptă de la Luli acest dintîi dar. Și lăsînd în urmă certitudinea bucuriei regăsite, trecu mai departe, odihnindu-se, acordîndu-și o recreație. Uneori și bucuriile prea mari îți dau nevoia și răsfățul de-a le uita o clipă.

- Trecu mai departe: „Ovanisians Semiramida, Oancea Tudosia, Olian Marcela, Parsighian Ghiuzadi...” Nume armenești, grecești (Ms)
- p. 91, r. 35 practica profesoratului (1935, 1939, Ms): practica profesorului (1942, 1943)/ r. 39 individualizarea (1935, Ms): individualitatea (1939, 1942, 1943)
- p. 95, r. 23 Mai am puțin... (1935, 1939 — lipsește în ultimele ediții): Mai am... (Ms)
- p. 97, r. 35 domnea (1935, 1939, Ms): dormea (1942, 1943)
- p. 99, r. 8 Se dusese (1935, 1939, Ms): Se duse (1942, 1943)/r. 22 obraji (1935, 1939, Ms): obraji (1942, 1943)
- p. 102, r. 41 afirmare (1935, 1939, Ms): afirmație (1942, 1943)
- p. 103 r. 11—12 familiilor moldovenești: o moleșitoare atmosferă intimă, care (1935, 1939, Ms): familiilor care (1942, 1943 — un rind omis).
- p. 104, r. 19—20 Rupse două garoafe, întinzându-i-le (1935, 1939, Ms): Rupse două garoafe întinzându-se (1942, 1943)/ r. 28—29 cu ochii înspre ele (1935, 1939, Ms): cu ochii între ele (1942, 1943)
- p. 105, r. 38 informase (1935, 1939, Ms): informează (1942, 1943)
- p. 107, r. 24 afacerile (1935, 1939, Ms): afaceri (1942, 1943)
- p. 111. r. 39 adaus (1935, Ms): adus (1939, 1942, 1943)
- p. 112, r. 7—8 acelei constrîngerii acceptată politicos... (1935, 1939): acelei constrîngerii. (1942, 1943 — un rind omis)/r. 31 Întîlni ochii Gabrielei (1935, Ms; în celelalte ediții omis),/r. 34 Am să mă bucur de viață (1935, 1939, 1942, 1943): Am să trăiesc. Și, ca și pe cerdacul de la vie, în noaptea cu lună plină, mina ei făcu același gest spre vară și apoi spre frunte. Asta e mai mare și mai frumoasă decît asta. Numai că mina ei subțire, îndreptată și spre vară, apropiată și de frunte, purta o garoafă abea înflorită. Și fără să știe de ce, verbul „a trăi”, în buzele lui Luli, căpăta pentru Gabriela același sens enigmatic, ca și tăcerea ei cu șoimul pe umăr, atunci cînd o credea îndrăgostită (Ms.) p. 114, r. 34 le lipi (1935, 1939, Ms): o lipi (1942, 1943)
- p. 115, r. 18 poate fi și un succes (1935, 1939, 1942, Ms): poate fi un succes (1943) / r. 29 ci cu (1935, 1939, Ms): nu cu (1942, 1943)
- p. 116, r. 14 Nu vă deranjați, duduie... (1935, 1939, Ms — omis în ultimele ediții)
- p. 124, r. 13 începutului (1935, 1939, Ms): începuturilor (1942, 1943)/ r. 21 îndesindu-se (1935, 1939, Ms): îndesîndu-se (1942, 1943 — greșit în ultimele ediții),

p. 127, r. 4 acest (1935, 1939, Ms): acel (1942, 1943)

p. 130, r. 20 nici mata (1935, 1939): și mata (1942, 1943): nici tu (Ms)/ r. 24 Sufla (1935, 1939, Ms): Suflă (1942, 1943)/ r. 41 ceea ce înregistrase (1935, 1939, Ms): ceea ce înregistra (1942, 1943)

p. 131, r. 10—11 boier de moda veche. Apoi o întrebă: — Sper că n-ai învățat toată noaptea? (1935, 1939, 1942, 1943): boier de moda veche. — Dar eu zic, adaugă el privind-o pe subt gene, să facem altă cafea. De data aceasta o făcu el, după cele mai moldovenești canoane, urmărit cu o atenție intensă și deferentă de ochii lui Luli. Din când în când îi cerea explicații. I le dădea, inițiind-o în subtilitățile băuturii orientale, la lumina flăcărilor violete, cu aerul lui de scamator glumeț. — Papa, și caimacul e obligator? — Facultativ, fetițo, după gusturi, dar tradiția cafelei e cu caimac. Vezi, acum a o lăsăm să se odihnească. O acoperi delicat, adunându-i aburul aromat subt capac. Luli-i zări țigareta cu pana de gîscă, ce o uitase pe măsufă, și începu să i-o curețe. — Nu-i mai bine cu eter, papa? — Dă, e mai bine, da-i mai scump. — Și cred că dă și gust rău, adaugă Luli, oferindu-i țigareta ștearsă, după ce-i pusese și țigara în ea. De ce fumați voi atîta, papa? — Voi? — Voi, bărbații. — Noi bărbații, fumăm, fetițo, fiindcă dumneavoastră femeile aveți gentileța să nu vă opuneți prea tare. Luli oftă sincer, aprinzîndu-i chibritul pentru țigară. Teodor Novleanu trase cîteva fumuri adînci, puse țigareta deoparte și începu să umple ceștile cu lingurița. — De ce nu torni cu ibricul, papa? Merge mai repede. — Vezi, fetițo, cafeaua bună ca și vinul vechi, trebuie turnată încet, cu meșteșug. Altfel se tulbură, își pierde cafeaua. Lingurița e cel mai delicat procedeu de tranzvazare. Numai că trebuie să ai răbdare. Eu am vrîsta răbdării. De asta mă pricep la cafea. Vezi să nu te frigi. — Ai dreptate, papa, cafeaua nu-i o băutură pentru oameni grăbiți. Oamenii prea tineri nu pot pricepe cafeaua. — Mata o pricepi? — Încep, papa. — Cea mai tînără înțeleaptă. — Și cel mai drăguț tată. Papa, un tată ca tine e un noroc... Teodor Novleanu o privi c-un zîmbet malițios. — Mă-nșel eu, fetițo, sau este o fabulă cu un cioroi care ținea nuș'ce în plisc și c-o vulpe care deși nu-și trecuse nici bacalaureatul... — Nu te-nșeli, papa, dar e ceva mai serios. Știi ce-am făcut astă-noapte? — Sper că n-ai învățat? (Ms.)/r. 36 să-i ducă (1935, Ms): să-i aducă (1939, 1942, 1943)/r. 37 trimeteau la fereastra (1935, 1939, Ms): trimeteau pe la fereastra (1942, 1943) r. 40 — mîna de după (1935, 1939, Ms): mîna pe după (1942, 1943) p. 132, r. 19—20 în umbră. — E scriitorul (1935, 1939, 1942, 1943): în umbră. — Da, papa. — Eu, pe-atunci, fetițo, am așteptat cîțiva

ani. Mîna lui Luli avea un gest de aripă ridicată. — Știi, fetițo, părinții de-atunci parcă erau mai bătrîni decît părinții de acum. Și oamenii cu cît sînt mai bătrîni, cu-atîta au mai multă răbdare. Eu n-aveam răbdare. Eram și eu tînăr. Dar părinții Angelicăi n-ar fi acceptat un biet student la drept... — Dar nu-i student, papa. — A isprăvit? E profesor universitar. Cîțiva colaci de fum, desfăcîndu-se, schișură aburit un fel de semn de întrebare. — E scriitorul (*Ms*)

p. 134, r. 23—24 Dar prin ea auzea mereu cîntecul lui Luli în dimineața de vară. (*1935; lipsește în ultimele ediții*)

p. 136, r. 18 oameni necunoscuți (*1935, 1939, Ms*): oamenii necunoscuți (*1942, 1943*)

p. 138, r. 1—19 în locul versurilor din Verhaeren tipărite în ediții Ms-ul cuprinde cinci versuri din Rimbaud: „On n'est pas sérieux quand a dix-huit ans“...

p. 141, r. 15—31 Luli îi servi pe rînd[...] Bine, la viața ta, fetițo. (*1935, 1939, 1942, 1943*): Telefonul de pe biurou zbugni deodată, tulburînd corul acestor tăceri. Teodor Novleanu luă receptorul, schimbînd cîteva cuvinte cu interlocutorul nevăzut. — Mă scuzați cîteva minute. Mă cheamă procurorul general. Luli-i aruncă o privire disperată. Iar o părăsea în clipele supreme ale cafelei negre. Teodor Novleanu își întîrzie drumul, pînă ce ibricul fu acoperit cu capacul. Dezmierdă în treacăt părul lui Luli și plecă. Se înapoie în scurt timp, găsind-o pe Luli cu ceștile umplute. Aveau și caimac. Îi servi pe rînd. Teodor Novleanu încercă atent înția operă a lui Luli. — „Catifeaua“, papa? — Am găsit-o. — Ce catifea? se interesă Catul Bogdan. Luli zîmbi modest. — Avem noi secretele noastre, răspunse Teodor Novleanu, întinzîndu-i tabachera. — Mulțumesc, nu mai fumez. M-am lăsat... — De tutun?? — Da. — De cînd? — De-acuma. Cu gura deschisă de uimire, Teodor Novleanu privi alternativ pe Luli și pe Catul Bogdan. — Deja? zîmbi el spre Luli. — Nu știam nimic! se apăra Luli cu obrajii roși. — Fetițo, ia vin la tata. O luă pe genunchi. — Atunci e grav de tot, începu el dezmierdîndu-i obrajii. Dacă s-a lăsat de fumat... E o somațiune... — Nu, e o rugămintă foarte umilă. — Ce ne facem, Luli? îi șopti Teodor Novleanu de ajuns de tare la ureche. — Cedăm, papa. Toți trei aveau o expresie de glumă. Cel puțin, vorbele exprimau elasticitatea sprintenă și zîmbitoare a glumei. — Cedăm, fetițo. — Da? — Sigur. Tu hotărăști. Din brațele tatălui ei Luli întinse mînile spre Catul Bogdan într-o singură izbucnire, ca spre cineva abea atunci venit de departe și așteptat demult. I le luă din zbor, sărutîndu-le, cu fruntea aplecată spre ele. Teodor Novleanu

fi simți și bătaia inimei și cutremurul de friguri al întregului trup. Se ghemuise la pieptul lui și deodată începu să plîngă, așa cum era, cu minile sărutate, cuprinse, pastrate, strînse pînă la țipăt. Apoi fața i se acoperi de un rîs mare, nou, profund: o incandescență a sufletului. Respiră adînc. — Iartă-mă, papa, acum sînt cuminte. Ți se răcește cafeaua. Vă rog să mă iertați. Parcă ostenise. Nu numai ea, dar și cei care o aveau tînără deopotrivă cu lacrimile și în rîsul ei, transparența ei sufletească în ochi și în obraji dîndu-i și grația unui vas prețios, dar și fragilitatea lui. Marile fericiri sînt atît de aproape de prezența enigmatică a destinului încît sufletul vrea parcă să le uite, înveselindu-se astfel dincolo de splendoarea neliniștei solemne. Teodor Novleanu își luă expresie de scamator, căutînd ochii lui Luli. — Fetițo, dar noi am uitat un lucru capital. — Care, papa? — Bacalaureatul. Nu trebuie să-l mai trecem? Catul Bogdan ridică din umeri zîmbind. — Îl trecem, răspunse el pentru Luli. Nu mai avem decît oralul. Începem mîne dimineață. Luli zîmbea din nou. — Domnule președinte, eleva dumneavoastră e la litera N — încă Novleanu Lucia. Nu uitați. — I-adevărat, domnișoară Novleanu. Eu credeam că vă găsesc la litera B. — Ei, mai este puțin, se amestecă Teodor Novleanu. De data aceasta litera B va fi după litera N. — Imediat, papa? O clipă Teodor Novleanu avu o expresie ușor melancolică. Dar scamatorul o strecură neobservată. — Imediat, fetițo, numai s-o cîștigăm și pe mama, fiindcă știi, mama nici nu-ți cunoaște noua literă. Fetițo, tresări el deodată, cu o expresie de voită alarmă. Dar dadaia? — De dadaia am eu grijă. Dar Gabriela? — Cine-i Gabriela? întrebă Catul Bogdan nu atît de curiozitate, cît de plăcerea de-a culege nume și intimități din viața lui Luli. — Prietena mea, Gabriela Balaiș. — A! tot gara cu cireșe. Știu. „Hai, Luli, hai, pleacă trenul.“ — Mă rog, ia spuneți-mi și mie, interveni Teodor Novleanu: Ce-i asta „gara cu cireșe“ în care s-au petrecut atîtea evenimente importante? — E gara unde m-a văzut, papa, cînd mă-ntorceam de la vie. Am răsturnat un coș cu cireșe. Și au rămas acolo. Și de ciudă am plîns. — Așadar, asta-i gara cu cireșel... Cu toate acestea știu eu ceva despre gara cu cireșe. Luase o înfățișare perspicace de jude instructor. — Ce știi, papa? — Un eveniment necunoscut încă, dar tot atît de important ca și cel care-a dat numele gării. Luli-l privi nedumerită. — O nuntă, fetițo. — La via noastră, papa? — La via ta, fetițo, bineînțeles, dacă vreți... O singură privire și două capete se aplecară, consimțind. — Luli, dar unde-s cireșele? o cercetă el, tresăltînd cu minile în lături. — Au rămas la gară, papa. Nu-ți spuneam c-am și plîns

pentru ele. — Nu, fetiço, uită-le. Rîzi. Îți șade bine cînd ești veselă. Și Luli se făcu și mai roșie, fiindcă degetul scamatorului le adusese pe obrazii ei, prin inimă, pînă-n virful urechilor/r. 35 Și cum avea (1935, 1939, Ms): Și acum avea (1942, 1943)

p. 143, r. 37 încins (1935, 1939, Ms): închis (1942, 1943)

p. 148, r. 35 Felicitările mele (1935, 1939, Ms — omis în ultimele ediții)

p. 161 Partea a patra — Prietenul Nathan (1935, 1939, 1942, 1943): Partea a doua (Ms, caiet III, f. 38; sus, în colț pe aceeași filă se află data: „11 august“; pe f. anterioară, 37, în numerotarea autorului, fusese însemnat de asemenea: „10 august, dimineața ora 11“)

p. 153, r. 21 cu deplinele puteri (1935, 1939, Ms): cu depline puteri (1942, 1943)

p. 153, r. 29 purtau în ele (1935, 1939, Ms): purtau pe ele (1942, 1943)

p. 159, r. 41 și pînă atunci (1935, 1939, Ms): ca și atunci (1942, 1943)

p. 161, r. 19 n-ai (1935, 1939, 1942, Ms): mai (1943 — greșit în ultima ediție)

p. 162, r. 12—13 ce se va mai întîmpla (1935, 1939): ce se va întîmpla. (1942, 1943): ce se mai întîmplă. (Ms)

p. 167, r. 20 castelelor feudale (1935, 1939, Ms): castanelor feudale (1942, 1943 — greșit în ultimele ediții)

p. 168, r. 15 rictusul ironiei (1935, Ms): riscul ironiei (1939, 1942, 1943)

p. 169, r. 32 porunceau (1935, 1939, Ms): porunceau (1942, 1943)

p. 174, r. 39 Oftase amar (1935, 1939, 1942, Ms — omis în ultima ediție)

p. 185 Partea a cincea — „Anii mei tineri au sunat a cîntec...“ (1935, 1939, 1942, 1943): Partea a treia (Ms, caiet III, f. 46; pe f. 46 v., în colț, sus, data: „13 august-14 august“)

p. 192, r. 25—26 N-o împart cu nimeni. Așa cum nici tu nu vei împărți cu nimeni dragostea mea (1935, 1939, Ms): N-o împart cu nimeni, dragostea mea (1942, 1943 — un rînd sărit)/ r. 34 sînt alt om (1935, 1939, Ms): Sînt un alt om. (1942, 1943)

p. 193, r. 3 în fața viitorului (1935, 1939, Ms): în viața viitorului, (1942, 1943 — greșit în ultimele ediții)

p. 196, r. 6 — pentru cel care (1935, 1939, Ms): pentru el care (1942, 1943)

- p. 197, r. 36 inferiorități calitative (1935, 1939, Ms): inferiorități calificative (1942, 1943)
- p. 203, r. 6 — era somnul timpului oprit. (1935, 1939, Ms): era timpul somnului oprit (1942, 1943 — greșit)/r. 14—15 capătul (1935): pragul (1939, 1942, 1943): capătul (Ms)
- p. 208, r. 14 flămînd de tutun, dorindu-l cu mînile, cu buzele, cu plămîinii, cu inima (1935, 1939, Ms): flămînd de tutun, cu inima (1942, 1943 — un rînd sărit)
- p. 207, r. 6 prelungea (1935, Ms): prelungi (1939, 1942, 1943)
- p. 212, r. 5—6 avea în ea zimț de garoafă caldă (1935, 1939, Ms): avea în ea simț de garoafă caldă (1942, 1943 — greșit)
- p. 215, r. 35 latentele (1935, 1939, 1942, Ms): talentele (1943 — greșală de tipar)
- p. 221 Partea a șasea — „... Dar am trecut pe lingă el cu dragostea de mînă...” (1935, 1939, 1942, 1943): Partea a treia (Ms, caiet IV, f. 55; în colț, sus, pe verso, data: „15 august“)
- p. 225, r. 3 cum trebuie (1935, 1939, Ms): cum trebuiește (1942, 1943)
- p. 226, r. 36—37 praful. Dar doamna Luli e o certitudine absolută. Doamna Luli (1935, 1939, Ms): praful. Doamna Luli (1942, 1943)
- p. 229, r. 15 devenise și o povară. (1935, Ms): devenise o povară. (1939, 1942, 1943)
- p. 230, r. 38 care-i cetluisă în casă (1935, Ms): care-i pecetluisă în casă (1939, 1942, 1943)
- p. 231, r. 32 Angelica (1942, 1943): Veronica (1935, 1939, Ms)
- p. 236, r. 10 Fugea de ele (1935, Ms): Fugea de el. (1939, 1942, 1943)
- p. 243, r. 13 aducîndu-i-o (1935, 1939, Ms): ducîndu-i-o (1942, 1943)
- p. 249, r. 5 piatra (1935, 1939, Ms): poarta (1942, 1943 — greșit în ultimele ediții)
- p. 250, r. 24 Nimic. Bună pace... Nu te simți bine Luli? (corectat după Ms, caiet IV, f. 64; omis în toate edițiile)
- p. 252, r. 9—10 să alunge parcă tăcerea (1935, Ms): să alunece parcă tăcerea (1939, 1942, 1943)
- p. 264, r. 1 — Luli! Luli! (1935, Ms — omis în ultimele ediții)/ r. 8 Luli încearcă să zîmbească. (1935, 1939, 1942, 1943): Luli încercă să zîmbească. Nu izbuti. Era încercuită de ger. Obrajii albi nu mai aveau decît o singură putere: a ochilor. — Du-te — Luli, ce-i asta? — Du-te. Cercă să-i apuce mînile reci. — Luli, ce s-a întîmplat?

— Du-te. — Ne-așteaptă Nathan. — Du-te. Nathan îl văzu palid și preocupat. — Ce-i, Tani? A venit o telegramă? — Nu. Nu știu ce-i cu Luli. I s-a întâmplat ceva și nu știu ce. Vezi tu. Nathan bătu la ușa salonașului. — Doamnă Luli, pot să intru? — Intră. Abea auzi glasul stins. O găsi tot în mijlocul salonașului, acolo de unde-l alun-gase pe Catul Bogdan, cu buzele albe. Se opri alături de ea, neîndrăz-nind să vorbească. Parcă era un mort în odaie. — Nathan, nu mai ple-căm. Te rog lasă-mă singură. După ce ieși Nathan, cu o mișcare au-tomată încuie ușa, luă scrisoarea Gabrielei, se așeză pe divan, cu spi-narea la părete, ghemuită, cu genunchii aduși la bărbie. Ceti din nou scrisoarea. Ochii urmăreau rîndurile fine, dar gîndurile erau într-altă parte. Într-un colț întunecat al salonașului, era o icoană rămasă de la mama lui Catul Bogdan. O veche icoană bizantină cu Maica Domnu-lui ținînd în brațe pe Isus copil. Privirile lui Luli se opriră lung asupra genelor aplecate pe icoană, pînă cînd lacrimile acelea, prin

veacuri, lunecară pe genele acestea. (*Ms, caiet IV, f. 69*)

p. 265 r. 12 de-a o avea (1935, 1939, *Ms*): de-a avea (1942, 1943)

p. 275, r. 10 — 26 *Dăm aici forma inițială a acestui sfîrșit de capitol după Ms, caiet 4, f. 75, pe care, sus, în colț, se află data — „20 august“:*

Căzu cu fruntea pe genunchii ei, durerea lui găsindu-și mîna și adăpost. Lacrimi lungi sărutară mînile Gabrielei. Și ochii ei plîngeau. Dragostea lor începea ca o statuie <monument funebru> cu două tru-puri; pe mormîntul lui Luli, a cărui lespede albă era terasa acoperită de lună. Pînă cînd lacrimile se opriră. Plutirea ostentată în noapte în-cepu. Stelele nopții de primăvară tremurau de aur ud pe gene de um-bră albastră. Aburul înfloririlor îi învălui trist: stăruia și în frăgezimi-le pămîntului fumul de tîmnie al cadelniților legănate spre icoane și spre frunți. Era un început de somn în ochii care nu-ndrăzneau să se privească. Și-n sufiletele care șovăiau în fața viitorului, ca fumul răsărit în întiul vînt al toamnei. Durerea parcă devenea melancolie. Întîiele vorbe ale dragostei fură șoaptele durerii: — Sunt singur. Nu mai am pe nimeni. Rămîi cu mine, Lorelei... Mînile Gabrielei tresăriră, deveniră de gheață. „Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară, trupul și sufletul meu sunt începutul unui mare cîntec și tremu-rul mîinii care-l caută...“ Ochii Gabrielei o vedeau pe Lorelei, subt luna nopții de vară de la vie, cînd mînile ei îi dăduseră, ca ale lui Ioan lui Hristos, botezul și numele destinului. Dar mînile Gabrielei răma-seră subt sărutarea tragică — rană — cu care viața ei își începea ma-rele cîntec.

Abea a doua zi, dimineța, după ce însoți la gară pe părinții lui Luli, privindu-i cum plecau spre un Galați, care era o candelă aprinsă pe un mormînt, — la întoarcere, Catul Bogdan descoperi, pe biurou, scrisoarea lui Nathan:

„Dragă Tani,

Toată viața mea m-am gîndit numai la tine.

După moartea doamnei Luli, m-am gîndit și la mine. Mă sinucid. Îți cer scuze că te las numai cu tine. Aceasta este singurul meu secret.

Nathan.

P.S. Dacă vrei să nu ajungi la soluția mea, uită-te pe tine și devotează-te altora.¹

Ultimul din neamul Sabbetailor, fu găsit în biuroul său, cu pipa într-o mînă și revolverul căzut din cealaltă. Își încheiase viață cu un testament original — mult comentat de presă și amici — prin care lasa rămășița averii Sabbetailor, Smărăndiței Merișor, foasta dădacă a doamnei Luli, rezervînd biblioteca lui Catul Bogdan și acordînd haziaciei o amintire în numerar, parcă evitînd și postum discuțiile dramatice cu haziacia.

p. 277 Partea a șaptea — „... Și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear“ (1935, 1939, 1942, 1943) : Partea a patra (*Ms, caiet IV, f. 75 bis*)

p. 280, r. 12—13 universitar. Numai doliul îl cruța de excesul solici-tărilor. Totuși (1935, 1939, *Ms*): universitar. Totuși (1942, 1943 — omisiune în ultimele ediții)

p. 281, r. 28 evitau (1935, *Ms*): evita (1939, 1942, 1943)/ *r. 31* rămas în trecut. (1935, *Ms*): rămas în treacăt. (1939, 1942, 1943 — greșit)

p. 283 r. 31 o dorință care (1935, 1939 *Ms*): o credință care (1942, 1943)

p. 284, r. 32 mergînd încet (1935, 1939, *Ms*): mergea încet (1942, 1943)

p. 285, r. 28 de urnele lui funebre (1935, 1939, *Ms*): de urmele lui funebre (1942, 1943)

¹ Pe coperta ultimă a aceluiași caiet se poate citi o variantă foarte apropiată de aceasta, a scrisorii lui Nathan, sub care se află însemnarea: „Lorelei nu e numai romanul maturității scriitorului care a dat *Medelenii*, dar și al literaturii care-l aștepta“.

- p. 316, r. 3* „Luli...” (1935, 1939, Ms; lipsește în ultimele ediții)
- p. 302, r. 1* Talentul și dragostea erau aripele lui Luli. Scrisorile (1935, 1939, Ms): Scrisorile (1942, 1943) / *r. 12* însemna (1935, 1939, Ms); înseamnă (1942, 1943) / *r. 30* lac (1935, 1939, Ms): loc (1942, 1943)
- p. 304, r. 17—18* Vorbele lui n-aveau gesturi de marmură (1935, 1939, Ms): Vorbele lui n-aveau gusturi de marmură (1942, 1943) / *r. 21* mulțimea dominată (1935, 1939, Ms): mulțimea adunată (1942, 1943) / *r. 31* Dar acest Ion credea în ele. (1935, 1939): Dar acest Ion credea în el. (1942, 1943): Dar credea în ele (Ms)
- p. 313, r. 6—15* Sfirșitul romanului în forma tipărită, se află în ultimul caiet (V, f. 85), dar și în Ms. 1, caiet 1, pe verso-ul ultimei file/ *r. 16* Tekir-Ghiol, 1927 — Borsec, 1935 (1935): Borsec — 24 august 1935 — 10 dimineața (Ms, caiet V, f. 85)

TABLA ILUSTRĂȚILOR

Ionel Teodoreanu în perioada în care a scris romanul <i>Bal mascat</i>	64— 65
La Mangalia,	64— 65
Ionel Teodoreanu, director al Teatrului Na- țional din Iași.	64— 65
Filă din manuscrisul romanului <i>Lorelei</i> . . .	64— 65
Facsimile după scrisorile trimise de Lily Teodoreanu (<i>Lorelei</i>) lui Ionel Teodo- reanu și introduse de scriitor în roman.	256—257
Fila de titlu și sfârșitul romanului <i>Lorelei</i> , facsimile după manuscris.	256—257
Ionel Teodoreanu în grădina casei lui G. Ibrăileanu scriind romanul <i>Fata din Zlataust</i>	256—257

CUPRINSUL

Partea întâia	
„Pe narfa răsturnată a ierburilor tale, Vară...” ..	9
Partea a doua	
„...Trupul și sufletul meu sînt începutul unui mare cîntec...” ..	37
Partea a treia	
„...Și tremurul minii care-l caută”	57
Partea a patra	
Prietenul Nathan	149
Partea a cincea	
„Anii mei tineri au sunat a cîntec...” ..	185
Partea a șasea	
„...Dar am trecut pe țîgă ei cu dragostea de mină...” ..	221
Partea a șaptea	
„...Și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear”	277
<i>Comentarii și varian'e</i>	315
<i>Tabla ilustrațiilor</i>	347

Lector : ANDREI RUSU
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Apărut 1971. Hirtie tipar înalt tip A de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 18,02. Coli tipar 22. Planşe tipo 4. A. nr. 17 629/1970. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 859—0.

Tiparul executat sub comanda nr. 902 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piaţa
Scintei nr. 1, Bucureşti,
Republica Socialistă România